NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 35 גראשען

26 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 227 | Łódź, Sroda, 30 Września 1936 | אדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאָדז, מיטוואָך פ' ברכה ב' י"ד תשרי תרצ"ז | 14-טער יאהרגאנג

געזעץ וועגען קריגס-צושטאנד אין א"י

איז היינט פערעפענטליכט געווארען אין דער אפיציעלער צייטונג

אראבישע עקסטרעמיסטען דראהען מיט'ן טויט די מיטגלידער פון אראבישען אויבער-ראט

ל אָ נ ד אָ ן, 29 (יט"א טעל.)

אין דער אָפיציעלער רעגירונגס-צייטונג „לאָנדאָן גאַזעט" איז היינט פערעפענטליכט געוואָרען דאָס נייע געזעץ וועגען קריגס-צושטאַנד אין א"י. ס'געזעץ זעהט פאָר ברייטע פולמאַכטען פאַר'ן הויך קאָמיסאַר אייבצופיהרען צו יעדער צייט קריגס-צושטאַנד. דער הויך-קאָמיסאַר קאָן אויך איבערווייזען זיינע פולמאַכטען אַנ'אַנדער פערזאָן. דאַ קומט אין בעטראַכט דער גענעראַל דיל.

דאָס געזעץ זעהט פאָר פולשטענדיגע קאָנטראָל און צענזור, איבער דער קאָמוניקאַציע, אַרעס-טירען אָהן געריכט, דעפּאָרטאַציע פון לאַנד, קאָנ-טראָל איבער פּאָרטען, ים'ן, לופט און יבשה. קאָנ-טראָל איבער דער פּראָדוקציע. מ'קען ענטאייגענען פערמעגענס און פערניכטען זייגענטומס. איי פיהרען קריגס-געריכטען מיט אַ בעזונדערער פּראָצעדור. אַלע געזעצען, וועלכע זענען נישט אין הסכם מיטן נייעם געזעץ ווערען אַנולירט. דער קריגס-צושטאַנד זאָל נאָך היינט אַריין אין קראַפט.

י רו ש ל י ם, 29 (יט"א טעל.)

די מעלדונג, אַז נאָך היינט זאָל איינגעפיהרט ווערען קריגס-צושטאַנד, האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע בעאונרוהיגונג אין די אַראַבישע קרייזען. עס קומען כסדר פאָר בעראַטונגען מיט איבן סאַוד. מען רעכענט, אַז דער אַראַבישער הויפּט-ראַט וועט אַרויסגעבען אַנ'אויפרוף אָפּצושטעלען דעם שטרייק און די טעראָר-אַקציע און ס'וועט אויסגעדריקט ווערען דער גלויבען, אַז די עליה וועט אָפּגעשטעלט ווערען.

י רו ש ל י ם, 29 (יט"א טעל.)

היינט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג מיט'ן קאָמיסאַר איבן סאַוד. דער קעניג פון איראַק האָט זיך אָפּגעזאָגט אונטערצושרייבען דעם פּראָיעקטירטען אויפרוף פון די אַראַבישע קעניגען צו די אַראַבער וועגען איבער-רייסען דעם שטרייק. צוליב דעם האַלט מען, אַז די נייע פערמיטלונגס-אַקציע האָט זיך נישט איינ-געגעבען.

ל אָ נ ד אָ ן, 29 (יט"א טעל.)

„דיילי העראַלד" ברענגט היינט אַ קאָרעס-פּאָנדענץ פון ארץ-ישראל אין וועלכער עס ווערט געזאָגט, אַז די טעראָריסטען דראָהען די מיטגלידער פון אויבערשטען אַראַבישען ראַט מיט טויט, אויב זיי וועלען שליסען שלום מיט דער רעגירונג. זיי בעהויפּטען, אַז אפילו ווען דער ראַט וועט אָפּרופען דעם שטרייק, וועלען זיי פאָרטזעצען די אַקציע. זיי וואָרענען, אַז דער אויבערשטער ראַט זאָל נישט מיטאַרבייטען מיט דער קעניגליכער קאָמיסיע און דראָהען, אַז זיי וועלען נישט צולאָזען די קאָמיסיע צו דער אַרבייט.

ל אָ נ ד אָ ן, 29 (יט"א טעל.)

היינט איז פאָרגעקומען אַ גרויסע טרויער-פערזאַמלונג נאָך מאיר דיזענגאָף. מיט רעדעס זע-נען אַרויסגעטרעטען לאָרד מעלטשעט, פּראָפ. ווייצ-מאַן און פּראָפ. בראָדעצקי.

י רו ש ל י ם, 29 (יט"א טעל.)

היינט זענען נאָטירט געוואָרען ביי פאַלען פון אַראַבישען טעראָר. נעבען דושעין איז פאָרגע-קומען אַנ'אָנפאַל אויף אַ מיליטער-אָפּטיילונג. עט-ליכע אַראַבער זענען פערוואונדעט געוואָרען.

אין בית שאן זענען אונטערגעצונדען געוואָרען די נאַפט-רעהרען.

אין אַ דאָרף נעבען עכו איז ערמאָרדעט געוואָ-רען אַנ'אַראַבישער סוחר, וועלכען מ'האָט חושד געווען אין האָבען בעציהונגען מיט יודען.

י רו ש ל י ם, 29 (יט"א טעל.)

קיין שכם זענען אָנגעקומען 120 אויטאָס מיט געוועהר און אַמוניציע. די אַראַבישע צייטונגען שריי-בען, אַז די גאַנצע שטאָט זעהט אויס ווי אַ מיליטער-לאַגער.

ס י מ ל א (בריטיש אינדיען), 29 (יט"א טעל.)

דער אינדישער וויצע-קעניג האָט אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון די מוזולמענער וועגען די געשע-הענישען אין ארץ-ישראל. דער וויצע-קעניג האָט ערקלעהרט דער דעלעגאַציע, אַז די געשעהענישען אין ארץ-ישראל קומען נישט פאָר אויפ'ן רעליגיע-זען באָדען, נאָר אויפ'ן פּאָליטישען און אַז די ענגלישע רעגירונג וועט ערפילען איהרע פליכטען בנוגע פּאַלעסטינאַ.

צוויי יודען דערהרגעט

און עטליכע צעהנדליג זענען פערוואונדעט געווארען

בעת אנטי-יודישע עקסצעסען אין באגדאד

ב א ג ד א ד, 29 (ספּ. טעל).

אויף די גאסען פון באגדאד איז געקומען צו-ליפּ דער אנטי-יודישער אגיטאציע, צו שווערע עקס-צעסען, 2 יודען זענען דערהרג'עט געוואָרען און עט-ליכע צעהנדליג זענען פערוואונדעט געוואָרען. די עקסצעסען זענען פאָלגען פון די ארץ ישראל'דיגע געשעהענישען.

אקופּאציע-שטרייק אין דער ווארשאווער קהלה

ס'שטרייקען 600 קהל'שע בעאמטע

וו א ר ש א. 29 (טעלעפאָניש)

אין ווארשא האָט זיך היינט אָנגעהויבען דער אָקופּאַציע-שטרייק פון די קהלה-בעאמטע. ס'האָבען פערשטרייקט 600 בעאמטע פון אַלע אָפּטיילונגען, א חוץ דער בית-עלמין. מיט'ן שטרייק האָט זיך פער-אינטערעסירט דער ווארשאווער רעגירונגס-קאָמיסאר יאַראָשעוויטש. ער האָט זיך אינפאָרמירט וועגען די סיבות פון שטרייק ביי דער קהלה-פערוואַלטונג, וואו מ'האָט ערקלערט, אַז די בעאמטע קומט געהאַלט בלויז פאַר 2 וואָכען. דאָ האָט דער רעגירונגסקאָ-מיסאר געווענדט צו זיך די פערוואַלטונג פון די קהלה בעאמטע, וועלכע האָבען ערקלערט, אַז עס קומט זיי פאַר 3 חדשים געהאַלט.

נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען אַ גרויסע פערזאַמ-לונג פון די בעאמטע און ס'איז בעשלאָסען געוואָ-רען איבערצופיהרען דעם שטרייק ביז מאָנטאָג און אויב די געהאַלטען וועלען ביז דעמאָלט נישט אויס-געצאָהלט ווערען — וועט דער אָקופּאַציע-שטר-פאָרטגעזעצט ווערען.

אפּעלאציע-פּראצעס פון די לאדזער ענדעקישע באמבען-ווארפערס

וו א ר ש א, 29 (טעלעפאָניש)

דאָס ווארשאווער אַפּעלאַציע-געריכט האָט היינט אַרויסגעטראָגען דעם אורטייל איבער די 25 לאָדזער באָמבען-וואַרפער, פאַר אויספיהרען באָמבען-אַטען-טאַטען אויפ'ן געוועלב פון באַראַנאָווסקא אויף זאַווי-שאַ 22 און ווינטער אויף פּעטריקאָווער 33.

ווי בעקאַנט האָט דאָס לאָדזער קרייז-געריכט זיי פערמשפּט פון 1 ביז 4 יאָהר טורמע.

דאָס אַפּעלאַציע - געריכט האָט בלויז פערקלע-נערט די שטראָף פון סטודענט שמאָשקאַ פון 4 יאָהר אויף 3 יאָהר. פאַר אַלע איבריגע איז דער אורטייל בעשטעטיגט געוואָרען.

זיצונגען פון יודישען „קאלא"

בעריכט וועגען דער לאגע פון די יודען אין פוילען

וו א ר ש א, 29 (יט"א טעלעפאָניש)

דעם 28 און 29 סעפּטעמבער איז פאָרגעקומען זיצונגען פון יודישען פּאַרלאַמענטאַרישען „קאָלאָ". אַכריהם ווי ס'איז געהערט געוואָרען דער אָנדענק פון די ארץ-ישראל'דיגע קדושים און פון מאיר די-זענגאָף, האָט דעפּ. זאָמערשטיין אָפּגעגעבען אַ בע-ריכט וועגען די אויספיהר-תקנות צום שחיטה-גע-זעץ, וועגען זיכערן דאָס לעבען פון דער יודישער בע-פעלקערונג נאָך די געשעהענישען אין וויסאָקא-מאַ-זאָוויעצק, וועגען נישט דורכפיהרען וואַהלען אין די יודישע קהלות און וועגען אַנדערע פּראָבלעמען. עס זענען אָנגענומען געוואָרען ענטשפּרעכענדע רעזאָ-לוציעס.

יצחק גרינבוים פערטייטשט

וואס ער האט געמיינט מיט זיין ערקלעהרונג וועגען דער יודישער עמיגראציע

אויף דער נעכטיגער פּרעסע - קאָנפערענץ אין לאָדז מיט יצחק גרינבוים, האָט דער חשוב'ער גאַסט געגעבען פאָלגענדע אויפקלעהרונג אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דיסקוסיע וועגען זיינע עמיגראַציע-ערקלע-רונגען. איינע פון די ברענענדסטע פראַגען אין גלות און בעזונדערס אין פוילען, איז די עמיגראַציע פון דעם איבערפלוס פון די יודען. איך געפין פאַר נוי-טיג דאָס צו בעטאָנען, צוליב דער דיסקוסיע, וואָס האָט אַרויסגערופען מיין ערשטע ערקלערונג אין דעם ענין.

נישט נאָר די עקסטרעמיסטישע פּאָליטיק פון דער פּוילישער רעגירונג שפּילט דאָ אַ ראָל, נאָר די גאַנ-צע לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג. מ'דאַרף זיין בלינד און אַדורכגעהן מיט דעם אָבסטראַק-טען אַסימילאַטאָרישען ליבעראַליזם, אַז מ'זאָל דאָס נישט זעהן, און מ'זאָל דאָס נעגירען.

ס'איז קיין שום טענה נישט, אַז מיט אַזעלכע ווער גיט מען אַריין אַליין אין די הענט פון די אַנ-טיסעמיטען אַ געוועהר, אַזוי ווי זיי וואָלטען דאָס נישט געהאַט. אין גאַנץ מזרח און מיטעל-איירופּאַ ברענט דאָס דאָזיגע פּראָבלעם. די עמיגראַציע איז אַ נויטווענדיגקייט. פאַר דער מלחמה איז די יודישע עמיגראַציע געגאַנגען לעבר הים, איצט איז אַלעס פערשלאָסען, און דעריבער איז די פראַגע פון עמי-גראַציע אַזוי פערשאַרפט געוואָרען. אין צוואַ-מענהאַנג דערמיט — די יודען-פראַגע.

מיר האַלטען, אַז אויב אין יאָהר 1935 האָבען עמיגרירט קיין א"י 60 טויזענד יודען, דערפון בלויז פון פוילען 30 טויזענד, איז עס אַ פערלייכ-טערונג און אויף דעם אופן וועט פּאַלעסטינאַ געבען די מעגליכקייטען צו מילדערן די יודען-פראַגע אין די מזרח- און מיטעל-איירופּעאישע לענדער. קיינער האַלט נישט, אַז דורך די עמיגראַציע וועט מען קענען ליקווידירען די יודישע צענטערן.

הגם מיר שטעהען פאַר אַ פּראָבלעם, אַז עס ווערט ליקווידירט דער יודישער צענטער אין דייטש-לאַנד וועט אָבער צו דעם אויך נישט קומען. קיי-נער האַלט נישט, אַז די עמיגראַציע קען פערטרעטען דעם קאַמף פון די יודען וועגען זייערע רעכט. ווייל מיר זענען געווען די, וועלכע האָבען, בעת ס'זענען בעפרייט געוואָרען לענדער און פעלקער, געפאָדערט אַ קאָרעקטיוו אין דער דאָזיגער בעפרייאונג דורך פערזיכערען פון מינדערהייטס-רעכט פאַר די פעל-קער וואָס האָבען נישט בעקומען קיין אייגענע ערד.

די קאָנפערענץ אין זשענעווע, וועלכע איז פאָרגעקומען אונטער אונזער איינפלוס, האָט פּראָ-קלאַמירט דעם קאַמף פאַר יודישע רעכט. מ'דאַרף נישט אויסמייטשען, אַז מיר האַלטען די עמיגראַציע פאַר דעם איינציגען מיטעל צו לעזען די יודען-פראַגע. איך האָב געזאָגט, אַז פּאַלעסטינאַ איז די לעזונג פון דער נאַציאָנאַלער יודישער פראַגע. איך האָב קיינמאָל נישט גערעדט וועגען אַ צוואַנגס-עוואַקואַציע. נישט מיט קיין בייטש וועט מען אונז צווינגען צו עמיגרירען קיין א"י. מיר וועלען שטענ-דיג מיט דער גאַנצער ענערגיע בעקעמפען דעם אַנטיסעמיטיזם. מ'דאַרף אָבער זיין בלינד נישט צו זעהן דאָס, וואָס עס קומט פאָר, און די נויטיגקייט פון דער עמיגראַציע.

די בעוואוסטע יודישע **שאקאלאד-פאבריק אין לאדז „ZŁOTY RAJ"** ש. האלפערן — אינהאבער:

מאכט בעקאנט דער ג׳ קונדשאפט, אז צו די קומענדיגע ימים-טובים איז פארזעהן מיט א רייכען אויסוואהל פון די בעסטע שאקאלאדען און קארמעלעז.

פארקויפס-שטעלען: **Piłsudskiego 50, Zawadzka 11, Śródmiejska 7**

BROWAR I FABRYKA KWASU WĘGLOWEGO

SUKCESORÓW K. ANSTADTA Spółka Akcyjna

tel. 122-31
Łódź, Pomorska 34/36.

עמפפעהלט אויף **יום-טוב** איהרע פיינע קוואליטעטס-**בירען: Jasne-wyborowe**

אוז ביירישע, דונקעלע זיס ביער

בעמערקונג: מיר בעטען די ג׳ קונדשאפט, אז זיי זאלן ביים איינקויף בכלל געבן אויף אונזער פירמע! אלע אונזערע פעסלעך ביר זענען מיט אונזער איינגעברענטע פירמע בעצייכענט.

בעקאנטמאכונג! צו די בעפאר-שטעהענדע **יום-טובים** האט דאס בעוואוסטע **שיך-געשעפט**

A. Ogórek Łódź, Zawadzka 11 tel. 202-86.

צוגעגרייט א קאלאסאלען אויסוואהל **שפּאציר- און ספּארט-שיך** "ויט די לעצטע מאדעלע.

צוגענגליכע פרייזען א ספעציעלע אפטיילונג פון **מענער-שיך.**

מיר ווינשען אלע אונזערע קרובים, פריינד, בעקאנטע און געעהרטע קונדשאפט א גמר התימה טובה.

בית ספר לנערים בן שבע מחלקות
של א. פּאַסטערנאַק שרודמיעסקא 19

די לייטונג פון דער 7-קלאסיגער בעוואוסטער שולע פון **א. פאסטערנאק**, שרודמיעסקא 19 מאכט בעקאנט, אז די איינשרייבונגען אין אלע 7 קלאסען פון די אלטע שילער, ווי אויך נייע שילער האבען זיך שוין אנגעהויבען. די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 9-1 און פון 4-7 אווענד.
די לייטונג.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז געשטארבען מיין ליבער מאן, אונזער הייסגעליבטער פאטער, שוויגערפאטער, גרויספאטער און אנקעל

נ"ע זעליג
זשעפּניק

אין עלטער פון 27 יאהר.

די לוי׳ קומט פאר היינט, מיטוואך, ערב סוכות, 12 בייטאג פון טרויער הויז, שוו. אנטאניעגא 5, וועגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

אונזער טיפסטען צער און מיטגעפיהל די ארטיסטען

קאדיש, האש און גראדנער

מיט זייערע פאמיליעס

צוליב׳ן טויט פון זייער

פּאַטער

ארטיסטן-פערסאנאל און דירעקציע „פילהארמאניע"

אונזערע ליבע חברים **שלמה, אברהם, בערל** און **שוועסטערן** צוליב׳ן טויט פון זייער

פּאַטער נ"ע

נעמט צו אונזער טרייסט.

יעקב יצחק און רפאל יצחק
הערשקאוויטש
(אין אלעקסאנדער)

אונזער חשוב׳ן פריינד

ה׳ **מארעק ראפּאלאוויטש** און פאמיליע

צוליב׳ן טויט פון זייער אונפארגעסליכען מאן און פאטער

שמואל פּרץ נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

פריינד: יולעק ראזענוואלד, מאקס באזשי-קאווסקי, אברהם קאפעל, העניעק שמידט, מיעטעק הערשענבערג.

קרן קימת לישראל בלודז.

די ערשטע טעג סוכות אינדערפריה ביים דאווענען וועלען געהאלטען ווערען רעדעס וועגען

גאולת ובנין הארץ

אין פאלגענדע שוהלען:

דעם 1-טען טאג סוכות
„שערי-תורה" — יוסף ראזענבערג
ביה"כ של במדין — ד"ר ח. בערלעס
„ רייכער — דיר. ד. סטרעק
„אהבת רעים" — משה קארא
ביה"כ וואָלטשאנסקא 43 ש. ליכטענבערג
„ „סיני" — דוד יאטניק
„ „בית-אברהם" — יעקב לעווי
„ ושעראָסקע־31 — מ. ראזענבערג

דעם 2-טען טאג סוכות
„בית-ישראל" — משה קארא
ביה"כ דווילקא — ש. ליכטענבערג
ביה"כ דח׳ ש"ס — ב. דאטבעק
„בית שמואל" — דוד יאטניק
„כתר ישראל" — פ. ש. קאלבע
ביה"ת דה׳ רוממשה — י. זשכאריאש
ביה"כ אגרושעוואָ 48 — מ. ראזענבערג

די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט צו פלעגען קראנקע

ביקור חולים און קאמיטעט אוזדראוויסקא

מאכען בעקאנט, אז פון 1-טען אקטאבער ביזן 15-טען נאוועמבער 1936 וועלען פארקומען **הזכרות** אין דער סינאגאגע פון דער געזעלשאפט פל. וואלנאשטשי 10, צו וועלכע ס׳ווערען איינגעלאדען קרובים, פריינד און בעקאנטע לויט פאלגענדען סדר:

דעם	1	אקטאבער	7	פריה	נאך נ"ע	גוסטאוו היימאן
„	2	„	7	„	„ „	נאטאליא זילבערבלאט
„	3	„	7	„	„ „	אדוו. מיכאל קאן
„	3	„	10	„	„ „	סאלוש קויפמאן
„	7	„	7	„	„ „	גוסטאווא פינקעלהויז
„	7	„	7	„	„ „	אראלף ראזענטאל
„	8	„	10	„	„ „	לודוויקא קאנארסקא
„	8	„	10	„	„ „	העענריק שרעטער
„	11	„	7	„	„ „	סאלאמאן פרוכטגארטען
„	13	„	12,30	בייט.	„ „	הירש פינטשעווסקי
„	13	„	1	„	„ „	יוזעף גוטמאן
„	15	„	7	פריה	„ „	משה שעי׳ הערשענבערג
„	15	„	7	„	„ „	עדווארד טעמפעל
„	16	„	7	„	„ „	וואלף נייפעלד
„	16	„	12,30	בייט.	„ „	ערנעסטינא קראטאשינסקא
„	19	„	7	פריה	„ „	עדווארד ציגע
„	19	„	12,30	בייט.	„ „	קלאוונא ראטשטיין
„	19	„	1	„	„ „	אלעקסאנדער קעמפנער
						פטרוז. מיטגל.
„	20	„	12,30	„	„ „	זאפיא וואהל
„	23	„	7	פריה	„ „	עמיליא קאדיסאן
„	23	„	12,30	בייט.	„ „	יוזעף טארונטשיק
„	25	„	7	פריה	„ „	שמעון רייכערט
„	26	„	12.30	בייט.	„ „	נאטאן בלוישטארק
„	27	„	7	פריה	„ „	מאיר פריידענבערג
„	27	„	12,30	בייט.	„ „	יוליא טשאמאנסקא
„	27	„	1	„	„ „	משה סערעיסקי
„	28	„	12 30	„	„ „	יוזעף ווײלע
„	29	„	7	פריה	„ „	אלי ליסקיער
„	1	נאוועמבער	7	„	„ „	עסטערא קאפאטא
„	1	„	7	„	„ „	ארעלא שעהנוואלד
„	1	„	7	„	„ „	יאקוב יוואידיסלאווסקי
„	1	„	12,30	בייט.	„ „	העענריק אימיך
„	2	„	7	פריה	„ „	פאולינא און יוזעף ווײלאנד
„	3	„	7	פריה	„ „	גזשעגאזש קראוועץ
„	3	„	7	„	„ „	ראשעלא גינזבערג
„	3	„	12,30	בייט	„ „	אראלף בערלין
„	4	„	7	פריה	„ „	מנשה קאלעצקי
„	8	„	7	„	„ „	משה שטערניק
„	10	„	7	„	„ „	זשאנעט גאנסקא
„	10	„	12	בייט.	„ „	שרה שיקיער און גוסטאווא האלבער
„	10	„	12,30	„	„ „	יאקוב זינגער
„	10	„	1	„	„ „	ש. וו. שערעשעווסקי
„	11	„	7	פריה	„ „	פייגע זשורקאווסקא
„	11	„	7	„	„ „	דיר. סטאניסלאוו קרול
„	13	„	12.30	בייט.	„ „	וואלף בראדאטש

אתרוגים מובחרים לולבים והדסים

וועלכע שוהל, בית-המדרש און יעדע בתי-התפלה וואס וויל האבען **א תענוג יום טוב** און בענטשען מיט אן אמת׳דיגען מבחר אתרוג קען מען נאר בעקומען

נאוואמיעסקא 24

אין ווארשטען-געשעפט ביי

ר׳ חיים וואלף דיאמענט

וויכטיג פאר פירמעס.

געהעריגע פירמעס קענען אין זייערע אינטערעס ערטיילן

אפּערטערטונג ראדאם — קיין —

צו פראגענטווארטליכע, טיכטיגע הענד, אין א פראנט-געשעפט, אין צענטר פון שטאט.

מיט מעלדונגען און אינפארמאציעס צו ווענדען זיך צו דער אדמיניסטראציע „ראדאמער-קעלצער לעבען". ראדאם, שווארליקאווסקא 20.

אכטונג!

די גוט בעקאנטע ווילע פון בערנהיים

אין קאלומנע

לובעלסקא 4 (נאהענט ביי דער באהן)

עמפפעהלט צום **ווינטער-סעזאן** ספעציעל איינגעארדענטע ווארימע מעבלירטע וואוינונגען

מיט עלעקטרישע בעלייכטונג.

אינפארמאציעס אין לאדז: האטעל „מאנאפאר" זאוואדזקא 7, טעל. 151-94. קאלומנע, טעל. № 6

אכטונג, פארבען-הענדלער!

עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז דאס בעוואוסטע

פארבען-געשעפט א. פ.

„ל. ה. בערגער"

לאדז, דרעווגאווסקא 5, טעל. 133-39!

איז ווידער געעפענט און עמפפעהלט זיך די געעהרטע לאדזער און פראווינצער קונדשאפט.

יין כשר

ווער עס וויל הנאה האבען פאר זיין געלד און א אמת׳ן עונג שבת ויום-טוב זאל זיך איבערצייגען, אז נאר ביי דער פירמע

„פּראגרעס"

אייגענטימער זלמן גוטער, בעקומט מען גוטע

ראדזיבען-וויין און מעהד

אויך אלע אנדערע סארטען וויין און מעהד צו ביליגע פרייזען.

וויין און מעהד-פאבריק פירמע **„פּראגרעס"**

אייגנטימער: זלמן גוטער.

הויפט-פערקויף: אלטער מארק 2 אין פאבריק.
ענגעל-פערקויף: אלטער מארק 2 אויפ׳ן הויף.
גרינער-מארק 6 אין ווייגעשעפט הערצבערג (פריהער פולווערמאכער).

וויכטיג נייעס! דאָ בעוואוסטע הוט־געשעפט „SZERLAUNS" פּיעטריקאָווער 10 טעל. 231-09 (אינה. אבראַמאָוויטש)

וועלכע האָט זיך ערוואָרבען דעם אַלגעמיינעם צוטרוי פון דער ייד. בעפעלקערונג אין לאָדז, מאַכט בעקאַנט דעם ג. פּובליקום, אַז צום איצטיגען הערבסט און ווינטער־סעזאָן

בעזיצט זי שוין אויך לאַגער די נייעסטע פאַסאָנען היטעל פון פערשידענע ערשט־קלאַסיגע פירמען ווי אויך פירמע Hückel

אויף יום־טוב א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע יודישע היטלעך שוכענע און סאַמעטענע ווי אויך ספּאָרט־ און שילער־היטלעך צו אַלע שולען.

פון די בעסטע קוואַליטעטען און צו די ביליגסטע פּרייזען. רעעלע און סאָלידע בעהאַנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך! הורט און ענצעל!

דאָס געשעפט איז שבת און יום־טוב געשלאָסען. ◆ געדענקט די אדרעס! בעמ.: אויף לאַגער אָריגינעלע משעכישע בערעטעס.

גאַנץ לאָדז ווייסט, אַז אין דעם בעוואוסטען שיך־געשעפט פון

3 נאַוואָמיעסקאַ 3

געפינט זיך דער גרעסטער אויסוואַהל פון מענער דאַמען קינדער ספּאָרט און שפּאַציר שיך

ח. מ. ראַדזאַנאָווער

צו צוגענגליכע פּרייזען

קומט און איבערצייגט אייך!

„ליליפּוט" דער קליינער
באַק־פּראַשעק דער פיינער!
„ליליפּוט" דער בעסטער
דייז קוכען דער בעסטער!

LILIPUT.

ב"ה מזל־טוב!

ישעי' אלתר ב"ר שמשון יוסף נ"י **קרשטער** (לאָדז)

ברײַנדעל בת ר' דוד זלמן נ"י **דאַווידאָוויטש** (זגערזש)

לארושיו

ישלח א"ו בזה את ברכתו העמוקה בבוכת מז"ט לחבירנו היקר מר **לישעי'** נ"י לארושיו יהי' רצון שתזכה לבנות ביתך ברוח התורה וברוח ישראל סבא. ישראל לעסמאַן, יחזקאל קאַרטש, ישעי' מאַקאָוויטש, אברהם יצחק פרענקעל.	בברכת מזל־טוב חמה ונלבבה אני מביכים לחברינו הנכבד מר **לישעי'** נ"י לארושיו תזכה לבנות ביתך על הרי ציון וירושלים. חברי הועד של אגודת לומדי „שעורי ערב" שע"י צא"י בלודז נאָוואָמיעסקאַ 4
סל מלא ברכות ובתוכם ברכת מז"ט אנו מרגישים לחבירנו מר **לישעי'** נ"י לארושיו עם העלמה מרת **ברײַנדיל** תחי' בנה ביתך ברוח ישראל סבא. אלי' הערץ, פלטיאל באַרנשטיין, נתן לעמעל, בעריש לעמעל.	מעמק לבנו אני שולחים ברכת מזל־טוב לחברנו היקב מר **לישעי'** נ"י לארושיו תהי' דרכך סוגה בשושנים. פישל ליפּסקי, ליבל גיאַלעק, עזריאל ליאָדע, יוסף לעווקאָוויטש.

אכטונג, קצבים!

זונטאָג, דעם 4. אָקטאָבער ד. י. איז ענטגילטיג דער לעצטער טאָג פון דער רעגיסטראַציע, וועלכע ווערט דורכגעפירט אין שייכות מיט דער קאָנצעסיאָנירונג פון פלייש־האַנדעל לויט דעם שחיטה־געזעץ.

צו דער רעגיסטראַציע, וועלכע קומט פאָר פון 3 נאָכמ, דאַרף מען מיטברענגען די האַנדוועלקער־קאַרטע און די פּאַטוויערדזעניע זגלאָשעניאַ.

די פערוואַלטונג פון צעך נעהמט פון זיך אַראָפּ די פעראַנטוואָרטליכקייט לגבי די קצבים וועלכע זענען נישט רעגיסטרירט.

די פערוואַלטונג פון

יוד. פליישער־ און וואורשטענמאַכער־צעך

אין לאָדז, ציגעל־נאָה 28.

ערשטקלאַסיגער

הערען־שניידער אַטעליער

Bracia GRANAS

36 זגערזשער גאַס 36

אין הויף, 2־טער איינגאַנג 2־טער שטאָק.

נעמט אָן אַלערהאַנד בעשטעלונגען ווי: ווינטער־פּאַלטענס, פעלצען, אַנצוגען סמאָקינגען א.אַז.וו. לויט די נייעסטע פּאַריזער מאָדעלען. פון אייגענע און אויך אָנפערטרויטע סחורה. צוגענגליכע פּרייזען

צו די קומענדע יום־טוב'ים

עמפּפעהלט זיך דאָס לאַנג־בעקאַנטע

ווייַן־געשעפט פון

ע. שיכער

פריהער פּולנאַצנאַ 1

איצט שרודמיעסקאַ 3, טעל. 107-84

מיט די בעסטע

ווינען, קאָניאַקען און ליקערען.

עקזיסטירט זייט 1865 יאָהר.

לעכער ווערען אויסגענייט ביליג בייַ ג. נאַרדמאַן שרודמיעסקאַ 8

פערשפּרייט דעם נייעם פאָלקסבלאַט!

אייער פּערזענליכער אינטערעס

נאָר צו קויפען די ווינען

מיט דער מאַרקע

„באַראָווין"

נאַוואָמיעסקאַ 30, טעל. 210-58

וועלכע גאַראַנטירט אייך געניס און צופרידענהייט פאַר ביליג געלד.

7 kl. Pryw. Szkoła Powsz. Męska

oraz PRZEDSZKOLE dla płci obojga

p. n. „Nauka i Wychowanie"

Zrzeszenia Nauczycieli w Łodzi

PIŁSUDSKIEGO 62, tel. 245-97.

איינשרייבונגען פון נייע שילער נעמט אָן די קאַנצעלאַריע טעגליך פון 10 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 5–7 נאָכמ.

יודישע לימודים, ווי העברעאישע שפּראַך און ליטעראַטור, יודישע געשיכטע, רעליגיע און תנ"ך, ווערען אויסגעריכטען אין אַ זעהר ברייטען מאַסשטאַב. די לעקציעס אין דער 1־טער קלאַס הויבען זיך אָן 9 פריה. מעסיגע פּרייזען.

שול־לייטער: ע. גאָלדשמידט.

7 קל. רעליג. העברעאישע שול־גאָרטען פאַר מיידלעך

ק. וואָלפזאָן

פּאָלודניאָווא 26, טעל. 207-86

זונטאָג, ב' חוה"מ (דעם 4 אָקט.) פּינקטליך 4 נאָכמ. קומט פאָר אַ רעפעראַט פון דיר. י. נ. קאַמיעניעץ

„דאָס פּראָבלעם פון דערציהונג"

איינגאַנג פרייַ!

אַלע עלטערן ווערען געבעטען צו קומען פּינקטליך.

Wzorowe Przedszkole „Świat Dziecięcy"

w morgowym ogrodzie

przy 7 kł. Pryw. Szkole Powszechnej

KLARY WOLFSONOWEJ

w Łodzi, POŁUDNIOWA 26, tel. 207-86.

Zajęcia rozpoczęte.

Zapisy do obu Szkół przyjmuje kancelarja codziennie od 9—2 i od 4—6.

Uwaga: Prosimy odwiedzić nasze Przedszkole,

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס ג' פּובליקום, אַז אין מיין ערשטקלאַסיגע ווילע פון י. ריטמאַן

אין קאַלומנע – פּיעטריקאָווער 11 – טעל. 11

(3 מינוט פון דער באַהן) איז נאָך פאַראַן אָפּצוגעבען

● צום ווינטער־סעזאָן ●

מעבלירטע קאָמפאָרט איינגעאָרדנעטע וואַרימע צימערן

אַנאַליזירט מיט אַלע בעקוועמליכקייטען מיט עלעקטריש ליכט: גענויע אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט אָדער טעלעפאָניש קאָלומנע פּיעטריקאָווער 11 טעל. 11, אָדער אין לאָדז: צוקערניע „קאַפּרי" פּיעטריקאָווער 29.

אכטונג הענדלער פון לעבעדיגע געפליגעל

זונטאָג דעם 4־טען אָקטאָבער ד. י. 2־טער טאָג חוה"מ סוכות 6 אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל וואָלבאָרסקאַ 14

אן אויסערגעוועהנליכע פערזאַמלונג

געווידמעט די ניי־געשאַפענע לאַגע פון די לעבעדיגע געפליגעל־הענדלער

צו וועלכע אַלע מיטגלידער און נישט־מיטגלידער ווערען אויפגעפאָדערט אין זייער אייגענעם אינטערעס פּינקטליך און צאָהלרייך צו ערשיינען.

די פערוואַלטונג

גאַרדינען

קאַפּעס, שטאָרען און טישטיכער

אין אַ גרויסען אויסוואַהל עמפּפעהלט

M. Goldbart

Piotrkowska 62, tel. 135-35.

וויכטיג נייעס

פאַר לאַנג־געקליידעטע בעפעלקערונג!

איהר דאַרפט שוין נישט טראָגען קיין טאַנדייט־מלבושים דען איך דער געוועזענער געשעפטס־אָנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ה. מענדראַווסקי האָב צוליב זיין אַפּרייזע נאָך ארץ־ישראל ערעפענט אַ געשעפט פון

יודישע לאַנגע מלבושים

מיט גוטע בעסטעלטע אַרבייט און גאַראַנטירטע צופרידענהייט אויך פאַר נישט טייערע פּרייזען ווי טאַנדייטער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער אַלערליי יודישע מלבושים אויך גאַנצע אויסשטייערן פאַר חתנים. — אויף פערלאַנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה. געדענקט די אדרעס

א. וואַרשאַווסקי און י. זיסהאַרץ

פּולנאַצנאַ 5 אין הויף. סאָלידע בעדינונג

הילפיג פאַר עלעגאַנט געקליידעטע! און מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע מאָדעלער.

געדענקט, שטשעשליווי

בייַ

א גרויסער אויסוואַהל פון

אָריגינעלע בילליצער און טאָמאַשאָווער סחורות

אויף אַנציגער און פּאַלטענס

פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך!

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

געדענקט פּראַנט II שטאָק.

אויך די רעקלאמאציע האט בעשלאסען צו שטרייכען 9 פערזאן פון די וועהלער־רשימות צו דער לאדזער קהלה

געכטען איז אויפגעקומען אויף דער צו־זאמענ־זיצונג פון דער רעקלאמאציע־קאמיסיע צו די קהלה וואהלען.

אלס פארזיצער פון דער קאמיסיע איז ג׳ וועהלט געווארען פרעזעס מינצבערג.

דער פארזיצער איז בעפולמעכטיגט געווארען צו שטרייכען פון די וועהלער־רשימות געשטארבענע וועלכע געפינען זיך אין דער רשימה און אזעלכע, וועלכע זענען 2 מאל פערשריבען. ס׳זענען ערלעדיגט געווארען 78 רעקלאמאציעס בנגוע שלעכט פערשריבענע נעמען, פאמיליען־נאמען, אדרעס, עלטער א. אז. וו.

144 רעקלאמאציעס פון די, וועלכע געפינען זיך נישט אין די וועהלער־רשימות, זענען בעריקזיכטיגט געווארען.

97 ענינים זענען אפגעלעגט געווארען, 3 רעקלאמאציעס זענען צוליב פארמעלע טעמים נישט בעריקזיכטיגט געווארען.

דאן איז בעטראכט געווארען די רעקלאמאציע פון אפרים לאזער זעלמאנאוויטש געגען שטרייכען איהם פון דער וועהלער־ליסטע.

ס׳האט זיך איבערגעחזרט די דיסקוסיע, וועלכע איז פארגעקומען אויף דער זיצונג פון דער וואהל־קאמיסיע און צום סוף איז בעשלאסען געווארען נישט אריינצוטראגען איהם אין דער וועהלער־רשימה צוליב דעם, וואס אלס פערוואלטונגס־מיטגליד פון דער קהלה האט ער פארגעלעגט צו שטרייכען דעם גאנצען רעליגיעזען גורזשעס. דעמזעלבען גורל האבען אויך געהאט די רעקלאמאציעס פון די ה״ה מילמאן, פאזנאנסקי, מארגענטאלער, ד״ר מארגאליס, נאטקעוויטש און האלענדערסקי. די קאמיסיע האט בעשלאסען נישט צו בעריקזיכטיגען זייערע רעקלאמאציעס צוליב דעם, וואס זיי האבען זיך אלס געוועזענע ראטמענער פון שטאט־ראט אנגעגעבען אלס רעליגיאנסלאזע.

געגען דעם פארשלאג האט געשטימט דער מיטגליד פון דער קאמיסיע ה׳ אליעזר שיין.

דאן האט ארויסגערופען א דיסקוסיע די פראגע פון די מיטגלידער אין קיבוץ־בארא־כאוו, צי זיי האבען וואהל־רעכט אדער נישט. ווייל זיי וואוינען נאר צייטווייליג אין לאדז. ה׳ שיין האט אנגעוויזען, אז לויט׳ געזעץ האבען זיי וואהל־רעכט. ס׳איז בעשלאסען געווארען יעגען דעם זיך אנצופרעגען ביים פרעזעס פון דער וואהל־קאמיסיע צום שטאט־ראט און דעם ענין דערווייל אפצולעגען.

ווער ס׳האט אנגעגעבען רעקלאמאציעס

אין דער קהלה פאר אויסמיידען זיי אין די וועהלער־רשימות און האבען נישט צוגעשטעלט די מעלדונגס־ביכער פון דעם הויז, וואו זיי וואוינען, דארפען דאס טון ביז היינט האלב 4 נאכמיטאג, ווייל אנדערש וועלען זיי ענדגילטיג פערלירען זייער וואהל־רעכט.

קאמונאלע אפשפארונגס־קאסע פון דער שטאט לאדז

אין ליכט פון ציפערן

אדורכקוקענדיג דעם בילאנס אויפ׳ן 1 סעפטעמבער 1936 און אויפ׳ן יסוד פון די אינפארמאציעס, וועלכע מיר האבען בעקומען אין דער ערשטער קוועלע, דארף מען פעסטשטעלען די ווייטערדיגע שטארקע אנטוויקלונג פון דער דאזיגער געזעלשאפטליכער פלאצובקע, וואס איז אזוי נוצליך פאר די אינטערעסען פון האנדעל, קליין־אינדוסטריע און האנדווערק אין אונזער שטאט.

דער וואוקס פון צוטרוי פון די לאדזער בירגער צו דער איינציגער זעלבסטפערוואלטונגס־פלאצובקע, וועלכע איז נאראנטירט דורך דער שטאט לאדז, האט זיך ארויסגעוויזען אין דער אפשפארונגס־אפטיילונג פון דער דאזיגער אינסטיטוציע, די דעפאזיטען זענען פון 1 יאנואר געוואקסען מיט 900 טויזענד זלאטים און בעטרעפען איצט 5 מיליאן 400 טויזענד זלאטים.

דער צוטרוי איז א בעגרינדעטער, ווייל ק. ק. א. פערוועדעט די אנפערטרויטע פאנדען נאר אויף די געברויכען פון ארטיגען ווירטשאפטליכען לעבען און דערפאר פון דיסקאנטירען האנדעלסוועקסלען אהער אין דער פארם פון לאנגער־טערמיניגע קרעדיטען (3 יאהר), וועלכע ווערען פארזיכערט היפאטעקאריש אויף פעראייניגען די הייזער מיט דער קאנאליזאציע־נעץ, אויף בויען נייע הייזלעך, אויף רעמאנטען פון אלטע אדער אויף פערבייטערן דעם ארבייטס־ווארשטאט. אין אלגעמיין האבען די קרעדיטען ביז׳ן 1 סעפטעמבער 1936 בעטראפען 4.500,000 זל. ביי א קליינער פראצענט־ראטע, ס׳איז נישט די אויפגאבע פון ק. ק. א. צו האבען גרויסע פערדינסטען נאר צוגענגליך צו מאכען די ברייטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג א ביליגען קרעדיט.

די ק. ק. א. האט אן אפטיילונג, וועלכע איז געעפנט געווארען דעם 31 אקטאבער 1935 אויף פאמארסקא 3. די אפטיילונג אנטוויקעלט זיך זעהר גוט און האט קאנצענטרירט 1000 אפשפארער.

דער אויפזיכטס־ראט בעשטעהט: פארזיצער — דער לאדזער שטאט־פרעזידענט מיקאלאי נאדלעווסקי און מיטגלידער דאבראניץ, פידלער, אדוו. פאוולאווסקי, ראאבע, וואשקעוויטש, קאשניצקי, לעוושטיין, ד״ר אקשא - סטושעלעצקי, ד״ר טאמאשעווסקי און אינזש. ווערניק.

אין דער דירעקציע געהען אריין: דירעקטאר זיגמונט באדינסקי, פערטרעטער פון דירעקטאר יוזעף יאניצקי, מיטגליד פון דער דירעקציע לודוויק סאניעסקי.

די רעוויזיע־קאמיסיע בעשטעהט פון: פראנטשישעק פערא — פארזיצער און מיטגלידער העיוואוסקי, יאנאווסקי, מאריאן אלשעווסקי און סמאזשינסקי.

צו די יודישע לעהרער פון די פאלקס־ און פראפעסיאנעלע שולען

די הויפט־פערוואלטונג פון פראפעסיאנעלען לעהרער־פעראיין פון די יודישע שולען אין פוילען (ווארשע פשעיאזד 11), ווענדעט זיך צו אלע נישט־ארגאניזירטע לערער, וואס זענען בעשעפטיגט אין די פריוואטע און געזעלשאפטליכע שולען, אלגעמיינע און פראפעסיאנעלע, מיט דעם רוף אריינצוטרעטען אין פעראיין.

אונזער פעראיין איז די איינציגע פראפעסיאנעלע לאנד־ארגאניזאציע פון די יודישע לערער אין פוילען, וואס נעמט ארום די לערער פון אלע מינים שולען (אלגעמיינע, מיטעלע און פראפעסיאנעלע), אומאפהענגיג פון אידעאישער ריכטונג פון די שולען און זייער אונטעררכטס־שפראך. אין אונזער פעראיין זענען ארגאניזירט די לערער פון אלע יודישע מיטעל־שולען און די א בעדייטענדע מערהייט לערער פון די אלגעמיינע און פראפעסיאנעלע שולען אין די גרעסערע שטעט ווי: ווארשא, לאדז, ביאליסטאק, גראדנע א.א. דער פעראיין בעזיצט אפטיילונגען אין עטליכע און דרייסיג פונקטען פון לאנד. דער פעראיין שטעלט זיך פאר א ציל צו פערטיידיגען די פראפעסיאנעלע, עקאנאמישע און רעכטליכע אינטערעסען פון דער לערערשאפט, צו שליסען קאלעקטיווע אפמאכען, צו רעפרעזענטירען די לערערשאפט לגבי דער מאכט, לגבי די געזעלשאפטליכע פאקטארען וכדומה. דער פעראיין האט ארגאניזירט א פערמיטלונגס־ביורא פאר א גייער דער פעראיין האט אן אייגענעם ארגאן „פראצא נאאוטשיציעלסקא", ביים פעראיין איז טעטיג א הילפס־פאנד פאר אלמנות און יתומים נאך פערשטארבענע לערער, וואס זענען מיטגלידער פון פעראיין.

עס ליגט אין די אינטערעסען פון די נישט־ארגאניזירטע לערער, וואס זענען בעשעפטיגט אין פערשידענע שטעט און שטעטלעך אין לאנד וואס גיכער צוצושטעהן צום פעראיין. אין די איצטיגע שווערע צייטען פאר דעם יודישען שול־וועזען און לערערשאפט, קאן בלויז אן ארגאניזירטע טעטיגקייט פערהיטען די לערערשאפט פאר ווייטערדיגע מפלות.

וועגען אינפארמאציעס, וואס זענען שייך צער פראגע פון צוטרעטען צום פעראיין אין גרינדען לאקאלע אפטיילונגען, דארף מען זיך ווענדען צום סעקרעטאריאט פון פעראיין ווארשע, פשעיאזד 11.

דער אדרעס פון פעראיין איז:

Związek Zawodowy Nauczycieli Szkół Żydowskich w Po'sce
Warszawa, Przejazd Nr. 11.

דער אנטי־יודישער באיקאט־קאמף אין נאצי־דייטשלאנד

בערלין (יט״א). די אנטי־יודישע באיקאט־אגיטאציע האט זיך לעצטענס בעזונדערס אויף דער פראווינץ זעהר שטארק פערשטארקט. די פראווינצער צייטונגען ווי „סאלדינגער טאגעבלאט", „בוטיאדינגער צייטונג" א.ד.גל. זענען פול מיט בעריכטען וועגען פערזאמלונגען, אויף וועלכע עס זענען געהאלטען געווארען אנטי־יודישע באיקאט־רעדעס. אין א רייה שטעט זענען ארגאניזירט געווארען אנטי־יודישע אויסשטעלונגען אונטער׳ן נאמען „וועלט־פייינד נומ. 1", וועלכע זענען צוטריטליך אהן שום אפצאהל. דער אריינגאנג פאר יודען איז פערבאטען.

אכטונג אכטונג
100־טער מענשען
האבן זיך שוין איבערצייגט, אז די בעסטע היגיענישע טאפטשאנעס, מאטעטקעס און מאטראצען
ווי אויך פערשידענע טאפעציר־ארבייט זענען נאר צו בעקומען אין דער 1־טער לאדזער ווערקשטאט פון אויסגעבעסערטע היגיענישע טאפטשאנעס און מאטראצען
„ZURMA" א. ס.
אינה. ל. מרוז
Łódź, Cegielniana 58
telefon 178-21.
סאלידע און פינקטליכע אויספיהרונג!

לאדזער יוד. לאקאטארען און סובלאקאטארן־פאריין
אויף פיעטריקאווער 31, יו. 22
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג טעגליך פון ביז 9 אוונט. ס׳ווערען געשריבען ביטעס, ערטיילט עצות. אויסגעגליכן סכסוכים און געפיהרט כל־ערליי דירות און עקסמיטיע־פראצעסן.

וויכטיג פאר פאבריקאנטען און האנדווערקער
שווייסונגען, מאשינען־טיילען און רעפעראטורען
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע שלאסעריי
י. רעדער
11 ליסטאפאדא 13/11
(רוג זאכאדניא)

Rutynowany nauczyciel
naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodą mówić i pisać po polsku dorosłych M. BRZEZINSKI
Aleja 1-go Maja 77 od 2—5 p.p.

א עונג יום־טוב
קאנט איהר נאר האבען אין גוטבעקאנטען און שטרענג כשר׳ן
פענסיאנאט
„NICEA"
KOLUMNA, Krakowska 3.
דער פענסיאנאט געפינט זיך אין בעסטען, גרעסטען און שענסטען וואלד פון קאלומנא. פרישע און געשמאקע שפייזען. פינקטליכע און זארגפעלטיגע בעדינונג.
אויף די יום־טובים וועט דאווענען א ספעצ. אנגאזשירטער חזן.
אויס׳ן פערלאנג ספעצ. דיעטישע קיך.
צו זעהר מעסיגע פרייזען!
אינפארמאציעס אין לאדז:
ביי ר׳ חיים הערדינגער,
אנראראווא 5, טעל. 215-24
און אויפ׳ן ארט אין קאלומנא.
די נעמט ווערט ערווארט ביי יעדער באהן

אז דיין קינד זאל זיין פיין דערצויגען, דערביי האבן פיל ערודיציע סיי אין למודי קודש, סיי אין למודי־חול, פערשרייב איהם אין די
7־קלאסיגע יונגעל־שולע
ב. האמער
פילסודסקיעגא 45

światowa marka
Primeros
GUM.
nagrodzone złotym medalem w Ułuj
pięcioletnia trwałość

די לאנגיעהריגע דרוקערייע
ש. גרינבערג
פאלודניאווא 15, טעל. 180-21
פיהרט אויס אלע ארט דרוקארבייט ווי: בריוו, רעכנונגען, קאווערטען, קוויטאנציעס, עטיקעטן, אדרעסן און חתונה־קארטלעך ... צו ביליגע פרייזען

Zakład zoologiczny

O. FOLKMAN
Łódź, ul. Andrzeja 7
(przy Piotrkowskiej) tel. 124-76
עמפפעהלט: הינט און ראסאטע קעץ, הארצער־קאנארקעס פון 10 זל. אן. בעוועגליכע און לעפעטע שטייגער, מכשירים צו באדען פייגעל, מאלפעס, פאפוגייען און פאפוגקעס, פייגעל און עקזאטישע פישלעך, עמפעהלט לעבעדיגע און רויהע פאר פישלעך, עקוואריומס און טעראריעס, ושולחן, שלאנגען א. ז. וו. נשמכין פאר קאנארקעס און פאפוגקעס, טויבען און ראסאווע דרוב, איירפלעך פון ראסאווע דרוב הינער, פארשקעס, פליס־נקעט געגען ווערים פאר פייגעל און הינט, מענטעלעך פאר הינט און פערכעניש צוזעצונגען... מ־שונג אלס עסנווארג פאר קאנארקעס און פאפוגקעס. ס׳ווערען אנגענומען אלערליי פייגעל א. ז. וו. צום אויסהיילען.
גרויסער אויסוואהל פון מכשירים צו פיש־פאנגען.
מעסיגע פרייזן! פאכמענישע בעדינונג

הילף און רפואה פאר ברוך־קראנקע

(ווערטעריען) אויף לוויניקעל, גופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט־פיס.
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען. ווייל די פאלגען זענען פאר׳ן לעבען ביטער און געפעהרליך, דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי־הייל־באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל־אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פיס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט־פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (סאלאן־ארבייט).
ביים ארפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, נעבירס־מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד
דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס־פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס־צייגניש און לויב־שרייבען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען:
Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Münzer
ספעציאליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין ווינן, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 מיטאג און 3 ביז 7 אוונט
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אומבעדינגט נויטיג.

מונדורקעס
שילער־מאנטלען און קינדער־פאלטענדלעך
עמפפעהלט צו די ביליגסטע פרייזען
Ch. I. KRAUZER
פאלודניאווא 22 פראנט
ס׳ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אונפערטרויטע סחורות

וויכטיג פאר מענער וועלכע ס׳ווילן טראגען הויזען
לויט דער לעצטער פאריזער מאדע, זאל זיך ווענדען נאר צום ערשט־קלאסיגן ספעציאליסט פון הויזן, וועלכער איז צוריקגעקומען פון פאריז
A. Fajwlewicz
אל. 1 מאי 2, פראנט 1 שט.
ערמעסיגטע פרייזען
קומט און איבערצייגט אייך.

טעאַטער
פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20.

ערעפענונג פון ווינטער=סעזאָן!!!
ווילנער יודישע אָפּערעטען=טרופּע
נחמה • קאַדיש • חאַש
מיט׳ן אנטייל פון גוט בעקאַנטען אַרטיסט
■ שלמה קוטנער ■
אַנסאַמבל: אידינאַ, בלאַט אברהם, גראַדנער אברהם, חאַש יוסף, טאָפּעל עריאַ, ליפּאָווסקאַ אסתר, נחמה, נייווירט יוסף, פּעטערמאַן, סאַדיש, קוטנער שלמה, ראַבין מנחם, רייכער עטקע

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

„אַמעריקאַנער ליטוואַק“

מאָרגן, דאָנערשטאָג, ד. 1 אָקט. 4 נאָכמ. און 9 אָוונט ◆ פּרעמיערע! ◆
פרייטאָג, דעם 2 אָקטאָבער 4 נאָכמ. פּאָפּולערע פּרייזן און 9 אָוונט
שבת, דעם 3 אָקטאָבער 4 נאָכמ. פּאָפּולערע פּרייזן און 9 אָוונט

אָפּערעטע אין 2 אַקטען מיט עפּילאָג, פון לעש, מוזיק: אָלשאַנעצקי. רעזשי: קאַדיש.
הויפּט-געזאַנגס-נומערן:
1) יודישקייט
2) המבדיל
3) איך וויל צוריק אַהיים
4) טייבעלעך צוויי
5) איך טו וואָס מיין טאַטע האָט געטון
6) כ׳בענק נאָך מיין שטעטעלע
7) מצווה=טאַנץ
8) מאַירקע מיין קינד.

אייגענע דעקאָראַציעס און קאָסטיומען. די פּיעסע האָט געהאַט דעם גרעסטען ערפאָלג אין וואַרשאַ אין משך פון אַ גאַנצען סעזאָן. „אַמעריקאַנער ליטוואַק“ איז דער גרעסטער שלאַגער צווישען אַלע אָפּערעטען פאַר דער לעצטער צייט.

גרויסער אָרקעסטער דיריגענט: דוד בייגעלמאַן.
בילעטען צו בעקומען אויף אַלע פאָרשטעלונגען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע“.
אַנפיהרונג: ב. אַסם.

פּערטיידיגונג פון מאַדריד

די מאַכט קויפט איין פאַר 20 מיליאָן פעזעט לעבענס=מיטעל

מאַדריד, 29 (ספּ. טעל.)

די שטאָטישע מאַכט איז צוגעטרעטען צו זאַמלען זאַפּאַסען לעבענסמיטלען, פאָרזעהענדיג די מעגליכקייט פון אַ בעלאַגערונג. דער שטאָט-ראַט האָט בעשטימט אויף דעם צוועק 20 מיליאָן פּעסעט. אין די לעצטע צייט האָט מען איינגעקויפט אין פאַרשידענע לענדער לעבענסמיטעל-אַרטיקלען פאַר 16 מיליאָן פּעסעט.

טאַלאַווערא, 29 (ספּ. טעל.

„רויטער“ טיילט מיט, אַז פון דער אַלגעמיינער צאָהל 1100 פּערטיידיגער פון אַלקאַזאַר, זיינען 82 דערהרגעט געוואָרען, 400 שווער פאַרוואונדעט, 150 לייכט פאַרוואונדעט.

גיבראַלטאַר, 29 (ספּ. טעל.)

אַן אָפּטיילונג פון די אויפשטענדיגע אין דער צאָהל פון 8000 וועט היינטיגע וואָך אָנהויבען אַן אָנגריף אויף מאַלאַגאַ.

מאַדריד, 29 (ספּ. טעל.)

היינטיגע וואָך וועט זיך צונויפקומען דער פּאַרלאַמענט, כּדי אָנצונעהמען דעם פאָרשלאָג צו מאָביליזירען אַלע מאַנספּערזאָנען, וועלכע קענען טראָגען געוועהר.

ווייטערדיגע גרויסע קאַמפּען

סעוויל, 29. (ספּ. טעל.)

אויף די פראָנטען קומט פאָר אַ זעהר לעבהאַפטע אַקציע, בעזונדערס פאַרביטערטע קאַמפען קומען פאָר אין דער פּראָווינץ אווילאַ, די עראָפּלאַנען באָמבאַרדירען בילבאַאָ, 50 הייזער זיינען פאַרניכטעט געוואָרען.

נאָכ׳ן פאַרלאָזען טאָלעדאָ האָט זיך דאָס רעגירונגס-מיליטער צוריקגעצויגען צו כּשודאַד-רעאַל, די מיליציאַנטען האָבען בעת׳ן אָנגריף אויף טאָלעדאָ געזאָלט פאַרלירען 700 טויטע.

2000 אירלענדישע פרייוויליגע פאַר די אויפשטענדיגע

לאָנדאָן, 29 (ספּ. טעל.)

דער פיהרער פון די אירלענדישע פאַשיסטען גען. דופי איז היינט געקומען קיין וואַלאַדאָליד און פאָרגעלעגט די אויפשטענדיגע 2000 פרייוויליגע פון אירלאַנד. קאַבאַנעלאַס האָט נישט אָנגענומען דעם פאָרשלאָג, ערקלערענדיג, אַז די אויפשטענדיגע ווילען אַליין קעמפען.

ראַדעק איז ווירקליך אַרעסטירט

צוזאַמען מיט איהם איז אַרעסטירט געוואָרען ראַיעווסקי

פּאַריז, 29 (ספּ. טעל.)

די האַוואַס-אַגענטור טיילט מיט פון מאָסקווע אַז די קלאַנגען וועגען אַרעסט פון ראַדעק׳ן בעשטעטיגט זיך. ראַדעק געפינט זיך אונטער׳ן פאַרוואורף פון מיטאַרבייטען אין דער טראָצקיסטישער פערשווערונג.

גלייכצייטיג מיט ראַדעק׳ן איז אַרעסטירט געוואָרען דער רעדאַקטאָר פון „זשורנאַל דע מאָסקאָו“ ראַיעווסקי.

די פינאַנץ=מאַכט ציהט צוריק די פאַרוואורפע

וועלכע זענען געמאַכט געוואָרען סענאַטאָר הײמאַן יאַרעצקי

וואַרשאַ, 29 (טעלעפאָניש)

די פוילישע טעלעגראַפען - אַגענטור טיילט מיט: דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום אינפאָרמירט, אַז סענאַטאָר אַלעקסאַנדער הײמאַן יאַרעצקי האָט אָנערקענט די שטעלונג פון דער פינאַנץ-מאַכט וועגען אָפּצאָהלען הכנסה-שטייער פון די פּאַטענט-בריף פון דער קרעדיט געזעלשאַפט און האָט צוריקגעצויגען זיין רעקורס.

גלייכצייטיג קלערט דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום אויף, אַז נאָכ׳ן אַנאַליזירען די ערקלערונגען פון סענאַטאָר הײמאַן יאַרעצקי והענגען דער אויפגעלעגטער שטראָף אין דעם ענין, האָט אָנערקענט אַז מצד סענאַטאָר יאַרעצקי איז נישט קיין שום ווילען צו פאַרקלענערן די הכנסות פון מלוכה-אוצר און האָט בעשלאָסען צו אַנולירען די אָנגעלעגטע שטראָף.

ווירטשאַפטליכע קרייזען געגען די צו הויכע רעגיאָנאַלע אָפּצאָהלונגען

(אג) די קאָנסטרוקציע פון נייעם סיסטעם פון די נאָטאַריעלע אָפּצאָהלונגען וואָס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען דורך דער פאַראָרדנונג פון יוסטיץ - מיניסטעריום פון 15-טען נאָוועמבער 1935 ווייזט אַרויס אַ רייה נישט גינסטיגע פאַרשריפטען פאַרן ווירטשאַפטליכען לעבען דורך דעם וואָס עס וועלען פאַרטייערט די הוצאות פון די נאָטאַריעלע אָפּצאָהלונגען.

אין שייכות דערמיט האָבען די ווירטשאַפטליכע קרייזען בעשלאָסען אַרויסצורוקען דעם פּאָסטולאַט אַז עס זאָלען צוריקגעשטעלט ווערען די פריהערדיגע סטאַווקעס ביי נאָטאַריעלע אַקציע, ביי אַקטען וואָס האָבען אַ ווערט איבער 10 טויזענד זל. ווי אויך צו פאַרקלענערן אַ גאַנצע רייה אָפּצאָהלונגען וואָס זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען פאַר רעגיאָנען.

מעסער׳ס דעצידירען

פּאָליטישע בלוטיגע ליידענשאַפטען

(אַ) אויף שיעראַקאָווסקי האָבען זיך יאַן קוביאַק און זיין ווייב מאַריאַנאַ צונויפגעשטעלט אויף אַ „פּאָליטישער טעמע“ מיט זייער איידעם אַנטאָני מאַטושיאַק.

דער סוף פון׳ם „פּאָליטישען געשפּרעך“ איז געווען דער, אַז מען האָט געלאָזט אין גאַנג מעסערס, און דער „פּסק אחרון“ איז געווען פּאָליציי און פּאָגאָטאָוויע, וועלכע האָבען געמאַכט אָרדנונג...

(אַ) אויף דער נאַרוטאָוויטשאַ זאָל עפּעס אַן אומבעקאַנטער פערשוין האָבען צושטאָכען מיט אַ מעסער די 21-יאָהריגע דינסטמיידעל בראָניסלאַווא מיכאַלסקאַ. פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט ערשטע הילף.

אַ צוגעוואָרפענע קינד

(אַ) אין טויער אויף זאַוואַדזקאַ 9 האָט מען געפינען אַן אונטערגעוואָרפען קינד — אַ יונגעלע פון 3 וואָכען אַלט.

מ׳האָט דאָס קינד אריבערגעשיקט אין דערציהונגס-הויז.

יום=טוב וועט קיין יום=טוב נישט זיין

אויב די בעל-הבית׳טע פון הויז וועט פאַרגעסען וועגען געבעקס אָדער אויב ס׳געבעקס וועט זיך נישט איינגעבען.

אויסגעצייכענטע געבעקס פאַרזיכערען די אויסאַרבייטונגען פון

100 אַרבייטער לעבעדיג בעגראָבען געוואָרען איז אַ קוילען-גרובע

לאָנדאָן, 29 (ספּ. טעל.)

אין איהאַריאַס (בריטיש אינדיען) אין דעם קוילען-גרובען פאַלורי פאַסער זענען לעבעדיג בעגראָבען געוואָרען 100 אַרבייטער. די מאַכט האָט אונטערגענומען אַ האַנדעלס - אַקציע ס׳האָט זיך איינגעגעבען אַלע אָפּצוראַטעווען.

בעפרייט ראַבינער ד״ר נוסבוים

בערלין, 29 (יט״אַ טעלעגראַפיש)

היינט איז בעפרייט געוואָרען פון אַרעסט ראַבינער ד״ר נוסבוים. די צוויי ציוניסטישע פיהרער געפינען זיך נאָך אין די אַרעסטען.

Dr. OETKER

„Backin“ דער באַק-פּראָשעק, פאַרשטאַרקטער צוקער „Vanilin“ ווי אויך מאַנדעל-אייל, ציטרין-אייל א. ז. וו.
אַכטונג צו געבען אויף דער שוץ-מאַרקע „Jasna Głowa“ און אויפשריפט
Dr. A. OETKER
פאַרטרעטער:
„PRODUKT“, Łódź, Narutowicza 82,
דאָס אונפערגלייכליכע ביכעל מיט פאָרשריפטען פון ד״ר עטקער א. ג. „אַ גוטע בעל-הבית-טע באַקט אַליין“ איז צו בעקומען אין אַלע קאָלאָניאַל-געשעפטען, בוכהאַנדלונגען און ביי אונזער פאַרטרעטער. דער פּרייז איז 50 גראָשען.

Dr. Wołkowyski
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
נעמט אָן פון 8—11 ביי טאָג און 4—9 אָוונט

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 93-201
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוואַכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליזע
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. ROZEN
צאָהן-כירורג
צוריקגעקעהרט
Al. Kościuszki 17
telef. 216-57

Dr. Zalcwasser
כירורג
CEGIELNIANA 19, tel. 125-27
נעמט אָן פון 1—2 מיטאָג און פון 4—6 אָוונט

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל-אַרצט פאַר הויט-,געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
האָט זיך איבערגעצויגען און נעמט אָן
פּיעטריקאָווער 161 טעל. 245-21
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצאַ-פּרייזען
פון 11 פריה ביז 3 ביי טאָג און פון 7 ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 8—1 ביי טאָג.
פאַר פרויען אַ בעזונדער וואַרטע-זאַל

דיסקוסיע אין דער פעלקער-ליגע איבער׳ן רעפּעראַט פון גענעראַל-סעקרעטאַר

ז שענעווע, 29 (ספּ. טעל.)

אין דער פעלקער־ליגע איז היינט פאָרגעקומען די ווייטערדיגע דיסקוסיע איבער׳ן ראַפּאָרט פון גענעראַל־סעקרעטאַר. דער ערשטער האָט גערעדט דער דעלעגאַט פון קאַנאַדע קינג. ער האָט זיך געהאַלטען אין דער ענגלישער שטעלונג, אַז יעדעס לאַנד האָט דאָס רעכט אויסצוּוועהלען די איגערליכע אָרדנונג און מען מוז זיין טאָלעראַנט צו די אַנדערע איינגעפּיהרטע אָרדנונגען. ער האַלט, אַז ס׳איז איצט נישט מעגליך אַדורכצופיהרען קיין רעפאָרמען אין דער פעלקער־ליגע.

דאַן האָבען נאָך גערעדט די דעלעגאַטען פון עסטרייך און יכנאַ, אויסטראַליען, שוועדען, ניי־זעלאַנד און טשעכיען.

דעוואַלואַציע פון פראַנק — אַ געשעהענער פאַקט

בעשלוס פון דער פינאַנץ=קאַמיסיע ביים פראַנצויזישען סענאַט

ב ע ר ל י ן, 29 (ספּ. טעל.)

אין די בערלינער ווירטשאַפטליכע קרייזען האָט אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגע בעאונרוהיגונג דאָס דעוואַלואירען פון פראַנק און פון אַנדערע וואַלוטעס. די נייע פעראָרדנונגען אין פערשידענע מלוכות וועלען איינגאַנצען שעדיגען דעם דייטשען עקספּאָרט.

מיט שפּאַנונג ערוואַרט מען די מאָרגענדיגע רעדע פון ד״ר שאַכט.

פ א ר י ז, 29 (ספּ. טעל.)

די גרויסע פּאַריזער מאַגאַזינען זענען אַ בערפול די לעצטע צייטען מיט קונים, וועלכע קויפען איין פערשידענע זאַכען אויס מורא פאַר דעם אַז די אַרטיקלען זאָלען טייערער ווערען.

די רעגירונג האָט זיך היינט געווענדעט מיט אַן אַפּעל צו דער בעפעלקערונג, צו בעקעמפען דעם נישט־בעגרינדעטען העכערען פון די פּרייזען.

פ א ר י ז, 29 (ספּ. טעל.)

די פינאַנץ־קאַמיסיע פון סענאַט האָט אָנגענומען אַ בעשלוס צו אָנערקענען די דעוואַלואַציע פון פראַנק פאַר אַ געשעהענעם פאַקט.

קינא EUROPA 20 נאַרוטאָוויטשא 20

אָנהייב 12, 2, 4, 6, 8 און 10.

יום=טוב=פרימארגן=פארשטעלונגען 12 און 2 פרייזען פון 80 גר.

גרויסע יום=טוב=פרעמיערע!

וועלט=בעריהמטע יודישע ארטיסטין, שטערן פון אייראפא און אמעריקא

מאלי פיקאן

אין ערשטען גרויסען פילם, רעאליזירט אין פוילען אין דער יודישער שפראך

„יודל מיט׳ן פידעל"

אינסצעניזאַציע פון KONRAD TOM —::— רעזשי: JóZEF GREEN —::— אין די הויפּט־ראָלע:

נ. באזשיק, ס. לאנדוי, ס. פאסטעל, מ. בריז, ד. פאקיעל, א. קורץ, ל. ליבגאלד, א. לעווין, ס. נאטאן.

מוזיק: A. ELLSTEIN טעקסטען פון די לידער: י. מאַנגער,

קינסטל. לייטונג: י. סאליק, דעקאָראַציעס: J. WEINREICH

אָפּעראַטאָר: J. JONIŁOWICZ

ווי אזוי דארף מען זיך פערטיידיגען

געגען צו גרויסע-אויסגעמאסטענעם הכנסה-שטייער

די שטייער־אַמטען האָבען שוין אָנגעהויבען פּאָר־נאַנדערצושיקען די שטייער־צעטלען אויף הכנסה־שטייער פאַר׳ן יאהר 1936, די אויסמעסטונג איז היינטיגען יאהר אַ פיל העכערע ווי אין די פערגאַנגענע יאהרען.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז אין צענטראַלען קליין־הענדלער־פערבאַנד, פּאַמאָרסקאַ 15, אויפגעקלערט געוואָרען ווי אַזוי מ׳דאַרף זיך פערטיידיגען געגען דער הויכער אויסמעסטונג.

יעדער בעיעוועלטער שטייער־צאָהלער דאַרף אין משך פון 30 טעג פונ׳ם אנדערען טאָג נאָכ׳ן דערהאַלטען דעם שטייער־נאַקאַז אָפּגעבען אַ רעקורס צו דער אַפּעלאַציע־קאַמיסיע דורך דער פערמיטלונג פון אָרטיגען שטייער־אַמט.

פאַר׳ן אָפּגעבען דעם רעקורס איז דער שטייער־אַמט פערפליכטעט אָנצוגעבען דעם שטייער־צאָהלער מינדליכע ערקלערונגען וועגען די יסודות אויף סמך פון וועלכע עס שטיצט זיך די אויסמעסטונג. די שטייער־מאַכט איז אויך פערפליכטעט אויף אַ שריפטליכע ווענדונג פון שטייער־צאָהלער צו צושיקען שריפטליך די יסודות אין משך פון 7 טעג נאָכ׳ן דערהאַלטען די ווענדונג. דאָס איז ווייטער־געגען אַ ביטע וועגען אַרויסגעבען שריפטליך די יסודות פון דער אויסמעסטונג ווייזט איבער דעם לויף־טערמין אָפּצוגעבען דעם רעקורס. אין הסכם מיט דער שטייער־אָרדינאַציע דאַרף אין רעקורס אָנגעגעבען ווערען פאַרוואָס דער שטייער־צאָהלער האַלט די אויסמעסטונג פאַר נישט ריכטיג און פאַרוואָס ער פערלאַנגט צו ענדערען די דעציזיע. [illegible] דאַרפען אָנגעגעבען ווערען קאָנקרעטע פאַריואָרפען געגען דער פעסטשטעלונג פון דער אויסמעסטונג־מאַכט, למשל ווען די אויסמעסטונג שטיצט זיך אויף סמך פון אינפאָרמאַציעס אָדער אויסערליכע בעווייזען, האָט דער שטייער־צאָהלער רעכט צו פערלאַנגען אַרויסצורופען אויף אייגענע קאָסטען עדות און עקספּערטען מיט׳ן צוועק פעסטצושטעלען גענוי אָנגעגעבענע מאָמענטען.

יעדער שטייער־צאָהלער קען פערלאַנגען, אַז בעת׳ן בעטראַכטען זיין רעקורס זאָל מען איהם אַרויסרופען צו דער זיצונג פון דער אַפּעלאַציע־קאַמיסיע מיט׳ן צוועק צו געבען מינדליכע דערקלערונגען. וואָס זאָלען מאָטיווירען די פאָריואָרפען וועלכע זענען אָנגעגעבען אין רעקורס. די שטייער־מאַכט איז דאַן מחויב וועגען טערמין פון בעטראַכטען דעם רעקורס צו מעלדען דעם שטייער־צאָהלער אַמשפּעטעסטענס 7 טעג פאַר דער זיצונג פון דער אַפּעלאַציע־קאַמיסיע אָבער בתנאי אַז ביים אָפּגעבען דעם רעקורס וועט דער שטייער־צאָהלער זיין צאָהלען אַן אָפּצאָהל אין דער הויך פון אַ האַלבען פּראָצענט פון דער שטייער־סומע אויף וועלכער ער רעקורירט. דער אָפּצאָהל קען נישט זיין וועניגער פון 2 זל מיר. בעטאָנען, אַז דער רעקורס מוז זיין געשריבען פון געניטע פאַך־מענער, וועלכע קענען גענוי אַלע פאָרשריפטען. דער צענטראַלער קליינהאַנדלער פערבאַנד, פּאַמאַרסקאַ 15 האָט אויפגעפאָדערט אַלע איהרע מיטגלידער, וועלכע זענען בעצוואָלהט געוואָרען זיך צו רעגיסטרירען אין פעריאין, די רשימות מיט די בעוואָהטע יועצים אָפּגעשיקט ווערען צו די אַפּעלאַציע־קאַמיסיע.

לאָדזער נייעס

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט · דיזשורען

(א) היינט פיינאַכט דיזשורירען: מ. קאַספּאַר־קיעוויטש (זגערזשער 54), א. ריכטער און לאַבאַדאַ (11 לסיטאָפּאַד 86), י. זינדעלעוויטש (פּעטריקאָווער 25), באַיאַרסקי און שאַט (פּזשעיאַזד 19), טש. דיי־טעל (קאָפּערניקאַ 26), מ. ליפּיעץ (פּעטריקאָווער 193), סלאָפּאַטאָווסקי (זשגאָווער 147)

נישט געווען קיין 7000 פּאַליציאַנטען אין לאָדז

אין טאָג פון די שטאָט־ראַט־וואַהלען

אין מאַנכע צייטונגען האָט זיך בעוויזען אַ ידיעה, אַז אין טאָג פון די שטאָט־ראַט־וואַהלען האָבע אין לאָדז געזאָלט ערפיהלען זייער דינסט 7000 פּאַליציאַנטען.

די פּוילישע טעלעגראַפען־אַגענטור איז בעפּולמעכטיגט געוואָרען פערעפענטליכען, אַז די דאָזיגע ידיעה איז פאַלש און ענטשפּרעכט נישט דער ווירקליכקייט.

פון קאַמבאַטאַנטען־פעראיין

דער יודישער קאָמבאַטאַנטען־פעראיין טיילט מיט די מיטגלידער, אַז מאָנטאַג, דעם 5 אָקטאָבער, 8 אַ זייגער אין אָוונד צום ערשטען טערמין און 9 אַ זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאָר די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער. אויף דער טאָג־אָרדנונג געפינט זיך אויך די פראַגע פון וועהלען אַ נייע פערוואַלטונג.

ראַדיאָ־פּראָגראַם

מיטוואָך, דעם 30־טען סעפּטעמבער.

6.33 — גימנאַסטיק, 6.50 — מוזיק (פּליטען), 7.20 — ידיעות, 7.40 — סאַלאָן־מוזיק (פּליטען), 8.00 — אוידיציע פאַר שולען. 11.00 — סאַלאָן־מוזיק, 11.57 — צייט־סיגנאַל, 12.03 — פּליטען, 12.13 — ידיעות. 12.23 — פּליטען. 1.10 — הויז־ווירטשאַפט. 3.27 — לאָדזער בערזע. 3.30 — ווירטשאַפטליכע ידיעות. 3.45 — הערשפּיל. 4.15 — קאָנצערט פון דער וואַרשאַווער פילהאַרמאָניע. 5.00 — פּאָפּולערער קאָנצערט (פּליטען). 6.10 — קאָנצערט. 6.45 — רעקלאַמע קאָנצערט. 7.00 — אַקטועלער שמועס. 7.10 — סימפאָנישער קאָנצערט. 8.00 — לידער. 8.45 — אָוונד ידיעות. 9.00 — שאַכען קאָנצערט. 9.30 — פּאַרטעפּיאַן קאָנצערט. 10.00 — ספּאָרט. 10.15 — מוזיק אוידיציע.

דאָנערשטאָג, דעם 1־טען אָקטאָבער.

6.33 — גימנאַסטיק, 6.50 — מוזיק (פּליטען), 7.20 — ידיעות. 7.40 — סאַלאָן מוזיק (פּליטען). 8.00 — אוידיציע פאַר שולען. 11.00 — טאַנגאָס און אַרגענטינישע לידער. 11.30 — מוזיק. פריהמאָרגען פאַר פאָלקס־שולען, 11.57 — צייט־סיגנאַל 12.03 — אָפּערן־אַריעס. (פּליטען). 12.13 — ידיעות. 12.23 — סאַלאָן טריאָ. 1.10 — הויזווירטשאַפט 3.27 — לאָדזער בערזע. 3.30 — ווירטשאַפטליכע ידיעות 3.45 — שמועס פאַר קינדער. 4.00 — פּליטען. 4.45 — רעפּעראַט וועגען מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי. 5.00 — סאָליסטען קאָנצערט. 5.30 — פעליעטאָן. 6.00 — שמועס. 6.40 — רעקלאַמע קאָנצערט. 6.50 — רעדע פון מיניסטער פּראָפ. שוויענטאָסלאַווסקי. 7.10 — הערשפּיל. 7.35 — קאָנצערט פון אַ פאָלקס קאַפּעלע. 8.45 — אָוונט ידיעות. 8.55 — אַקטועלער שמועס, 9.00 — „אונזערע לידער", 9.30 — קאָנצערט. 10.25 — ספּאָרט, 10.30 — טאַנץ־מוזיק (פּליטען).

פרייטאָג, דעם 2־טע אָקטאָבער.

6.33 — גימנאַסטיק, 6.50 — מוזיק (פּליטען), 7.20 — ידיעות, 7.40 — מוזיק (פּליטען), 800 — אוידיציע פאַר שולען, 11.00 — אַריעס פון אָפּערעטען־לידער (פּליטען). 11.30 — אוידיציע פאַר שולען. 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 פּליטען 12.13 ידיעות, 12.23 סימפאָנישע מוזיק (פּליטען), 1.10 הויזווירטשאַפט, 3.27 לאָדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.45 — שמועס פאַר קראַנקע. 4.00 — מוזיעק און איין נאַכט". 4.45 — רעפּאָרטאַזש. 5.00 — קאָנצערט. 6.10 — ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער. 6.35 רעקלאַמע קאָנצערט. 7.20 — מאַנדאָלין קאָנצערט. 7.50 — „מאָדערעוויע". 8.05 — סימפאָנישער קאָנצערט (בעת דער פּויזע: ידיעות און אַקטועלע שמועס). 10.40 — ספּאָרט־ידיעות.

שבת, דעם 3־טען אָקטאָבער.

6.33 — גימנאַסטיק, 6.50 — מוזיק (פּליטען). 7.20 — ידיעות. 7.40 — סאַלאָן מוזיק (פּליטען) 8.00 — אוידיציע פאַר שולען. 11.30 — אוידיציע פאַר שולען. 11.57 — צייט־סיגנאַל. 12.03 — „די טראַגעדיע פון דער מוטער" — שמועס. 12.13 — ידיעות. 12.23 — קאָנצערט, 1.10 — הויזווירטשאַפט, 2.30 — פערוויילונגס־קאָנצערט (פּליטען). 3.35 — ווירטשאַפטליכע ידיעות. 3.45 — אוידיציע פאַר עלטערע קינדער א. ד. ט. „אין דער נייער שולע". 4.15 — קאָנצערט. 5.05 — סאָליסטען קאָנצערט פון קראָקע. 5.50 — פעליעטאָן. 6.00 — „דאָס לעבען אין לאָדז" — שמועס פון מיעטשיסלאַוו בראַון. 6.15 — פּליטען, 6.35 — רעקלאַמע קאָנצערט, 6.50 — אַקטועלער שמועס. 700 — קאָנצערט. 8.15 — אוידיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 8.45 — אָוונט־ידיעות. 8.55 — אַקטועלער שמועס, 9.00 — קאַמעראַל־קאָנצערט. 9.30 — „די פרעהליכע סירענע", 10.00 — ספּאָרט. 10.15 — קאָנצערט. 11.00 — טאַנץ מוזיק (פּליטען). 11.30 — „קאָנצערט זשוטשען".

די טראַגעדיע פון אַלקאַזאַר

אויף דרום, 38 קילאָמעטער פון מאַדריד געפינט זיך די בערימטע היסטאָרישע שטאָט טאָלעדאָ. ווער האָט נישט געהערט וועגן דער דאָזיגער אַלטער שטאָט איינע פון די רייכסטע מיט היסטאָרישע אַלטערטימליכקייטן! וועלכער טוריסט וואָס באַזוכט שפּאַניען שפּאַצירט נישט פאַרטראַכט אויף די שטילע געסלעך פון דער שטאָט, וואָס איז אַמאָל געווען די הויפּט־שטאָט פון קאַסטיליען?

טאָלעדאָ איז ווי איין גרויסער מוזעאום, אין וועלכן דער טוריסט קען ווי כראָנאָלאָגיש פאָרשען די שטורעמדיגע און טראַגישע געשיכטע פון שפּאַניען.... 14 יאָרהונדערטער רעדען צו אונז פון די שמאָלע, געדרייטע געסלעך. בנינים און רואינען פון טאָלעדאָ. 14 יאָרהונדערטער פון רעליגיעזע און פּאָליטישע קאַמפן, ראַנגלענישן מיט'ן אינדרינגען אַ אויפבּרויז און צוזאַמענבראָך...

פון די היסטאָרישע אַלטערטימליכקייטן צייכנט זיך אויס די וואונדערבאַרע קאַטעדראַ אין גאָטישן סטיל, וואָס מען האָט זי אָנגעהויבן בויען אין 1226, פאַרענדיגט אָבער ערשט אין 1493, אויף איהרע אַלטאַרען געפינען זיך קונסטווערק פון פאַרשיעדענע סטילען, אָנהויבענדיג פון גאָטיק און ענדיגענדיג מיט דעם שווערן באַראָק. אין דעם אוצר פון דער קאַטעדרע געפינען זיך אומשעצבאַרע רעליקוויעס, וועלכע מען ערלויבט דעם המון אָנצוקוקן בעת די גרויסע פייערליכקייטן, און בעזונדערס בעת די פּראָצעסיעס. די טוריסטן ציהט אויך צו דער גרויסער סינאַגאָגע, וואָס איז אויסגעבויט געוואָרען אין 14. יאָרהונדערט דורך שמואל לוי, דעם פינאַנץ־מיניסטער פון קעניג דאָן פּעדראָ. זעהר אינטערעסאַנט זענען אויך די צאָהלרייכע אַראַבישע מעטשעטן, וועלכע מען האָט בעת דער הערשאַפט פון דער אינקוויזיציע פאַרוואַנדעלט אין קירכען און מוזעאומס.

אין דעם מאָמענט אינטערעסירט אונז אָבער אַם מייסטן אַלקאַזאַר, אָדער דער שלאָס פון קעניג קאַרל דער פינפטער, וואָס איז אויסגעבויט געוואָרען אין 16. יאָרהונדערט. אַלקאַזאַר בעדייט אויף אַראַביש אַ פעסטונג. אין דער ווירקליכקייט איז דער דאָזיגער שלאָס, וואָס איז אויסגעבויט אויף אַ בערגטאָל, אַ פעסטונג, וואָס איז נישט לייכט איינצונעהמען. אין דער שפּאַנישער געשיכטע האָט מען שוין נישט איין מאָל געפיהרט בלוטיגע קאַמפן אַרום אַלקאַזאַר.... היסטאָרישע אַלטערטימליכקייט קען אין אַלקאַזאַר ווייניג געפינען, צוליב אָפטע שרפות, וואָס האָבען געוויסטעוועט אין פּאַלאַץ. זייט אַ געוויסער צייט געפינט זיך אין אַלקאַזאַר אַ מיליטערישע אַקאַדעמיע.

אין היסטאָרישן אַלקאַזאַר שפּילט זיך ווידער אָפּ אַ דראַמע, וואָס האַלט גאַנץ שפּאַניען אין שפּאַנונג. דער אויסבּרוך פון אויפשטאַנד האָט געהאַט אַ שטאַרקן אָפּקלאַנג אויך אין טאָלעדאָ. דער גאַרניזאָן האָט זיך צעבונטעוועט געגען דער רעגירונג, פּונקט אַזוי ווי אין אַ ריהע אַנדערע שטעט. די רעגירונג אין מאַדריד דערוויסענדיג זיך וועגען בונט פון די קאַדעטן, האָט תיכף געוואָרפן אַפּטיילונגען פריוויליגע און זיי געשיקט צו הילף די פריוויליגע אָפּטיילונגען פון טאָלעדאָ. נאָך אַ בלוטיגען קאַמף האָבען די אויפשטענדיגע זיך צוריקגעצויגען פון דער שטאָט אין אַלקאַזאַר. מיטנעהמענדיג מיט זיך זייערע פאַמיליעס און ערוב'ניקעס, וועלכע זיי האָבען מיט כח מיטגעשלעפּט. זייט צוויי חדשים זענען די אויפשטענדיגע בעלאַגערט דורכן רעגירונגס מיליטער און פאָלקס־מיליץ. די בעלאַגערער ווילען אויסמיידען בלוט־פערגיסונג און האָבען בעשלאָסן צו נעהמען אַלקאַזאַר דורך הונגער. דעריבער האָט די בעלאַגערונג אַזוי לאַנג געדויערט:

נישט קוקענדיג אויפן הונגער, מאַנגעל פון ליכט וואָס מען האָט באַלד דעם ערשטן טאָג אָפּגעשניטן, האָבען די פיהרער פון די אויפשטענדיגע בעשלאָסן זיך נישט אונטערצוגעבן. לעצטענס האָבען די עראָפּלאַנען פון די אויפשטענדיגע בעשלאָסן צו פערזאָרגען די בעלאַגערטע מיט פּראָוויאַנט. דאָס נעהערט אָבער נישט צו די לייכטע זאַכען, ווייל אין דער פעסטונג געפינען זיך איבער 1000 פּערזאָן און דאָס רעגירונגס מיליטער גיט שטאַרק אַכטונג, אַז די בעלאַגערטע זאָלען נישט בעקומען קיין הילף פון דרויסען. יעדער עראָפּלאַן פון די אויפשטענדיגע ווערט אויפגענומען מיט אַ הוראַגאַן פייער.

האַרט ביי די פעסטונגס־מויער געפינט זיך אַ גרויסער מוזעאום, וועלכען די אויפשטענדיגע האָבען אויך פאַרנומען. זיי האָבען זיך דאָרט פאַרפעסטיגט. אין דעם בנין פאַרטיידיגען זיי זיך פאַרביסען זייט וואָכען און לאָזען זיך נישט פון דאָרט אַרויסטרייבען. זעהענדיג, אַז די אויפשטענדיגע האָבען נישט בדעה צו קאַפּיטולירען, האָט די מאַכט בעשלאָסען צו נעהמען די פעסטונג און מוזעאום מיט שטורעם. די האַרמאַטען האָבען אָנגעהויבען צו בעשיסען די מעכטיגע מויערן פון אַלקאַזאַר. אין דער זעלבער צייט האָבען די אַרבייטער געוואָרפען פון די נאָהענטע בנינים 300 פלעשער בענזין אויפן דאַך פון מוזעאום. דאַן האָבען זיך אויפגעהויבען רעגירונגס עראָפּלאַנען און בעוואָרפען דעם בנין מיט באָמבעס. דער דאַך און די מויערען זענען תיכף אַרומגענומען געוואָרען פון פלאַמען. די אויפשטענדיגע, זעהענדיג די צוועקלאָזיגקייט פון קאַמף מיט דעם פייער, זענען אין פּאַניק אַנטלאָפען אין דער פעסטונג.

די האַרמאַטען ווידער באָמבאַרדירען אומאונטערבראָכען אַלקאַזאַר. דאָס עקשנות'דיגע פייער פון דער אַרטילעריע צושטערט די פאַרטיידיגונגס־מויער פון דער פעסטונג. פון 4 מעכטיגע טורעמס איז געבליבען נאָר איינער.

דערווייל איז איינע פּערזאָן געלונגען זיך אַרויסצובעקומען פון דער בעלאַגערטער פעסטונג. זי דערצעהלט, אַז די לאַגע איז אַ שרעקליכע. מען ערנעהרט זיך הויפּטזעכליך פון פערדס פלייש, וואָס לאָזט זיך אויך שוין אויס. ווייל עס זענען געבליבען נאָך קוים איינציגע פערד.

דאָס רעגירונגס מיליטער איז אויפגערעגט צוליב דעם, וואָס די אַקציע פאַרשלעפּט זיך, האָט בעשלאָסען צו פאַרשטאַרקען די באָמבאַרדירונג און נעהמען מיט שטורעם די דאָזיגע נעסט פון די מורדים. עס איז אָבער געקומען אַ בעפעהל פון מאַדריד, אַז צוליב די פרויען און קינדער, וואָס געפינען זיך אין דער פעסטונג זאָל מען אונטערהאַנדלען מיט די אויפשטענדיגע. דאָס זיי זאָלען זיך גוטוויליג אונטערגעבען, אָדער עווענטועל אַרויסלאָזען די ציווילע בעפעלקערונג, וואָס בעשטעהט פון 300 מאַן.

עס איז דעלעגירט געוואָרען דער פּאָלקאָווניק ראָיאָ, אַ געוועזענער לעהרער פון דער מיליטער־אַקאַדעמיע. ער האָט זיך דערנעהנטערט צו די מויערן פון דער פעסטונג מיט אַ ווייסער פאָהן אין דער האַנד. די וואַך־פּאָסטענס האָט ער ערקלערט, אַז ער וויל רעדען מיטן פּאָלקאָווניק מאָסקאַרדאָ. מען האָט איהם פאַרבונדען די אויגען און אַריינגעפיהרט אין דער פעסטונג. נאָכן אַדורכגעהן אַ אונטערערדישען לאַבירינט פון קאָרידאָרען איז פּאָלקאָווניק ראָיאָ ענדליך געשטאַנען פאַר דער גרופּע אָנפיהרער. אויף דער פאָדערונג זיך אונטערצוגעבען האָט פּאָלקאָווניק מאָסקאַרדאָ געענטפערט:

,,מיר ווילען נישט קאַפּיטולירען! מיר האָבען ידיעות אַז די אויפשטענדיגע געפינען זיך שוין ביי די טויערען פון מאַדריד און טאָלעדאָ!''

פּאָלקאָווניק ראָיאָ האָט אויפגעקלערט אַז זיי לעבען אין טעות, אַז דער ווייטערדיגער ווידערשטאַנד איז אַ משוגעת. ענדליך האָט פּאָלקאָווניק ראָיאָ געבעטען אַז מען זאָל אַרויסלאָזען די פרויען, קינדער און זקנים... אלע פאַרשלאָגען זענען אָבער אָפּגעוואָרפען געוואָרען. די פיהרער פון די אויפשטענדיגע האָבען געהאַט נאָר צוויי ווּנטשען. אַז מען זאָל זיי אַריינשיקען אַ גלח און אַז פּאָלקאָווניק ראָיאָ זאָל שנעל פאַרלאָזען די פעסטונג...

צומאָרגענס האָט מען אין אַלקאַזאַר אַריינגעשיקט אַ גלח, ער האָט דאָרט פאַרבראַכט דריי שעה. ער איז אַרויסגעקומען פּאָלשטענדיג צוזאַמענגעבראָכען און ניעדערגעשלאָגען, ווען ער איז אַביסעל געקומען צו זיך האָט ער ערקלערט, אַז ער האָט זיך געפינען אין דעם שרעקליכסטען אָרט וואָס די מענשליכע פאַנטאַזיע קען זיך נאָר פאָרשטעלען. אין די ווינקלען ליגען פוילענדיגע טויטע קערפּערס פון וועלכע עס פיהלט זיך אַ שרעקליכער גערוך... אויסגעמאַטערטע שאַטענס דרעהען זיך אַרום... לעבעדיגע מתים אין שמאַטעס... אַ אמת'ער גיהנום! לעבענסמיטלען האָבען זיי כמעט שוין אינגאַנצען נישט. עס איז נאָך געבליבען צוויי אויסגעדאַרטע פערד און אַ זאַק מעהל...

דער גלח האָט אָפּגעריכט אַ גאָטעס־דינסט אין דעם דאָזיגען שלאָס פון שרעק, דאַן האָט ער געטויפט צוויי קינדער וואָס זענען דאָרט דערווייל געבוירען געוואָרען. נאָכן ערפיהלען די דאָזיגע רעליגיעזע אַקטען האָט ער זיך געווענדעט מיט אַ ביטע צו די אויפשטענדיגע אַז זיי זאָלען אַרויסלאָזען די פרויען, קינדער און זקנים. פּאָלקאָווניק מאָסקאַרדאָ וועלכער האָט מיט טעראָר געהאַלטען די איינגעשלאָסענע אין דער פעסטונג, האָט געענטפערט, אַז אלע דאַנקען פאַר דער פרייהייט, און זיי ווילען שטאַרבען צוזאַמען.

די זעלבע וואָס האָבען אַרויסגעפיהרט דעם גלח, האָבען איהם געבעטען, אַז ער זאָל זיך מיט אלע כוחות בעמיהען זיי אַרויסצוראַטעווען פון דאָזיגען גיהנום אין וועלכען זיי קענען שוין מעהר נישט אויסהאַלטען.

עס זענען אלזאָ איבערגעריסען געוואָרען אלע אונטערהאַנדלונגען! די אָנפיהרער אין אַלקאַזאַר נעהמען אויף זיך די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער וועלט פאַר דעם לעבען פון פרויען און קינדער. עס האָבען זיך געטעוּשט די וואָס האָבען געגלויבט אַז זיי וועלען געפינען אַ פונקט פון מענשליכען געפיהל אין די הערצער פון די אויפשטענדיגע. מיט טרעהרען אין די אויגען האָט זיי דער גלח געבענטשט, אומזיסט האָט ער אַפּעלירט צו זייער הומאַניטאַרע און קריסטליכע געפיהלען.

ס. פראַנק.

אונזער וועלטרוף גאַראַנטירט...

פאַר הויכוועדטפולעס מאַטעריאַל און אויסגעצייכנעטע ערצייגונג, דאַריבער בעפאָרצוגט די מעהרצאָהל פון די קאָנסומענטען נור די

BERSON
SPORT
אַפּצאַסען

שאַרפער אַנטי־דייטשער טאָן פון דער איטאַליענישער פּרעסע

פאַרוואָס איז אין דייטשלאַנד קאָנפיסקירט געוואָרען ,,אילוסטראַציאָנע איטאַליאַנאַ?

פּאַריז, (יט"א). לעבהאַפטע קאָמענטאַרען רופט אַרויס אין די פּאָליטישע קרייזען דער שאַרפער אַנטי־דייטשער טאָן פון דער איטאַליענישער פּרעסע, וועלכער איז בעזונדערס בולט געקומען צום אויסדרוק אין דעם לעצטען נומער פון דעם פּאָפּולערען און שטאַרק פאַרשפּרייטען איטאַליענישען וואָכענבלאַט ,,אילוסטראַציאָנע איטאַליאַנאַ". דער אַרטיקעל איז געשריבען אין אַזאַ שאַרפען טאָן, אַז מען האָט דעם נומער קאָנפיסקירט אין דייטשלאַנד. דער אויטאָר פון דעם אַרטיקעל וואָס בענוצט זיך מיט דעם פּסעוודאָנים ,,ספּעקטאַטאָר", איז איינער פון די רעדאַקטאָרען פון ,,קאָריערע דעלאַ סעראַ". דער אויטאָר פּאָלעמיזירט מיט היטלערס רעדע אויף דעם נירנבערגער קאָנגרעס און שטרייכט אונטער, דאָס עס איז לעכערליך ווען היטלער טרעט אַרויס אין דער ראָלע פון אַ בעשיצער פון דער מערב־ציוויליזאַציע, מען קען אין קיין פאַל נישט בעטראַכטען די נאַציסטישע אידעאָלאָגיע, וועלכע פאַרלייקענט דעם קאַטוילישן גייסט, אַלס אויסדרוק פון דער מערב־ציוויליזאַציע. דער פיהרער פון דער נאַצי־פּאַרטיי קען נישט פּרעטענדירען צום טשעמפּיאָן־טיטול פון דער מערב קולטור, די צילען צו וועלכע עס שטרעבט דער דייטשער קאַנצלער, זענען ריין־נאַציאָנאַליסטישע און זענען דורכגעדרונגען מיטן אימפּעריאַליזם, וואָס ענטשפּרעכט פּאָלשטענדיג די שטרעבונג פון ווילהעלם דעם 2-טען. דער היטלער־פּראָגראַם פיהרט צו די־זעלבע אַבסורדען און טעותים, ווי ווילהעלמס פּראָגראַם. דייטשלאַנד שטרעבט צו שאַפען די פאַר'מלחמה'דיגע ,,מיטעל־אייראָפּע' אין אַ נאָך ברייטערען פערנעם.

דער פּאַריזער ,,טאַן" קאָמענטירט די קאָנפיסקאַטע פון א,ילוסטראַציאָנע איטאַליאַנאַ" אין דייטשלאַנד אַלס בעווייז פון פאַרשאַרפטען אַנטאַגאָניזם צווישען דייטשלאַנד און איטאַליען.

וועגען יודישער קולטור־אַרבייט אין דייטשלאַנד

בערלין, (יט"א). אין דעם אָרגאַן פון יודישען קולטור־בונד האָט דר. קורט זינגער פאַרעפענטליכט אַן אַרטיקעל וועגען דער צוקונפטיגער יודישער קולטור־אַרבייט אין דייטשלאַנד. די איצטיגע קולטור־ווערטען מוזען ווייטער בלייבען צוטריטליך פאַר יודען, חוץ דעם דאַרפען זיך די דייטשע יודען בעשעפטיגען מיט דער יודישער קונסט, וואָס איז ענטשטאַנען דאָרט, וואו יודען לעבען מיט אַ נאַציאָנאַל לעבען. דר. זינגער רעכענט דערביי אויס די ווערק פון י. ל. פּרץ, שלום אַש א.ד.גל.

ווייטער ווערט בעהאַנדעלט די מוזיק־שאַפונג און בעזונדערס די כאָר־מוזיק, דערביי מוז בעזונדערס בעריקזיכטיגט ווערן העגדעל, וועלכער האָט אַ העלפט פון זיין לעבען בעזונגען די יודישע געשיכטע.

די נייעסטע פּאַריזער און ווינער מאָדעלען
עמפּפעהלט דאָס קליידער־ קאָסטיומען־ און מאַנטעל־אַטעליער

JANINA ZELIKMAN
Południowa 18, tel. 183-27

,,דער מיטאָס פון בלוט און ראַסע"

קאַמפס־שריפט געגען אַנטיסעמיטיזם

ווין, (יט"א). אין פאַרלאַג רודאָלף האַראַנד איז ערשינען אַ קאַמפס־שריפט געגען אַנטיסעמיטיזם פון הוגאָ הילטיס א. ק. ,,דער מיטאָס פון בלוט און ראַסע". דער אויטאָר דעמאַסקירט די פאַלשקייט פון דער ראַסען־טעאָריע און שטעמפּעלט דעם אַנטיסעמיטיזם און ראַסיזם אַלס די ,,חיה'שע ברוטאַליטעט", וואָס וועט סוף־כל־סוף אָפּגעוואָרפען ווערען פון דער מענשהייט.

די אויפנאַהמספעהיגקייט פון א"י

איז אָפּהענגיג פון דער ענטוויקלונג פון האַנדעל און אינדוסטריע

ניו־יאָרק, (יט"א). אין דער הערבסט־פּרעסע איז ערשינען דער ערשטער אַרטיקעל פון סענאַטאָר ראָיאַל קאָפּלענד, וועלכער האָט זיך בעטייליגט אין דער נישט־אָפיציעלער דעלעגאַציע פון אַמעריקאַנער סענאַטאָרען קיין א"י. סענאַטאָר קאָפּלענד לויבט די יודישע דערגרייכונגען אין א"י און בעטאָנט די וויכטיגקייט פון הייליגען לאַנד אַלס מקום־מקלט פאַר יודישע פּליטים. וואָס שייך דער אויפנאַהמספעהיגקייט פון א"י איז זי — לויט זיין מיינונג — ,,אָפּהענגיג פון דער ענטוויקלונג פון האַנדעל און אינדוסטריע".

דייטשער פילם־עקספּאָרט

געפאַלען מיט 70 פּראָצענט

בערלין, (יט"א). אין דער דייטשער פּרעסע זענען לעצטענס ערשינען בעריכטען וועגען דייטשען פילם־עקספּאָרט, פון וועלכע עס איז צו זעהן אַז דער עקספּאָרט פון דייטשע פילמען האָט זיך פאַרקלענערט אויף גאַנצע 70 פּראָצענט. דער יעהרליכער פערלוסט ווערט געשאַצט אויף 8 — 6 מיליאָן רייכסמאַרק. די ,,דיסעלדאָרפער נאַכריכטען" ערקלערען דאָס אין דער ערשטער ריהע מיט דעם אַנטי־דייטשען באָיקאָט ווי אויך דערמיט, וואָס אין די קלענערע לענדער איז ענטשטאַנען אַ זעלבסטשטענדיגע פילם אינדוסטריע. פריהער האָט דער עקספּאָרט געדעקט 20 פון 25 פּראָצ. פון די פּראָדוקציאָנס קאָסטען פון דער פילם־אינדוסטריע, איצט אָבער נישט מעהר ווי 5 פּראָצענט.

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

היינט און פאַלג. טעג!
אַ פילם וואָס איז בעשאַנקען געוואָרען מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל אין אייראָפּאַ און אין אַמעריקאַ א. ג.

Potępieniec

אין די הויפּט ראָלע:
Victor Mac Laglen

אויסערן פּראָגראַם: דער וואונדער פון דער טעכניק ,,Kukaracza" אין נאַטירליכע קאָלירען.

אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

גענעראַל־פאַרטרעטונג פון
INTOURIST

אויספלוג קיין רוסלאַנד

ס'ווערט אָנגענומען פעסער אויסצואַרבייטען וויזעס.

הנחות קיין זאַלעשטשיק, ווילנאַ, זאַקאָפּאַנע און וואַרשאַ

אינפאָרמאַציעס נעהמט אָן
,,אָרביס" פּיעטריק. 18,
טעל. 249-33.

„מיט תל-אביב אין גלות"...

וואס מאיר דיזענגאף האט אויפגעטאן פאר'ן ישוב אין דער צייט פון וועלט-קריג

פון ישעיה אונגער

מאיר דיזענגאף, דער גאר וואס פארשטארבענער גרויסער יודישער פאטריאט, נאציאנאלער עסקן, שטאט-בויער און ערשטער פרעזידענט פון דער ערשטער יודישער שטאט אין א״י, האט זיך אליין געשטעלט א דענקמאל. וואס איז דויערהאפטיגער פון בראנז און מארמאר:

— דאס איז תל-אביב, דער לעבעדיגער מאנומענט, וואס וועט אין אלע צייטן, אזוי לאנג ווי יודען וועלן האבן אן אייגענע היים אין א״י, דערמאהנען די קומענדיגע דורות אין די אומפארגעסליכע טאטען און אויפטוען דיזענגאפס און אין זיין שיינעם, ארבייטסרייכן חלוצישן לעבען.

דאס דאזיגע דענקמאל וועט האבן א סך צו דערצעהלען די קומענדיגע גענעראציעס, אבער נאר וועגן דיזענגאפ'ן דעם ערשטן בירגערמייסטער און מיטגרינדער פון תל-אביב, וועגן דעם נאציאנאלן טוער פון גרויסן פארנעהם, וועגן זיין אומגעוועהנליכן שעפערישן כח און וועגן זיינע אומפערגעסליכע פערדינסטן פאר אונזער נאציאנאלן אויפבוי-ווערק.

דאגעגען וועט אין דער געשיכטע פון ישוב, פון זיין ענטוויקלונג און אויפבליה און פון די פורעניות און ליידען, וואס ער האט אדורכגעמאכט זינט דער נייער יוד בויט דארט זיין היים, ארייןקומען א בעזונדער קאפיטעל — א אינטערעסאנט און שפאנענד קאפיטעל — וואו מ'וועט אויך זעהען דעם מענש דיזענגאף, דעם טייערן, ליבן און ליבענסווירדיגן מענש מיט דעם גאלדען יודיש הארץ, וואס האט געקענט בלוטיגען און וועהטאגען און מיטפיהלען מיט די ליידען פון אנדערע און צו יעדער צייט זיך מקריב זיין פאר א יודען, פאר יעדען יוד ווער ער זאל נישט זיין און ביי וועלכער געלעגענהייט דאס זאל נישט זיין.

אט אין די ביכער, אין די אנאלען פון ישוב, וועט מען לייענען וועגן מענש דיזענגאף און בעוואונדערן דאס מענשליך-גרויסע פון דעם דאזיגען זעלטענעם יוד, וואס האט אזוי מערקווירדיג הארמאניש פעראייניגט אין זיך דעם אידעאליסט און פראקטיקער, דעם טרוימער און רעאל-פאליטיקער, דעם ראמאנטיקער און „טוקגעס" אדמיניסטראטאר. אמבולטסטען וועלן זיך אנווייזען אט די גרויסע כאראקטער-אייגענשאפטען דיזענגאפ'ס, זיין אידעאלע מענשליכקייט, זיין אפפערוויליגקייט, זיין מסירות-נפש, זיין ליבע צום פאלק און זיין העלדישער מוט אין דעם קאפיטעל, וואו עס וועט געשילדערט ווערן די שרעקן, די צרות און פורעניות, וואס דער ישוב איז אויסגעשטאנען אין דער צייט פון קריג, — אין דער צייט, ווען דער בירגערמייסטער פון דער קליינער בעשיידענער שטאט תל-אביב, וואס איז נאך דעמאלט געווען א „שכונה", א פארשטאט פון יפו, איז געווארן דער שליח צבור און דיפלאמאטישער פארטרעטער פון ישוב, דער פאטער פון יתומים און אלמנות, דער פערזארגער פון אלטע, קראנקע און פערהונגערטע, א העלפער און רעטער אין אלע נויטען פאר טויזענדער און טויזענדער גולים, אזויגער פון וואקוירטע, פערטריבענע און פערייאגטע פון תל-אביב און פון זייערע היימען אין אנדערע ערטער.

דעמאלט האט דיזענגאף בעקומען דעם טיטול „ריש גלותא". דער דאזיגער טיטול איז געווען ווי צוגעפאסט פאר איהם: מעהר ווי צוויי יאהר איז איהם אויסגעקומען אפצוריכטן א שוועהרן שרעקליכען גלות אין א״י אינאיינעם מיט די טויזענדער היימלאזע און פערוואגעלטע פון תל-אביב און פון אנדערע „גרעניץ-פונקטען" און צו זארגען און שאפען הילף פאר זיי.

זיין בוך, וואו ער שילדערט די דאזיגע דראמע פון ישוב אין דער מלחמה-צייט, הייסט טאקי „עם תל-אביב בגולה" (מיט תל-אביב אין גלות).

* * *

עס איז פאראן א גאנץ רייכע מעמוארען-ליטעראטור וועגן דער ליידענס-עפאכע פון ישוב אין דער צייט פון וועלט-קריג, וועגן דער דאזיגער שרעקענס-צייט אין א״י האבן א געשריבן גאנצע בענדער אזעלכע אנגעזעהענע שריפטשטעלער און פיהרענדע פערזענליכקייטן פון ישוב ווי מרדכי בן הלל הכהן און משה סמיליאנסקי. אבער אויך אנדערע ווייניגער בעקאנטע שריפטשטעלער און עסקנים, וועלכע זענען אליין אדורכגעגאנגען די שבעה מדורי גהינום פון דער עוואקואציע אונטער דער שרעקענס-הערשאפט פון טערקישען אכזר דזשעמאל פאשא, האבן פערעפענטליכט ערינערונגען און טאג-ביכער, פון וועלכע דער קומענדיגער היסטאריקער וועט שעפען ווי פון א קוואל א רייכען פאקטישען און דאקומענטארישען מאטעריאל.

און אט אין די אלע שריפטען בעגעגענען מיר אויף שריט און טריט, ביי די שילדערונג פון יעדער וויכטיגער פאסירונג אדער אקציע, צי עס האנדעלט זיך וועגען א השתדלות ביי דער מיליטער-מאכט, און קודם-כל ביי דזשעמאל פאשאן, צי וועגען שאפען הילף פאר די עוואקואירטע, וועגען אריבערפיהרען זיי אין אנדערע ערטער, וועגען צושטעלען פאר זיי שפייז און מלבושים, וועגען זארגען פאר די קראנקע, ליפערען תכריכים פאר די טויטע און ברויט פאר די לעבעדיגע, צי וועגען זוכען די נויטיגע געלד-מיטלען דערצו אדער וועגען פערטיידיגען, בעשיצען, אפראטעווען אומשולדיג-בעשולדיגטע — בעגעגענען מיר כסדר דעם נאמען פון דעם מאן, וואס איז „שטענדיג געווען אומעטום", האט אלצדינג „געטראגען" אויף זיך און אלץ אויסגעפיהרט אליין, — דעם נאמען פון „ריש גלותא מאיר דיזענגאף".

אלע בעוואונדערען זיי זיין אומגעוועהנליכע ענערגיע, זיין מוט, זיין מאראלישען כח, וואס ער האט ארויסגעוויזען אקעגנשטעלענדיג זיך אלע מניעות און געפאהרען, און די פיזישע ווידערשטאנדס-קראפט, וועלכע האט איהם געגעבען די מעגליכקייט צו טראגען אויף זיך אזא שווערע לאסט, כסדר ארומצופאהרען אהין און צוריק איבער די ערטער, וואו די היימלאזע האבען זיך אויפגעהאלטען, נישט וויסענדיג פון קיין שלאף, פון קיין רוה ביי טאג און ביי נאכט, ארומוואלגערנדיג זיך וואו עס מאכט זיך, פערברענגענדיג גאנצע שעהן און טעג צווישען געפעהרליך-קראנקע.

אזוי קען נאר האנדלען א גרויסער און אמת'ער מענשען-פריינד וואס זיין אייגענער „איך" שפילט ביי איהם קיין ראלע נישט ווען עס האנדעלט זיך וועגען העלפען אדער ראטעווען א צווייטען.

דיזענגאף, ווי מיר האבען שוין פריהער דערמאהנט, האט אליין אנגעשריבען א בוך וועגען יענע איבערלעבונגען „אין גלות מיט תל-אביב". דאס ווערק איז נישט גרויס, און עס איז א בוך, וואס איז געשריבען אהן פרעטענציעס אזוי צו זאגען. און דאך איז דאס איינס פון די בעסטע און איבערראשענדסטע צווישען די מעמוארען-ווערק, וואס זענען פערעפענטליכט געווארען וועגען די ליידען פון ישוב אין דער צייט פון דער מלחמה.

דיזענגאף שילדערט דא דעם גירוש פון תל-אביב און פון די אנדערע ערטער, וואס זענען געלעגען נאהענט ביים פראנט. ער דערצעהלט דאן, וואס ער אליין האט אדורכגעמאכט, וויפיל מיה און דאגה ער האט געהאט, וואס פאר געפאהרען ער איז אויסגעשטאנען, ווי אזוי ער פלעגט כסדר וואנדערען פון איין ארט צום צווייטען, פון תל-אביב קיין ירושלים און צוריק, פון דארט אין די קאלאניעס, און פון דאנען קיין פתח-תקוה און כפר-סבא, קיין חיפה און דמשק און אנדערע ערטער, וואו די היימלאזע זענען געווען צעוואהט און צושפרייט; ווי אזוי ער פלעגט זיך „ארויפכאפען" אין איין וועג קיין קאנסטאנטינאפאל, בכדי דארט זיך צו בעטייליגען אין געהיימע זיצונגען און זיך צו בעמיהען צו שאפען די נויטיגע געלד-מיטלען אויף צו ראטעווען די עוואקואירטע פון הונגער און אונטערגאנג; ווי אזוי דזשעמאל פאשא האט איהם חושד געווען אין שפיאנאזש און נישט איינמאל געדראהט איהם „אויפצוהענגען אין תל-אביב"; ווי אזוי מ'האט איהם געפיהרט נישט איינמאל אונטער א בעוואפענטער מיליטער-וואך אויף אן אויספארשונג און זאגאר איינמאל אונטער קאנוואי קיין דמשק; און ווי אזוי ער האט זיך היג געהאלטען און מוטיג אקעגעגעשטעלט, איז שליסליך אלע מניעות איבערגעקומען און האט דורך זיין שטאלצע האלטונג זאגאר געצוואונגען די רשעים, די אכזרים, וויפיל עס איז צו שיצען און בעשיצען די היימלאזע.

און דאס אלץ שילדערט דיזענגאף איינפאך, אהן פאטאס, אהן מליצות און עפעקט-מאכעריי, אהן שום זעלבסט-בעריהמעריי, ווי עס טרעפט אזוי אפט ביי מעמוארען-שרייבער, אהן דעם מינדעסטען פרוב ארויסצוקריגען די אייגענע פערזאן אין פאר-דערגרונד, — איינפאך און נאטירליך, און דאך מייסטערליך און לעבענדיג, אזוי אז מען לייענט דאס בוך מיט שפאנונג ביז צום סוף.

מען לייענט עס מיט שפאנונג — ווייל עס איז צוגלייך א זעלטענער „מענשליכער דאקומענט". דאס בוך שילדערט נישט בלויז פאקטען און קאנקרעטע געשעהענישען, עס שפיגעלט אויך אפ דעם גאנצען מענשען, די פערזענליכקייט דיזענגאף, זיין אינערליך וועזען, עס אנטפלעקט טיפענישען פון זיין נשמה און גיט א שליסעל צו זיינע אינטימסטע געפיהלען, און דערפאר ווירקט אויך דאס בוך ערשיטערנד און זעהר ריהרענד.

* * *

מרדכי בן הלל הכהן, דרויאנאוו און אנדערע דערצעהלען אין זייערע ערינערונגען מאנכע אינטערעסאנטע און דראמאטישע עפיזאדען וועגען דיזענגאפ'ס „קאנפערענצען" מיט דזשעמאל פאשא.

איין מאל האט דזשעמאל גערעדט מיט גרויס אויפרעגונג וועגען די „פאלשע" ידיעות, וואס ווערען פערשפרייט אין דער אויסלענדישער פרעסע וועגען זיין אכזריות'דיג בעגעהן זיך מיט יודען, דאס קאמפראמיטירט טערקיי און דאס טערקישע מיליטער, האט ער געשריגען. וואהרשיינליך האט מען פון דייטשלאנד, וואו די אויסלענדישע פרעסע-מעלדונגען האבען געמאכט א שווערען איינדרוק — דייטשלאנד איז דאך געגאנגען האנד ביי האנד מיט די טערקען — געגעבען קאפוליער אנצוהערעניש דער טערקישער רעגירונג, אז מ'זאל מילדער בעהאנדלען די יודען אין א״י, און זעהען דעמענטירען די צייטונגס-מעלדונגען. דזשעמאל האט דעריבער קאטעגאריש פערלאנגט, אז מ'זאל אפלייקענען די דערמאנטע ידיעות.

דערויף האט איהם דרייסט געענטפערט דיזענגאף:

— אויב עס זענען אפילו יא פאראן איבערטרייבונגען אין די צייטונגען זאגען אבער די פאקטען פאר זיך אליין גענוג שרעקליך. אלטע לייט און קינדער שטארבען ווי די פליגען אום ווינטער. מענער, פרויען און קליינע קינדער וואלגערן זיך אונטערן פרייען הימעל אהן שפייז, אהן מעדיצינישע הילף, אהן בעשעפטיגונג און אהן מעגליכקייטן צו פערדינען אויף חיונה. אויב דו פערלאנגסט פון אונז הכחשות — וועלען מיר זיי שיקען. אבער וואס וועלען העלפען ווערטער סתם אין דער וועלט ארײן? טאטען, מעשים זענען נויטיג. אויף אפצולייקענען די פריהערדיגע מעלדונגען, ברויט פאר די הונגעריגע, צייטווייליגע וואוינונגען פאר די היימלאזע, היילער פאר די קראנקע און שולען פאר די קינדער — אט דאס קענען און מוזען זיין די בעסטע און זיכערסטע הכחשה פון יענע פרעסע-ידיעות.

דאס האט געווירקט אויפ'ן אכזר. ער האט ארויפגעלייגט אויף דיזענגאפ'ן די גאנצע פעראנטווארטליכקייט פאר דער ארבייט פון עוואקואציע קאמיטעט און האט איהם געגעבען געלד אויף צו שטיצען די היימלאזע: צו דריי טויזענד [illegible] א חודש. ער האט איהם זאגאר בעלאזט אויסצאהלען זעקס טויזענד פונט פאר צוויי חדשים מיט אמאל און זיבען טויזענד 500 פונט אויף אויסצובויען באראקען. דאס איז אבער געווען נישט מעהר ווי א טראפ, ווי זיין שטייגער איז געווען — און באלד האט ער אפגעשטעלט די געלד-שטיצע.

א גליק איז געווען, וואס דזשעמאל האט אויך ארויסגעשיקט ד״ר רופינען פון א״י. ד״ר ר. איז אוועקגעפאהרען קיין קאנסטאנטינאפאל; דארט האט זיך איהם איינגעגעבען צו קומען אין קאנטאקט מיט געוויסע יודישע עסקנים און אינסטיטוציעס אין אויסלאנד און א דאנק דעם האט ער געקענט צושטעלען דיזענגאפ'ן, די נויטיגע געלד - מיטלען אויף צו העלפען די נויטליידענדע.

בעת מ'האט ענטדעקט די שפיאנאזש-אפערע פון שרה אראנסאן און איהר ברודער, האט דזשעמאל — זיין שטעלונג איז שוין דעמאלט זעהר וואקלדיג געווען, זיין מיליטער אליין האט שוין געהאלטען באלד ביים „עוואקואירען" דאס לאנד — געוואלט אויסראטען כמעט דעם גאנצען ישוב. צעהנדליגער און צעהנדליגער איינגעזעסענע און אומשולדיגע יודען זענען ארעסטירט געווארען און אריינגעווארפען אין תפיסות. ער האט זיי געדראהט מיט „הענגען". אין יענער צייט האט זיך ביי איהם געמאלדען דיזענגאף. עס איז איהם נישט לייכט אנגעקומען צו דערשלאגען זיך צו דזשעמאלן, אבער שליסליך האט איהם דער טיראן דאך אויפגענומען.

דערזעהענדיג דיזענגאפ'ן, האט ער אויסגערופען:

— און ווער וועט מיר גאראנטירען, אז דער מאן, וואס שטעהט פאר מיר, איז נישט קיין צווייטער אראנסאן !? — אלע יודען זענען דאך... (געוואלט האט ער זאגען: שפיאנען).

דיזענגאף, וועלכער האט שוין דעמאלט געוואוסט נאטירליך, וואו עס האלט מיט טערקיי, איז זעהר אויפגעבראכט געווארען און האט זיך צושריען אויף א קול:

— אז דאס, וואס מען זאגט אויף יודען, איז שקר. שפיאנען זענען אויך פאראן צווישען די טערקען; די טערקישע מיליטער-פיהרער און בעאמטע ווילען זיך פאר זייער אומפעהיגקייט אין זייערע מפלות זיך נוקם זיין אין די יודען און טראכטען אויס אויף זיי בלבולים.

דיזענגאף האט געבעטען דזשעמאלן, אז ער זאל אויך אויפנעהמען די בעאמטע פון יק״א ברילן און קאלווארסקין, וועלכע האבען געווארט אין קארידאר. בעת זיי זענען אריינגעקומען, האט דזשעמאל גענומען שרייען אויף קאלווארסקין, אז ער טיילט אלצדינג מיט קיין פאריז, און האט איהם געדראהט, אז „איך וועל דיך אויפהענגען אין אייער ראש פנה", אויב די אייראפעאישע פרעסע וועט [illegible] דערוויסען עפיס וועגען די שפיאנען און וועגען דער בעהאנדלונג [illegible] די יודען.

אבער זיין כעס און אויפרעגונג, וואס האבען שוין געוואוסט די אנוועזענדע, זענען געווען געמאכט, קינסטליך; דזשעמאל איז געווען מאכט-לאז און האט שוין גארנישט געקענט טון [illegible] און באלד איז מען פון איהם פטור געווארען.

דאס איז געווען די לעצטע בעגעגעניש דיזענגאפ'ס מיט דעם אכזר. דעם 20 סעפטעמבער 1918 זענען די טערקען נאך א גאנצער רייהע מפלות ענדליך אנטלאפען און די ענגלענדער זענען געווארען די בעלי-בתים פון לאנד. דעם 23 סעפטעמבער איז איינגענומען געווארען חיפה. דיזענגאף איז געווען אין חיפה צוזאמען מיט'ן עוואקואציע-קאמיטעט; אין זעקס טעג ארום נאכ'ן איינעהמען די שטאט האט ער זיך אומגעקעהרט קיין תל-אביב, צו זיין פרוי און זיינע נאהענטסטע, מיט וועלכע ער איז צעשיידט געווען א לאנגע צייט, צו זיינע געליבטע תל-אביב'ער איינוואוינער און צו זייערע קינדערלעך, וואס זענען איהם טייערע אזוי איינגעבאקען געווען אין הארצען.

דעם 22 נאוועמבער 1918 איז דער אויבער-קאמאנדיר פון דער ענגלישער ארמעע פעלדמארשאל אלענבי, דער בעפרייער פון א״י, אויפגענומען געווארען מיט א זעלטענעם פאראד און גרויסע פייערליכקייטן אין תל-אביב; דיזענגאף האט בעת דער אויפנאהמע אויף א פייערליכען אופן דערקלערט, אז לכבוד דעם זיגער פעלדמארשאל אלענבי ווערט די גרעסטע גאס פון תל-אביב אנגערופען אלענבי-גאס.

פון יענער צייט אן איז דיזענגאף אויסגעקליבען געווארען אלס שטענדיגער פרעזידענט פון תל-אביב.

אט אין דעם קורצען פעריאד פון קריג אין א״י, אין דעם שעת חירום האט זיך אין דעם גרויסען פאטריאט און ארגאניזאטאר פון א זעלבסטשטענדיגען יודישען קאמונאלען לעבען אויפ'ן היסטארישען באדען פון אונזערע אבות איבערפלעקט ערשט דער מענש דיזענגאף מיט זיין איידעלער נשמה, מיט זיין גאלדען יודיש הארץ, וואס האט איצט ליידער אויף אייביג אויפגעהערט צו קלאפען צום גרויסען בעדויערען פון גאנצען נאציאנאלען יודענטום און פון ישוב און גאנץ בעזונדערס פון די תל-אביבער איינוואוינער און פון די תל-אביבער קינדער, וועלכע האבען פערלוירען אין איהם א טייערען, געטרייען און ליבעפולען טאטען.

סימבאלישע נעמען

(לכבוד סוכות)

פון מ. ערלבוים

א זעהר אינטערעסאנטער יום-טוב איז סוכות; אינטערעסאנט און סימבאליש מחמת זיינע תרו'ס נעמען. אזא יום טוב מיט אזויפיל נעמען, האט גאר קיין צווייטע אומה נישט געקענט שאפען, פאר אונז איז ער ווי צוגעשניטען, ווארום ער כאראקטעריזירט אמבעסטען אונזער לעבען.

סוכות מעהר פון אנדערע ימים-טובים, האט צו טון מיט אונזער טאג טעגליכקייט, ער איז נישט בלויז אן ערינערונגס יום-טוב.

סוכות.

סוכות איז דער פאפולערסטער נאמען פון דעם יום-טוב, אלע, קליין און גרויס, תלמיד חכם און עם הארץ ווייסען דעם נאמען.

וואס איז די בעדייטונג פון אט דעם ווארט? אין די תורה ווערט דערמאהנט די אורזאכע פון דעם נאמען: א ערינערונג פון די מדבר וואנדערונגען „כי בסוכות הושבתי וגו'", ווארום אין סוכות האבען די בני ישראל געוואוינט אויף זייער 40 יעהריגען מארש צו דעם צוגעזאגטען לאנד, צו זייער זעלבסט-שטענדיגען שטאט, דאס איז געווען א ערינערונג, אבער עס איז מעהר פון דעם. עס איז אונז בעשערט געווען דאס אומגליק מעהר צו וואנדערן ווי צו זיצען אויפן לאנד, צו לעבען מעהר א נאמאדיש לעבען ווי א לעבען, פון א איינגעזעסענעם, פון א תושב.

קורץ איז געווען אונזער אויפענטהאלט אויף אונזער בארען אין פראפארציע מיט אונזער לאנגער עקזיסטענץ: מיר וואנדערען ארום — כמעט אהן אויפהער. נאך פיל פריהער פון דעם צווייטען חורבן, זענען מיר געווארען וואנדערער, ווארום דער גרעסטער טייל פון די עשרת השבטים, האט זיך נישט אומגעקערט קיין ארץ ישראל און האט אין גלות זיך איינגאנצען פערלוירען און פערבלאנדזשעט געווארען... שפעטער נאכ'ן צווייטען חורבן זענען ווידער געווארן וואנדערער, אויסער די איבערגעבליבענע פון דעם ערשטען חורבן, וועלכע האבען, לכתחילה נישט געוואלט צוריק זיך בעזעצען אין לאנד. ווי מיר זעהען אלזא, איז דער „כי בסוכות" נישט א זאך פון דער פערגאנגענהייט אליין. מיר לעבען כסדר אין א סוכה, אמאל איז די יודישע סוכה אויפגעשטעלט געווארען אין מדבר, היינט אין „ציוויליזירטע" לענדער. די וועלכע פערינגערונגען הערשען דא ווי דארט, היינט ווי דעמאלט, אויב נישט נאך ערגער...

זמן שמחתנו

מחמת דעם איז עס טאקע זמן-שמחתנו. אונזער אלעמענס פרייד, עס איז נישט מעהר קיין פוסטע פראזע, ווערטער וועלכע האבען פאר אונז נישט געהאט קיין בעדייטונג פאר קנאפע צוויי טויזענט יאהר. היינט איז די שמחה פון דעם יום טוב נישט קיין טע[illegible] קינצלטע, דורך א איבעריגען טרינק בראנפען און א מער[illegible] האפקע.. עס איז טאקע זמן שמחתנו... מיר קוקען זיך ארום און זעהען, אז מיר האבען אויך א ווינקעל וואס איז אונזערס. וואו אונזער שוויים גיהט נישט לאיבוד. דער שוויים בענעצט נישט פרעמדע ערד, פרעמדע פעלדער... עס איז אונזער באדען וואס ווערט צואקערט מיט יודישע הענט און די פרוכט איז אונזערע. אויך זמן שמחתנו איז נישט קיין ערינערונג פון אמאל — עס איז א ווירקליכקייט...

אבער דער וועג איז נאך א לאנגער צו דער ענט- מוזען ארבייטען און ארבייטען, ביז וואנען סוכות סוכות איז נאך אלץ דאמינירענד און פאפולער, מיר וועט ווערען נישט מעהר ווי א ערינערונג, א סימבאל פון אמאליגען גלות לעבען און חג־האסיף זאל זיין דער עיקר, חג־האסיף זאל זיין דער איבעראל בעטאנטער א מער נאמען.

ליבענדיג די געשעהענישען

קלאַנגען און אָפּקלאַנגען

פון לעאָ קעניג

ס'איז אפשר קיינמאָל נישט געווען אזוי שווער צו לייענען און פערשטעהן די טאָג-טעגליכע נייעס און געשעהענישען, ווי ס'איז איצטער.

ווי שווערע האָמערס פאַלען זיי איבער אונזערע קעפּ טאָג-טעגליך, ווי דונער-שלעג.

און כאָטש די נייעס און די געשעהענישען פון אונזערע טעג זענען אזוי באַנגיג-שווער, זענען זיי אָבער אויך צו דער זעלבער צייט אזוי געשווינד און לויפיג.

קיינער ווייסט נישט היינט, וואָס מאָרגען וועט געשעהן, וואָס פאַר א פּאָליטישער באַרג וועט מאָרגען איינפאַלען, וואָס פאַר א באַמבע און איין וואָס פאַר א לאַנד, עס וועט מאָרגען פּלאַצען. און גע-לייען און פערשטעהן קלאָר אַט די געשעהענישען.

גע-לייען אויס און ד' געשעהענישען זייער בע-האַלטענע קאָנסעקווענץ און לאָגיק.

אַז יעדע וואָך, יעדע פּאָר טעג בייט זיך דער פּאָליטישער האָריזאָנט. אַט הויבט זיך אָן ווייזען א מעהר-ווענינער קלאָרע פּאָליטישע אָריענטאַציע; אַט האָפען זיך דאַכט זיך, שוין אויסגעפּאַרמירט כוחות, פראָנטען.... און פּלוצלונג וואַקסען אויס נייע פּאַרטי-גע וואָלקענס אויפן האָריזאָנט און ס'איז ווידער אַלעס פערשטעלט און כאָאָטיש. א מישמאַש פון סאָציאַלע שטראָמען, און נאַציאָנאַלע אינטערעסען.... וועה איז מיט וועמען און וועה איז קעגען וועמען?

ווי פריעמדע, נישט אויסגעפּאָרשטע טאָך, הערא-גליפען פאַלען לעצטענס די גרויסע היסטאָרישע טאָג געשעהענישען.

גרויסע, מאַסיווע שווערע הערגליפען - געשעה-ענישען. נישט קיין סתם אותיות, נישט קיין קלאָ-רער אַלפאַבעט, נאָר הערגליפען — שווערע אויס-געשטאַלטע סימבאָלען.

אַט האָט זיך ווילד צושריגען די בלאָנדע חיה. שפּעט רעוועט אומענשליך-טיריש דער אור-מענש... אַט טרומייטערט שונדיסטיש ווי א גרויסע מיליאָן-ראָלאָדיגע האַליוואָד מעלאָדראַמע, א קאָנטר-רעוואָ-לוציע מיט מענטראַלען וואָס זעהען אויס ווי העלדען פון אַנ'אַלטמאָדישער העוויג; מיט מוחיס, מיט קאַ-לירטע טריפען.

א פאָלק נימט זיך אָפּ מיטן בלוט פון זיינע בעסטע און יונגסטע קינדער, און דיקטאַטאָרען פון אויסלאַנד, ווי משונה'דיגע נישט רעאַלע העלדען פון אויסטערלישע היפּער שונד-ראָמאַנען שיקען עפענט-ליך-געהיים אַעראָפּלאַנען, קאַנאָנען אויסצווישען טויזענטער יונגע, זונניגע לעבענס.

קריש - אידעאַליזם און דער געמיינסטער און ברוטאַלסטער ציניזם קעמפען און שרייען טאָג-טעג-ליך זיך איבער און רייסען אונזערע נערוועען.

און פּלוצלונג שפּרינגען ארויין סענטאַציאָנעלע נעריכטען... און דיפּלאָמאַטישע און פּאָליטישע רעד-רעס מיט א רעטאָריק, טענען וועלכע די דזשונגלדיגסטע פּאַעמעס פון א בייראָן און א וויקטאָר הוגאָ זעהען אויס, ווי זיי וואָלטען געשריבען געוואָרען אין א מין שטום-לשון....

ס'רוב היינטיגע דיפּלאָמאַטען רעדען טיש, נאָר זיי שרייען היזעריג מיט זייערע אייזערנע געמיבעס, און דערצו האָבען זיי נאָך ראַדיאָס, און א געוואַלד-שרייענדיגע פּרעסע, וועלכע צוטראָגט און צושרייט זייערע קולות איבער דער גאַנצער וועלט.

און וועלדער מיט פאָהנען פלאַטערען, און מיי-זענדער אַעראָפּלאַנען צושניידען די הימלען. און איבעראַל. אויף אַלע פראָנטען, זענען דאָ די מיליאָ-נען יונגע קינדער, וועלכע זאָלבען מיט זייער אינ-סטינקטיווען יוגענדליכען אידעאַליזם די געמיינסטע און ברוטאַלסטע לאַזונגען פון זייערע דעמאַגאָגישסטע פערקויפטע פיהרער...

יוגענד איז לעבען, יוגענד איז נאַטירליך אידע-אַליסטיש, ענטוזיאַסטיש און גלויביג... ווי די אָרימע אונזוים-נגדיגע לעהרער פערגיסען די ביטערסטע און האַרציגסטע טרעהרען איבער די נישט געשטויגענע העלדען פון די שונד-ראָמאַנען; אַזוי זענען מיליאָנען און מיליאָנען יונגע קינדער גרייט צו פערגיסען זייער בלוט, מקריב צו זיין זייערע בליהענדע לעבענס פאַר זייערע דעמאַגאָגען פיהרער....

און וואָס מעהר נחיל און טרילצענדר מען שאַלט זיי אין די אויערען, אַלץ אָפּפערוויליגער ווערען אַט די מיליאָנען יונגע הערצער.

עס הערשט היינט די פראַזע, און וואָס שרייענ-דיגער און שטאַרקער די באָמבאַסטישע פראַזע איז, אַלץ גרעסער און היילינער איז דער רעדנער. דער פיהרער.

און די לופט איז עלעקטריפיצירט איבעראַל, און אין אַזאַ לופט קען אַלעס געשעהן.... און נאַרנישט. אין דאָס ערגסטע, עס איז שוין שווער צו לייענען, פערשטעהן און פאָראויסזעהן די לויפענדיגע געשעה-ענישען.

דאָס „אונדערוואַרטעטע" איז דאָס איינציגע, וואָס קען ערוואַרטעט ווערען; דאָס אונערוואַרטעטע איז דער לייטמאָטיוו פון אונזער צייט-פּאָליטיק. ווי אין א מאַרקוס-ברידער פילם. קען אימיצער פאָר-אויסזעהן, וואָס פאַר א ווילד שפּיצעל גרושא צו האַרפּא וועט אַט באַלד ארויסוואַרפען?

נאָך ווענינער קען אימיצער פאָראויסזעהן מיט וואָס פאַר א ווילד שפּיצעל א מוסאָליני, און נאָך ווענינער — א היטלער וועט באַלד אָפּטון. דאָס אונ-ערוואַרטעטסטע, דאָס אומגעלומפּערטסטע און איבער-ראַשענדסטע קען מען פון זיי ערוואַרטען. די מאַרקס ברידער און די סורדעאַליסטען מעגען זיך לערנען סורפּריזען צו מאַכען פון די צוויי מעכטיגע אייראָ-פּעאישע דיקטאַטאָרען.

ווער, וואָס פאַר א פּובליציסט קען לייענען די היינטיגע געשעהענישען און פערשטעהען קלאָר זייער לאָגישען המשך?

דאָס איינציגע, וואָס מען קען איצט טון איז אָפּ-כאַפּען דעם אָטעם נאָך יעדער פּאָליטישער באָמבע און זיך פרעגען אומגעדולדיג:

וואָס ווייטער?

יצחק קאַצענעלסאָן

סוכּות

האַרבסט-מאָטיוו

סוכות, קוהל, די לופט איז נאַסלעך,
דער גאָרטען נעבעך, שטעהט שוין נאַקעט;
וואָלט כאָטש די פראָש ניט מער געקוואַקעט —
שילט זי נאָך און איז אין כעס-לעך...

דעם הימעלס גאָלד איז נישט געוואָרען,
און סיוואָלגערט גאָלד זיך אין די גאַסען;
אויף דעם קאַלטען ברוק, דעם נאַסען
האָט יעדע צווייג איהר גאָלד פערלוירען...

דער בוים שטייט הויל. א ווינט בעפאַלטען,
די ערד צוגראָבען, פול מיט קברים;
די וועלט — הגם זי איז נישט אָרעם —
איך קעלער ליגט כל-טוב בעהאַלטען.

קרויט — פּרוביר. הויב אויף אַ קעפּעל;
אוגערקעס און ווייגען פעסלעך
שטעהען מעשה בעלי-בית-לעך....
און א ריח שלאָגט פון עפּעל.

די פולע זעקלעך מעהל אין שפּייכלער —
הגם נישט איך בעזיץ דאָס אַלעס....
נישט מיר, נישט מיר געהערט דאָס רייכקייט,
איך בלייב אין הערבסט ביים אַלטען דלות.

אַ פרישער ווינט יאָגט אין מיין קוימען.
און סיקלאַפּט אַ רעגען אין די שויבען;
איזס דער בעשייד פון העלע טרוימען?
דער ענטפער אויף מיין טיפען גלויבען?

די לופט איז קוהל, די וועלט איז וועסריג
און טרויעריג קלינגט דאָס ליד אין ריימען...
ס'איז גוט יעצט זיין אַ יוד אַ מאַמין,
אַהער אַ לולב און אַן-אתרוג!

די יודישע פּרעסע אין יודישען לעבען

צום 250-טען יובילעי

פון ש. ניגער

די יודישע פּרעסע אין דער גאַנצער וועלט ריכט איצט אָפּ, אָדער, פּינקטליכער, וואָלט געדאַרפט אָפּ-ריכטען א גרויסען יום-טוב. דאָס איז דער יום-טוב פון איהר איינענעם צוויי הונדערט און פופציג-יאָהר-ריגען יובילעי. ס'איז דאָך עפּעס נישט קיין קליינ-יג-קייט —- א 250-יעהריגער יחוס! נישט יעדע שפּראַך קאָן זיך בעריהמען מיט א פערי-אָדישער פּרעסע, וואָס איהרע וואָרצלען שטעקען אזוי טיף אין דער פער-גאַנגענהייט. די צייטונג איז נאָך א גאַנץ יונגע אינ-סטיטוציע. ביי די סאַמע ציוויליזירטע פעלקער איז זי נישט עלטער ווי א דריי הונדערט יאָהר. מעגען מיר נעווים שטאָלצירען דערמיט, וואָס שוין מיט דריטהאַלבען הונדערט יאָהר צוריק איז אין אונזער שפּראַך ארויסגעגאַנגען א צייטונג — די „קוראַ-טען".

זי האָט אָנגעהויבען ארויסצוגעהן אין אויגוסט 1686, אין אַמסטערדאַם. איינגאַנציגן זענען ארויסגע-גאַנגען הונדערט נומערן, און מען האָט דערנאָך גע-דאַרפט וואַרטען גאַנצע הונדערט און פופציג יאָהר, ביז עס האָט זיך בעוויזען א נייע יודישע צייטונג. אזוי אַז „די באָבע פון דער יודישער פּרעסע", ווי די „קוראַנטען" ווערט אָנגערופען, איז אין דער אמת'ן נישט געווען און האָט נישט געקאָנט זיין קיין באָבע, ווייל — זי איז געווען אַן עקרה. אָבער דאָס קורנדעל, וואָס איז פערזייהט געוואָרען פון דער ערשטער יודישער צייטונג, איז נישט פערלוירען געגאַנגען. עס איז פערזייהט געוואָרען מיט 250 יאָהר צוריק אין אַמסטערדאַם — און מיט א פּאָר הונדערט יאָהר שפּעטער איז עס אויפגעגאַנגען און האָט זיך צובליהט אין — „ניו-אַמסטערדאַם".

יאָ, דאָס אמת'ע ווינקעלע פון דער יודישער פּרע-סע איז געשטאַנען נישט אין אייראָפּע, נאָר אין אַמעריקע.

דער וואַרשעווער „מבשר" (?) „בעפאַכטער" און אפילו דער „קול מבשר", וואָס האָט שפּעטער אָנגעהויבען אַ-רויסצוגעהן אין אָדעס און וואָס האָט שוין געהאַט א סך גרעסערע קולטורעלע בעדייטונג, — איז גע-ווען נאָך אַלץ נאָר אַן'אָנזאָג אויף א יודישער פּרע-סע, די אמת'ע יודישע פּרעסע. די פּרעסע, וואו א גרויסער אָרגאַניזירענדיגער כוח איז געזעלשאַפט-ליכען און פּאָליטישען יודישען לעבען, איז אויסגע-וואַקסען אויף דער זייט ים.

בעת דער פּאָראַמענט פון דער יודישער ליטע-ראַטור איז געלייגט געוואָרען אין דער אַלטער היים, וואו עס איז אויפגעשטעלט געוואָרען אויך דער גרע-סטער טייל פון איהר בנין, איז די יודישע פּרעסע איינגעפונדעוועט און אויסגעבויט געוואָרען אין דער נייער היים.

און ס'איז קיין חידוש נישט, פאַרוואָס דאָס איז אזוי געווען.

א פּעריאָדישע פּרעסע קאָן זיך פריי ענטוויקלען נאָר דאָרט, וואו עס איז דאָ א פריי און אַנ'ענטוויקעלט געזעלשאַפטליך - פּאָליטיש לעבען. דאָס האָ-בען די מזרח - אייראָפּעאישע יודען בעקומען ערשט דאָ אין לאַנד. און ערשט דאָ האָבען זיי זיך אָנגע-הויבען שטאַרק נויטיגען אין צייטונגען, וועלכע זאָ-לען זיי דערציהלען, וואָס עס טוט זיך אין דער גרויסער וועלט. די לאַגע איז אין די 70-ער און די 80-ער יאָהרען פון פאַריגען יאָהרהונדערט געווען דאָ ביז צו א געוויסען גראַד ענליך צו דער לאַגע אין אַמ-סטערדאַם, וואו עס האָט מיט צוויי הונדערט און פופציג יאָהר צוריק אָנגעהויבען ארויסצוגעהן די ערשטע יודישע צייטונג — „די קוראַנטע". אויך האָלאַנד, ווי ד"ר י. שאַצקי האָט זעהר ריכטיג אָנ-געוויזען, איז געווען א יונגער יודישער איינוואַנדערע-רונגס - צענטער. עס האָבען זיך בעזעצט דאָרט יו-דען, וועלכע זענען אַנטלאָפען פון די כמעלניצקי-פּאָגראָמען אין מזרח - אייראָפּא, ווי אויך אַנטרונע-נע פון דעם דרייסיג - יעהריגען קריג, וועלכער האָט אָנגעמאַכט א חורבן אין דעם לעבען פון די דייטשע יודען. אַט די אַלע נייגעקומענע אימיגראַנטען האָ-בען געוואָלט וויסען, וואָס עס טוט זיך אין זייער-ע אַלטע היימען און אין דער וועלט בכלל, האָט מען אָנגעהויבען ארויסצוגעבען פאַר זיי א צייטונג. אין אזוי האָבען אויך די יודען, וואָס זענען פון אַלע עקען וועלט געקומען קיין אַמעריקע, גענויטיגט זיך אין א פּרעסע, וואָס זאָל שטילען זייער בענקשאַפט נאָך די לענדער, פון וועלכע זיי זענען פערטריבען געוואָרען.

אָבער נישט נאָר דאָס אַליין.

די יודען האָבען אָנגעהויבען צו בויען א נייע לעבען אין דער נייער וועלט, — און די פּרעסע האָט זיי געהאָלפען צו אָרגאַניזירען זיך פאַר אַט דער גרויסער און שווערער אויפגאַבע.

די פּרעסע האָט זיי, פריהער ווי אַלץ, געהאָלפען אויפרייידען זיך. זיי זענען געקומען פון פערשידענע לענדער, פון פערשידענע געגענטען.

מיר לאָזען איצט פונם טייטשמעריש, וואָס איז אזוי פערשפּרייט געווען אין די ערשטע אָרגאַנען פון דער יודישער פּרעסע אין אַמעריקע. דאָס איז געווען אַנ'אויסדרוק פון די געבורטסווייען פונם נייעם אייג-היימליכען יודישען לשון. דאָס איז געווען א פּרוב — און צום טייל א געלונגענער פּרוב — בייצוקומען די שפּראַכליכע אונטערשיידען, וואָס האָבען עקזיס-טירט צווישען יודען פון פערשידענע לענדער. דאָס טייטשמעריש האָט געזאָלט צופרידענשטעלען נישט נאָר די בעדערפענישען פון נייע וועלט, און א בעדער-פניש, וואָס איז אויסגעוואַקסען א דאַנק די נייע אינטערעסען, די נייע בעגריפען, די נייע, ברייטע-רע האָריזאָנטען פון די מאַסען. וועלכע האָבען דאָ אָנגעהויבען צו לעבען א פרייערען און א פולערען פּאָליטיש - עקאָנאָמישען לעבען. מען האָט אויך, ווי געזאָגט, געמוזט זיך אויסרייידען מיט נייע גרופּעס יודען, — מיט דייטשע יודען, מיט יודען פון גאַ-ליציען, פון אונגאַרן, — איז טייטשמעריש געווען א ציוויליזירטע בריק, עפּעס א מין שפּראַכליכער קאָמ-פּראָמיס צווישען די פערשידענע סאָרטען יודען.

אָבער נישט נאָר שפּראַכליך האָט די פּרעסע געהאָלפען די אימיגראַנטען זיך דערנעהנטערן צווי-שען זיך. אויך פּאָליטיש, קולטורעל וואָלטען זיי נישט געקאָנט זיך פעראייניגען, נישט געקאָנט זיך ענטוויקלען, נישט געקאָנט וואַקסען, ווען נישט די יודישע פּרעסע. זי האָט געפיהרט דעם יודישען עולם אין טעאַטער אריין, זי האָט דעם יודישען לעזער בע-קענט מיט ד' יודישע שרייבער. מיט דער יודישער ליטעראַטור.

זי האָט אויך געדען פון די דאָזיגע געפיטען פון איהר טעטיגקייט געמאַכט אָהן א שיעור פעהלערן, זי האָט געטאָג געזינדיגט. איהר הויפּט זינד איז גוד-ווען און נעבליבען, וואָס אַנשטאָט צו פיהרען די מאַסען, איז זי אָפט פון זיי געפיהרט געוואָרען, אַנ-שטאָט צו קאָנטראָלירען די פיהרער, איז זי אָפט פון זיי קאָנטראָלירט געוואָרען.

זי איז איצט די יודישע וועלט-טריבונע. זי איז דער ריזיגער מעגאַפאָן פון דער יודישער שטים. יע-דער קרעכץ, יעדער רוף נאָך הילף, יעדער געשריי פון סעפּטעמבער, יעדער אָנזאָג פון א נייי לעבען, וואָס קומט פון ערגעץ א יודישען ישוב, ווערט גלייך צעטראָגען פון דער יודישער פּרעסע איבער אַלע פיר עקען פון דער וועלט.

די יודישע פּרעסע האָט אומעטום איהרע פאָר-שטעהער, איהרע אָרגאַנען. עס איז בפועל ממש נישטאָ קיין איין יודישער ווינקעל אין דער וועלט, וואו עס זאָל נישט זיין קיין יודישע צייטונג. עס נעהמט א לענגערע צייט, ביז עס וואַקסט אויס אַנ'-אָרגאַניזירטע יודישע קהלה, ביז עס בויט זיך אויף א יודישער חנוך-אנשטאַלט, ביז עס ווייזט זיך א יודיש טעאַטער, אָבער די יודישע צייטונג — זי איז צווישען די ערשטע שפּראָצונגען פון יעדען נייעם יודישען קיבוץ, זי העלפט איהם וואַקסען, און — דער עיקר — זי לאָזט איהם נישט בלייבען אָפּ-געזונדערט פון דער גרויסער יודישער וועלט, זי פערבינדעט איהם מיטן יודישען לעבען און שאַפען אין אַלע לענדער.

אזוי ווי די יודישע שפּראַך. וועלכע זי העלפט ענטוויקלען און פעראייניהייטליכען, איז זי דער וויכ-טיגסטער פעראייניגונגס - פאַקטאָר אינם לעבען פונם יודישען פאָלק.

זי שפּילט די ראָלע, וועלכע עס האָט אַמאָל נער שפּילט דער יודיש - רעליגיעזער לעבענס - שטייגער, דער יודישער ספר. צי איז עס גוט אָדער שלעכט — דאָס איז אַנ'אַנדער פראַגע. ס'איז אָבער א פאַקט, אַז דער יודישער און דער העברעאישער ספר עקזיס-טירט איצט נאָר פאַר א קליינעם טייל יודען, אַז די יודישע רעליגיעזע מנהגים פערנעהמען איצט שוין זעהר א קליינעם אָרט אינם יודישען לעבען, בעת די יודישע פּרעסע בעאיינפלוסט דעם רוב מנין ורוב בנין פונם יודישען פאָלק.

זי איז די אמת'ע חנוך-פיהרערין פון די יודישע מאַסען, זי פאָרמירט זייער געשמאַק. זי גיט זיי ענט-פערס אויף זייערע פראַגען. זי אָרגאַניזירט זיי, זי ווירקט אויף זייערע געזעלשאַפטליכע אַקטיוויטעטען. זי ריכט זיך אריין אין די אינטימסטע ווינקעלעך פון זייער לעבען.

דער גורל פון דער יודישער דערציהונג פון דער יודישער געזעלשאַפטליכקייט, פון שיער נישט דער גאַנצער יודישער קולטור ליגט אין איהרע הענד. זי קאָן ברענגען דעם גרעסטען נוצען און — דעם שרעקליכסטען שאָדען.... איהר פעראַנטוואָרטליכקייט איז אין לשער... צו איהר 250-יאָהריגען יובילעי וואָלט זי געדאַרפט מאַכען א שטיקעל חשבון הנפש.

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

יודען, די איניציאַטאָרען און אָרגאַניזאַטאָרען פון דער שניידערישער קאָנפעקציע

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

אין דער לאָדזער טעקסטיל - פּראָדוקציע טרעטען אָבער די יודען אַרויס, נישט בלויז אַלס אונטערנעמער. ווי מיר האָבען שוין אָנגעוויזען הייבט זיך אויך אָן צו ענטוויקלען דער יודישער אינדוסטריעלער פּראָלעטאַריאַט, וועמענס אָנהויב עס איז אין לאָדז, הפּנים, גלייכצייטיג מיט דער ענטשטעהונג פון א גרעסערער צאָהל יודישע אונטערנעהמער, ד"ה אין די 40 און 50-גער יאָהרען (הגם די פריהעסטע מאַטעריאַלען, אויף וועלכע מיר האָבען זיך אָנגעשטויסען שטאַמען ערשט פון תחילת די 60-גער יאָהרען). דער דורך אונז בעהאַנדעלטער תחילת פון דעם יודישען פּראָלעטאַריאַט, בעווייזט, אַז יודישע אונטערנעהמער האָבען, אין א בעדייטענדיגער מאָס, בעשעפטיגט יודישע אַרבייטער. ביז צו דער ענטשטעהונג פון דעם יודישען אינדוסטריעלען אַרבייטער־שיכט, איז כמעט דער גאַנצער לאָדזער טעקסטיל-אינדוסטריעלער פּראָלעטאַריאַט בעשטאַנען פון דער אייגעקומענער דייטשישער בעפעלקערונג. די רעגירונגס־פּאָליטיק און די פּאָליטיק פון די אינדוסטריעלער איז געגאַנגען אין דער ריכטונג פון שאַפען וואָס צום פריהעסטען נעבען דעם דייטשען פּראָלעטאַריאַט —אַן'אייזערנעם, א היימישען אינדוסטריע-אַרבייטער אָבער אין תחילת, זענען די בעמיהונגען אין דער ריכטונג נישט געקרוינט געוואָרען מיט קיין גרויסען ערפאָלג, אַזוי למשל, האָבען די פּרובען אין יאָהר 1821, וואָס עס האָט אונטערגענומען דער בירגער־מייסטער צו פּראַקטיצירען די אינוואַזיע מיט דער טעקסטיל - אינדוסטריע זיך געענדיגט מיט א פולשטענדיגען אומערפאָלג. עהנליך איז געשעהן אויך אין אַנדערע שטעט. י. ב. פלאַט שרייבט אין 1809, אַז אין א סך שטעט, טוט די בירגערשאַפט „זיך שפּילען מיט אַקערבוי, אַנשטאַט זיך צו פאַרנעמען מיט דער אינדוסטריע" און אין 1823 בעקלאָגט זיך דער פאַבריקס־קאָמיסאַר דוגין, אַז נישט בלויז דער פּריצים-שטאַנד, נאָר אפילו אויך דער פויער, נאָך דער זעלבסטשטענדיגקייט, האַלט ער זיך אָן דעם באָדען און די שטאָטישע יוגענד ווידער „שטופּט זיך אין די שטעט און צו א גאַרנפּריען און לידיגגייערישען לעבען, אַנשטאַט צו דער אינדוסטריע". ערשט נאָכ'ן 1863-טען יאָהר, ד. ה. נאָך דער פויערים - רעפאָרם און נאָך דער מפּלה פון דעם יאַנואַר־אויפשטאַנד, איז איינגעטרעטען א שטאַרקער אָנפלוס אין דער אינדוסטריע פון דער פויערישער בעפעלקערונג (אַלס אַרבייטער) און פון פעראָרימטע פּריצים (אַלס בעאַמטע און טעכנישע לייטערס).

צוליב די סיבות, בעמיהט זיך שוין די רעגירונג, זייט די 20־גער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט צו שאַפען א היימישען אַרבייטער-קלאַס אויך צווישען דער יודישער שטאָטישער בעפעלקערונג און גיט אַרויס א רייה פאַראָרדנונגען, וואָס דאַרפען דערפיהרען צו דעם דאָזיגען ציל. און אין לאָדז הייבט באמת אָן צו ענטשטיין א יודישער אינדוסטריעלער פּראָלעטאַריאַט, סכן זעגען יודען דער שטאָטישער עלעמענט, וואָס האָט, דער ערשטער אַרויסגעגעבען פון זיך אי טעקסטיל - אונטערנעמער, אי דעם אינדוסטריעלען פּראָלעטאַריאַט, נאָך איידער עס איז געוואָרען אַן'אינדוסטריעלער פּראָלעטאַריאַט צווישען דער פּוילישער שטאָטישער בעפעלקערונג.

א חוץ דער טעקסטיל - אינדוסטריע האָבען זיך אין לאָדז, ווי מיר האָבען שוין דערמאָהנט — ביז 1863 נישט ענטוויקעלט קיין אַנדערע טיילען פון א גרויס-אינדוסטריע פּראָדוקציע. ערשט לסוף פון דער דורך אונז בעהאַנדעלטער עפּאָכע, ענטשטעהען עינצעלנע גרעסערע יודישע אַנשטאַלטען אין די געביטען פון ביער-ברויעריי, זייף־פאַבריקאַציע, רויכער- און שמעק־טאַבאַק; עטליכע פון די אונטערנעהמונגען האָבען בעשעפטיגט א געוויסע צאָהל יודישע אַרבייטער.

אין דער לאָדזער קליין-אינדוסטריע פּראָדוקציע, האָבען צום מעהרסטען די יודען בעהערשט עטליכע צווייגען פון דער בעקליידונגס־אינדוסטריע. די גרעסטע ראָל האָבען יודען געשפּילט אין שניידעריי; אין תחילת האָבען זיי אין דעם פאַך געהאַט א מאָנאָפּאָליסטישע שטעלונג, וועלכע זיי האָבען אייפריג געהיטען, נישט צולאָזענדיג קיין שום פרעמדע קאָנקורענטען, סיי יודען, סיי נישט-יודען. ערשט נאָכן אָנהייב פון דער דייטשישער איינוואַנדערונג, האָט די מאָנאָפּאָליסטישע שטעלונג פון די יודישע שניידערס אין לאָדז זיך אָנגעהויבען צו וואַקלען; די קריסטליכע שניידערס, וועלכע האָבען אין די 20-גער און 30-גער יאָהרען, כמעט אויסשליסליך זיך רעקרוטירט פון דער דייטשער אימיגראַנטען ספערע, בעקומען די איבערהאַנד א בער יודישען שניידער, א דאַנק זייער בעסערער פאַך־ און אויסלענדישע מאָדע־קענטעניש, אחוץ דעם געפינען זיי אונטערשטיצונג פון דער שטאָטישער מאַכט און צווישען דער שטאָטישער דייטשישער בעפעלקערונג. ביים סוף פון דער דורך אונז בעהאַנדעלטער עפּאָכע, אין 1862 איז די איבערוואָג פון די יודישע שניידערס שוין בעדייטענדיג בעדראָהט; אויף 30 שניידערס. וואָס זענען גרופּירט אַרום שניידער-צעך, איז פאַרהאַנען 49 יודישע און 41 קריסטליכע שניידערס. אָדער נעבען די יודישע צעכישע מייסטערס דרייט זיך אין לאָדז אַרום א גאַנצע מאַסע „פּושערס" — וועמעס צאָהל איז דערגייט אין 1859, ביז 80 — וועלכע האָבען, א דאַנק זייער ביליגען אַרבייטס-לוין, מיט זיך פאַרגעשטעלט זעהר אַן'ערנסטע קאָנקורענץ פאַר די צעכישניידערס און זענען דאַדורך זעהר ענערגיש פערפאָלגט געוואָרען, סיי מצד די יודישע, סיי מצד די נישט־יודישע שניידערס. די שאַרפע אויפן שניידערישען געביט, האָבען זיך די יודען אָפּגעגעבען אויף אַן'אַנדער געביט. שאַפענדיג אין לאָדז די אַזוי אָנגעוואַקסענע אין די שפּעטערדיגע יאָהרען, שניידער־אינדוסטריע. הייסט, ווי צווישען די ערשטע לאָדזער קאָנפעקציאָנערען, אין די 50-גער יאָהרען, פיגורירען בלויז יודישע נעמען, קען מען משער זיין — דערביי בעזונדערדיג זיך נאָך מיט דער אַנאַלאָגיע פון דעם נאָהענטען בזשעזשין — אַז יודישע אונטערנעהמער זינען געווען די איניציאַטאָרען און די אָרגאַניזאַטאָרען פון דער שניידערישער קאָנפעקציע אין לאָדז. אין דער שניידעריי ענטשטייט אויך א גענוג צאָהלרייכער יודישער קליינאינדוסטריע - פּראָלעטאַריאַט, וועלכער ווייזט שוין, לסוף פון די 20־גער יאָהרען אַרויס, גענוג גרויסע אָרגאַניזיר - פעהיגקייטען און א קלאַסען-בעוואוסטזיין.

נעבען דער שניידעריי זענען אויך אַנדערע טיילען פון דער בעקליידער־אינדוסטריע, ווי היטעלמאַכעריי, קירזשנער, בעטגעוואַנט־מאַכעריי, גאַרבעריי און הענטשקע-מאַכעריי, בעהערשט געווען אויסשליסליך פון יודען. דאַגעגען זענען צווישען לאָדזער שוסטערס אין תחילת איינגאַנצען נישט געווען קיין יודען. אָבער אין די יאָהרען 1861 — 1862 האָבען יודען שוין אויסגעמאַכט א דריטעל פון אַלע לאָדזער שוסטערס (70 קריסטען און 37 יודען אין 1862), ד.ה. 10 פּראָצענט פון אַלע יודישע פיזישע אַרבייטער.

דער „פלאַכען" האָט דאָס וואָרט!..

א מעשה נורא לכבוד סוכות

פון י. אַבערזשאַנעק

ווי איהר ווייסט, רבותי, האָב איך א יאָהר סוכה, א ירושה פון מיין עלטער-זיידען.

איז דאָס נישט קיין סוכה'לע, ווי די היינטיגע סוכות. וואָס מ'נעמט „נאַ פּראָקאַט", מיין סוכה איז א „פעסטונג", פעסטע ווענד, א פּאָדלאָגע, א דאַך, און דער עיקר — א פלאַכען!...

ווי ווייסט איהר, רבותי, היינט אַזעלכע פלאַכענס? היינט זענען דאָ פלאַכענדלעך, שפּענדלעך, דאָס מינדעסטע ווינטעל, רייסט אַוועק די סוכה מיט'ן פלאַכען צוזאַמען, און איהר בלייבט זיצען מיט'ן קאָפּפּיש אין מיטען הויף.

מיין סוכה־פלאַכען איז שוין איינמאָל א כלי, א מהבל א פלאַכען פון זיין לעבען נאָמען, דערפאַר האָט מען איהם טאַקע געגעבען: ר' פלאַכען!...

יעדען מוצאי יום־כפור גייט איך אַהיים אויפ'ן בוידעם זוך אויס די ברעטער, פּאַס א ברעט צו א ברעט, בעטראַכט צו דער דאַך איז אין אָרדענונג, דערנאָך זוך איך אויס דעם פלאַכען, בעטראַכט איהם פון אַלע זייטען, שפּעטער זוך איך אויס אַן'אָרט אויף דער סוכה, און קלאַפּ אַריין דעם פלאַכען.

אַזוי האָט זיך נוהג געווען מיין עלטער־זיידע, מיין זיידע, מיין טאַטע, און אַזוי בין איך מיך נוהג, יעדען מוצאי יום-כפור, באַלד נאָך הבדלה, קלאַפּ איך אַריין דעם פלאַכען.

היי־יאָהר בין איך אויך מוצאי יום-כפור אַרויף אויפ'ן בוידעם. זוך אויס די ברעטער, פּאַס א ברעט צו א ברעט, בעטראַכט דעם דאַך, די פּאָדלאָגע, דערנאָך נעם איך זוכען דעם פלאַכען, זוך היינט, זוך מאָרגען — נישטאָ מיין פלאַכען. האָב איך אַלאַרמירט מיין בני-בית, אַלע האָבען געזוכט און געזוכט — נישטאָ ער. אַלץ איז דאָ, די ווענט, די פּאָדלאָגע, דער דאַך, בלויז דער פלאַכען איז נישטאָ, ווי אין וואַסער אַריין.

בין איך באַלד אַוועק אין קאָמיסאַריאַט מעלדען:

— „פּאַניע וולאַדזשאַ... קראַדזשעזש" — האָב איך געזאָגט.

— „צאָ? גדזשע? יאַק?" — האָט ער מיך געפרעגט.

— פלאַכען!...

האָט יענער אויסגעשטעלט אויף מיר א פּאָר אויגען און מיך געפרעגט:

— צאָ טאָ יעסט?

— פלאַכען... פלאַכאַן... פלאַכען... צאָ דאָסטאַלעם בירושה אָד מאָיעגאָ דזשאַדקאַ נאַ טאַמטעם שוויעטשע.

האָט ער געצויגען מיט די פּלייצעס, בעטראַכט מיך פון קאָפּ ביז פיס, געשמייכעלט אונטער די וואָסעס. און פרעגט מיך ווייטער:

— קטאָ טאָ יעסט טען... פלאַכאַן? מענשטשיזנאַ? קאָביעטאַ?

— ניע מענשטשיזנאַ, ניע קאָביעטאַ... טאָ יעסט טאַקי... מאַקי... נאַ מאַקי פלאַקן!... פלאַקון... טאַקי צאָ שען וולאַזשי דאָ זשעמי...

— אַהאַ... יוזש ראָזומיעם... קטוש אומאַר!

— אַך, חס ושלום, צאָ פּאַן וולאַדזשאָ מוביז?... טאָ יעסט פלאַקן זוויטשייני פלאַקן! פּאַניע וויע צאָ טאָ יעסט פלאַקן? קטאָ טאָ ניע וויע צאָ יעסט א פלאַכען?

האָט יענער ווייטער געצויגען מיט די פּלייצעס:

— ניע ראָזומיעם". איך רעד צו איהם אויף „ריין פּויליש" און ער האַלט און איין ציהען מיט די פּלייצעס — ניע ראָזומיעם.

בין איך אַוועק אַהיים ווייטער גענומען זוכען, טאָמער דאָך. אפשר האָט מען איהם ערגיץ געפונען, אָבער א נעכטיגער יום — נישטאָ דער פלאַכען!

האָב איך מיך שטאַרק מצער געווען, וואָס וועל איך טון אָהן דעם פלאַכען? ווי אַזוי וועל איך שטעלען די סוכה? אַזוי פיל יאָהרען געלעגען אויפ'ן בוידעם, אַזוי פיל יאָהרען געווען אין דר'ערד, און מיט איינמאָל פערשוואונדען? וואָס קאָן דאָס זיין? וואָס זאָל דאָס בעדייטען. פון גרויס צער און ווייטאָג, בין איך איינגעדרימעלט.

פלוצים, עס קומט צו מיר אַריין א יוד מיט א דיק בייכעל, מיט גאָלדענע ברילען אויפ'ן שפּיץ־נאָז, מיט א לאַקירטע טעקע אונטער'ן אָרעם, מיט א ציגאַר אין מויל.

זעהענדיג דעם „בורזשואַ" זאָג איך צו איהם:

— ברוכים הבאים, ווער איז א יוד?

— איך בין דער יענער איהר זוכט — האָט דאָס בייכיגע יודעל מיט א שמייכעל געענטפערט.

— וואָס הייסט? — האָב איך נישט פערשטאַנען וואָס ער מיינט.

— איך בין דער פלאַכען!... אייער אַלטער פלאַכען; וואָס איך האָב מיך אַזוי פיל יאָהרען געוואַלגערט אין דר'ערד.

— דו? דו ביזט דאָס דער פלאַכען? מיין פלאַכען? טייערער פלאַכען מיינער, איך דערקען דאָך דיך גאָרנישט, האָסט דאָך גאָר אַן'אַנדער פּנים בעקומען, זעהסט דאָך אויס ווי א מאַגנאַט.

— יאָ אַזוי איז עס, ביז איצט בין איך געווען א פלאַכען, געוואַלגערט זיך מיט אַלע שמאַטעס אויפ'ן בוידעם, איצט איז געקומען א צייט, ווען די פלאַכענס זענען געוואָרען די וואָרט־פיהרער, רעדנער, זאָגערס און „קהלישע רעפּרעזענטאַנטען". פלאַכענס זענען דאָס איבערשטע פון שטויסעל, ווער איז איצט דער פיהרער פון דייטשען פאָלק? — א פלאַכען!... ווער פיהרט דאָס איטאַליענישע פאָלק ביי דער נאָז? — א פלאַכען! ווער זענען די „חכמי ציון"? — פלאַכענס!.. ווער פיהרט אָן מיט וועלט פּאָליטיק? — פלאַכענס! ווער שטעהט אין דער שפּיץ פון דער לאָדזער ענדעציע? — א פלאַכען!... ווער זענען דער רוב קאַנדידאַטען, וואָס זענען געשטאַנען אויף די קאַנדידאַטען־ליסטעס צום שטאָטראַט? — פלאַכענס! ווער רייסט זיך איצט צו דער לאָדזער קהלה'שער שיסעל? — פלאַכענס! ווער זיצט ביי די „גריגע טישען"? ווער קלינגט מיטן גלעקעל? ווער זענען אונזערע „רעפּרעזענטאַנטען"? אונזערע „עסקנים בצרכי ציבור"? ווער רעדט אין נאָמען פון די געדריקטע מאַסען? — פלאַכענס!

דער פלאַכען האָט גערעדט און איך האָב געציטערט. ווי קומט עס צו א פלאַכען אַזעלכע דיבורים? פון ווען אָן האָבען עס די פלאַכענס בעקומען אַזאַ חוצפּה? דאָך האָב איך מיך געשטאַרקט און איהם געפרעגט:

— נו, אויב דו, פלאַכען מיינער, וואָס טוסטו איצט?

— איצט? איצט פיגוריר איך אויף דער וואַהל־ליסטע צום לאָדזער שטאָטראַט. די גאַסען זענען פול מיט פּלאַקאַטען:

„יודען, וועהלער, שטימט פאַר אונזער פלאַכען!"

„יודען, אונזער פלאַכען וועט אין שטאָטראַט קעמפען געגען די אַנטיסעמיטען.

אונזער פלאַכען וועט מוטיג און העלדיש פערטיידיגען די יודישע אינטערעסען.

פערגלייכט נישט אונזער פלאַכען מיט די אַנדערע פלאַכענס פון די געגנערישע ליסטען, ווייל אונזער פלאַכען איז גאָר אַן'אַנדערער פלאַכען. דעריבער שטימט אַלע ווי איין מאַן פאַר אונזער אויסגעפּרובטען, העלדישען און מוטיגען פלאַכען פון דער ליסטע נומער...

אָט מיט אַזעלכע פּלאַקאַטען זענען איצט פערקלעפּט די מויערען, פּאַרקאַנען און טויערען. אין אַלע שטיבלעך, בתי־מדרשים, און מרחץ געפינען זיך קול-קורא'ס, אויפרופען, אין וועלכע איך ווער פערזינגען, ווי מ'רוהמט און מ'לויבט מיך ביז אין הימעל אַריין. ס'איז אויסגערעכענט מיינע גרויסע פערדיענסטען, וואָס איך, דער פלאַכען, האָב פאַרן כלל־ישראל, וואָס איך האָב אויפגעטון פאַר די נעדריקטע און פערפּלאָגטע האָראָפּאַשנע מאַסען.

ער, דער פלאַכען, האָט גערעדט און מיר האָט געשווינדעלט פאַר די אויגען, רבש"ע, וואָס פאַר א צייט האָבען מיר דערלעבט! אָט ער, דער פלאַכען, זאָל דאָס זיין מיין „פערטרעטער"? ער, דער פלאַכען, זאָל דאָס זיין מיין פערטיידיגער. וואָס וועט מיך פערטיידיגען? אַך און וויי צו וואָס מיר האָבען דערלעבט! אָבער פערפאַלען, מסתמא איז דאָך איצט זייער צייט. מסתמא איז דאָך דאָס א שמים־זאַך, אַז די פלאַכענס זאָלען רעגירען מיט דער וועלט, האָב איך איהם געפרעגט:

— גוט, דו ווערסט א ראַטמאַן, און וואָס פערלאַנגסטו פון מיר?

— איהר זאָלט אָפּגעבען אייער שטימע פאַר מיר. אָט האָט איהר א וואַהל־צעטעל. און מאָרגען, זונטאָג, זאָלט איהר אויף דעם צעטעל אויפשרייבען זיבען מאָל:

פלאַכען.
פלאַכען.
פלאַכען.
פלאַכען.
פלאַכען.
פלאַכען.
פלאַכען.

און נישט נאָר איהר אַליין, נאָר אויך אייער פרוי זאָל שטימען פאַר מיר. און צווישען אייערע שכנים און קרובים זאָלט איהר אַגיטירען, זיי זאָלען שטימען פאַר דעם אויסגעפּרובטען העלדישען פלאַכען, נישט לאָזען זיך פערפיהרען פון מיינע געגנערישע פלאַכענס. נאָר פאַר מיר, פאַר אייער גוט בעקאַנטען פלאַכען, וואָס האָט זיך אַזויפיל יאָהרען געוואַלגערט אויפ'ן בוידעם, וואָס איז אַזוי פיל יאָהרען געלעגען אין דר'ערד.

* * *

ווען איך האָב מיך אויפגעכאַפּט, האָב איך אינגאַנצען געפיבערט. א קאַלטער שווייס האָט מיך בעגאָסען, און ווען איך בין געקומען צו זיך, האָב איך מיר געטראַכט:

— רבש"ע, אַז דער פלאַכען ווערט א ראַטמאַן, טאָ וואו וועל איך נעהמען א פלאַכען צו מיין סוכה?..

—+X+—

דריי געלע היט

[(היסטאָרישער דיאַלאָג)]

פון משה בראָדערזאָן

יאָזעף I עמאַנועל האָט געקיניגט אין פּאָרטוגאַל פון 1750 ביזין יאָר 1777. זיין הויפּט־אויפטו איז געווען, וואָס אויסמיידנדיק זיין בערימטן מיניסטער **פּאָמבאַל**, האָט ער אַרויסגעגעבן אַ דעקרעט, אַז איטלעכער פּאָרטוגעזער, אין וועלכנס אָדערן עס פליסט מער אָדער ווייניקער יידיש בלוט, מוז טראָגן אַ באַזונדער מין געלן הוט.

לאָמיר זשע פּרוּוון זיך פאָרשטעלן דעם דיאַלאָג צווישן זיי ביידע, דעם קיניג און דעם מיניסטער, נאָך דעם, ווי דער דעקרעט איז פאַרעפנטליכט געוואָרן).

יאָזעף I

וואָס זאָגסטו, פריינט מיינער,
געפעלט דיר דער באַפעל,
אַרויסגעגעבן מיט דער קראַפט פון אַ געזעץ?

פּאָמבאַל

צי ס׳געפעלט מיר —
איך מיין, אין אים אַ חלק האָט
פון גאָטהייטן דער היטער,
דער אַלטער, כיטרער לץ —
דער גרויסער אינקוויזיטאָר!

יאָזעף I

זיין קלוגע אייפריקייט איך שעץ,
איך האָרך זיך תמיד צו זיין עצה,
ווייל —
ער רעדט דאָך פאָרט
צום פאָלק צום נארישן,
ער קאָן אים מילדערן,
ער קאָן אים רייצן...
פאַרשטייסט, אַזויצוזאָגן,
ער ברענגט צו זיי צו
גאָטס וואָרט...

פּאָמבאַל

יאָ, כ׳פאַרשטיי —
איך האָב עס גלייך פאַרשטאַנען:
דער באַפעל,
אַז פּאָרטוגעזער,
דיינע אונטערטאַנען,
וואָס האָבן אין די אָדערן און הערצער
אַ ביסל, צי אַ סך פון יידיש בלוט,
עס זאָלן אונטערשיידן זיך
נישט בלויז מיט לאַנגע נעזער,
וואָס אפשר, און, אַזויצוזאָגן,
זיי מוזן ס׳נישט פאַרמאָגן —
זיי זאָלן אונטערשיידן זיך
פון עכטע, ריינע פּאָרטוגעזער
מיט געלע היט,
וואָס אויף די קעפּ אָבליגאַטאָריש
זיי זאָלן טראָגן...
איך האָב עס גלייך פאַרשטאַנען,
פון וועמען דער באַפעל שטאַמט,
פון וועמען קומט ער, און פונוואַנען...

יאָזעף I

נישט וויכטיק איצט — פונוואַנען,
אַבי ס׳איז גוט!
דער געלער הוט,
אַריינגעפירט דורך אַ געזעץ
אָט מאַקי, ווי דו זאָגסט, אָבליגאַטאָריש,
דער געלער הוט דער
פאַר׳ן אַנדער־שטאַמענדיקן בלוט
אַ שפּיצעל איז אַ פּעטס,
וואָס ווערן וועט אוודאי אויך —
היסטאָריש!

פּאָמבאַל

ווי געמיין,
ווי מענטשענפיינטליך טוט אָפט האַנדלען
דער מענטש, וואָס קאָן די מיאוסקייט פון זיך,
דער מענטש, וואָס אָפּגעזונדערט איז פון כלל,
און האַרץ און שכל
פאַרטרעט אים בלויז די גרינע גאַל!..
ווי געמיין ס׳איז אָפט דער פּרוש!

יאָזעף I

כ׳האָב פאַרטראַכט זיך אַ מאָמענט
פון פיל מאָמענטן אַנדערע היסטאָריש
און דיינע רייד פאַרהערט!
זאָג, מיניסטער מיינער,
זאָג דיין מיינונג:
פון באַפעל דעם ווערט.
ביזטו מיט אים איינינק?
וועט ער ווערן אָנערקענט?
וואָס־ער וועט ער נעמען ווענדונג?

פּאָמבאַל

קיניג מיינער —
ס׳קאָן זיין די דעה מיינע
איז אַן אומגעריכטע,
נאָר דוכטן דוכט זיך מיר,
מיר ווייזט זיך אויס,
אַז די עכטע, אמת׳ע, געשיכטע
איז אַ גלגול פון לעגענדע,
און וואָס, אַ שטייגער, שאַדט עס
אַז היסטאָריש ווערט
אויף אונזער זינדיקער, דער שיינער ערד
אַ־יעדער הערָאָסטראַטעס,
אַ שכורער, צי גאָר אַ שוטה ניכטער,
וואָס טעמפּלען ברענט פון גרויסן ווערט
ביי יעדן פאָלק און לאַנד,
וואָס שווינערייען טוט אָפּ גראַנדיעזע,
און ווערט דערמיט
פאַר דורות שפּעטערע — באַקאַנט!

יאָזעף I

איך האָב נאָך, פריינט מיינער,
די מיינונג דיינע אַלץ נאָך נישט געהערט!
וואָס האָט דער משל דיינער
צו טון מיט מיר,
דעם מלך חסד פון די פּאָרטוגעזער?
איך בין געשפּאַנט,
כ׳וויל וויסן, זאָלסט מיר זאָגן קלאָר,
און אויפן אָרט און שטעל
צי אָנהאַלטן עס וועט אויף לאַנגע יאָר
מיין איצט אַרויסגעגעבענער באַפעל?!!

פּאָמבאַל

זאָל מוחל זיין מיין קיניג און געביטער,
נאָר כ׳בין זיך מודה אָפן:
ס׳געפעלט מיר נישט דאָס אַלץ,
וואָס ווייט עס איז פון ריטערליכקייט און פון ריטער,

און וואָס זיין שורש שטעקט
דירעקט, צי אומדירעקט,
אין גרויסן אינקוויזיטאָר!
זאָל מוחל זיין מיין דרייסטיקייט דער קיניג,
נאָר כ׳בין זיך מודה אָפן
און איניק —
ס׳געפעלט מיר נישט, ווי אלדאָס בייז —
און זאָל מיך גאָט נישט שטראָפן!

יאָזעף I

און גאָט — איך ווייס — וועט זיין צופרידן....
ווייל ער, דער הער אַלמעכטיקער,
איך ווייס,
האָט זיכער פיינט די יידן!

פּאָמבאַל

אַזוי האָט ע ר געזאָגט,
וואָס ווייסט נישט פון דעם מענטש דעם טעם,
וואָס תפילות פרעפלט נאָר,
און קיינמאָל טוט נישט תפילה,
וואָס ברכה זיינע אינדערמיטן איז קללה
און ווילן וואָס ער וויל — פאַר פייניקונג
מיט עולם הבא
זאָל דער הימל אים באַצאָלן!
זיי, קיניג מיינער, וויסן,
אַז ווי מיר זאָלן איך דער פרומקייט
אויגן־גלאָצונגען נישט ווענדן,
איז אייביק גאָר די גרעסטע פייניקונג,
דער גרעסטער ווייי און צער —
דעם מענטש צו שענדן!

יאָזעף I

געגנוג דערמיט!
הויבסט אָן זיך פּלפּליען און דרעשן,
ווי אַ ייד...
געדענק, דו טאָרסט עס נישט פאַרגעסן:
ס׳איז קיניגליך באַפעל — געזעץ,
וואָס ווערן מוז ער אָפּגעהיט!

פּאָמבאַל

באַפעל, מיין קיניג!
אונטערטעניק
מעלד איך איצט מלוכה־טריי,
און איבערגעבן,
אַז ביי מיין לעבן
וועל איך קיינמאָל ווערן ווידערשפּעניק!
צי יאָ, צי נישט געפעלן,
צי וועלן לאָבן זיי, צי קוועלן —
פאַר פאָלק און לאַנד
עס מוזן הייליק זיין
פון קיניג די באַפעלן!
און אויב דיין ווילן, מלך חסד, איז אַזוי —
דאָן טאָרן נישט אין רזיט, אין גרין, איו בלוי,
די אונטערטאַנען יידנבלוטיקע זיך צירען,
נאָר דווקא אין אַ הוט אַ געלן
אין פּאָרטוגאַל דיין לאַנד
בפרהסיא
פּאַראַדירן!

יאָזעף I

יאָ־יאָ!
און מאַקע נישט פאַרגעס, יאָ,
אַז קיין אויסנאָם נישט פאַרהאַן פאַר קיינעם,
פאַר יונגע, צי פאַר זקנים —
אַזוי, מיין ליבער!

פּאָמבאַל

דערוועגן האָב איך שוין געטראַכט.
און דעריבער
דריי געלע היט
גענומען האָב איך מיט
און אינם פּאַלאַץ דאָ געבראַכט!

יאָזעף I

דריי געלע היט דאָ מיטגעבראַכט?
כ׳פאַרשטיי נישט דיין באַנעמען...
דריי געלע היט —
פאַר וועמען?

פּאָמבאַל

פאַר די, וואָס די באַדינגען
פון דעם באַפעל פאַרמאָגן:
די ווירקלעכקייט אַראָפּצושלינגען
איז אָפט אַ פיל גאָר ביטער —
על כן
איך מיין,
אַז אָט דעם הוט וועט מוזן טראָגן
דער גרויסער אינקוויזיטאָר...
מעג זיין מיט יראה געטלעכער
ער אָנגעפּראָפּט
און אָנגעשטאָפּט —
איז דאָך ידוע,
אַז בלוט דאָס יידישע
אין זיינע אָדערן עס טראָפּט!

יאָזעף I

פאַר וועמען איז דער צווייטער?

פּאָמבאַל

אין דער הכנעה טיפער
פאַר זיין מלך איצטער שטייט ער,
אָט דער צווייטער,
אונטערטעניק און געהאָרכזאַם אָן אַ שיר!
זאָל מוחל זיין מיין מלך חסד —
דער הוט דער צווייטער
איז באַשטימט פאַר מיר!

יאָזעף I

דער גרויסער אינקוויזיטאָר?..
און דו?..
און דו — מיין רעכטע האַנט...
דער קליגסטער עצה־געבער אין מיין לאַנד?

פּאָמבאַל

אַזאַ איז דיין באַפעל, געביטער!

יאָזעף I

יאָ... שוין!
און — דער?..
פאַר וועמען איז דער הוט דער דריטער?

פּאָמבאַל

ווען שטאַמט דער קרוין...
כ׳וויל זאָגן...

יאָזעף I

זאָג — שוין,
באַדאַרפסט זיך נישט צו שרעקן...
דו ביזט דאָך נישט פון שרעקעדיקן כלל!

פּאָמבאַל

דער הוט אָט דער... דער דריטער
איז אויפן פאַל,
ווען אייער ליכטיקייט און הויכקייט
עס וועט דעם קאָפּ דעם אייגענעם
פאַרגלוסטן צו באַדעקן...
באַדעקן... באַלעבאַטיש...:

יאָזעף I

כאַ־כאַ...
נו, פרעג איך דיר,
איז דאָ אַ מלך צדק נאָר אַזאַ
ווי איך —
אַזוי מין דע־מאָ־קראַ־טיש?!!

צוריכוועגס*)

[[[דערצעהלונג]]]

פון ל. מלאך

דאָס קליינע רעגירונגס שיפל „לינקאָלען", וואָס איז איצט אָפּגעשוואומען פון בעטערי־פּלאַץ קיין עליס־איילאַנד, איז געווען אַריינגעזעצט אין וואַסער מיט צעהן צאָהל טיפער ווי געוועהנליך.

די שווערקייט האָט זיך גענומען פון די איבעריגע צוויי הונדערט אַכט און דרייסיג מענשען און איין הונט, חוץ באַגאַזש. וואָס אַ טייל פּאַסאַזשירן האָבן מיט זיך געפיהרט.

די קנאַפּע דרייהאַלבן הונדערט מענשען, זענען נישט געווען אַלץ וואָס דאָס שיפל האָט געטראָגן. פּערקעהרט, זיי זענען גאָר נישט די נומער געוואָרן אין בעטראַכט, דאָס זענען שוין געווען „נומערן" אין די פּראָטאָקאָלן פון די אימיגראַציע־אינספּעקטאָרען. אין די אויגען פון דער אימיגראַציע־פּאָליצײ זענען דאָס געווען „פּעקלעך" מיט אַדרעסן, ערגעץ אָפּצושיקן, ערגעץ אויסצוליפערן.

די „פּעקלעך" זענען איצטער געווען צוגעטוליעט צו די איזערנע, פּערזשאַווערטע שטאַנגען־קראַטען. דאָס שיפל איז געווען די „ליק", דורך וועלכער מען האָט אַריינגעגאָסן די פּערהאַלטענע פון זעקס־און־צוואַנציג תפיסות אין דער עמיגראַנטען־קאַמער, וואָס גריסט איצט אַנטגעגען מיט

א רויטער מויער אין רונדיגען קופּאָל פון נאָהענטען אינזעל עליס־איילאַנד.

די עיקר־פּאַסאַזשירן אויף דעם שיפל זענען איצט געווען — א דעלעגאַציע פון כלל־טוער, וואָס האָבן זיך אָפּגעריסן פון זייער׳ע עסקים, און אין אַ פּשוטע פאַרנאַכט זיך געמוזט אָנטון אין סמאָקינג־אַנצוג, אין ווייסע שטייפע העמדער וואָס האָבן געקנאַקט ביי יעדן טריט, ווי דיקע מגלות ביים אויפוויקלען. מען קאָן נישט זאָגן, אַז די הערען האָבן זיך געפיהלט שטאַרק בעקוועם אין זייער „גאַלאַ"־הלבשה אין אַנבליק פון די טרויעריג דורכדרינגענדע אויגען, וואָס האָבן אַרויסגעגליהט פון הינטער די קראַטען. נישט נאָר די הערען, נאָר די דאַמען, האָבן זיך בעמיהט אומצוּוויקלען זייערע אָפּענע מאַנטלען אויף זיך, כדי עס זאָלן זיך די פייערליכע אָוונט־קליידער נישט אַרויסזעהן עס איז געווען אַ פּיינליך שווייגען פון ביידע צדדים. די הויכע געזעלשאַפט האָט זיכער זיך נישט געריכט אויף אַזאַ בעגעגעניש. סיי די אימיגראַציע בעאַמטע, וואָס זענען געשטאַנען אין פּולער בעוואַפנונג אַרום די קראַטען, ווי די צירק־בעדינער אַרום אַן אויפגעשטעלטער שטייג אין מיט דער אַרענע וואָס היטען צערייצטע חיות, און סיי דער קאַפּיטאַן, וואָס האָט זיך די אינדישע מאַשין שטאַרק געמאָפּעט, ווי ער וואָלט אַריינגעצויגען און אויסגעשפּיגען די הייסע פּאַרע, האָבן זיך געפיהלט שולדיג, נאָר וואָס קען מען טון, קיין אַנדער שיפל איז נישטאָ. וואָס זאָל קורסירען צווישען ניו־יאָרק און עליס איילאַנד.

אין דער הויכער געזעלשאַפט האָבן זיך אויך געפונען עטליכע זשורנאַליסטען־פאָטאָגראַפיסטען, און צוויי „קרעפּטען": א זינגער און אַ זינגערין פון אַ צוויי־ראַנגיגער אָפּערע, וואָס האָבן אָנגענומען די איינלאַדונג, אויפצוטרעטען אין דער תפיסה פון עליס־איילאַנד מיט א פּאָר נומערן, כדי צו דערפרייען די געמיטער פון די געפאַנגענע עמיגראַנטען אין דער דאָזיגער נאַכט פון פסח.

פון די הויכע וועגט אויף יענער זייט מויערן, האָט זיך שוין אַרויסגעשפּאַרט די נאַסט, ווי זי וואַלט זיך פון די שמאָלע געסלעך, וואָס האָבן אויסגעזעהען ווי ריטשקעלעך, אָנגעפיהלט מיט פינסטערניש. אָבער ווי נאָר דאָס שיפל איז אַרויסגעפאָהרען פון איהר קלעם, די צוויי יויגענדיגע הילצערנע פּאַרקענס, בעהאַנגען מיט ...ינער, האָט דער רעשט טאָג געבליכט אויף דעם ים־אויסגוס.

די זון וואָס איז שוין געלעגן אַ געשאָכטענע און געטריפט פון די הימעלראַנדען מיט ...יטע טראָפּענס אין ים אַריין, האָט נאָך פון ערגעץ געמוזט האָבן געגעב ליכט, ווארים די ריזיגע הייזער, וואָס האָבן זיך איצטער אַזוי נאָהענט געהויבן פון ניו־יאָרקער און ניו־דזשוירזער ברעגען האָבן זיך געטונקען אין אַ רעפלעקס־שיין. די טויזנטער שויבען אויף די העכסטע שטאָקען, קופּלען און טורעם־שפּיצען האָבן אויסגעזעהן, ווי אויגעצונדענע קופּענע טעלער און צוריקגעוואָרפען שפּיזעלדיגע גאָלדענע פּעדעם.

געוועהנליך דויערט דאָס דורכפאָהרען דאָס שטיקעל ים. פונ׳ם ברעג ביז׳ן אינזעל לערך א פופצען מינוט. איצט האָט זיך דאָס שיפל געגלישט אונטער דער שווערקייט פון דער מאַסע שפּאַן נאָך שפּאַן. דער עולם האָט געשוויגען, די וואָס הינטער גראַטעס האָבן זיך געקלאַמערט און אַרויסגעוויקעלט זייערע פיגור איבער די איווערגע שטאַנגען ווי געפאַנגענע לייבען. נישט אַלע האָבן אָבער געקענט זיין צוגעפּרעסט צו די קראַטען, און אַלע האָבן געוואָלט כאַפּען אַ קוק צום לעצטען מאָל אויף ניו־יאָרק. די ... וואָס האָבן זיך מיטגערוקט אין ווייטען וועג אַריין, האָבן מיט זיך פאַרגעשטעלט א גרופּע מצבות. פּערשידענאַרטיג און פּערשידענטיליק.

נישט אַלע דאָ הינטער די קראַטען, האָבן זיך געקענט אָדער ווען עס איז בעגעגענט. זיי האָבן זיך געפיהלט ווי אַ מחנה הינט, וואָס דער הינט־שלעגער האָט צונויפגעזאַמעלט אין פּערשידענע טיילען פון לאַנד, איבער שטעט און וועגען, און איצט זיי דאָ צונויפגעשפּאַרט אין איין פאַרמאַכטען קאַסטען, וואָס פיהרט זיי צום סוף. די מעהרערע וואָס זענען געפאָהרען דאָ זענען געווען מאַנסבילען. פּערשידענע לשונות און תנועות. אַמייסטען זענען געווען איטאַליענער. דער לעצטער אָפּשיין פון דער זון האָט זיך צוגלאַנצט אין זייער׳ע שוואַרצע אויגען און אָנגעגאָסן מיט א פּערבאַ׳גען ראָזעווע ליכט זייער׳ע בלאַסע באַקען. עס זענען אויך געווען פּאָליאַקען און פינלענדער, טערקען און יודען. דער אָפּענער ים האָט צוריקגעקעהרט די נערוועזישקייט פון רייזענדער, און די נערוון האָבן צעעפּענט די מיילער, און כלערליי לשונות האָבן גענומען זידלען און שרייען און טייל אַפילו זינגען.

די קליינע פאַמיליע, וואָס האָט זיך געטוליעט אין ווינקעל פון שיפל, איז בעשטאַנען אינגאַנצען פון דריי פּערזאָן: מר. און מרס. בענזשאַמין סאַקס און זייער טאָכטער, מיס לאַרי. די גרופּע האָט זיך געפיהלט אומבעקוועם און פּערשעהמט מיט זייער אָרעם ביסעל הילף, וואָס זיי האָבן איצטער געטראָגן זי׳ פּערגעסענע פּערשפּאַרטע אימיגראַנטען אויף עליס־איילאַנד. די יום־טוב־„מתּנות" זענען בעשטאַנען פון דעם רוסישען זינגער לעאָניד אַרלאָוו, וועלכער יחוסט זיך נאָך אַלץ מיט זיינע אויפטריטען אין דער קייסערליכער אָפּערע אין סט. פּעטערסבורג. און טראָגט דעריבער דעם טיטעל „קאַמער־זינגער", און נישט געקוקט וואָס זיין רעכט אויג איז פון גלאָז. האָט ער אין לינקען געטראָגען א מאָנאָקעל. די דאַמע וואָס איז מיט דעם קאַמער־זינגער מיטגעפאָהרען איז אייגענטליך געווען אומבעקאַנט פאַר דער פאַמיליע סאַקס. הגם מען האָט נישט געקאָנט וויסען צי אַרלאָוו (אין געדאַנק האָט זיך קיינער פון סאַקס משפּחה נישט געצאַצקעט מיט׳ן זינגער און נישט בעטיטעלט אַרלאָוו און פּטור) האָט זיך שוין געהאַט אַמאָל מיטגעבראַכט. בכלל האָט דער זינגער אַ „ניגון" ביי יעדער געלעגנהייט צו קומען אין בעגלייטונג פון אַ נייער דאַמע, נישט געקוקט וואָס ער חנ׳דעלט זיך צו דער יונגער מיס לאַרי.

איצט איז די ברונעטע יונגע דאַמע בערעכטיגט

(ווייטער זעה זייט)

---

*) די דאָזיגע דערצעהלונג פון אונזער פּערשטאָרבענעם מיטאַרבייטער, דיכטער ל. מלאך איז איבערגעדרוקט פון זאַמעל־בוך „בלעטער", וואָס איז געווידמעט דעם אָנדענק פון ל. מלאך און איז אַרויסגעגעבן פון יודישען ליטעראַטען־ און זשורנאַליסטען ־ קלוב אין ארץ־ישראל.

די בלעטער ענטהאַלטען אַ זאַמלונג פון אַרטיקלען איבער די ליטעראַרישע אַרבייטען פון פּריהצייטיג פּערשטאָרבענעם דיכטער. ווייטער געפינען זיך דאָרט דער צעהלונגען און לידער פון אַ רייהע שריפטשטעלער און פּאָעטען און אויך אַ גענויע ביבליאָגראַפיע פון ל. מלאך׳ס געדרוקטע ווערק, כתב־ידן און טרויער ־ אַרטיקלען צו מלאך׳ס טויט, געדרוקט אין דער יודישער פּרעסע אין פּערשידענע לענדער.

דאָס זאַמעל־בוך איז עסטעטיש אַרויסגעגעבען און טראָגט אַ ריין ליטעראַריש קינסטלערישען כאַראַקטער

די רעד.

וואס עס איז חשוב'ער

חסידישע מעשה לכבוד סכות

פון אהרן אבאוויטש

אײדער הרב ר' מרדכי מנעסכיז, זכר צדיק לברכה איז נתגלה געווארען, איז ער געזעסען אין לעשנוב נעבען בראדי. מיט זיין אויסערליכע פיהרונג האט ער זיך בעמיהט נישט ארויסצורופען קיינעמס אויפמערקזאמקייט. האט זיך געלעבט מיט זיין בני־בית אין א קליינער וואוינונג, מפרנס־זיינדיג זיך פון מסחר, געהאנדעלט ביי פויערים מיט תבואה, ארויסברענגענדיג פאר זיך און זיין פאמיליע פרנסה בדוחק. מיט איין זאך האט ער אבער זיך נישט געקענט אויסבעהאלטען. אלע האבען געוואוסט וועגען זיין גרויס פזרנות אין צדקה זאכען. פון זיינע מאגערע פערדינסטען פלעגט ער אראפנעהמען מעשר און צוטיילען צדקה.

בפרט האט ער נישט געקארגט קיין געלד אויף א שעהנעם אתרוג. נישט קוקענדיג אויף קיין שום פרייז, האט ער זיך איינגעשאפט א מובחר שבמובחרים, נישט אזוי לייכט איז איהם אפילו אנגעקומען דאס פערשאפען זיך אזויפיל געלד, וויפיל די דאזיגע מצוה האט געדארפט קאסטען. במשך א גאנצען זומער האט ער צונויפגעקליבען א גראשען צו א גראשען אויף דעם צוועק. נאך יעדען מסחר, וואס ער האט געמאכט, האט ער אראפגענומען עטליכע כרויטות, ארײנגעלייגט זיי אין א ספעציעל צו דעם פערשלאסען קעסטעלע, צו וועלכען קיינער האט זיך נישט געוואגט א גאנץ יאהר צוצוריהרען. ערשט ווען ס'זענען אנגערוקט די טעג „בין פסח לעשור", האט ער עס געעפענט, ארויסגענומען דאס אנגעזאמעלטע געלד און געקויפט אן אתרוג, א „הדר".

נישט אלע יאהר האט זיך צונויפגעזאמעלט א גלייכע סומע, ס'האט זיך געווענדעט אין די מסחרים, וועלכע ער האט אדורכגעפיהרט אין פערלויף פון זומער. געווען צייטען, וואס ער האט זיך געקאר טשעט פון צער, זעהענדיג די קליינע סומע, וואס ער האט צו זיין דיספאזיציע, צו ערפילען די פאר איהם אזוי בעליבטע און טייערע מצוה. געווען אויך אמאל פערקעהרט, ווען דאס הארץ איז איהם פול געווארען מיט פרייד, אבצעהלענדיג א שיינע פאר רובעל, פאר וועלכע ער האט געקענט קריגען דאס, וואס ער ווינשט זיך.

אויפמאכענדיג אין איין יאהר דאס קעסטעל, האט זיין פנים אנגעהויבען שטראהלען פון פרייד, גאנצע 6 רובעל האט ער אפגעצעהלט, האט אויפגעהויבען די הענד אין דער הויך, אפגעבענדיג א לויב צו גאט, וואס ער האט איהם איינגעשיקט די ברכה, און ער וועט קענען מקיים זיין די מצוה פון אתרוג מן המובחר, און אזוי ווי אין לעשנוב האבען זיך נישט געפינען קיין סוחרים פון אתרוגים, האט ער זיך שוין נישט געקענט דערווארטען, ביז ס'זאל אדורך דער יום־כפור און ער זאל ארײנפאהרען אין דערבייאיגען בראדי, וואו ס'איז שוין דא א סך סוחרים און מען קען זיך שוין אויסקלויבען וואס פאר אן אתרוג מען וויל.

יום הקדוש איז איהם אדורך בשלום. באכ'ן אבדאווענען א גאנצען טאג אין שוהל, איז ער אויפגערעגט אהיימגעגאנגען, ארײנגעקלאפט דעם ערשטען פלאקען אויפ'ן ארט, וואו ער וועט שטעלען די סוכה, און זיך באלד גענומען גרייטען צו דער נסיעה קיין בראדי.

צוזאמען מיט'ן זון־אויפגאנג איז ער שוין געזעסען אויף דער פוהר, וועלכע האט איהם געזאלט אהינפיהרען. ער איז געווען מלא שמחה. זיין פנים האט געשטראהלט פון גליק און פרייד. איצט פאהרט ער נישט וועגען מסחר, נאר וועגען א דבר־מצוה, נאכצוזוכען די „ארבעה מינים".

וואו נאר ער איז געקומען קיין בראדי, איז ער נישט אוועקגעגאנגען אין אכסניה, כדי זיך אביסעל אפצורוהען פון דעם שווערען וועג, נאר תיכף זיך געלאזט געהן פון איין געוועלב אין אנ־דערען, כדי צו געפינען א „הדר" מיט אלע מעלות און סמנים, וואס די חכמים האבען אויסגערעכענט. יענעם טאג זענען הונדערטער אתרוגים אדורך דורך זיין האנד, אלע האט ער בודק געווען מיט זיינע שארפע בליקען און קיין איינער האט נאך ביי איהם נישט אויסגענומען. ער איז געווען אזוי פער־שלונגען מיט דער דאזיגער עבודת־הקודש, אז ער האט אפילו נישט דערפיהלט דעם מינדעסטען הונ־גער, הגם ער האט א גאנצען טאג גארנישט געהאט אין מויל.

נישט אזוי לייכט איז איהם אויסגעקומען, זיך צו ענטשליסען וועלכען אתרוג צו קויפען. יעדן ס'איז איהם שוין אפילו, ווען די זון האט זיך שוין געהאלטען ביים זעצען, געקומען אין האנד ארײן אן אתרוג, וואס האט געפינען חן אין זיינע אויגען און ביי אנדערע מבינים, האט ער זיך אויך איהם נישט ענטשלאסען צו קויפען אויפ'ן ארט, טראכטענדיג, אפשר וועט נאך עפעס בעסערס אונ־טערקומען. ער האט דעריבער געבעטען דעם סוחר, ער זאל דעם אתרוג אוועקלייגען אין דערזייט, און אליין זיך געלאזט געהען אין אנ'אנדער געוועלב.

אבער ווי נאר ער איז ארויס אין גאס, האט ער דערזעהן, אינגאנצען עטליכע שריט ווייטער א גרויס צוזאמענלויף פון מענשען. ער האט זיך שנעל דערנעהנטערט צום ארט, וואו ס'איז געשטא־נען דער גאנצער המון, פון צווישען וועלכען ס'האט זיך געהערט א יאמער־ליך געוויין פון א יוד. מיט גרויס מיה איז געלונגען ר' מרדכי'ן אדורכצו־קריגען זיך דורכ'ן גאנצן געדעמעל, ביז ער איז צוגע־קומען צום ארט פון געשעהעניש, און פאר זיינע אויגען האט זיך פארגעשטעלט א שרעקליך בילד: א וואגען אנגעלאדענט מיט פעסער וואסער איז געשטאנען, און דאס פערד, וואס האט עס געשלעפט איז געלעגען אויסגעצויגען, אטעמדיג זעהר שווער און זיין פיסק איז געווען מיט א שטארקען שוים פערלאפען. נעבען זיי שטעהט א קליין אויסגעדארטער יוד, וועלכער וויינענדיג מיט באכען טרעה־רען בעמיהט זיך דאס פערד צוריק ארײנצופיהרען אין שפאן. ר' מרדכי האט איהם באלד גענומען צו העלפען, אבער עס געלינגט זיי נישט. דאס פערד ליגט שוין איצט ווי א פגר, נישט ריהרענדיג זיך פון ארט. דער יוד, דערזעהענדיג, אז זיין „פרנסה־געבער" איז טויט, איז ער אויסגעבראכען אין נאך א יאמערליכער געוויין און שלוכצענדיג, האט ער געשריגען: רבונו של עולם! וואס האב איך אזוי שטארק געזינדיגט, אז דו האסט אויף מיר אויס געגאסען דיין צארן! מיט וואס האבען זיך פאר דיר פערזינדיגט מיין ווייב און מיינע קינדער, וואס זענען איצט אויסגעשטעלט צו ליידען הונגער און נויט!! מיט'ן טויט פונ'ם פערד איז אוועקגענומען געווארען דאס ביסען ברויט פון מיינע קינדער!

אז מרדכי האט דערזעהען דאס גרויסע צער פונ'ם יודען יוד, האט איהם שטארק איבערגענומען דאס רחמנות און ער האט איהם געפרעגט:

ליבער יוד, וויפיל האסטו בעצאהלט פאר דעם פערד?

— אהה! א סך געלד האב איך פאר איהם גע געבען! האט ער — בעגייסטערנדיג זיך מיט טרעה־רען געענטפערט — זעקס רובעל האב איך פאר איהם בעצאהלט!!

האט זיך ר' מרדכי געטראכט: אלע מצוות זענען דאך נ-געבען געווארען פון הימעל און מיר ווייסען נישט, וועלכע פון זיי איז גרעסער אלע זענען, פון איין פאסוק און די מצוה איז אזוי חשוב, ווי די מצוה פון אתרוג, בפי'ט יע' די חכמים האבען געזאגט אז „דער וואס דערהאלט איין מענש, איז גלייך ווי ער האלט אויף די גאנצע וועלט". און דא וועט ער נישט אויפהאלטען איין נפש, נאר 6 נפשות, און נישט לאנג־טראכטענדיג, האט ער ארויסגענומען דאס ביטעל קליינגעלד און אריינגעצעהלט אין דער גראבער א יסגעאר־ביטעטער האנד פון אומגליקליכען וואסער־טרעגער 6 רובעל, דאס גאנצע געלד וואס האט זיך געפינען אין זיין בעזיץ.

און אוועק איז ער צוריקגעפאהרען קיין לעשנוב. צוזאמען מיט איהם א'ף דערזעלבער פוהר זענען אויך געפאהרען נאך יודען, וועלכע זענען אויך, ווי ער, געווען אין בראדי נאך אתרוגים. זיי האבען זיך אנגעפרעגט מיט וואס פאר א „קונ־צען" עס האט זיי געלונגען צו קויפען א „הדר". אזוי האבען זיי איבערגעגעבען וועגען דעם, ווי זיי ווארפען אויפ'ן אתרוג יאנ'אויבענאויפיגען פלעק און דורכדעם קויפען זיי איהם פאר א האלבען פרייז, און שפעטער, ווען ער געפינט זיך שוין ביי זיי אין די הענד ווישן זיי אפ דעם פלעק מיט א שטיקעל וואקס און אזויערנאך האבען זיי דא וואס זיי זילען פאר ווייניג געלד. נאר ר' מרדכי האט שטום געשוויגען, נישט ארייגמישענדיג זיך אין זייער געשפרעך. און ווען איינער פון זיי, יועלכער איז גראד געווען ביי דער מעשה און געזעהען, וואס מרדכי האט געטון מיט'ן געלד, האט איהם געפרעגט איבער וואס פאר אנ'אתרוג ער וועט דיי־טיגעס יאהר בענשען, האט ער איהם קורץ געענט־פערט: די גאנצע וועלט וועט בענשען איבער אנ'אתרוג און איך וועל דאס הייגטיגע יאהר בענ־שען איבער — א פערד...

דעמארגענס איז ר' מרדכי אויפגעשטאנען א פרעהליכער צוליב דער נעכטיגער מצוה, האט אפ־געדאווענט, עפעס טועם געווען און גלייך זיך גע־נומען פערטיגען די סוכה. אבער באלד איז ער אין דער דאזיגער ארבייט געשטערט געווארען פון אנ'אלטען יוד וועלכער האט זיך צו איהם דערנעהנ־טערט. ר' מרדכי האט זיך צו איהם אויסגעדרעהט, פרעגענדיג וואס ער פערלאנגט.

— איך בין א סוחר פון אתרוגים — האט ער אנגעהויבען — און הערענדיג, אז איהר האט נאך נישט קיין אתרוג, וויל איך אייך אוועקגעבען. אט דא — האט ער אנגעוויזען אויף א קעסטעל, וואס האט זיך געפינען אין זיין האנד ליגען זיי. סאמע מובחרים און נישט טייער. איינ־גאנצען א האלבען רובעל א שטיק.

אזוי רעדענדיג, האט ער אויפגעמאכט דאס קעסטעל און אנגעהויבען ארויסווייזען די סחורה. אין איינעם פון די אתרוגים האט ר' מרדכי דער־קענט יענעם, וואס ער האט געזעהען אין בראדי. זיך שטארק פערוואונדערענדיג, האט ער ארויסגע־נומען א האלבען רובעל און בעצאהלט, נאר מעה־איז איהם אויפפאלענד געווען, וואס דער זקן האט נישט געוואלט ענטפערן, פארוואנען ער האט זיי.

עס זענען אדורך יאהרען. ר' מרדכי איז בע־ריהמט געווארען אלס גרויסער צדיק און קדוש און ווייטער האט ער נישט געקארגט קיין געלד אויף א „הדר" און שטענדיג נאך יגיעה און טרחה פלעגט ער זאגען:

— ס'זענען שוין אדורך א סך סך יאהרען און נאך נישט האב איך זוכה געווען צו אזא אתרוג, ווי יענץ יאהר.

„אויפ'ן גנב ברענט דאס היטעל"

(דערצעהלונג) ● נאכן פראנצויזישן ● פון ב. פערלמאן

— אלע מענער זענען אויסוואורפן! — האט מינא ארויסגעזאגט מיט א זיפץ.

זי האט צוגעמאכט דאס בוך, וואס זי האט גע־לייענט, האט זיך אויסגעצויגען אויף דעם דינעם זאמד פון ים-ברעג און געלאזט איהר ראזי־גען קערפער, פריש אויסגעריבען מיט זאלב, זיך בראטען אויף דער זון.

— שוין ווידער א נייע געשיכטע? — האט לוסי, איהר בעסטע חבר'טע געפרעגט.

— דאס איז דאס ערנסטע, וואס עס האט מיט מיר אמאל געטראפען, — האט מינא אנגעהויבן פון דער צעהלען. — איך האב דיר שוין געהאט געזאגט, אז מיין מאן איז די לעצטע צייט געווארען איפערזיכ־טיג. איך ווייס נישט, וואס איז פלוצלינג געווארען מיט פיליפ'ן. איך בין, דאכט זיך, איצט נישט גע־ווארען ערגער ווי ביז אהער... לאך נישט, איך בעט דיך, מיינע פיטציהונגען מיט מארק'ן זענען נישט ערנסט. נאך צעהן יאהר לעבען מיט איין מאן קאן א פרוי, נאך אלעמען, זיך ערלויבען א קליינע ליבע.

„ווי די זאך זאל נישט זיין, איך האב דערפיהלט אז פיליפ איז איפערזיכטיג. — א קלוגע פרוי זעהט איהר מאן דורך און דורך — און כ'האב בעשלאסען צו זיין אויף דער וואך. איין טאג האב איך צופעליג געפונען אין פיליפ'ס קעשענע א געלען קאנווערט פון א פריוואטער דעטעקטיוו-ביורא. דער קאנווערט איז געווען א ליידיגער. האך איז מיר גלייך געווארען קלאר, אז פיליפ האט אנגעשטעלט א דעטעקטיוו צו האלטען אויף מיר אנ'אויג.

„מיט א קלאפענדיג הארץ האב איך יענעם נאכ־מיטאג זיך ארײנגעזעצט אין אנ'אויטאבוס צו פאה־רען דורך א גרויסען אומוועג צו יענעם קליינעם רעס־טאראן, וואו מארק האט געווארט אויף מיר.

„איך בין געזעסען און דאס הארץ איז מיר גע־ווען שווער: איך האב געהאט דאס אומאנגענעהמע געפיהל, אז מען קוקט מיר נאך. איך האב זיך ארום־געקוקט און האב טאקע באלד דערזעהן אין דעם צווייטען עק א בלאנדען יונגערמאן, וואס האט נישט ארונטערגענומען פון מיר קיין אויג. ווען זיין בליק האט זיך צוזאמענגעטראפען מיט מיינעם, האט ער אזוי ווי פערשעמט פערגראבען זיין פנים אין דער צייטונג, ווי ער וואלט וועלען זעהן צי בין איך נאך אלץ דארט.

„איך האב בעשלאסען צו שטעלען מיין מאנ'ס דעטעקטיוו אויף פראבע און בין ארויסגעשפרונגען פון אויטאבוס. איך בין ארײן אין א געוועלב צו קויפען פאר זיך אייניגע קלייניגקייטען. איך האב בעמערקט, אז דער יונגערמאן שטעהט אין דרויסען ביי א שוי־פענסטער און קוקט אלץ צו דער ארויסגאנג-טיר.

„איצט האב איך שוין נישט געהאט דעם מינ־דעסטען צווייפעל, אז דאס שפיאנירט ער מיר נאך. איך האב אבער נישט געוואלט מאכען די זאך צו גרינג פאר איהם, בין איך ארײן אין א קאפע-הויז און האב פון דארטען טעלעפאנירט מארק'ן, אז איך קאן נישט קומען. דערנאך האב איך זיך אוועקגע־זעצט מיט א ביטער הארץ ביי א טישעל און בע־שטעלט א קאפע.

„איין עטליכע מינוט ארום האט מיין בעגלייטער פערנומען א פלאץ ביי א צווייטען טישעל, פונקט אקעגען מיר. עס האט מיך אוודאי געערגערט, וואס דער פארשוין געהט מיר אלץ נאך ווי א שאטען, וואס איך קאן גאר פון איהם נישט פטור ווערען. האב איך מיט אמאל זיך גענומען א ריס אפ פון ארט און בין מיט א פעסטען טראט צוגעקומען צו זיין טישעל.

„דער יונגערמאן איז געווען גוואלדיג איבער־ראשט און האט מיך איינגעלאדענט אוועקצוזעצען זיך ביי זיין טישעל. איך בין אהן איבעריגע רייד גלייך צוגעטרעטען צו דער זאך:

„הערט מיך אויס, — האב איך געזאגט — איך ווייס, אז איהר זענט א פריוואטער דעטעקטיוו, און אז מיין מאן האט אייך אנגעשטעלט מיך נאכצו־שפיאנירען".

„אבער מיין ליבער פריינט"... — האט ער ארויסגעשטאמעלט.

„איך בין אומגעדולדיג איהם ארײנגעפאלען אין די רייד: „מיין מאנ'ס איפערזיכט האט, פערשטעהט זיך, נישט קיין שום גרונד. אבער מיך מאכט עס נערוועז ווען מען געהט מיר נאך. — וויפיל קריגט איהר פאר אייער ארבייט?

„פינף און זיבעציג דאלאר" — האט ער זיך רוהיג אפגעענטפערט.

„איך האב ארויסגענומען פון מיין האנד־טאש פינף און זיבעציג דאלאר, — טראץ האב איך ביי זיך געהאט דאס געלד, ווארום איך האב געוואלט יע־נעם טאג צאהלען מיין שניידערין, — און האב עס איהם דערלאנגט.

„אנשטאט מיך נאכשפיאנירען, — האב איך איהם געזאגט, — נעהמט אין פרענט אייער דאס געלד ווי אייער הארץ גלוסט. אבער אין אייער בעריכט וואס איהר וועט ברענגען מיין מאן וועט איהר, ווי דער אמת איז, איהם לאזען וויסען, אז ער האט נישט דעם מינדסטען גרונד מיר צו פערדעכטיגען".

„דער יונגערמאן האט מיר פערזיכערט, אז איך וועל בלייבען צופרידען מיט זיין בעריכט. ער האט בעצאהלט און האט שנעל פערלאזען דאס קאפע־הויז.

„אין דער היים האב איך צוגעזעהן ווי פיליפ קוועלט זיך און נעהמט ארום א קאפ. עס האט מיך אבער וואס ווייניג געארט: איך האב געוואוסט, אז אט באלד וועט ער קריגען א בעריכט פון דער דעטעקטיוו־ביורא, און ער וועט זיך בערוהיגען.

„ביי יעדער געלעגענהייט בין איך פלייסיג דורכ־געגאנגען אלע זיינע קעשענעס ווייל איך אליין בין אויך געווען שרעקליך נייגעריג צו וויסען דעם בע־ריכט פון דעם דעטעקטיוו, וואס כ'האב אונטערגע־קויפט. איין טאג האב איך טאקע געפונען דעם גע־לען קאנווערט, וואס איז מיר שוין געווען גאנץ גוט בעקאנט. דאס מאל איז דער קאנווערט נישט געווען ליידיג. עס איז דארט געלעגען דער בעריכט.

„איך האב גענומען לייענען דעם בעריכט און כ'בין שיער נישט אוועקגעפאלען פון האר־צווייטאג: שטעל זיך פאר, לוסי, די גאנצע זאך איז געווען א טעות. מיין טייערער מאן האט טאקע אנגעשטעלט א דעטעקטיוו, אבער נישט פאר מיר, נאר פאר ליליין, דער טענצערין פון דער „בלויער קאץ"...

— נו, און ווער איז געווען יענער געהיימניספו־לער יונגערמאן, וואס דו האסט איהם אוועקגעגעבען די פינף־און זיבעציג דאלאר? — האט לוסי, וועל־כע האט ביז איצט נישט איבערגעשלאגען איהר חבר'טע מיט קיין ווארט געפרעגט.

— דאס איז נישט שווער צו טרעפען, — האט מינא געענטפערט. — עס איז געווען גלאט עפעס א גאסען־יונג. ווייל ער האט געמיינט, אז ער וועט קא־נען מיט מיר זיך בעקענען. ער האט זיך אבער באלד געכאפט, ווען איך האב גענומען צו איהם רעדען. דאס געלד איז איהם, פערשטעה איך, צוגעווען געקו־מען... איך זאג דיר, לוסי, די מענער זענען אלע אויסוואורפען, אלע אהן אויסנאהם!

מישא טראיאנאוו

דיינע בלויע אויגן*)

דיינע בלויע אויגן —
שטילע, פערחלומטע טייכען —
בעלויכטען העל דיין קאפ
מיט א זילבערן לבנה - ליכט.
פון דיינע דארשטיגע אויגען —
ציהען צו מיר שטראהלען.
צעבליהען זיי א בענקשאפט,
א בלויע בענקשאפט אויף מיין גרוי געזיכט.
שטיי איך אויף מיינע קניען פאר דיר.
מיט א געבעט אויף די ליפען פאר דיין טיר.

מיידעל דו, שיינע פרוי
דיינע אויגען זענען בלוי,
ווי דער הימעל, ווי דער ים.
טיף און קאפריזנע ווילד,
ווי דער תהום.
דיינע האר זענען בלאנד.
בלאנד און אזוי ליכטיג מילד —
ווי די זון אין צעבליטען מאי.
מיידעל דו, ווי אזוי טריפט פון זיי
אין מיין ברוסט אזוי א'אפיום, אזוי א סם.
אז ווען איך קום צו דיר אין הויז
פאל איך שכור אין דיין שוים
און איך טרינק דאס ווייסע ליכט
פון דיין האלז, פון דיין ברוסט,
וואס גיט מיר גליק, גיט מיר לייד
און איך ליג פאר דיינע פיס,
און קוש דעם זוים פון דיין קלייד.

מיידעל דו, שיינע פרוי.
דיינע האר בלאנד און אויגען בלוי.
אין דיין שוים איז דא אזויפיל ליכט —
דאס ליכט פון הימעל, פון דער זון —
אז מיינע אויגען ווערען אזש פערבלענדט.
מיידעל דו, שיינע פרוי.
ווייל אנ'אומעט הילט ארום מיין קאפ אין גרוי
און ליגט ווי א שטומע שאף אויף מיין וועג.
איז גוט אזוי, איז גוט אזוי
צו קוקען אין דיינע אויגען בלוי —
צו פערשפילען אויף דיין שוואנען האלז
די גרויע שעה'ן פון מיינע טעג.

מיידעל דו, שיינע פרוי
וואס וועט זיין אז איך וועל אזוי
פון צופיל גליק אין דיין שוים
פערשפילען מיין לעבען, פערשפילען מיינע טעג,
וואס וועט זיין אז איך וועל אזוי,
ווי א נאר ליגען פאר דיינע נאקעטע פיס
און זינגען צו דיר אזוי א ליד
פון מיין טרויעריג, קראנק געמיט.

*) פון בוך „אומעטיגע האריזאנטן" פון יונגען דיכטער מישא טראיאנאוו.

נאכ'ן וואהל-יאריד

אונזער טרייסט

די אלע קאנדידאטן, וואס האבן גע'חלומ'ט נאך א בענקעל צום שטאט-ראט, און זענען געבליבן זיצן אין דערהיים, דריקן מיר אוים דעם טיפסטן ביילייד, איהר זאלט שוין בעהיט ווערן פון צער. און דער האפנונג צו כאפן א בענקעל אין דער קהלה זאלט איהר אייער טרייסט געפינען.

דער קונדס-רעדאקטאר

צו מארגענס
נאך די וואהלען

ליגט אויף דער גאס א גאנצע מחנה נזמערלעך. עס בעווייזט זיך דער סטרוזש, קערט זיי אוים, לאזט זיי אריין אין קעסטעל און מורמעלט:
— דא כלערי, פיטר פארטיי-בעזימער האבן די צעריסן, און אין בעזים האט זיי פעראוינט...

זעקס מיט אמאל

ביי דער וואהל-אורנע לעגט א יוד אריין זעקס נומערלעך, פרעגט מען איהם:
— פאניע, וואס לייגט איהר עפעס אריין זעקס נומערקעך?
— דער קאנדידאט פאר וועמען איך שטים, האט צוגעזאגט דירות, און איך האב זעקס טעכטער, דארף איך זעקס דירות.

הארציגע תפלה צו די קהלה - וואהלען

טאטע פאטער! דיינע קינדער
טומלען זיך: „וויעצעב. וויעצעס"
און זיי שלייפן אין די דרשות,
אגיטאציעס מיט די העצעס.
ס'לערנט אונז די תורה דיינע:
„ונגיע רעד און ארבייט פיל!"
היינט־זשע צאהל נאר, נאט דאס לשון
פון דעם הייסן מיטינג-שפיל!
ס'ווערט אזוי פיל רייד פערגאסן,
אז מ'קאן דערטרינקען באלד;
מ'שלאפט אזוי פיל אין די הענד זיך,
אז זיי זענען שוין צוקנאלט...
טאטע קוק: אונזער הוים, אוי,
שטעהט פער'יתומ'ט און פעחוויסט!
ס'ליגט פערדרעהט דאס גאנצע מעבעל
און די קינדערלעך פעריסט...
טאטע זיסער, יאג דיך צו שוין
מיט די וואהלען מאך אנ'עק.
פון דעם מבול מיט די דרשות
שווימען וועלען מיר אוועק!...

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: זאג מיר טרייטעל, וואס זאגט אני-אדורכגעפאלענער ראטמאן נאך די וואהלען?
טרייטעל: אחות למעלה ושבע למטה.

א ביסל „עניוותדיגע" רעקלאמע
פון א קאנדידאט צום שטאט-ראט

צום „סהרים" איז אריינגעפאלן א פלוג-בלעטעל פון איינעם פון די אדורכגעפאלענע, מיר געבן איבער דעם אינהאלט כמעט ווערטלעך:
יחדען, ווער האט בארוהיגן פעטש און ווייטאג— פון מיין רבין?

מענדעל קאסעכארסקי!?

ווער האט אומגעווארפן א רוסישע קאזארמע?

מענדעל קאסעכארסקי!?

ווער האט ליב א סנעפסעל?

מענדעל קאסעכארסקי!?

ווער דערוואקעמט די בריטישע יחדישע באלקם־מאסען — מיט א ווארימען קרופניק?

מענדעל קאסעכארסקי!?

מענדעל קאסעכארסקי!?

ווער קעמפט פאר הומאקראטיזירונג, דעקאטעזירונג און דיזענפעקצירונג פון די בריטסטע מאסען?

מענדעל קאסעכארסקי!?

וועמען האפן אלע לאדזשער יחדען צו פערדאנקען זייער לעבען?

מענדעל קאסעכארסקי

אין שטאט-ראט וועל איך קעמפן געגען קאטאַרען און אנדערע אינפלוענציעס.
פאר אנערקענען די יחדישע שפראך אין שוהל, אין מרחץ, און אין אנדערע עפענטליכע ערטער.
אמת, ס'זענען אפשר פערהאן אזעלכע, וואס זענען פון מיר נישט צופרידען, אבער ווי שטעהט גום אין תהלים „כיוון שנותן רשית למשחית, אין מכחין בין טוב לרע!"
דערפאר מוזען אלע יחדען שטימען פאר דעם פונטינסטען און העלדישסטען ! ! ! !

מענדעל קאסעכארסקי?

געכאפט
צו איינעם פון זיי

עס האט דער בראווער דרייסטער העלד
געלאזט זיך אויפן פאנג
אין ברוינינג-רוישיגען וואהל-קאמף - טיף
געהרודערט טיף און לאנג...
נו, פרעג־זשע נישט אויף דעב ווארפאלג:—
עס שטייגען גרוים און קליין:
ער האט געכאפט דעם עבטען העכט
געפאקט אזש — זיך אליין!

שטימט פאר דער ליסטע 00
מוסטער פון א פלוג-בלעטעל

זוכסטו אלטער בחור א יונגע, שעהנע כלה.
קבצן, זוכסטו אויף שבת פיש מיט חלה,
באלומער דלות, ליידסטו פון הונגער און קעלט!
יונגע גרושה, זוכסטו א מאן מיט געלד,
פערזעסענע פאניענקע, ווילסטו א חתן אנ'אנטיק,
יודישער ארבייטער ווילסטו ארבייטען אין פאבריק
יונג פארפאלק שטרעבט איהר צו א גוטע דירה,
אלטער שוטה, ווילסטו פאר דיין יונג ווייבעל א שמירה,
איהר אלע בעזאמען מיטן מאטען און מיט דער מאכונ,
געהט, לויפט, מיט א הארץ א לייכטע נישט קיין שווערע,
און שטימט פאר דער ליסטע „00"

א. איטקין

ער געהט נאך ירושה
בעזוך ביי א דורכגעפאלענעם

— וואו וואוינט דא דער דורכגעפאלענער ראטמאן?
— איך בין עס, וואס האט איהר געוואלט?
— מ'האט מיך געשיקט אויפמאהנען ביי איך פאר רעדאגירען פאר איך א וואהל-אויפרוף.
— ווער האט געשיקט?
— דער פראפעסיאנעל - שרייבער מאקס טינטלער.
— זאגט איהם, אזא וועלט זאל ער האבען, וואס פאר א שרייבער ער איז. ער האט אזוי געשריבען, אז מיין לאגע איז אומבעשרייבליך....

סוכה און לאקאטארען-שויץ
קאמוניקאט פון לאקאטארען - פעראיין

אויף די פיל אנפראגעס ערקלערען מיר, אז אויף סוכות איז נישט חל דער געזעץ וועגן רעדוצירטע דירה-געלד. די פראגע וועט ערלעדיגט ווערען צוזאמען מיט די דירה-געלד רעדוקציעס פאר האנדעלס אונטערנעהמונגען.

אושפיזין

א לאדזשער יוד זאגט:
— ווען די אושפיזין וואלטען געקומען מאכען פאר א פראטעסטעל, וואלט מען זיי נישט פערבעטען אין סוכה אריין.

אתרוג - בענשערס ארגאניזירען זיך

ווי מיר דערוויסען זיך, האלט זיך ביים גרינדען אנ'אתרוג - בענשער-פעראיין. אויף א קאנפערענץ איז בעשלאסען געווארען, אייפצופירען אנ'איינהייטליכער פרייז פאר טוהען אין די הייזער אתרוג-בענשען. אויב די פאדערונג וועט נישט נאכגעגעבען ווערען, דראהען די אתרוג-בענשערס מיט א שטרייק.

צו מיינע געעהרטע סוכה-זיצערס
מעלדונג פון א סוכה-בעזיצער

דערמיט מעלדע איך מיינע געעהרטע סוכה-זיצערס, אז מיין סוכה איז פריש רעמאנטירט געווארען און עמפעהלט זיך צום קומענדיגען סוכות-סעזאן נומערירטע זיץ-פלעצער. רעעלע בעדינונג. דירה-געלד נאר פאר איין חודש ז'גורי.
קומט און איבערציגט אייך!

דער סוכה-איינהאבער.

ביים זייגערמאכער

קליענט: פאניע, דאס זייגערל וואס איהר האט מיר פערקויפט, איז דאך עפעס א קאליקע?
זייגערמאכער: וואס רעדט איהר? ער האט דאך אזויפיל שטיינער.
קליענט: אפשר נאל-שטיינער.

דאס איז פעראנטווארטליכקייט

לעהרער (צום שילער): ערקלער מיר הענעק, וואס איז דאס אזוינס פעראנטווארטליכקייט?
שילער: אויב ס'האבען זיך אפגעריסען אלע קנעפלעך פון מיינע הויזען, און ס'איז געבליבען נאר איין קנעפעל, הענגט די גאנצע פעראנטווארטליכקייט אויף דעם איינעם קנעפעל.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בייל אגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 227
מיטוואך, דעם 30 סעפטעמבער 1936

לכבוד סוכות

זיינע „אושפיזין"!...

סוכות־פאליטיק

האבען מיר שוין ווידער אויפגעבויט א שטאט־ראט־סוכה.

אבער שוין איינמאל א סוכה! א סוכה מיט א סאציאליסטיש געדעקטען דאך. דאס איז אזא מין סוכה, אויף וועלכע די אנדערעס וועלען קיין שליטה נישט האבען, זיי וועלען דארט נאר קענען שרייען, טומלען, און סקאנדאלירען, נאר באלעבאטעווען וועלען זיי דארט נישט קאנען. זיי וועלען נאר מיט חארצוויטאג קאנען צוקוקען ווי אנדערע מאכען דארט קידוש.

פונדעסטוועגען קוקען מיר פאליטיקער מיט גרויס צוריקגעהאלטענקייט אויף דער דאזיגער סוכה. מיר פאליטיקער האלטען, אז דער נייער שטאט־ראט איז די אמת'ע דירה אויף א ווייליטשקע, איבער דער דאזיגער סוכה האט א גאנץ אנדערער באלעבאס די חזקה, דער פאקטישער באלעבאס זיצט נאר אין ווארשע און ווי יענעם וועט וואוילגעפעלען, אזוי וועט זיך פיהרען אין דער נייער סוכה.

און אפשר האט שוין נאר דער באלעבאס ביי־שטימט א טערמין ווי לאנג די סוכה זאל אנהאלטען, ווער קאן וויסען די פלענער און כוונות פון פאליטיקער. ער איז מאקע נישט מעהר ווי א שטאט־ראט, צו קיין פעלקער־ליגע, למשל, קומט דאס נישט, פונדעסטוועגען פעהלט דא נישט קיין פאליטיק און אויב מען וויל, פעהלט אויך נישט קיין הויך־פאליטיק.

ווי עס זאל אבער נישט זיין, שטעהען מיר אבער פאר דער נייער סוכה, צונויפגעשטעלט פון דרעונג־לער און פלעקער און צוגעדעקט מיט הורכזיכטיג סכך.

מיר גשהען קידוש מאכען אין ידער נייער סוכה אויף פאמארסקא.

וואס דער שפאנישער אלפאנס נעהמט מיט קיין שפאניען

דער שפאנישער עקס־קעניג אלפאנס דער 13־טער גרייט זיך צו דער רייזע קיין שפאניען, כדי איבער־צונעהמען דעם טראהן. זיין באגאזש, וואס ער נעהמט מיט בעשטעהט:

1 נאכט־העמד.
1 טאג־העמד.
3 פאר גאטקעס.
1 פאר שוך.
1 מונדיר.
1 אנצוג.
2 קאפעלושען.

אויף דער פראגע, פארוואס ער נעהמט מיט אזא קליינעם באגאזש, האט ער געענטפערט:

— טאמער דארף איך אנטלויפען פון מיין טיי־ערען פאטערלאנד, זאל איך נישט דארפען שלעפען קיין שווערע באגאזשען.

אין שפאניען
אנאנס אין א שפאנישער צייטונג

אין אונזער האטעל „פראנקאס“ איז צו בעקו־מען עלעגאנטע צימערן, יעדעס צימער איז פערזע־הען מיט אפטעקשקעס און ערשטקלאסיגע מאשינען־געוועהר פון די בעזטע פירמעס פון דייטשלאנד און איטאליען. ביי יעדען בעט א גאז־מאסקע. די פענס־טער זענען פערזעהען מיט שטיך־דראהט, פאר די צימערן צאהלט מען ז'דאלו, אויב דער האטעל וועט אויפגעריסען ווערען מיט דינאמיט, האבען מיר צו די געסט קיין שום פרעטענזיע נישט.

מאטעמאטיק

די בעסטע מאטעמאטיקע זענען די פרויען.
— מיט וואס?
— זיי האלטען זיך אין איין א־אפגעהמען יאהרען.

נראף קאלי.

— I —

אונזער סוכה...

מיר זענען א פאלק, וואס עס האלט נאר אין וואנדערן
און שטעלען אויף „סוכות“ פון איין ארט צום אנדערן
נישטא שוין קיין איינציגער פלאץ אויף דער וועלט
וואו ס'האט נישט דער יוד דארט זיין סוכה געשטעלט.

די יודישע סוכה — איז קליין גאר און שוואך
א דעכל, פון שיטערן, טרוקענעם סכך
פון אויבען דער הימעל איז גרוי און געדיכט
עס בלאזט דורך די שפאלטען... עס לעשט זיך דאס ליכט...

ארום די פאלאצען פון אייזען און שטאהל
שטעהען די יודישע סוכות אהן צאהל...
זיי שטעהען געבויגען, ערנידריגט און קליין,
און צייטענווייז פאלט אויך פון ערגעץ א שטיין...

עס ציטערט די סוכה... עס טרייסעלט דעם דאך
דאך שטעהט זי שוין הונדערטער יאהרען א סך...
אט וואו נאר א שטורעם, א ווינט און א צרה
עס איז אונזער סוכה די ערשטע כפרה...

א, ליבינקע סוכה ווי האב איך דיך ליב!
דו ביזט אזוי קליין, אזוי שוואך, אזוי טריב!
דו ביזט דאך אזוי ווי פון שפינוועבס געוועבט
דאך האסטו פאלאצען שוין איבערגעלעבט...

— II —

זאל לעבען דער דראנג!

יום־כפור גאט צו דאנק אוועק
אוים ווייגען, זיפצען גאנצע טעג
און „מעבור יבוק“ זאגען...
דער שופר איז שוין לאנג פערשטומט
דער סוכות געהט, דער סוכות קומט
מען זעהט שוין דרענגער טראגען...

קיין דרענגער פעהלט ביי יודען נישט,
זיי וואקסען דא אויף יעדען טריט
ווי שוואמען נאך א רעגען...
דער דראנג — ער איז פון טאג דער העלד
ער האט א גרויסע ארבייטס־פעלד
כמעט אויף אלע וועגען...

צום שטאט־ראט איז ער קאנדידאט
אין שוהל — א חזן גאר א כוואט
ראזומני, יא, דער צווייטער.

ער בלעקעט ווי א קאזע — מע...
דאך האט ער פארט די „אויבערע צעי“
און מיט'ן העלזעל דרעהט — ער...

איז אין טעאטער — אנ'ארטיסט
וואס האט א דיקציע — וועה און וויסט!
א קול — פון א בת־יענה...
עס איז זיין גליק, עס איז זיין נ...,
וואס „ס'פובליקום“ איז משה ט.
און מ'האט צו איהם קיין טענה...

הכלל רבותי, ברענגט אהער
די אלע דרענגער נאר וואס מעהר
זאל קיינער נישט ענטרינען.
איך בוי א סוכה איצט — א שאץ
פאר יעדערן וועט זיך א פלאץ
אנ'ארט ביי מיר געפונען...

שרעקט אייך נישט!
א סצענע אין „דריטען רייך“

צו א רייכען סוחר אין ברעסלוי האבען זיך ביי טאכט אריינגעריסען פערדעכטיגע פערשוינען. דער־זעהענדיג די דערשראקענע פנימ'ער פון די שטוב־מענטשען, האט איינער פון די פערשוינען געזאגט:
— האט נישט קיין מורא. מיר זענען נישט קיין געסטאפא — מיר זענען איינפאכע גנבים.

די פיר מינים
שמועס צווישען פארטיי־לייט

— איין זאך קאן איך מיך נישט אויסוואונ־דערען
— דהיינו?
— ווען'ען די פיר מינים.
— וואס מיינסטו דערמיט?
— ס'איז דאך באמת א וואונדער נישט צו פער־שטעהען, פיר יודישע מינים און קענען זיין פער־איינינט גאנצע זיבען טעג, ווי אזוי איז דאס מעג־ליך?
— כ'פערשטעה טאקע נישט!..

פיניעלע מזיק
יים לשון

קאל אט מע שוין נעך די וואלן אבוט. כ'־זוג ענק יאטן, אז באשוין ניש קא קויעך, אב איעך מעך אנגיהאריוועט קאם איעך לעיב נאך.

אב איעך דועם גיגאט א גילויפיניש, דעים גאנצן זינטיג אב איעך גיגאט ס'לויפיניש. כ'בין גילאפן פין באליט קא ווילקע אין פין ווילקע קא באליט. ווי נאר באמיך אונגפארטינט מיט באליט בין איעך גילאפן קא ווילקע באפן א קיק וואס ס'טיט זעך.

ני, אט זעך דא־ט בא די ווילקער גיטין א רו־כעווויסקע. די קונדידאטן אליין זענע גיפלויגן אף דראשקים מיט דרענגער אין די הענט אין גי־שריגן:

— געוואלט, ראטעוועץ א שנדאט! יודן, איז ראכמונים אף מאן בענקעל! יאטן אנע גיטיילט פליגן־בלעטלעך אין געשיט מיט נימעדלעך, זיי אנע גישיט אין איעך אב זיי אפגיקליבן, גוב איעך הובן צי הייצן די קיך.

צ'מיינט שפעטער. אז די ווילקער קונדידאטן אבן זעך ניש גיוואלט אראנבאפן קא באליט? זאך אזוי לעיבן מיט ענק ציניזאמעט, ווי זיי אבן גי־וואלט מאכן די מישיגינע קינץ בא אינץ אין באר־ליט, היים איך דער פיניעלע, אב איעך אנגיהאלטן די פעידר אין גישריגן:

— פור!... האלט!... משאקן די גלעריע קענט צין בא יונק אין ווילקע, אין באלוט — פע!

צימייסטן אב איעך גיגאט א ניקומע אין איין ווילקער קטאל מיער, א פשוינדל מיט א גראב באכל מיט רויטע אונגיפרעסינע טראמבע, עפעס איינער א יודעל מיט א נומע פין א ריישישן רעווירעווע פיאטר איוואנאוויטש כארליקאוו — צאץ עפעס גי־הייערט א זאוראניטשנע נומע פין א ווילקער קנאל מיער, וואעס קימט קא באליט באפן שטימען? אז איעך אב גיזעיען דעיעם קאלאפיאר, אב איעך אונ־גיימע פארן ווראטניק אין א גישרא־גינעיבן:

— פעטער, זאט מויכל אין ציהט אופ פין דאנע. אט עיער מיעך אונגיקיקט פין אויבען ארופ אין גינימען טשאקן:

— די וויסט וועיער איעך בין? איעך טייל דעך קרופניק פאר אורימע. איעך אב דעך שוין די סוכאטים פין מאן קנאלטיערא.

אב איעך מיעך צעלאכט, כ'אב ניקנאקט פין גילאכטער:

— זעיץ נא ר דעים סוכאטניק! זעיץ נאר דועם באכל מיט דעיעם קארייקל מיט די צוויי פאמידארא־זוע באקן! מאכט אך אן מיט אר קרופניק, אין גרונט אך אופ מיט גיזינטע ביינער.

אט טאקיש דועם יודל מיט דעים רישישן...

א גאנז לכבוד סוכות

ר' מוניע א שטאטישער בעל־הבית, א חסידישער יחד, א גביר האט זיך געקויפט אויף כ"בות א גאנז, ווי עס פיהרט זיך ביי בעלי־בתים.

גארנישט. האט ר' מוניע א גאנז...

דערוואוסט זיך דער שטאטישער איטשע־בער, אז ר' מוניע האט זיך געקויפט א גאנז און האלט די גאנז אין פארהויז, קומט ער זיך ערב יום־טוב אין הויז, כאפט די גאנז אונטער זיין לאנגען כאלאט און לאזט זיך אריין צו ר' מוניען.

— א גוט־מארגען, ר' מוניע.

— א גוט־מארגען, איטשע־בער, וואסטו זאגען גוטס:

— געבראכט אייך ר' מוניע, א גאנז צו קויפען, כ'וועל אוועקגעבען אין גלייכען געלד.

גיט זיך ר' מוניע א גלעט איבער דער באָרד:

— א גאנז? וואס דארף איך א גאנז, אז איך האב שוין אין פארהויז א גאנז!

— פיר גילדען ר' מוניע, וואלוועל, נישט גע־רעדט.

— הום... פיר גילדען, ווארט נאר, וועל איך זיך מיישב זיין מיט מיין שרה'ן.

ר' מוניע קומט באלד ארויס, ווארפט אריין איטשע־בערן אין זשמעניע עטליכע מטבעות און יע־נער לאזט די גאנז אריין אין פארהויז.

גארנישט. האט זיך ר' מוניע — צוויי גענז אוי־נע אויף די ערשטע טעג און די צווייטע אויף די אנדערע טעג.

איטשע־בער דרייט זיך אביסעל ארום הויז, לאזט זיך פאוואליניקע, ווידער אין פארהויז, גיט א כאפ די גאנז אונטערן לאנגען כאלאט און קומט אריין ווידער אין שטוב.

— א גוט־מארגען נאכאמאל ר' מוניע!

— א גוט־מארגען איטשע־בער, א גוט־מארגען, וואס ווידער?

— אט, גארנישט, ר' מוניע גארנישט, כ'האב הייסט עס, נאך א גאנז.

— נאך א גאנז? צו וואס דארף איך נאך א גאנז, אז איך האב שוין צוויי גענז?

— פיר גילדען ר' מוניע, דערמאהנט זיך, אז א גאנז פאר פיר גילדען!

— הום.... פיר גילדען, וועל איך זיך גיהן מיישב זיין מיט מיין שרה'ן.

ר' מוניע קומט באלד ארויס, ווארפט אריין איי־טשע־בערן אין האנט עטליכע מטבעות און לאזט אריין די גאנז אין פארהויז.

האט זיך ר' מוניע — דריי גענז...

איטשע־בער דרייט זיך ארום הויז, שלייכט זיך באלד ווידער אוועק אין פארהויז, גיט א כאפ די גאנז אונטערן לאנגען כאלאט און לאזט זיך אריין צו ר' מוניען.

— שפאגעל נייעם גוט־מארגען ר' מוניע נישט גערעדט, איך האב נאך א גאנז.

— אלדי בייזע חלומות! א מענש האט זיך דאס אנגעזעצט. דריי גענז איז מיר דען ווייניג אויף סוכות?

— דריי גילדען ר' מוניע, איהרט שוין געהערט א גאנז פאר דריי גילדען?

— הום.... וועל איך זיך מיישב זיין מיט מיין שרה'ן דריי גילדען...

ר' מוניע קומט באלד ארויס, ווארפט אריין אי־טשע־בערן די פאר מטבעות און — גיט א זאג: נא מילא, לאז אריין די גאנז אין פארהויז...

האט זיך ר' מוניע — פיר גענז.

ניי ענדיג אהיים טראכט זיך איטשע־בער אמת, איך האב געמאכט פון די גענז עלף גילדען, אבער איך אליין דארף דאך אויך א גאנז אויף סוכות, צי וואלט נישט געווען א פלאן צוזעהמען ביי מוניען איין גאנז? נאך אלעמען, צו וואס דארף מוניע פיר גענז אויף סוכות?

— — — — — — —

און איטשע־בער האט אויף געהאט א גאנז אויף סוכות....

עס ווענדט זיך
ווי לאנג ער איז נאך דער חתונה

אין א געשעפט קומט אריין א קונה, פרעגט איהם דער פערקויפער:

— מיט וואס קען איך אייך דינען?
— איך וויל קויפען א מתנה פאר מיין פרוי.
— ווי לאנג זענט איהר נאך דער חתונה?
— צוואנציג יאהר.
— אזעלכע ביליגע זאכען האבען מיר נישט — האט דער פערקויפער געענטפערט.

דעם דאקטארס זוהנדעל

זוהן פון א דאקטאר (צום פאטער): טאטעשי, וואס איז פריהער געווען אויף דער וועלט: די קרענק צי דער דאקטאר?

געשעפט פאר אלעם

אין א געזעלשאפט, ווייזט א היגער יונגער דאק־טאר אן זיין פשיאטשעל אויף א יונגע שעהנע פרוי.

— דו זעהסט די בלאנדינקע, כ'זאג דיר, אז איך שטארב פאר איהר.

— טא פארוואס וואסטו נישט חתונה מיט איהר?

— כ'טאר נישט. זי איז מיין בעסטע פאציענטקע.

רעווירעווע פונים גיגאט א מיפילע. עיער איז טא־קיש אראריבגיפאלן מיטן קנאק.

יעץ איז שוין באכשעם נעך די וואלן, עב איעך האנט אפשטעלן די סיקע אין הובן א פריליכן סי־קים. עך יאטן שטעלץ אכיט אף די סיקים אין אצע מיער א גיטן יאנטיף און זאגץ מיער גיזינט.

ארדנונג מוז זיין!

פרוי (צום מאן): האסט געהערט פון דעם אוט־טליק, אונזער דינסטמיידעל האט צעבראכען א פום.

בעל־הבית: איך האב דיר שוין געזאגט, אז וואס זי וועט צעברעכען, זאלסטו איהר אפרעכענען פון דער פענסיע.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאגט מיר פאניע שבת הגדול, פארוואס זאגט מען „זיצען אין סוכהיי“, נישט „עסען אין סוכהיי“?

שבת הגדול: ווייל א סך יודען זענען טאקע נאר יוצא מיטן בלויזען זיצען...

דער גרויסער טאנץ

יענע נאכט סוכות האט פערזעצט אויף לאנגע יאהרען טיפע ווארצלען אין די הערצער פון די חסידים, וועלכע האבען מיטגעמאכט, אדער אפילו בלויז בייגעוואוינט, דעם גרויסען טאנץ די ערשטע נאכט שמחת בית השואבה ביי מאשציכען אויף דער אכסניא, ווארום דאס האט פאסירט זייגער צוויי שוין אין דער נאכט נאכ׳ן אבארבייטען אין סוכה פון אנטו דעם זייגער אין אווענד אן מיט א סעודת יום טוב און א סך משקה דערצו אין געזאנג פון פולען האלז נישט געקארגעטערהייד און צווישען איין געריכט און אנדערען געריכט א קנאלען מיט די פינגער, א ווייזעריי די שטערנס און גלייך נאכדעם גענומען חזר׳ן די חסידות וואס מ׳האט פאר מעריב געהערט פון רבי׳ן.

נאך אזויפיל ארבייט, די ברעמען האבען זיך געקלעבט און געבעטען רחמים לאזען זיי צורוה און דער שלאף האט אומגעפרעגטערהייט זיך ארײנגעקליבען אין דער קערפער־זעק...

פלוצלונג, ווי עס געשעהט אמאל אין א שעה נעם ליכטיגען טאג, זיך גערט ארויס דער שר של תהום פון זיין איינגעשלאסענקייט, צולייגט זיך איבער׳ן ים ווי ער איז גרויס און נעהמט איהם יאגען פון זיין ברייט פלייציגער אומבעגרעניצטער מנוחה, ארויס ארויס ארויף צו, צו א שטורמישען פלאצען, קנאלען, און דער ים צוכוואליעוועט זיך ארויף און ארונטער, ארויף און ארונטער, און די קנאלען פון די כוואליעס זיי ווילדע כישופ׳דיגע סנאפעס טוייסלען אויף די לופט־שיכטען און יאגען אן א שרעק אויף דער וועלט.

אט אזוי האט דעמאלסט ארויסגעזעצט אומגעריכטערהייט א פייער צוג פון די נשמה־קעלערס ביי איינעם פון די חב"דניקעס, ארויסגעשליידערט איהם פון זיין בלוט און פלייש זאק און אריבערגעווארפען אין די ספערען, וואו עס פלאקערט אש־תמיד צום בורא כביכול, און פון איהם האט דער פייער־צוג זיך איבערגעווארפען אויף די הערצער־מזבחות פון אלע אנדערע חסידים, וואס האבען זיך דאן געפינען מיט איהם אונטער איין דאך, און אין זיי אויך אויסגעבראכען א ליידענשאפטליכער אויפשטאנד געגען טומאה און טעמפקייט וואס פערכאפען בלינדערהייט די ממשלה איבער מענשען.

צוויי דער זייגער, סאמע האלב נאכט, די וועלט האט געווארפען א אנבליק, ווי זי וואלט געהאלטען אין איין ארונטער, ארונטערפאלען און קאן אבער נישט דערוקען זיך צו א אגלעהן־פונקט. א אומעט אהן א טראפען חיות איז אראפגעהאנגען פון דעם ווייטען הויך, און זיך אריינגעצויגען אין די גייערעלסטע רוים־געוועבען פון דער יצירה, זיך איינגעגעסען אין איהר בלוט און פלייש, און דער חושך האט מיט זיין גאנצען אנגסט זיך איינגעזייסט אין איהר ביז בלוט.

פרעג׳ן וואו אין די ברייטע נאקעטע מדבריות ביי פערבלאנדזשעטע, אומגליקליכע נע ונדניקעס שטעהען טרערען אין די אויגען, מיט ליידענדע פנים׳ער טוען זיי תפלה לאנג און שטיל, אבער ס׳האט זיי נאך נישט בעגעגנט קיין וואונק פון א ערקוויקענדיגען זוינטעלע, וואס זאגט אן, פון דערווייטענס כאטש, דעם אויפקום פון מארגען־פרייד.

אין אט דער צופארענער נאכט, וואס האט, א סך מעהר, אייטער וואו נישט איז אנדערש, זיך אריינגעקוועטשט מיט א פערביסענקייט אין דעם סיי־ווי מקבל־יסורים באהבה׳דיגען שטעטעל — אין אט דער גולמ׳דיגער נאכט איז דאס אויף חסידים אנגעפאלען א ווילד צופלאמטער חשק אויסצוזאנצען דעם חיות פון קערפער מיט׳ן בלוט און חלב אינאיינעם — ביז גאר...

צוגאסען האט זיך דער „פיבער" צוערשט אויף יאנקעל מאקשינער, ווער וואלט דאס אפילו געחלומ׳ט בלויז, אז יאנקעל מאקשינער, איינער פון יענע סארט חב"דניקעס וואס האבען תמיד געהאלטען אין איין גראבען מיט דער באז די געטליכע ליכטיגקייטען וואס שימערען דארט אין דעם איינגעשלאסענעם קרייז פון די מוח׳ן, אז ער זאל דאס מיטאמאל אויפרייסען פון אינווייניג ווי א פעלזען פון א אונטערגעלייגטער מינע און צוגלייך איבערטראגען די אויפרייס־קראפט אויף א עולם חב"דניקעס, וועלכע האבען שוין ראשם ורובם געשטעקט אין די שאטען־זעק?

אונטער א בעהיימען צייכען פון הימעל האט יאנקעל מאקשינער זיך ארויסגעשארט, ווי א פולע לבנה פון צווישען א כאליאסטרע וואלקען־שאטענס, פון צווישען דער מחנה חסידים, ארויפגעשפרונגען אויף א בענקעל, גענומען מאכען אויף שטום לשון מיט די הענד אין אלע זייטען. די אקסלען האבען גענומען זיך וויגען, ווי צווייגען אויף א בוים פון א פון בעהעלטניש אנגעלאפענעם ווינד און פון מויל ביי איהם האט גענומען שווישצען:

— רבותי! וואס טויג אונז די גאנצע שירה פון מלאכים און שרפים און אז זיי שפרינגען דארט ערגעץ וואו „קדוש", „קדוש". אונז וואַרימען זיי נישט... ווייס איך וואס זיי טרומייטערען דארט. די זין וואפס׳ניקעס ביז אין די העכסטע היכלות אז יי׳ן... א פויגעלע פליהט, פליהט, פליהט... אבער א נשמה אין א גוף שרייט און שרייט: גוואלד! גוואלד!! אז ס׳ חוק דעם אויבערשטען איז גא...ר נישט, ניש — — — טא... וועלטען צושפרינגען פון איהר געשריי... אבער לאמיר אלע, אלע, זיך לאזען ציהען נאך איהר געשריי...

יאנקעל מאקשינער איז געשטאנען אויפ׳ן בענקעל מיט אזא דרייסטקייט און אזא לויטערער תשוקה און האט געשריגען דאכצאך אזוי הויך, אבער זיין שטים איז נישט אינגאנצען פול ארויס פון זיין מויל. צווישען איין ווארט און דעם אנדערען האט ער שטארק זיך געהאט פערכליניעט. מחמת דאס האט ארויסגעשריגען זיין גאנץ נשמה׳דיגער מהות און דאס געשריי האט זיך אליין פערשלונ־

אין קאפוסט די ערשטע נאכט שמחת בית השואבה (חב"דיש)

פון
חיים יצחק בוניז

גען און איז צוגאסען אין דעם בלוט פון די אדערען אויף אלע אייביגקייטען.

אבער דאס פארב פון פנים איז אריבער אין איין פלאם. פערטראגען הויך אין הייסען עקסטאז און אדורך איך דורכיגע בעגייסטערונג האט זיך אבגעשפיגעלט אויף זיין אויגען־קוק, ווי עפעס נישט היגער, וואלט אדורכגעשוועבט דורך די פליסטערלעך פון זיין גאנץ וועזען.

נאך א קורצער ווילע האט יאנקעל ווידער גענומען מאלען, רייבען, ווי א מירמעל שטיין אין א מירמעל שטיין, די אייגענע ווערטער כמעט, אבער ביי יעדען מאל וואס ער האט זיי איבערגעחזרט האבען זיי וואס שארפער זיך ארויסגעשניטען פון זיין נשמה, ווי שטיקער בארג־פעלזען, ער האט געטיפעט און געזאדען, ווי דער שטראם פון א וואסערפאל אז ער פאלט אריין אין פערשטאפטע רעהרען...

חסידים האבען געגאפעט און גענומען שארען זיך איינער נאכ׳ן אנדערען צו איהם וואס נעהנטער, וואס טיפער און קאנצענטרירטער זיי האבען אריינגעקוקט אין זיין פנים, אלץ מעהר זענען זיי ארונטערגעפאלען דער מאכט פון זיין עקסטאז, ווי פון עפעס א פענאמען, וואס שטראמט פון א הויכער קראפט. עטליכע חסידים האבען זיך ארומגעשטעלט ביים בענקעל, אויף וועלכען יאנקעל איז געשטאנען, און אבגעהאקט איהם אין מיטען:

— אנו, יאנקעל: רעד ווערטער! וואס ווילסטו

האט יאנקעל אנגעהויבען נאך שטארקער צופלאמען, איינגאנצען ארויס פון די כלים:

— ס׳הייסט, וואס איך וויל! איך נישט שבנישט! אז מיר אלע הבנהדער, או וואו נאר ס׳זשיפעט א פיצעלע פונק פון א יפש אלקית, אלע מיר זאלען אט־א גרא או הדי שטעל ארויסגייען די נשמה פאר גרויס תענוג פון דעם אייבערשטענס וועגען...

מוחות ביי חסידים האבען אויפגעוואכט און די אויערען אויפגעשפיצט פאר אויפצוכאפען דעם מאקשינערס שירה מיט פויק און טראמפייט. דא האט פון צווישען זיי זיך ארויסגערוקט אברהמ׳ל סאסניצער (חסידים האבען אויף איהם געזאגט, אז בשעת ער איז פערזוקט אין א ווארט חסידות איז יוען די ערד אפילו אונטער איהם זאל זיך שפאלטען, וואלט עס איהם אנגעגאנגען ווי פאר א יאהריג שניי) פערלייגט א קוק לענג אויס צו יאנקלען אין פנים אריין און מאכט מיט א גוטמוטיגען שמייכל:

— אדרבא! ווייז זשע בריה׳שאפט!! יזי מאכט מען דאס דעם קונץ — „אויסשפייען"?

— וואס טייטש „יוי"? — האט יאנקעל אוש זיך פערהוסט וואס מ׳מאכט דערפון עפעס א „שאלה", די ארעמס ביי איהם האבען זיך געטון א שטעל אויף ווי אין עקסטאז פון תפלה —

— וואס טייטש „יוי"? אט אזוי א! — און די ארעמס האבען גענומען זיך ציהען וואס העכער, ווי שטראהלען צו דער זון.

האט אברהמ׳ל אונטערגעכאפט מיט א שאר א פריילעכעס ארויף:

— איז מען מכבד דעם מאקשינער מיט׳ן ערשטען „שפיי"!

די בודעמענס ביי יאנקלען אויף די מוחין האבען זיך גענומען טרעשצען און דאס גלוסט פון דער נשמה האט זיך צושטראמט אין די קאנאַלען פון קלוגשאפט. דאס פנים רויט ווי צונטער, די קאפאטע צוקנעפעלט, און פון מויל ביי איהם האט גענומען פידלען א הארציג ליידענשאפטליכע שטים:

— חסידים! הערט זיך צו!! מיט א ניגון ארויס געפאמפעט פון די עמקות׳ן אין דער נשמה קען מען, פערשטעהט איהר מיך, א וועלט איבערדרעהען קאפויר!!

— נגינה — מאכט ער ווייטער — איז דאס סאמע פינטעל פון השגה און אלקות. איהר הערכסטער תיקון. א השגה, פערשטעהט איהר מיך, איז אקוראט ווי א לעבעדיגע זאך. בליהט, וואקסט און אז זי צוצאפעלט זיך ביז אין סאמע פינטעל שיילט זיך שוין פון איהר אפ די צורה פון חכמה און ווערט מגולגל אין א דביקות׳דיגען צ י ה פון די מוחין אין לבוש פון ז י נ ג ע ן...

אבער במה דברים אמורים, ווען איז עס געזאגט? ווען דער האלז איז צוזעכט ריין פון מכות. יוי אבער איז דער דין, אז דער האלז איז לא עליו פערכראשטשעט?

— זאגט יאנקעל מאקשינער, אז מיט א טאנץ פון דעם אויבערשטענס וועגען קען מען אפילו א ביינדעל אראפשלינגען און ס׳זאל גארנישט שאדן

חסידים האבען פערגאפטע זיך געהויבען אויף די שפיץ פינגער און מיט די פינגער געטייטעלט: גאר נישקשה׳דיג פערמאסטען... זיי האבען רעדט נאך נישט צדקייט וואס יאנקעלס מיין איז — און דא איז יאנקעל אראפגעשפרונגען פון בענקעל און האסטיג זיך אריינגעקייקעלט צו ר׳ אריקע לאזשנער אין חדר און מאכט צו איהם פערטראכט:

— לאזשנער רב! אונזער גרויסען רבי׳ס שטענדער! ס׳א וואונק פון אויבען, א שעה צו ענטפלעקען די גדלות פון א נשמה, חסידים בעטען, איהר זאלט ארויס צו זיי.

א ווילע איז ר׳ אריקע געבליבען זיצען אויפ׳ן בעטעל און געשוויגען, נאר אריינגעקוקט פון אונטער די פערצויגענע ברעמען יאנקלען אין פנים. ביי דער טונקעלער בעלויכטונג פון צימער. דערנאך האט ער זיך אויפגעהויבען מיט א פיים אביסעל ליידענשאפטליך און אביסעל הארציג מאכט ער צו יאנקלען:

— גוט, ווארט נאר א ווילע.

ר׳ אריקע האט אנגעטון דעם אלטען שטריימעל און איז אין שאלקע ארויס אין צווייטען שטוב צום עולם.

(ווייטער זעה 18־טע זייט)

צוריקוועגס

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

געווען מיטצופאהרען אין שיפעל פון דער פעדעראלער רעגירונג. אין דער רשימה וואס איז דורך מיסטער סאקס אפגעגעבען געווארען צום עמיגראציע דירעקטאר, האט ער פיגורירט אלס אפערען־זינגער, און זי — זיין פיאנציסטין.

עס האט געמוזט אויסזעהען לעכערליך דאס ביסעל „צדקה" וואס בענדזשאמין סאקס, — דער פרעזידענט פון אימיגראנטען הילפס פעראיין, האט איצט געפיהרט: א זינגער צו פערזינגען די קרעכצען פון די נישט אריינגעלאזענע און צוריקגעשיקטע אימיגראנטען. קיין אנדערע הילף איז פארלויפיג נישט נויטיג געווען. די כשר׳ע קיך אין עליס־איילאנד און הייסט א גאנצען טאג געריינגיט געווארען. די אימיגראנטען איז סיי ווי געגעבען געווארען די ברירה, אדער זיי זאלען עסען פון דער אלגעמיינער קיך, אדער ווארטען ביז צום „סדר", וואס דארף זיך אנהויבען פונקט אכט אין אווענט.

לארי, פאר וועמען דער גאנצער ענין פון וואויל טעטיגקייט און הילף איז געווען אן אבסטראקטער בעגריף — און כאטש זי האט נישט איין קארטען־פערוויילונג איינגעארדענט ביי זיך אין הויז, כדי צו שאפען געלט פון באך אזעלכע מיידלעך ווי איהרס גלייכען, פאר די אימיגראנטען, וואס איהר פאטער האט אזא אינטערעס גענומען אין זייער גורל, האט זי זיך אבער פארט נישט געקאנט פארשטעלען, אז זי וועט אמאל צונויפקומען זיך מיט דער דאזיגער קאנקרעטער ווירקליכקייט אויג אויף אויג, צווישען הימעל און ים. זי, איהר פאטער און מוטער. און נאך עטליכע פון זייער געזעלשאפט, אויסגעפוצט ווי צו א טאנץ. א פייערונג. עס איז איהר ערשטער שפאציר אהער, האט זי זיך דערביי געפרעגט דער מוטער, וועלכעס קלייד זי זאל זיך אנטאן צום אימיגראנטען סדר? און די מוטער האט געענטפערט מיט א פערפרומטער מינע:

— דאס שענסטע, מיין טאכטער. טראג ארײן אביסעל יום־טובדיגקייט אין דעם פערפרומערטען לעבען פון די אומגליקליכע אימיגראנטען נעבעך...

האט לארי געפאלגט און זיך אנגעטאן א פיאלעט האלב באל־קלייד מיט ברייטע קורצע ארבעל ווי צוגעמאכטע זון־שירמען. דערצו האט זי איהרע גלאט פערקעמטע בלאנדע האר, וואס האבען איצט אויסגעזעהן ווי א בינטעל איינגעשלאסענע זאנגען, ארומגעוויקעלט מיט א בלוי לענטעלע, די זעלבע פארב ווי איהרע שיכלעך און שפיצענע האנט־טעשעלע.

זי האט נישט געגלויבט שטארק אין דער אויפריכטיגקייט פון איהר פאטער, וואס האט זיך פערנומען מיט אט דער געזעלשאפטליכער טעטיגקייט. אט פונקט ווי זי האט נישט געקאנט תופס זיין איהר מוטערס אננעמען זיך פאר, פאר „געמיינע" און געפלאגטע. ווארום, ווען עס זאל אזוי זיין, וואלט דאך איהר מוטערס בעציהונג צו די דינסטען און צו דער אייגענער שוועסטער, אנ׳ארעמע, די „טאנטע רחל", געווען א גאנץ אנדערע, א מילדערע.

פאר דער יונגער לארי איז קלאר געווען, אז דער גאנצער פילאנטראפישער קעסל, וואס האט אפט געקאכט אין זייער הויז איז געווען אן ענין פאר צייט־פערטרייב, א כסדר׳דיגען קראן פאר כבוד: ווי לאנג לארי געדענקט איהר פאטערס געזעלשאפטליכע טעטיגקייט, איז עס א לאנגע קייט פון באנקעטען, געזעגנונגען און קבלת־פנים׳ס. אט איז ער געפאהרען קיין „יוראפ" (צוזאמען מיט דער מוטער) און אט איז ער צוריקגעקומען. דער ארויספאהר און אריינפאהר האט זיך אין איהר זכרון איינגעקריצט אין אזא בילד:

... גרויסע ווייסע זיילען אין „אסטאר"־האטעל, לאנגע טישען, כל טוב אויף זיי אויסגעשטעלט. בלענדענדיג ליכט, בלומען קוישען, שטאלענע שאמפאן־עמערס, פליכען און נאקעטע פלייצעס. אנגעצונדענער בליק פון ברילאנט צו ברילאנט. שטייפע העמדער. פראק. שווייגענדיגע, געהארכזאמע קעלנער, לאקייען און פאמאדירטע קאפעליע. רעדעס און לויב־רייד. פראמינענטע געסט. תמיד בעגריסונג טעקסט: „...איך בעדויער מיין אפוועזענהייט, וויכטעלעגראם פון פרעזידענט. כמעט דערזעלבער טיגע מלוכה׳שע ארבייט האלט מיך צוריק. איך ווינש דערפאלג מיט אייער הילפס־ארבייט פאר די אימיגראנטען. מיינע קאמפלימענטען דעם הער סאקס". און תמיד דערזעלביגער שטורעם פון אפלאדיסמענטען. און באלד דערויף דעם נאציאנאלען הימן. און באלד דערויף די התקוה.

זי ווייסט, אז דאס ווערט אלץ געטון פאר יענער אומבעקאנטער געשטאלט וואס הייסט עמיגראנט. און דעם אמת געזאגט, האט זי עפעס קיינמאל קיין חשק נישט געהאט צו זעהען די געשטאלט פון יענעם לעגענדארען מענש, וואס איז דער אביעקט פאר אזוי פייערליכקייטען. קאנפערענצען און רייזעס, פאר איהר פאטער און פאר בנך אזעלכע פאטערס ווי איהרער.

זי האט אנגענומען איהר פאטערס איינלאדונג מיטצופאהרען קיין עליס־איילאנד צום סדר מיט די אומגליקליכע אימיגראנטען, וועמען מען לאזט נישט אראפ אדער וועלכע דארפען צוריקגעשיקט ווערען פון וואנען זיי זענען געקומען. עס איז פאר איהר געווען אן עקזאטיש אזא זאך און עס וואלט געווען א גוטע טעמע פאר א געשכעהך אין געזעלשאפט מיט איהרע פריינט. בפרט, איהר פאטער האט איינגעלאדען דעם בעוואוסטען אפערע־טענאר, דימיטרי ארלאוו, וואס האט אנגענומען די איינלאדונג מיט׳ן תנאי, אז די יונגע לידי, מיס לארי, זאל מיטפאהרען.

ווען די ערשטע רגע פון געדריקטער שטימונג איז פערביי, האט זי דאס ערשטע גענומען פאדערען ביי איהר פאטער אנ׳ענטפער אויף דעם רעטעניש:

— ווער זענען די מענשען, טאטע?

נישט קריגענדיג גלייך קיין ענטפער, האט זי אריינגעלייגט דעם פאָם ערסטענטפער ענטפער אין א ווייטערדיגע פראגע:

— פערברעכער?

דער פאטער האט זיך אנגעכאפט אן דעם, ווי אין אנ׳אנלען און האט געזאגט: נישט בעשטימט. דאך געוויים, אז מען האט זיי ארעסטירט, צונויפגעבראכט, אפצושיקען, דעפארטירען.

און זעהענדיג ווי זיינע ווערטער ווערען דערגאנגען נאהענט צום אימיגראציע־אפיציר, האט ער שוין אונטערגעשטראכען:

— מסתמא, איז געגען זיי עפעס דא.

דערווייל האט זיך אויפגעכאפט זיין געזעלשאפטליך פילאנטראפיש געפיהל, האט ער זיך געווענדעט צו די אנדערע פון זיין קאמיטע: אפשר זענען פערהאן צווישען זיי ידען?

און מיסטער סאקס דער עהרען־פרעזידענט פון הילפס־פעראיין איז שוין גרייט געווען צו אינטערווענירען לטובת די מעגליכע עטליכע ידען, נישט פערטראכטענדיג זיך אפילו קיין איין רגע וועגען גורל פון דער גאנצער מחנה דא הינטער די גראטעס.

מיסטער סאקס האט זיך דערווייל בעהוטער צוגעשארט צו די קראטען, אנגעשפיצט זיינע אויגען פערמאכענדיג זיי, כדי ארויסצוגרעסען צווי שפארונקעלעך מיט בליקען. סאיז אוממעגליך געווען צו געפינען דא א יודיש פנים, האט ער אנגעשפארט זיין געהער, אפשר וועט ער אויפכאפען א היימישען קלאנג, א יודיש ווארט, וואס עס איז, איז — האט ער זיך געטראכט, אבער פסח איז דאך, א סדר, מצות... דארף מען עפעס טון.

נאר דאס איז אוממעגליך געווען אויסצוגעפינען, דערצו נאך האט די נאכט אלע פנימער איינגעהילט אין א צופאלעדיגער פינסטערניש. און דאס שווערע פאלען פון די שילף־וואלצען אויף די צעשוימטע כוואליעס האט פערשלונגען זייערע רייד.

עליס איילאנד האט ארויסגעשטארט פון אינמיטען ים, ווי א פאנטאסטיש שלאס. א קייט פון רויטע בנינים, וואס האבען זיך סילועט מיטגעצויגען צו די קופאלען ווי א גרופע מעטשעט־טורמעס. די פאטענס האבען זיך אראפגעלאזט אין בלייך־ראזען וואסער אריין, און זיך צעציטערט אויף די כוואליעס ליכט און פענסטער קראטען האבען שוואך אויפגעלויכטען און זיך צעוויגט ווי לייטערס פון גאלדענע שטריק.

פלוצלינג, האט איינער א געשריי געטון — זעהט!

און אלע האבען זיך ווידער א ווארף געטון צו די קראטען פון זייער שטייג. הענט האבען זיך געוויקעלט איבער די שטאנגען און קעפ קאפ זיך געגריסען, עטליכע האבען זיך ארויפגעכאפט איבער די אנדערעס אקסלען.

דאס שיפעל איז פערבייגעשוואומען די פרייהייטס־סטאטוע, די ריזיגע טונקעל־בראנזענע מאסיווע פיגור, איז אויסגעוואקסען ווי דער שאטען פון א פינצטער געשפענסט. — דער בלאסער הימעל און די ראזלעכע כוואליעס האבען עטוואס אריינגעגעבען פון זייער פארב אין די קנייטשען פון דער געשטאלט, און עפעס א דורכזיכטיגע בלויקייט ווי א וואַל, געוועבט פון רויך, האט עס ארומגעהילט, בלויז נאר דער געשמאקלאזער פאקעל, אנגעצונדען ווי א פערגליווערטער פלאם אין דער אויפגעהויבענער האנט האט צושטערט די אילוזיע, אז דאס איז בלויזלינג אויסגעוואקסען א מיטאלאגישע געטין, צו בעשיצען און בעוואכען די עלענדע צוריקפאהרער.

דאס שיפעל איז געפאהרען הארט ביים פונדאמענט פון דער סטאטוע, עס האט אפילו אויסגעדוכטען, אז די קאנטען וועלען זיך אפרייבען אין גראניט און בראנז, איינער פון די חברה האט אויסגעגראפען:

— די סטאטוע פון פרייהייט!

אנאנדערער:

— שטייט צו אונז מיט׳ן הינטען!

און די וואס האבען דורכגעפרעסט שטיקלעך פנימער דורך די קראטען, האבען אויסגעשפיגען און די אנדערע הינטער זיי זענען זיך צעגאנגען אין א געלעכטער.

דאס שיפעל איז אריינגעפאהרען אין עליס־איילאנד, ווי אין א ספעציעל אויסגעגראבענע האלב קרייז. די בלויליך עלעקטרישע שיין איז אראפגעפאלען פון הויכע שטאלענע שטאנגען אויף גרין גלייכגעשניטען גראז.

א מחנה ווערכטער זענען געשטאנען אין ביידע זייטען, מיט טיף איינגעצויגענע אטעמס. זייעלטסטער האט בעגריסט די חשובע געסט אוי ע געהילפען האבען זיי צוגעפיהרט צו דער ברייטער אלע און הויפט־אריינגאנג אין דעם בינדא. דעמאלט האבען זיך די שומרים א לאז געטון, ווי קען, זען מען עפענט פאר זיי א שטייג מייז די געפאנגענע האט מען דורך היגטערוועגס גלייך אפגעפיהרט אין דער רויטער פליגעל געביידע — די אימיגראנטען־תפיסה

דאס איצטיגע לעבען אין ארץ-ישראל

פון מיין טאג-בוך

פון פישל קארנאוואסקי

5-טען סעפטעמבער.

ערב יום-הדין.

מען האט זיך אין א״י אזוי שטארק צוגעוואוינט אין משך פון קרוב פינף חדשים, צו די הונדערטער באמבעס וואס מען פלעגט וואַרפען אלע טאג, און צו די אומאויפהערליכע טראַך, טראַך, טראַך פון די ביקסען קוילען, אַז ווען דער צושטאנד האט פאסט אפגעקעהרט, און די שאָסען זענען זעלטענער, איז געוואָרען אומעטיג, מילא, אומעטיג איז אומעטיג, אָבער וואס האָט דא פאסירט, וואס איז די אורזאַך פון די רוהיגקייט. די אורזאַך איז א גאנץ פשוטע. עס קומט צו פאהרען אין א״י א נייער קאמאַנדיר איבער׳ן לופט פלאט און מיליטער, וועלכע זענען דאָ אין לאנד און וועלכע עס זענען פריש ארויסגעשיקט פון ענגלאנד נאך א״י. צוזאמען בערך 30 טויזענד סאלדאטען, דער קאמאנדיר הייסט גענעראל לייטענאנט א. ג. דיל, דאס איז נישט א געוועהנליכער גענעראל נאר אַ ספּעציאליסט פון שפיאנען און פארדעטער, א גענעראל פון קאנטר ראזוועדקע.

עס קען זיין, ער וועט איינפיהרען מיליטער צושטאנד אין לאנד, דאָס געריכט וועט איבערגעהן צום מיליטער, די ציוויל מאכט וועט איבערגעהן צום מיליטער, דער קאלאניאלער אַפּאַראט שטעהט פאר א יום הדין, און עס ציטערען נישט נאָר די פיש אין וואסער, נאר אויך די לויתנס, נאך איידער גענעראל דיל איז אפגעפאָהרען פון לאָנדאָן, האָט די לאנדאנער רעגירונג אויף א גאָר נישט דזשענטעלמעניש אופן, צום ערשטען מאל פאר צוואַנציג יאהר זיך אריינגעמישט אין די אינערליכע אנגעלעגענהייטען פון נציב העליון אין א״י, און איז ארויס מיט א קלארע דעקלאראציע אין וועלכער זי ערקלערט, אַז דער שטילער אַראַבישער שטרייק״ איז גאר נישט געווען אזוי שטיל. עס זענען פארגעקומען אלע זארטען פערברעכענס גאר נישט קיין קליינע, א רייהע מארדען, פערניכטונגען, אונטערצינדונגען און א בונט געגען דעם פונדאמענט פון מאנדאט. וועלכער קען נישט זיין אנדערש, ווי ער איז איינמאל פאר אלע מאל בעשטימט. מען שטראפט די שנור און מען מיינט די אייגענע טאכטער, גרויסבריטאניען האָט ערקלערט קריג ענגלאנד אין א״י. עס קומט דער גרויסער יום הדין און עס ציטערען אפילו די ליתנס, די שופטים פון העכסטען געריכט האָבען זיך אונטערגעארטעלט, און די וויראקעס קומען שוין ארויס, יוען אויך געגעט (ווי מ׳רעכענט) אבער געזעצליך: דער נציב העליון איז זעהר מיד. א קלייניגקייט פינף חדשים האָט ער אלץ געסטראשעט די אראבער, זיי זאלען וויסען, אַז ער האָט פאר זיי קיין מורא נישט, און האָט נאר געגלעט זיי מיט די האר אַראָפּ. איצט פאהרט ער אויף א כשר פערדינטען אורלאָפּ. דעם אמת געזאגט האָט ער שוין פערדינט דעם אורלויב מיט פינף חדשים צוריק, פארט נישט קיין יונגער מענש. דערווייל האָט ער געמעלדעט דעם מופטי, אַז מען וועט דארפען מאכען נייע יוּבּארעס אויף א מופטי, די מתנה פון הערבערט סאמועל — דער מופטי געהט ארום אבל יחפי ראש, א רחמנות אויפ׳ן מופטי, די שטעלע זיינע איז איהם טייערער ווי דאס לעבען, אזוי טייער, אז ער וואלט געשלאגען כפרות מיט אלע אַראבער אבי צו פערבלייבען דער פאן מופטי. דאן נאָך א צרה, די שטעלע קען דאָך אריינפאלען צו א געגנערשע פאמיליע, צו א שׂונא מות.

אונזער עהרליכער פאליציי גענעראל אינספעקטאר מיסטער ספייזער, וועלכען די אַראַבער האבען אַביסעלע אָבגעסמט, און האָט געמוזט אוועק

באך מצרים זיך קורירען, איז שוין צוריקגעקומען, און ווי מען זאגט בעקומט ער איצט גרויסע פולמאכטען.

די גרויסע קאזארמעס צענטרום פאר׳ן מיליטער בויט מען דווקא אין יודישע געגענדען, עס איז זיכערער. און נתניה קריגט דעם פעטסטען חלק. נעבען נתניה בויט מען קאזארמעס פאר צוואַנציג טויזענד סאלדאטען, דאָס איז שוין א קוועלע פון פרנסה און א דערנעהנטערונג צווישען יודען און עהרליכע ענגלענדער.

די שטאט נתניה און השרון איז געבוירען אין א גוטען מזל, נתניה ליגט ביים ים, איז א מיניאטור פון תל־אביב. איהר ראש העיר איז א אידעאלער און ענערגישער מענש, ווי ר׳ מאיר דיזענהאף אין די יונגע יאהרען, נתניה איז אַ שטאט פון כלל ישראל, די מארקסיסטען האָבען דארט קיין דעה, האדורך וואס די איניציאטיוו און ענערגיע געהט נישט פערלוירען אויף פארטיי קאמף, איז די שטעטעל זיך אזוי שיין פונאנדערגעוואקסען, אַז זי האט נישט איהרעסגלייכען אין גאנצען ישוב, מיט מאדערנע שאָסעען, פארקען, אַלעען, ספארט-געביידען, שפיטעלער, פיל פאבריקען, א מזל האט נתניה, אַז אלע האָבען זי ליב, אפילו דער קאלאניאלער אַפּאַראַט. נתניה פיהרט אויס ביי דער רעגירונג אלץ וואָס זי ויל, אלע איהרע וואונשען ערפילט די רעגירונג זעהר שנעל, ווי דורך א צויבערשטעקעל. די רעגירונג שטיצט איהר אויפבליהען מיט רעגירונגס געלדער, די הערכסטע בעאמטע האָבען נאָך קיין ישוב אזוי אָפּט נישט בעזוכט און אזוי פיל ליבע נישט ארויסגעצייגט ווי צו נתניה. איז זי טאקע די איינציגע שטאט וואס יועט אמאָל גאנץ שטארק קאנקורירען מיט תל־אַביב דורך איהר שעהנע לאגע און ראציאנעלען שטאט בוי.

נתניה וועט איצט שטארק אויפבליהען, האַבענדיג די שטיצע פון גרויסען מיליטער לאגער, און זי פערדינט עס גאנץ כשר.

9-טען סעפטעמבער.

דער יודישער פראַגט

מיין זוהן, א איינציגער, האט בעענדיגט גאנצע דריי פאקולטעטען, איז פאפולער און בעליבט אין זיינע קרייזען, און אויך צווישען די ארומיגע אראבער, האט פערלאזען זיין געשעפט און פרייוויליג אוועק אויפ׳ן פראגט, זיין געוויסען האָט איהם נישט געלאזט רוהען. די מאמע א״י איז אין געפאהר, א״י פאר׳ן ישוב גלייכט צו א מאמען וואס האט מעהרערע קינדער, און יעדעס קינד זאגט אַז די גאנצע מאמע איז זיינע. די מאמע געהערט איהם אליין, ס׳איז נאר זיין מאמע. א״י געהערט נאך לאנג נישט דעם יודישען כלל, אבער א״י געהערט יעדען יודען. יעדען פרט פון ישוב. די ליבע פון ישוב נעמט ארום גאנץ א״י און א״י געהערט דעם הארצען פון יעדען פרט אין ישוב, אהן אונטערשייד פון געשלעכט, און עלטער גרויס און קליין, יונג און אלט. יעדער פרט האט ליב א״י אויף זיין שטייגער,

אבער אהן בעדינגונגען, און מיט דער פולער און ריינער ליבע פון גאנצען הארצען. קיין אנדערע ליבע קאנקורירט דא נישט מיט דער שטארקער ליבע צו א״י, די ליבע פון קינדער צו עלטערען אדער עלטערען צו קינדער איז קליינליך און עגאאיסטיש אין פערגלייך מיט דער ליבע צו א״י.

עס האבען מיר דערציילט מיינע בעקאנטע, נאך אין די גאר רוהיגע פראספעריטי צייטען, זיי האָבען צוויי יונגלעך, איינער אין פינפטער קלאס גימנאזיע, דער צווייטער האט געענדיגט גימנאזיע און איז א לערצונג ביי א אַדוואקאט, די קינדער האבען בעשטימט די עלטערען צו א קאָנפערענץ. אויף דער קאנפערענץ האָבען זיי ערקלערט די עלטערן פאלגענדעס. מיר ווילען נישט שטודירען, מיר ווילען נישט זיין אדוואקאטען, דאקטוירים, אינזשינערען און סוחרים. מיר ווילען נישט טראגען קיין לאנגע הויזען נאָר קורצע. מיר ווילען אויפּציהען ווערטען אין דארף. מיר ווילען איין האָבען פאר עלטערען און איהר זאלט אונז האבען פאר קינדער, איז דערצו דא איין מיטעל, איהר זאלט אונז נישט שטערען, ווייל שטערען יועט איהר אונז נישט קענען, עס וועט נישט העלפען. די עלטערען האבען פערשטאנען אַז עס וועט נישט העלפען און זיי האבען גלייך צוגעשטימט.

מיין זוהן האט זיין בעשלוס פערורויט דער מוטער, און זי האט העלדיש צוגעשטימט און איהם געבענטשט. איך בין געווען יועניגער צופרידען. מיין ארגומענט איז פאלגענדער, איך האב פרדסים דאָס איז איינער פון די וויכטיגע פראנטען. איך בין נישט גאנץ יונג, און האָב קיין כוח ארומצוקריכען אלע טאג א סך קילאמעטערס אויף די פעלדער. עס ארבייטען דארט צעהנדליגער נייע אַרבייטער, וועלכע פערשטעהען נאך יווייניג, מען דארף אכטונג געבען און זיי לערנען, און מיין זוהן איז אויף דעם א ספעציאליסט, מיין זוהן האט אלץ אויסגעהערט, גאר נישט געענטפערט און אוועק אויפ׳ן פראגט. אין איינעם פון זיינע בריף שרייבט (נ.ר. א) די בעציהונגען זאגען דארט די הארציגסטע ער לעבט דאָך צווישען יודען און דערציה אין א״י. עס פערדריסט איהם, וואס אין זיין צייט, יוען ער איז געלאָפען צום מיליטער, האבען די עלטערען נישט געהיהט. און איהם אריינגעגעבען אין שפיטאל, און געוואלט איינרעדען אַז ער טויג נישט צום מיליטער, מען האט איהם בעפרייט און דאס איז געווען דער פעהלער, מען האט געדארפט מאכען פונקט אומגעקעהרט, מעלדען אז ער איז געוונד ווי א פערד, און זיך לאזען קאסטען אפילו, מען זאל איהם נעהמען, וואלט ער געדינט און געענדיגט אלס אפיציר, דאס וואלט געווען די גרעסטע טובה, וואס די עלטערען יואלט איהם געטון, און ער וואלט איצט געקענט זיין נוצליכער ביים פערטיידיגען זיין א״י.

די וועלט-בעריהמטע לאקאָמאָטיוו-פאבריק
KAROL GOEPPERT
Spółka Akcyjna
עמפפעהלט צום ווינטער-סעזאָן
זיינע ספעציעלע אנערקענטע
ווע לור-היטען
צו בעקומען אין די איינענע געשעפטען:
פיעטריקאָווער 11, 71 און 292.

ווען וועלען בעפרייט ווערען די ארעסטירטע ציוניסטישע עסקנים אין דייטשלאנד

בערלין, (יט״א). די ציוניסטישע עסקנים אין דייטשלאַנד ראַבינער ד״ר נוסבוים, ד״ר בענא קאָהן און ד״ר מייער זיצען נאָך אין אַרעסט. זו מען רעכענט אבער, וועלען זיי אין די נאָהענטסטע טעג בעפרייט ווערען. לרויט די פערפליכטענדע בעשטימונגען, קען די „געסטאַפּאָ״ האַלטען ביי זיך אין אַרעסט נישט לענגער ווי 8 טעג. נאָך דעם טערמין מוזען די אַרעסטירטע אַבערגעגעבן ווערען דער געריכטס-מאַכט צוזאמען מיט אַ אָבּ אַדם בּ סטראַ. זיי וועלען אופן פערשיקט ווערען אין קאָנצענטראַציע-לאַגער, ווערען נישט אַרויסגעלאָזט אויף דער פריי.

נאַציסטישע בעריכטען פון שפאניען

בערלין (יט״א) די נאַציסטישע פרעסע בעריכטעט פון שפּאַניען, אַז די אויפשטענדיגע האָבען בדעה איינצוזעצען אַלע יודען אין קאָנצענטראַציע-לאַגער. „עסענער צייטונג״ האָט פערוועהן די דאָזיגע מעלדונג מיט אַ קאָמענטאַר, אַז דער דאָזיגער פּלאַן וועט אַנטרעפען אויף בעווייזענדע שוועריגקייטען, ווייל „פיל יודען אין שפאַניען האָבען געביטען זייער רעליגיע און פאַרבעהאַלטען זייער ראַסען-אָפּשטאַמונג״.

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע, וועגערישע און הויט-קראַנקהייטען
טראַגוטא 9. טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אווענד
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

דער גרויסער טאנץ

(ענדע פון דער 17-טער זייט)

ווי ר׳ אַר״קע האַט נאָר זיך בעוויזען אין זאַל, מיט זיינע צויטערנדיגע ,וויברירענדיגע ברעמען, יואָס האָבען פון זיך ארויסגעטיילט אַ שטילען, ענטציקענדיגען עקסטאַז, האָבען חסידים זיך געגעבען אַ שטעל אויף מיט דעם אייגענארטיגען ביטול פון חב״דישע מחשבה-שניט, און גלייך גענומען בלייצען מיט שטימונגס-ניגונים און פלאַטערנדיגע ברומערייען, וואָס יועמען איז אין דער רגע נישט אייגעפאַלען. דאַן האָט יאַנקעל מאקשיגער זיך ווידער ארויפגעכאַפּט אויף אַ בענקעל און אויסגעשריגען:

— ש-אַ-אַ, שאַ שטיל! צום עיקר!!

דער שר של שמחה האָט געטון אַ פאַטש מיט די פליגלען. האָבען זיך אויפגעמאַכט די טויערן פון פרייד, און דער קליינער קיבוץ פון חסידים אין משציכעס אכסניה איז שוין — אויף יענער זייט שטראָם פון צייט... ווי פון אַ קנאַל זענען טיש און שטולען און בענקלעך זיך צונויפגעפרעסט ווי צוזאַמענגעלאָפענע גולמ׳ס אויף אַ זייט יואונדער, גענומען איבערלויפען איינער דעם אַנדערן און לסוף מיט אימפעט זיך אַראָפגעזעצט צו די ווענד צו. דער טאַנץ האָט געריהרט און אויפגעטרייסעלט די שטילקייט פון דער נאַכט.

שטיקער וואָלקענס זענען אַנגעשוואָמען פון אַלע זייטען, די פינסטערקייט, ווי קראָהען מיט צערשפרייטע פליגלען און שנאָבלען ווי בלאָנקענדיגע קלינגלעך, האָבען גענומען פיקען דעם חיות פון דער וועלט יואָס טיפער —

אַנטקעגען זיי האָבען חסידים אין אַ פערהעלט נישמעסיג קליין, הייזעל זיך צונויפגעקייטעלט אין אַ ראָד ,ניגונים האָבען געשפריצט און געקייקעלט זיך איבער די פלאַטשיגע יירענע היטלען און אין דער לופט פון שטוב האָט זיך געטראָגען אַ געזאַנג פון גלויבען ,אָט אָט, הייגט ,מאָרגען, וועט זיך „ענטפלעקען דער כבוד פון גאָט און אַלע, אַלע וועלען זעהען, אַז גאָט רעדט״ אַ מאַסע צונויפגעפלאָכטענע ליכט! ביי אַ פיל פלעכטען זיך די הענד אַראָפּגעלאָזט עהייד, בצנעא, קיין אויג זאָל עס נישט כאַפּען, ביי אַנדערע זענען די הענד זיך צונויפגעלאָפען מיט פוריע אַרויף איבער די קעפּ און דאָרט זיך צוקושט, מעה״ מיושבדיגע חסידים האָבען אַזוי סתם פערלייגט די הענד איינער דעם אַנדערן אויף די פלייצעס.

דער ראָד איז אין לויף. פערמאַכט די אויגען און געלאָזט זיך טראָגען פון אומגעזעהענע מהאַליעס, שנעל בעיועגען זיך די פיס, ס׳חלש׳ט זיי זיך אַנצוכאַפּען אין דעם שנור פון די תשוקה-בליצען, לויפען מיט זיי האַנד ביי האַנד... די פרייד האָט דעם גאַנצען ראָד אַריינגעצויגען אין איהר גאַרטעל, זיך געהאַלטען אין איין וויקלען אַרום זיך און אויפוויקלען, יואָס ווייטער זיך מעהר פערשאַרפט, פערשפיצט אין אַ געוואַלדיגער בענקעניש, אויסגעפילט מיט פלינקער לעבעדיגקייט, רירעוודיגקייט, צו דער ליכטיגקייט פון אייביגקייט צו אייביגקייט.

די מוחות האָבען זיך געצונדען, געשפיגעלט אין די צושפּילטע הערצער, איבאַיינעם זיך געצויגען וויינ יוידט, און די קערפערס ווי אַנגעגליטע פרענטען האָבען זיך געבויגען אונטער די פייע״-צונגען, וואָס האָבען געשאַטען אויף זיי, צונויפגעקומען איינער מיט׳ן אַנדערען, און געטרונקען חיות יעדער פון אַלעמען און אַלע פון יעדען איינציגען...

יאַנקעל מאַקשיגער פלאַטערט אַרום אין מיטען קריין ווי אַ שמעטערלינג. זיין עטוואָס הויכליכער וואוקס און ברייטביינינגע פלייצעס האָבען דעם קיילעכדיגען קאָפּ געמאַכט אויסזעהן מעכטיג, די יאָפּ ווינקלען פון קאָפּ האָבען זיך צונויפגעגאָסען מיט׳ן בכבוד׳יגען שטערען און פון אונטער די ברעמען האָבען געבליצט אַ פאָר אויגען, וואָס האָבען געפאַנגען דעם עולם.

אין מיטען דעם פליהענדיגען ראָד איז געזעסען ר׳ אַר״קע אויף אַ שטול און צוגעקנאַקט מיט די פינגער, און יאַנקעל פאַטשט צו מיט גרויס הנאה מיט די לאַדיגעס. פון זייערע האַנד-בעוועג נגען האָבען זיך געצויגען שנורען פון לײדענשאַפטליכער הארציגקייט. וואָס האָט חסידים אַריינגעוואָרפען אין כשופדיגער התלהבות. יאַנקעל קאַמאַנדעוועט מיט ...רה, רוקט חסידים צונויף, איינעם צום אַנדערען פאָדערט ער רוקט זיי פונאַנדער. וועגט אָן מעסט, וויל ער — לויפען חסידים אין שטורעם, ויל ער — מאַכט מען טריט ,רוהיג. אין יאַנקעל׳ס אויגען האָט איצט די וועלט אויסגעזעהען ווי אַ פון איין שטיק אויסגעגאָסענע גלאַטקייט, גרינג ווי אַ פעדער, אַ גלאַטקייט, וואָס לויפט אין איין סוף... אַלץ וואָס דאָס אויג איז תופס און דאָס אויער בּעהמט ווי ...איז אָהן אַ שיעורדיגע געשווימעריי אין דער אייביגקייט פון תענוג האָט איהם געהויבען אין לופטען, און אַלע זיינע בעוועגונגען האָבען זיך ארויסגעוויקעלט פון אָט דעם תענוג..

אָט לאָזט ער דעם קאָפּ אַרונטער, ווי ער יואָלט זיך פערמעסטען מיט דעם שפּיציגען תענוג אַדורכצולעכערען דעם ערד-קנויל ביז אין סאַמע פיטעל.. און אָט גיט ער זיך אַ ריס אַרויף און לאָזט זיך שווימען אויף אַלע פיר, מאַכט קלאַפּטע״ (ער איז געוועזען „געכאַפּט״ אויף שווימען), פלוצלינג צוטרייסעלט ער זיך. דער קאָפּ ווי אַ סטרוגע אויסגעצויגען אַרויף און מעסט אַ מאַרש אין אַ גלייכער ליניע. רוהיג, שלוה׳דיג. אַ הויך אַ פוס אַרויף און גלייך דאָ לאָז אַרונטער. אַ טוישען-שפּיל: אַרויס פון זיך און באַלד צוריק צו זיך...

דער טאַנץ פליהט. די וועד רוקען זיך פונאַנדער. די שטוב ווערט יואָס גרעסער — דאַכט זיך בלויז חלל... אַ געמויפעריי מיט די פיס, אַ געפאַטשעריי מיט די הענד און אַ קיאַקעריי מיט די פינגער, און איבער דעם אַלעם אַ צופּידעלטע געזינגעריי פון פּעגשידענע טענער און טעמען...

אַזעלכע וואָס טאַפּען אין די טיפעניש פון ווייטע דורות און צוגיסען זיך אין אַ בענקעניש נאָך ליכטיגקייטען, וואָס זענען פערגאַנגען אויף אייביג... און אַזעלכע קולות, וואָס פון זיי האָט זיך אַרויסגעלייענט עכטע גוטסקייט, רירענדע ווייסקייט, און הערט ביי די טענער ווייט ביי זיים קאַפּא שען זיך דיניטשקע ,ברומענדיגע ניגונים׳לעך, ווי אַ שטיל פידעלדיג אָכצען פון אַ פעריתומים וויבעלע אין אַנ׳אָסיענדיגער נאַכט... פונאַנדער האָט זיך אַהער אריינגעשטופּט אַנ׳אומגעריכטער אורח, ווי ער יואָלט פערבלאָנדזשעט אהער פון אַנ׳אומבעקאַנטער ערד, פראַוועט ער „יחידות״, אַליין מיט זיך שלענגעלט איבער׳ן אָפגרונט פון געבעט, פון גוטען ווילען לאָזט ער זיך אין איהם אַראָפּ און פון דאָרטען טענה׳ט ער:

— שטום און טויב און בלינד טאַפּט די נשמה דעם וועג צו דיר, צו דיר אַליין!

— שענק איהר אַ שטויבעלע פון דיין אָפשיין!

יונגע חסידים האָבען אין זייער פאַנטאַזיע איבערגעווינדעט ר׳ אַר׳קען אין אַ בילד פון אַנ׳אַלטען, אָבער נאָך געזונט זאַפטיגען דעמב, און אַרום איהם טאַנצען אום זינגענדיגע פויגעלעך, זויגען פון איהם חיות און רוהען אויף זיינע ברייט-צושפרייטע בלעטער, געשיצט פון היץ אין זיין געדיכטען שאָטען. ר׳ אַר׳קע איז געזעסען אין מיטען קריין און זיך געטוקט שאַ-שטיל אין די חכמה-וואַסערען, פונדעסטוועגען זענען די אויערען געיוען אָפען, אויפגענומען ביז אַ שטריכעלע די שטילע געוויסען וואָס האָבען געשלאָגען פון די חסידישע „כלים״ אַרויף און אַז זיי האָבען זיך צוקאָכט און צוואָרען אָט אָט לאָזען זיי פונאַנדער די פליגלען און לאָזען זיך אויף גאָט׳ס בעוואָהר... האָט דאָס שטילע מיט נשמה׳דיגער מרירות אַנגעאַפּטע געזאַנג פון ר׳ אַר׳קעס מויל אויף זיי געווירקט ווי אַ קאַלטע „טוש״ אין אַ היץ, דער דאָרשט איז געשטילט, דער גלוסט געלייטערט. און די שאַרפע מורד פון הארץ-פלאַם האָט גענומען זיך ציהען צוריק אין בייטעל אַריין...

פון די פערמאַכטע לאַדען האָבען אָנגעהויבען צו זשיפען שטראַלען און געפאַלען אויף די חסידים. דער עולם איז מיטאַמאָל אַריבער אויף דער זייט פון דער צייט, און דער טאַנץ האָט זיך אָפגעשטעלט.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

עקזעקוציע פון אונבעוועגליכע פערמעגענס

פון אדוו. ע. שעסקין

אין הסכם מיט די פרינציפען פון דער עקזע־קוציע־פראצעדור, וועלכע ווערט אנגעווענדעט דורך דער שטייער־מאכט, פיהרט אדורך די עק־זעקוציעט פון אונבעוועגליכען פערמעגען אויס־שליסליך די געריכטס־מאכט.

צוליב דעם וואס אין דער פראקטיק טרעפען זיך לעצטענס אפטע פאלען פון אויסשטעלען אויף ליציטאציע אויפ'ן פארשלאג פון דער שטייער־מאכט, וועל איך זיך ערלויבען אין אלגעמיינע שטריכען צו דערמאהנען דעם לעזער דעם גאנג פון דער עקזעקוציע־פראצעדור פון אונבעוועגליך פער־מעגען.

די עקזעקוציע פון אנ'אונבעוועגליך פערמע־גען געהער צום קאמארניק פון דעם געריכט, אין וועמענס ראיאן ס'געפינט זיך דאס אונבעוועגליך פערמעגען אויפ'ן פארשלאג פון קרעדיטאר אנצו־הויבען די עקזעקוציע פון א הויז, פלאץ א. ד.ג. פאדערט אויף דער קאמארניק דעם בעל חוב, אז ער זאל בעצאהלען דעם חוב אין פערלויף פון 2 וואכען אונטער דעם ריגאר צוצושטעלען צום אפ־שרייבען און אפשאצען, גלייכצייטיג ווי דער קא־מארניק שיקט איבער דעם בעל־חוב די דערמאהנטע אויפפאדערונג, שיקט ער אויך איבער אנ'אויפ־פאדערונג צו דער היפאטעק־מאכט איינצושרייבען אין היפאטעק־בוך. דעם אנהויב פון דער עקזעקוציע. דער קרעדיטאר, וועלכער האט געווינטשט די עקזע קוציע צו אנ'אונבעוועגליך פערמעגען דעמאלט ווען ס'איז שוין געמאכט געווארען א „זאיענטשא" דורך אנ'אנדערען קרעדיטאר טרעט צו צו דער עקזע־קוציע וועלכע איז שוין אנגעהויבען געווארען פרי־הער און קען נישט פאדערען איבערצוחזרן די גאנצע פראצעדור, וועלכע איז שוין אדורכגעפיהרט געווא־רען פריהער. דאס אונבעוועגליכע פערמעגען הייסט אפגעשריבען מיט'ן מאמענט ווען דאס איז איינגע־שריבען געווארען אין דעם היפאטעק־בוך.

צום אפשרייבען און אפשאצען דאס אונבע־וועגליכע פערמעגען קען דער קאמארניק צוטרע־טען ערשט נאכ'ן אפלויף פון א חודש פון דעם טערמין ווען דעם בעל־חוב איז אפגעגעבען געווארען די אויפפאדערונג צו בעצאהלען דעם חוב. וועגען טערמין פון אפשרייבען און אפשאצען טיילט מיט דער קאמארניק דעם בעל־חוב, דעם קרעדיטאר און אויך די פערזאנען וועלכע האבען זייערע רעכט פערזיכערט היפאטעקאריש.

דער בעל־חוב קען נישט שפעטער ווי בעת דעם אפשרייבען און אפשאצען אפגעבען א פארשלאג, אז אויף דער ליציטאציע זאל אויסגעשטעלט ווע־רען נאר דער אויסגעטיילטער טייל פון דעם הויז, וואס דער פרייז פון אנהויבען די ליציטאציע, וועט גענוג זיין אויף צו בעצאהלען דעם בעל־חוב.

אין פארשלאג וועגען אדורכפיהרען דאס אפ־שרייבען קען דער בעל־חוב אפשאצען דאס אונ־בעוועגליכע פערמעגען. די אפשאצונג פון קרע־דיטאר וועט אנגענומען ווערען אלס יסוד פון דער ליציטאציע, אויב 3 טעג פאר דער ליציטאציע וועלען זיך קעגען דעם נישט אקעגענשטעלען דער בעל־חוב און די אנטיילנעהמער אין דער ליציטאציע. דער בעל־חוב קען זיך נישט אקעגענשטעלען אנ־אפשאצונג, וועלכע אין פעסטגעשטעלט געווארען אין אפמאך מיט'ן קרעדיטאר, אויב די אפשאצונג וועט נישט אדורכפיהרען אויפ'ן דערמאנטען אופן, רופט דער קאמארניק צו דער אפשאצונג עקספערטען.

דער קאמארניק גיילט מיט וועגען דער לי־ציטאציע דורך בעקאנטמאכונגען, די ליציטאציע קען נישט בעשטימט ווערען אויף א פריהערדיגען טערמין ווי נאך 2 חדשים ווי ס'איז פערענדיגט געווארען דאס אפשרייבען און אפשאצונג.

צוטרעטענדיג צום ליציטירען מוז דער לי־ציטאנט איינלעגען קויציע אין דער הויך פון איין צעהנטעל טייל פון דער אפגעשאצטער סומע.

די נידריגסטע סומע פאר וועלכער מ'קען קויפען דאס אונבעוועגליכע פערמעגען אויף דער ערשטער ליציטאציע, בעטרעפט 75 פראצענט פון דער אפגעשאצטער סומע. דער קויפער מוז אין פערלויף פון 2 וואכען נאכדעם ווי דער קויף איז רעכט־קרעפטיג געווארען, איינלייגען אין דעפא־זיט די סומע פון קויף מיט ד' פראצענטער.

אויפ'ן פארשלאג פון קרעדיטאר, בעל־חוב אדער אנטיילנעהמער, וועלכער ווערט אפגעגעבען אין פערלויף פון א וואך צייט ווען ס'ווערט צוגע־שטעלט די מיטטיילונג וועגען דער ליציטאציע, קען דאס געריכט אויסנאהמווייז קלע־נער מאכען די קויציע ביז איין צוואנציגסטעל טייל פון דער אפשאצונג און בעשטימען א לענגער'ען טער־מין פון צו בעצאהלען די סומע נאכ'ן קויפען.

אין די ליציטאציע קען נישט אנטיילנעהמען דער בעל־חוב

דאס שטעלען זיך פון איין ליציטאנט איז גע־נוג די ליציטאציע זאל פארקומען, אויב דער ליצי־טאנט האט פארגעלעגט לכל־הפחות די אויסרופונגס־סומע. אויב ביי דער ליציטאציע איז קיינער נישט צוגעטרעטען, בעשטימט דער קאמארניק די צווייטע ליציטאציע, דעמאלס בעשטעהט די אויספרופונגס־סומע פון צוויי טיילען פון דער אפשאצונגס־סומע.

אויב ביי דער צווייטער ליציטאציע זענען נישט פערהאן קיין ליציטאנטען, דעמאלט האט דער קרעדיטאר וואס ליציטירט ווי אויך יעדער אנדער היפאטעק־קרעדיטאר דאס רעכט איבערצונעהמען דאס אונבעוועגליכע פערמעגען פאר א פרייז וועלכער איז נישט קלענער פון דריי פירטעל פון דער אפגע־שאצטער סומע.

אויב ביי דער צווייטער ליציטאציע האט קיי־נער פון די קרעדיטארען נישט איבערגענומען דאס אונבעוועגליכע פערמעגען, ווערט די עקזעקוציע פראצעדור אנולירט און די נייע עקזעקוציע פון דעם דאזיגען הויז קען אנגעהויבען ווערען ערשט נאכ'ן פערלויף פון א יאהר.

נאכ'ן פערענדיגען די ליציטאציע גיט דאס גע־ריכט ארויס א בעשטימונג וועגען אזוי־גערופענער איבערגעבען לטובת דעם ליציטאנט וועלכער האט פארגעלעגט די העכסטע סומע.

אין פערלויף פון א וואך נאכדעם ווי דער קויפענדער ליציטאנט האט איבערגענומען דאס פער־מעגען, קען יעדער, וועלכער האט רעכט אנטייל־צונעהמען אין דער ליציטאציע, אין א בריף וועל־כען ער שיקט צום געריכט פארלעגען א פרייז לכל־הפחות מיט 25 פראצענט העכער ווי דאס הויז איז פערקויפט געווארען. דאס געריכט בעשטימט א טערמין פון א זיצונג, צו וועלכער ס'ווערט גע־רופען דער ליציטאנט און דעם נייעם אויבערלי־ציטאנט און דאס הויז וועט ענטגילטיג פערקויפט ווערען דעם, ווער ס'וועט געבען א העכערע סומע. די בעשטימונג וועגען פערקויפען דאס אונבעוועגליכע פערמעגען דינט אלס יסוד איינצושרייבען דאס אייגענטום־רעכט אין היפאטעק־בוך.

דאס געריכט טרעט צו פונאנדערצוטיילען די סומע, וועלכע מ'האט דערגרייכט פון דער ליציטאציע נאך דעם ווי ס'ווערט רעכטקרעפטיג די בעשטימונג וועגען פערקויף.

די חובות וועלכע ס'קומען פון בעל־חוב וועט־לען בעצאהלט ווערען פון דער עקזעקוציע־סומע אין פאלגענדער ארדנונג

קודם־כל ווערען געדעקט די עקזעקוציע־קאס־טען, ווייטער די חובות וועלכע קומען די בעאמטע וואס זענען בעשעפטיגט אין דעם פערקויפטען הויז אדער אין אונטערנעהמונגען, וועלכע געפינען זיך אויף דעם דאזיגען אונבעוועגליכען פערמעגען און וואס קומען פון בעל־חוב, בתנאי אז דער חוב זאל נישט איבערשטייגען די סומע וועלכע קומט דעם בע־אמטען, דאן קומען די שטייערן, וועלכע לאסטען אויף דעם פערקויפטען הויז פאר די לעצטע 2 יאהר פאר דער ליציטאציע, דאן די חובות פאר די פערזי־כערונגס – געזעלשאפטען פון א יאהר פאר דער ליציטאציע און דאן קומען די רעכט, וועלכע זענען היפאטעקאריש פערזיכערט, דאן די פערלעגענע שטייערן פאר'ן לעצטען יאהר פאר דער ליציטאציע, דאן קומען אנדערע חובות.

ווי מען זעהט דערפון, איז די פראצעדור פון פערקויפען א הויז זעהר קאמפליצירט — און איך האב אנגעגעבען די אלגעמיינע שטריכען, דאס גע־זעץ האט א רייהע קליינע פארמעלע פארשריפטען, וועלכע קענען דערפיהרען אומגילטיג צו מאכען די ליציטאציע. מ'דארף געדענקען, אז יעדער בעל חוב, וועמענס הויז ס'איז אויסגעשטעלט אויף א ליציטאציע, מוז האבען א יורידישע שיין פון א פאכמאן, כדי נישט פערבייצולאזען קיין שום מעגליכקייט און זיך שיצען פאר אנ'ענטגילטיגער רואין.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנע 15, טעל. 19-07

ספעציעל־ארצט פאר: מאגנער · שוועכע־באך, הוילונג און טעקסועלע בעראטונג

נעמט אן 8—11 און 4—8 אווענט.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — טעמשעניצע־פרייזן

מיטוואך, 30 סעפטעמבער

י"ד תשרי תרצו

זון־אונטערגאנג 5.13

זון־אויפגאנג 6.29

קיין ארץ־ישראל

גרופענווייז און אינדיווידועל.
ביליגע פרייזען. גוטע בעדינגונגען.
פינקטליכע בעהאנדלונג.

קיין וויען

14־טעגיגער אויספלוג אבפאהר יעדען טאג. 135 זל.

אויסלענדישע הנחה־און קורציע־פעסער.
פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"
אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאנד.
ברענגען קרובים פון רוסלאנד קיין פוילען
אינפארמאציעס ערטיילט

דאס יודישע רייזע־ביורא

Union Lloyd

Piotrkowska 42, tel. 107-87.

פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"
נעמט אן דאס איבערשיקען
פעקלעך קיין ז. ס. ר. ר.

יאהרגאנג 1916

מארגען דאנערשטאג, ד. 1־טען אקטאבער הויבט זיך אן אין דער מיליטער - אפטיילונג ביים מאגיס־טראט (פעטריקאווער 165) דאס רעגיסטרירען די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1916.

דעם ערשטען טאג דארפען זיך שטעלען די יאהר־גענג פון 1916, וואס וואוינען אויפן שטח פון 1־טען פאליציי־קאמיסאריאט מיט די אותיות

A, B, C, D, E

און די וואס וואוינען אין 7־טען קאמיסאריאט מיט די אותיות

A, B, C

איינשפריצונגען געגען דיפטעריט

היינט, מיטוואך, דארפען זיך מעלדען צו די געגען דיפטעריט־איינשפריצונגען קינדער מיט די נעמען אויף T, U, W. מארגען, דאנערשטאג— T קינדער, וואס לערנען אין די פאלקס־שולען, וועלען בעקומען די איינשפריצונגען אין די שולען.

מ'רייניגט פון די וואהלען...

(א) כידוע, האט די אדמיניסטראט ווע מאכט פעראָרדענט, אז ביז'ן 28־טען ד.ח. זאל די שטאט אפגערייניגט ווערען פון די וואהל־איבערבלייבעני שען, פון די פלאקאטען, נומערן, אויפשריפטען אויף די ווענד און מויערען.

נעכטען איז א ספעציעלע קאמיסיע דעלעגירט געווארן אין דער שטאט נאכצוקאנטראלירען, צי די ריינייגונגס־פעראָרדנונג איז ווי געהעריג אדורכ געפיהרט געווארען, און שוין אין דעם ערשטען קאנ־טראל־טאג זענען צונויפגעשטעלט געווארען 3 פרא־טאקאלען אויף נאכלעסיגע הויזוויירטען.

א נייע טראמוואי־ליניע

(א) עס ווערען איצט געפיהרט די ארבייטען איבער'ן בוי פון דער טראמוואי־ליניע אויף דער ראדוואנסקא גאס, אויפ'ן שטח פון זשעראמסקיעגא ביז דעם שטאטישען שחט־הויז אויף דער אינזשי־ניערסקא 1.

די לופט־קאבעלס האט מען שוין צוגעצויגען ביז'ן שחט־הויז און איצט ווערען געפיהרט די ערד ארבייטען ביים לייגען די שינעס.

איצט ווערט דערווייל געלייגט איין ליניע. אין דער צוקונפט וועט אבער צוקומען נאך איינע.

געשלאסען די הוטע „גע־הא"

(א) צוליב דעם, וואס עס איז נישט געקומען צו קיין אויסגלייך צווישען דער פערוואלטונג פון דער לאדזער הוטע „געהא", איז די הוטע געשלאסען געווארען.

דער דירעקטאר פון דער הוטע, בירנבוים, איז אפגעפאהרען קיין ווארשא, וואו ער וועט זיך בע־טייליגען אין די אונטערהאנדלונגען וועגען שליסען אנ'אלפוילישען קאלעקטיוו אפמאך פאר דער גלאז־הוטע־אינדוסטריע.

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20

געזעלש. „הזמיר"

מאנטאג, דעם 5 אקטאבער, 8.30 אווענט

א גרויסער קאנצערט

קאנטאטא פון י. זאקס

מול הישימון

טעקסט פון א. שלאנסקי

ס'בעטייליגען זיך: דער כאר און ארקעסטער פון „הזמיר"
לאדזער פילהארמאניע־ארקעסטער

סאליסטען:

מ. קוסעוויצקי

ה. פפעפער ⊙ ח. קאליסקי

אויסערדעם סאלא־נומערן פון מ. קוסעוויצקי און ה. פפעפער
ווי אויך די בעריהמטע יודישע ראפסאדיע פון זאלאטאריאוו.
—— געווידמעט דעם בעריהמטען קאמפאזיטאר גלאזונאוו. ——

ביים קלאוויר: פרוי פיעטרושקא. דיר. פראפ. י. זאקס.

איינטריטס־בילעטען פון 1,09 ביז 4,40 צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

די געקויפטע בילעטען פון „העלענאוו" אויסטוישען אין קאנצעלאריע פון „הזמיר"
אויף הוהה־בילעטען טעגליך פון 7 ביז 10 אווענט.

צווישען שפחה'ס...

אוז זיי האבען דאך אוודאי געשטימט פאר'ן מעצענאס קאוואלסקי

(א) נעכטען זענען פאר'ן שטאטישען גע־ריכט געשטאנען דער 26־יאהריגער לעאן יא־רעצקי און די 24־יאהריגע דינסטמיידעל מאריא שימסקא.

צום געריכט זענען זיי געקומען צוליב סאל־גענדער געשיכטע.

די שימסקא איז געווען א קאכאנקע פון יא־רעצקי'ן - קבצנים זענען זיי געווען ביידע, און געלד האט מען געדארפט צו האבען נא־גוואלד.

איז שימסקא'ן איינגעפאלען פאלגענדער „גע־ניאלער" פלאן אין קאפ אריין: אזוי־ווי מיט איהר, אויף דעמזעלבען הויף (זשעראמסקיעגא 50) איז געווען אנגעשטעלט אלס דינסטמיידעל, איינע אג־ניעשקא קאזלאווסקא, איז שימסקא צו איהר גע־קומען מיט דער פראפאזיציע, אז זי קאן איהר בע־קענען מיט א יונגענמאן — גאלד אליין! — און ס'איז פעונע ווי גאלד, אז ער וועט מיט איהר חתונה האבען...

וכך הוה — זי האט זי טאקע בעקענט גע־מאכט מיט יארעצקין, און ס'האט געדויערט נישט לאנג, האט זיך די ליבע צופלאמט, ער איז געווא־רען איהר חתן און ארויסגענארט ביי איהר 250 זלאטעס מזומן כסף...

אז זי האט זיך שפעטער געכאפט, דאס יארעצקי האט זי בעשווינדעלט, און אז ער האט זיך געטייל'ט מיט איהר קאלעזשאנקע מיט'ן געלד — האט זי זיי ביידען אנגעקלאגט אין געריכט.

לכתחילה, אויפ'ן פראצעס, האט די שימסקא געלייקענט שטיין און ביין, אז זי איז גאט די נשמה שולדיג, אז זי ווייסט נישט פון קיין פתור און קיין חלום, אבער אז זי האט דערהערט, אז — יארעצקי האט א ווייב, וואס דאס איז געווען פאר איהר א נייעס — האט זי זיך אין דעם משא ומתן מודה געווען.

סוף מעשה איז, אז יארעצקי און שימסקא זענען פערמשפט געווארען צו א האלב יאהר טורמע.

Dr. med. H. LUBICZ

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע
און געשלעכטס־קראנקהייטען

צעגעלניאנע 7 (פריהער 43), טעלעפאן 141-32

לעצטע פאזע פון די א"י־געשעהענישען

פרעסע־קאנפערענץ ביי יצחק גרינבוים און בערל לאקער

אין צוזאמענהאנג מיט דער אקציע, וועלכע איז איצט פראקלאמירט געווארען דורך דעם ציונים־כישען עקזעקוטיוו צו זאמלען דעם אויפבוי־פאנד פאר דעם געליטענעם ישוב, האבען נעכטען גע־ווילט אין לאדז דער מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיוו יצחק גרינבוים און דער וויצע־פרעזידענט פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט בערל לאקער. די חשוב'ע געסט האבען אויף נעכטען צונויפ־גערופען א פרעסע קאנפערענץ, אויף וועלכער יצחק גרינבוים און בערל לאקער האבען געשטעלט אויפ־קלערונגען וועגען דער לאגע אין ארץ ישראל און וועגען די פערספעקטיווען אויף דער צוקונפט.

רעדע פון יצחק גרינבוים

די קאנפערענץ האט געעפענט ד"ר א. טארטא־קאווער און דאן איבערגעגעבען דאס ווארט יצחק גרינבוימען, וועלכער האט געהאלטען פאר די פרעסע פארשטעהער א אנגערטהאלבען שעה'דיגען רעפע־ראט, אין וועלכען ער האט צווישען אנדערן געזאגט:

— איך וויל אנהייבען פון דער לעצטער פאזע אין די ארץ ישראל'דיגע געשעהענישען, דעם 2־טען סעפטעמבער איז פארגעקומען א זיצונג פון בריטי־שען קאבינעט, אויף וועלכען ס'איז בעשלאסען גע־ווארען ארויסצושיקען קיין ארץ ישראל א גרויסע די־וויזיע מיליטער קיין ארץ ישראל און ס'איז אויפגע־קלערט געווארען דעם אראבישען הויפט־ראט, אז די ענגלישע רעגירונג וועט נישט איינגעהן אויף קיין קאמפראמיסען, **ס'מוז צוערשט איינגע־שטעלט ווערען די רוה, ס'מוז צוערשט הערשען דאס געזעץ.** נאכדעם ווי די קעניג־ליכע קאמיסיע וועט אפפאהרען קיין ארץ ישראל, וועט מען קענען רעדען וועגען דעם אפשטעלען פון דער יודישער עמיגראציע.

פריהער האט מען געמיינט, אז צוליב דער אינ־טערווענץ פון פרעמדע אראבישע מלוכות, וועט מען אפשטעלען די יודישע עליה און דערפאר וועלען די אראבער איבעררייסען דעם שטרייק און דעם טעראר. **די געפאהר איז געווען זעהר גרויס.** דער אויסערן־מיניסטער פון איראק נורי־פאשא האט גע־פיהרט אונטערהאנדלונגען און איהם האט זיך גע־דוכט, אז ס'זענען פארהאן האפנונגען אויף הנחות מצד דער ענגלישער רעגירונג. דער אראבישער הויפט ראט האט אויך אזוי געמיינט. די האפנונגען האבען אבער אפגענארט, און דעם בריף פון קאלאניען־מי־ניסטער צו פראפ. וויצמאן איז קלאר געזאגט גע־ווארען, אז נורי־פאשא האט נישט בעקומען קיין שום הבטחות נישט פון דער לאנדאנער רעגירונג און נישט פון דער ארץ־ישראל רעגירונג און אין ציוני־סטישען קרייזען האט מען געטראכט, אז דער ... ענגלישע רעגירונג ... ווי ער ... שלום פון דער ארץ־ישראל רעגירונג.

און איצט איז טאקע די אקציע פון דער ענגלי־שער רעגירונג געווארען שארפער. **דאס בריטי־שע מיליטער איז איבערגעגאנגען צו אנ'אפענסיווע און ווארט נישט מעהר ביז מ'וועט אנפאלען און זיך דאן פער־טיידיגען, נאר זוכט די פארטיזאנער טע־ראריסטישע באנדעס, וואו זיי געפינען זיך און ענטוואפנען זיי.**

דער אראבישער הויפטראט האט בעקומען אנ'־אולטימאטום, אז ער זאל איבעררייסען דעם שטרייק און טעראר אהן שום בעדינגונגען, אין געגענפאל וועט איינגעפיהרט ווערען קריגס־צושטאנד און דאס מיליטער וועט אריבערגעהן צו אנ'אנגריף. גלייכ־צייטיג מיט'ן דערנענטערן זיך פון פאמעראנצען־סעזאן, האט זיך צווישען די אראבישע פלאנטאטא־רען אנגעהויבען א בעוועגונג צו פאדערן פון אראבישען הויפט־ראט איבערצורייסען דעם שטרייק ווייל אויב די אראבישע ארבייטער וועלען נישט ארבייטען אין פרדס און אין יפו'ער פארט, וועט דער סעזאן פארלוירען געהן און זיי וועלען ווערען רואינירט. די דאזיגע פלאנטאטארען האבען א גרויסען איינפלוס אין אראבישען קאמיטעט. זיי האבען איהם געשטיצט מיט געלד, אבער איצט קענען זיי ווייטער נישט מיט־מאכען דאס שפיל.

דער אראבישער הויפטראט האט נאך נישט דע־צידירט וואס צו טאן, ווייל ער האט מורא פאר די טעראריסטען. די הערשונג איבער זיי האט זיך דעם ראט ארויסגעגליטשט פון די הענד, אין קאמי־טעט אליין הערשען צוויי מיינונגען, איין טייל האלט, אז מ'דארף אפשטעלען די אקציע, ווייל די אראבער האבען שוין בעוויזען מיט וואס זיי קאנען שטיצען די אראבישע פאדערונגען און זיי זענען נישט מסכים אז די יודען זאלען ווייטער פיהרען זייער אויפבוי־ארבייט, דער אנדערער טייל, די טעראריסטען האל־טען, אז מען מוז ווייטער פיהרען די אקציע און מען מוז זי וואס לענגער פערציהען ווייל **דורך דער צייט קען קומען צו אונרוהען אין די אראבישע לענדער און אויך אין אייראפא און דעמאלט וואלטען זיי געקענט גע־ווינען.**

צווישען די צוויי שטראמונגען זענען שוין פארגעקו־מען רייבונגען פון אנהויב אן, די עקסטרעמיסטען הא־בען אבער אויפגעצוואונגען דעם שטרייק, זיי האבען אנגעהויבען די געשעהענישען אין יפו און אנדערע פארטייען האבען שוין געמוזט קעמפען מיט זיי און זיי העלפען.

די ענגלישע מאכט האט זיך געוואקסען, זי האט פערעכענט, אז דורך אונטערהאנדלונגען וועט מען קענען דערפיהרען צו א פרידליכער ... פון די אונרוהען. מ'האט מורא געהאט פאר רעפרעסיעס כדי נישט צוצוגיסען קיין אייל צום פייער, מ'האט אויסגעדריקט די טרייטקייט צו הנחות פאר די ארא־בער אויפ'ן חשבון פון די יודען. דאס האט צוגע־געבען מוט די אראבער, וועלכע האבען צוגעצויגען צו דער אקציע אזעלכע, וועלכע זענען נישט גענייגט צו איהר צוגעשטאנען.

די איצטיגע אונרוהען אונטערשיידען זיך פון די אונרוהען אין יאהר 1929 דערמיט, וואס דעמאלט זענען ארויסגערוקט געווארען רעליגיעזע לאזונגען און איצט געהט עס נעגען דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל, דער לאזונג איז נישט געווען נעגען פאפו־לער, ערשט נאכדעם ווי מ'האט געזעהן די נאכגיביג־קייט פון דער מאכט זענען אויפגעהעצט געווארען די מאסען און איצט מוז די מאכט אנווענדען רעפ־רעסיעס, וועלכע זי האט פריהער נישט געוואלט טון.

מ'קען שוין ארויסזאגען די השערה, **אז מיר זענען אריין אין דער פאזע פון ליקווידי־רען די אונרוהען,** אויב נישט אויף א פרידליכען וועג איז דורך רעפרעסיעס. ס'איז מעגליך, אז עס וועט בלויז אפגעשטעלט ווערען דער שטרייק און דער טעראר נישט, אבער דעמאלט וועט אויך שוין דער טעראר אפגעשוואכט ווערען. **ס'זאל ארויסגע־געבען ווערען אנ'אויפרוף פון די ארא־בישע קעניגען וועגען איבעררייסען די אקציע** און אזוי ארום וועט דער אראבישער קא־מיטעט קאנען ארויס בכבוד פון דעם עסק. אין צוזאר מענהאנג מיט די חלוקי דעות צווישען די אראבער האט זיך אנגעהויבען דער אינערליכער טעראר, מען מארדעט די, וועלכע ווילען ליקווידירען די אקציע, גלייכצייטיג פרעסט מען אוים געלד אויף צו פיהרען די אקציע.

וואס איז דער ביז איצטיגער בילאנס פון די גע־שעהענישען? **ביים אנהויב פון די אונרוהען האבען די אראבער געשטעלט 3 פאדע־רונגען:** 1) אפשטעלען די עליה, 2) פערבאט פון באהען־פערקויף און 3) איינשטעלען אנ'אראבישע נאציאנאלע רעגירונג.

צו דעם צוועק האבען זיי געשטרעבט: א) אי־בערצורייסען די אינערליכע קאמוניקאציע, ב) אי־בעררייסען די קאמוניקאציע מיט אויסלאנד דורך פערמאכען די פארטען, ג) אפשטעלען דאס צושטעל פון לעבענס־מיטעל דורך די אראבער אין די שטעט און ישובים, כדי אויסצוהונגערן דעם ישוב, ד) רוי־ניר ... די יודען עקאנאמיש, ה) טעראריזירען די יודען כדי זיי זאלען מוזען אנטלויפען און אזוי ארום אפשרעקען די יודען אין אויסלאנד, אז זיי זאלען נישט קומען קיין ארץ ישראל.

וואס האבען די אראבער דערגרייכט?

די אינערליכע קאמוניקאציע איז נישט איבערגעריסען געווארען, די יודען האבען נישט אויפגעהערט צו פאהרען, נישט קוקענדיג אויף דער דראהענדיגער געפאהר. ס'האט זיך זיי איינגעגעבען צו שליסען דעם יפו'ער פארט, ווייל דארט זענען נישט געווען קיין יודישע ארבייטער, דאגעגען האט זיך זיי נישט איינגעגעבען צו שליסען דעם חיפה'ער פארט, הגם דער אראבישער קאמיטעט האט געוואלט בעצאהלען די אראבישע ארבייטער דעם גאנצען לוין, כדי זיי זא־לען נאר פערשטרייקען, דאס איז דער פערדינסט פון די יודישע ארבייט און צוליב דעם איז נישט איבער־געריסען געווארען די קאמוניקאציע מיט אויסלאנד. די פאלגען פון שליסען דעם פארט אין יפו איז גע־ווען דער אנהויב פון בויען דעם פארט אין תל־אביב. אין אנהויב איז די ערלויבניש צו בויען דעם פארט אין תל־אביב געווען א טאקטישער שריט פון דער רע־גירונג, כדי אפצושרעקען די שטרייקענדע אראבער, מיר האבען דאס גענומען ערנסט און מיר בויען דעם פארט א דאנק דער אפפערוויליגקייט פון די ארביי־טער און פון גאנצען ישוב. תל אביב'ער פארט וועט שוין בלייבען, און ביים נאהענטסטען פאמעראנצען־סע־זאן וועט מען שוין שיקען די פראדוקציע דורך דעם תל־אביב'ער פארט, צי אין יפו וועט מען דאס וועלען אדער נישט.

דאס אויסהונגערן דעם ישוב האט זיך אויך נישט איינגעגעבען

ס'פיהלט זיך נישט קיין מאנגעל אין לעבענס־מיטעל און גרינצייג. מ'א־גייט אינטענסיוו ביי יודען און מען ברענגט פון אויסלאנד. דאס פאראלי־זירען דאס יודישע לעבען האט זיך אויך נישט איינ־געגעבען, זיי האבען פאראליזירט זייער אייגען לעבען. דער שטרייק האט קודם־כל ארומגענומען דעם אראבישען האנדעל, וועלכער איז רואינירט געווארען.

הגם די קאנסומציע פון דער יודישער פרא־דוקציע האט זיך פערקלענערט, ווייל פיל פון די אראבער זאגען זיך אפ צו קויפען יודישע אויס־ארבייטונגען. אבער ס'האט זיך פערגרעסערט די יודישע אינערליכע פראדוקציע. ס'האט זיך נישט איינגעגעבען ארויסצורופען קיין ארבייטסלאזיגקייט און אונרוהען צוליב דער ארבייטסלאזיגקייט ביי יודען. ס'האט זיך נישט אפגעשטעלט קיין שום צווייג פון דער פראדוקציע, הגם זי האט זיך פער־קלענערט. אפילו דאס בויען הייזער האט זיך נישט אינגאנצען אפגעשטעלט. אין חיפה האבען אויס־געפעהלט שטיינער צום בויען. ווייל אין די שטיינ־האקערייען האבען געארבייט אראבער. מ'האט דע־ריבער געדארפט שאפען אייגענע שטיין־האקערייען. דאס איז געווען זעהר שווער, ווייל די שטיינע מוז מען ברענגען פון די בערג וואו די געפאר איז גרויס ס'האבען זיך געפונען יודישע ארבייטער און ארויסע רינס, וועלכע זענען אוועק אין די בערג, כדי צו ארבייטען אין די שטיינהאקערייען.

די ארבייטסלאזיגקייט, וועלכע האט זיך אנגעהויבען נאכ'ן אביסינישען קריג האט זיך אפילו פערקלענערט

אין די יודישע פרדסים וואו ס'האבען געארבייט אראבישע ארבייטער, ארבייטען איצט יודען. פון 14 טויזענד ארבייטער אין יודישע פרדסים האבען געארבייט 5000 יודען. איצט איז די צאהל גע־שטיגען ביז 10 טויזענד און די צאהל וואקסט כסדר. דער יודישער פרדסן, וועלכער האט מורא געהאט פאר די יודישע ארבייטער צוליב זייער בעוואוסט־זיניגקייט און צוליב דעם, וואס זיי נעהמען העכערע פרייזען, האט דערפיהלט די פערזענליכע געפאהר, וואס איהם דראהט מצד די אראבישע אר־בייטער און די געפאהר וואס דראהט זיין פלאנ־טאציע, איז געווען געצוואונגען צוצונעהמען יו־דישע ארבייטער, וועלכע פערטיידיגען נישט נאר דאס לעבען פון ישוב, נאר אויך דאס פערמעגען. אזוי ארום האט א טייל פון די אַבייטסלאזע פון דער אינדוסטריע, געפונען ארבייט אין די פלאנ־טאציעס.

א טייל פון די ארבייטסלאזע האבען בעקומען ארבייט אין דער געהילפס־פאליציי. זייער צאהל בעטרעפט שוין איצט 4000. א דאנק זיי קענען נישט די אראבער זיך ארייןרייסען אין די יודישע קאלאניעס, ווי דאס איז געווען אין יאהר 1929.

די ארבייטסלאזיגקייט אין ארץ ישראל בעטרעפט איצט 3 ביז 4 טויזענד אויף 90 טויזענד און די פערספעקטיווען זענען אזעלכע, אז בקרוב וועלען אויספעהלען ארבייטס־הענט

אין ירושלים ווערט געבויט א גרויס שפיטאל ביי דער העברעאישער אוניווערזיטעט, וועלכעס וועט זיין דער אנהויב פון מעדיצינישען פאקולטעט. רו־טענבערג בויט א נייע עלעקטרישע סטאציע אין ירקון. די ארבייטען פון תל־אביב'ער פארט גע־הען ווייטער פאראויס. אין חיפה ווערען געבויט נייע בלאק־הייזער, וועלכע ווערען געשטעלט אויף די ערטער, וואו דער ים איז אויסגעטריקענט גע־ווארען. די קאנצעסיע איז גילטיג ביז'ן יאהר 1937, אזוי אז די הייזער מוזען זיין ביז דעמאלס פירטיג. ס'ווערען געבויט נייע יועגען פון א סטרא־טעגישער בעדייטונג סיי דורך דער רעגירונג און כיי דורך דער עקזעקוטיווע. פערשטעהט זיך, אז דאס זאגט דערפאר, אז די אימיגראציע זאל נישט אפגעשטעלט ווערען און מיר וועלען פאדערן, אז מיר זאלען בעקומען אויפ'ן חשבון פון שעדיול נייע 10 טויזענד ארבייטער־סערטיפיקאטען.

אויף דעם אופן האבען די אראבער גארנישט דערגרייכט. ס'איז נישט געווען קיין רעעמיגראציע. די וואס זענען אזוי שטענדיג געקומען זומער־צייט, זענען צוריקגעפאהרען. דעם גלות האבען זיי נישט אפגעשראקען. אלע סערטיפיקאטען זענען אויסגענוצט געווארען. און אויב א טייל קאפיטא־ליסטען פון פוילען פאהרען נישט, איז עס נישט דערפאר, ווייל זיי האבען מורא, נאר צוליב די דעוויזען־בעגרענצונגען.

מיר האבען טאקע זעהר טייער בע־צאהלט פאר דעם אלעם, 85 קדושים, גרויסע מאטעריעלע שאדענס

פון אויס־רייסען בוימער מיט'ן וואו־צעל, פערברע־נען תבואות און דערצו קומען די געפאהרען, וועלכע דראהען אונז. די ערשטע געפאהר איז געווען פלאן פון אפשטעלען די עליה אויף דער צייט, ווען די קעניג־ליכע קאמיסיע וועט ארבייטען אין ארץ־ישראל. מיר האלטען, אז דאס אפשטעלען, אפילו צייטווייליג, די עליה, וועט זיין א פרעמיע פאר די מארדען, שרפות און אנפאלען. מיר בעקעמפען ווי אמע ער־גישסטען דעם דאזיגען פלאן און האבען זיך גע־וואנדען צו אלע יודען אין דער וועלט און די טעג וועלען מיר פארשטעלען דער ארץ־ישראל־רעגירונג א נייעם פלאן פון עליה אויפ'ן נאהענטען האלבען יאהר. די צווייטע געפאהר איז צו קאנטינגענטירען די עליה,

כדי קיינמאל נישט צו דערלאזען צו קיין יודישער מעהרהייט אין ארץ ישראל,

מיר בעקעמפען דעם דאזיגען פלאן. ווייל דער מאנדאט און דאס ווייס־בוך פון טשורטשיל'ן שטע־לען פעסט דאס קריטעריום פון עמיגראציע נאר מיט דעם עקאנאמישען אויפנאהם פון לאנד און נישט מיט קיין פאליטישע מאטיוון. ס'האט זיך ארויס־געוויזען, אז מיט דער ענטוויקלונג פון ארץ־ישראל און מיט דער נויט אין גלות זענען געקומען קאפי־טאלען קיין ארץ־ישראל און דער עקאנאמישער אויפ־נאהם פון לאנד האט זיך פערגרעסערט. מיר האבען אין ארץ־ישראל ענטוויקעלט די אינדוסטריע, גע־פונען וואסער, אינטענסיווירט די ארבייט, בעת די אראבער דארפען 150 דונאם ערד, כדי אויסצו־האלטען א פאמיליע דא קען מיר בלויז 25 דונאם. אויף דעם אופן האבען מיר פערגרעסערט דעם אויפ־נאהם־כוח פון לאנד. געגען דעם קענען זיי גאר־נישט טון. דעריבער ווילען זיי דא אריינמישען פאליטישע מאטיווען. מיר וועלען דערויף נישט ער־לויבען.

די אראבער וועלען בעריהרען אין דער קע־ניגליכער קאמיסיע דעם פרינציפ צי די אראבער זא־לען בלייבען אין דער מעהרהייט אדער נישט. מיר האבען ביז איצט נישט בעריהרט דעם ענין באר אויב מ'וועט אונז צוינגען צו א היסקוסיע וועלען מיר זי אננעהמען.

די אראבער האבען 1300 יאהר געוואוינט אין פאלעסטינא און זיי האבען פון דער ערד גארנישט ארויסבעקומען,

זיי האבען דאס לאנד פערניכטעט, געמאכט דער פון בלאטעס, סקאלעס און זאמד. ערשט אונזער קא־לאניזאציע האט ארויסגעברענגט אוצרות. מיר הא־בען געטרוקענט זומפען, ארויסבעקומען וואסער פון ... דער ערד, ארויסגעבראכט קולטור

(ווייטער זעה 21־טע זייט)

אכטונג!

נייע, שעהנע און מאדערנע

זייד און וואל־שטאפן

ווי אויך וועלוועטען און טראנספארענטען זענען

שוין דא אויף לאגער

הויפטזעכליך פערזעהענע אפטיילונגען אויף

פאלטענס, קאסטיומען און קליידער

אויך לאס־סאטענס גלאטע און געמוסטערטע אויף קאסאקען

און פערשידענע זייד־ווארען

פון דער פירמע קליבגע און שוליץ און סטעאליאנא

אויף זיידענע האפאטעס

ר. ליטמאנאוויטש

19 נאוואמיעסקא 19

טעל. 158־94

די פירמע עקזיסטירט זייט 40 יאהר.

קיין פיליע בעזיצען מיר נישט

לעצטע פאזע פון די א"י-געשעהענישע

(ענדע פון דער ערשטער זייט)

אויף די סקאַלעס, אריינגעפּרט ציוויליזאַציע אין לאַנד. פאַר דער מלחמה האָדער אראבישער אַרבייטער פאַר זיין ארבייט קומען בלויז עסען. איצט פאַרדינט ער פון 8 ביז 10 פּיאַסטער אַ טאָג, בעת נאָר די שכנותדיגע אַבישע מלוכות פאַרדינען די אַרבייטער נאָר 5 אַסטער. מיר האָבען דערהויבען די פרייזען פון ד ערד, וועלכע האָט נישט געהאַט קיין שום ווערט: די אַראַבישע עפענדיס זענען רייך געוואָרען. אַראַבער ענטפערן, אַז דאָ האַנדעלט זיך נישט וועגן דער עקזיסטענץ, נאָר וועגען דעם צו יועמען ד לאַנד זאָל געהערן.

5 חדשים קעמפּט דער יודישער ישוב העלדיש און האַלט אויס. מיר האָבען מאָביליזירט דעם גלות אונז צו העלפען. מיר פּראָקלאַמירען איצט אַ פינאַנ־סיעלע מאָביליזירונג. **מיר ווילען אין פער־לויף פון אַ חודש צייט זאַמלען 300 טוי־זענד פונט**, כדי צו פאַרשטאַרקען אונזערע פאָזיציעס, אויפבויען די צושטערטע אָביעקטען, וואָס זענען פאַרניכטעט געוואָרען דורך די טעראָריסטען און איך בין זיכער, אַז די יודישן ווילען אונז די מיטלען געבען און העלפען שאַפען אַ באַזע פאַר אַ ווייטערדיגע אנטוויקלונג פון ישוב.

רעדן פון בערל לאקער

דאַן האָט גענומען אַ וואָרט **בערל לאַקער**, וועלכער האָט צוו. אנדער געזאָגט:

פון וואַנען נעמט זיך, ווי די איצטיגע אוּנ־רוהען דויערן אַזוי לאַנג. בעת פריהערדיגע זענען ליקווידירט געוואָרען אין פערד פון עטליכע טעג אָדער וואָכען. דאָס קומט דערפון, וואָס ביידע טיילען פון דער בעפעלקערונג א"י האָבען זיך שטאַרק אנטוויקעלט. מיר בעטען איצט 30 פראָצ. פון דער בעפעלקערונג. דאָס איז כוח, מיט וועלכער מען מוז זיך רעכענען. די אראַבער איז געוואַקסען די נאַציאָנאַלע בעוועג. זיי האָבען געזעהן ביישפּילען פון מצרים און איראַן, אַז מיט געוואַלד קאָן מען עפּעס אויסקעמפן זיי דוכט זיך. אַז ענגלאַנד איז שוואַך געוואָרען דער וועלט־פּאָלי־טיק און דערפאַר וועלען זיי עס אויספיהרען. דער מופטי האָט אין אָנהויב פון געשעהענישען גע־זאָגט, אַז דאָס איז **דער לעצער פּרוב פון די אַראַבער**, איך האַלט אַז דאָס איז דער לעצטער און העפטיגער נערווייזער אַזוי לאַנג. מיר זענען שוין אין א"י א גליכעקטאָר. ווען עס שטעהט נאָך אין א"י אין גענען 2 אראבער, רעפּרעזענטירען מיר אָבער קולטור־ציוויליזאַציע אין דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען פונד. דער לאַנגער קאַמף — דאָס איז אַ סימן פון אונזער שטאַרקייט. ס׳איז אַ טעות צו מיינען, אַז ס׳וועט אָפּגע־שטעלט ווערען דער טעראָר, ווען זיין אין אָרד־נונג.

ס׳בלייבט די פראַגע, צי מיר בלייבען אַ מינדערהייט אין לאַנד אָדער ניט. מיר ווילען די מעהרהייט אָבער נישט אימיצען אונטערדריקען, דער 17 קאָנגרעס האָט שוין פעשטגעלט אונזער ליניע **„נישט הערשען און נישט ווערען בעהערשט"** זיי האָבען מורא אַ מעהרהייט, אָבער די מורא זייערע קאָנען מיר בעפרידיגען, ווייל מיר זאָגען, אַז די עמיגראַציע אַ מימועני־ריגקיים. היסטאָריש ווענט זיך דאָגען מיט אונ־זער זיג. דער פחד פון די אַראַבער מיר אָפּ־שטעלען דורך אַ פּאָליטישען אָפּ און שאַפען אַזעלכע פאָרמען פון צוזאַמענלעבאָם זאָלען זיין אין הסכם מיט׳ן פּרינציפּ פון ״הערשען און נישט בעהערשט ווערען.

פערשטעהט זיך, אַז ס׳איז בעקוועם פון אַ מעהרהייט צו ווערען אַ מינדערהייט די אַראַבער האָבען אונגעהויערע שטחים בעפיעלקערט, אַזוי אַז מיר האָבען אַ רעכיאָנען, אַז די אַראַבער זאָלען זיך אַביסעל צוזאַמען און מאַכען אַנ׳אָרט פאַר אַ מאָלק, וואָס נישט קיין פּלאַץ. אויך ביי אונזער באָדען קויפען די אַראַ־בער נישט בעשולה׳ם. דאָ קומט טראַכט עבר הירדן. די אַראַבער דאַרפען גערעכט די יודען

דער ישוב אליין דאַרף נישט קיין געלד. ער וועט זיך אליין אויסהאַלטען. די אַרבייטער אין ישוב האָבען געגעבען 80 טויזענד פונט אויף צו העלפען די אַר־ביטסלאָזע. אָרימע מענשען האָבען געגעבען 70 טוי־זענד פונט אויפ׳ן בויען דעם פּאָרט אין תל־אביב. אויף דער איצטיגער אויסערגעוועהנליכער אַקציע וועט דער ישוב געבען 100 טויזענד פונט. אָבער איצט דאַרפען מיר געלד צו בעזאָרגען די פליטים אויף אויס־האַלטען די הילפס־פּאָליציי, אויף גרויסע פּאָליטישע אַרבייטען, אויף קרעדיטען פאַרן האַנדעל און אינ־דוסטריע און אויף אויסצובויען די חורבות. אונז איז אויפגעצוואונגען געוואָרען אַ קריג און מיר וועג־רען זיך צו די יודען נאָך אַ קריג בודזשעט. מיר יע־נען גרייט צו שלום, אָבער פון אונזערע הייליגע רעכט — וועלען מיר נישט אָפּטרעטען.

די גרויסע פאָלקס - פערזאַמלונג אין פילהאַרמאַניע

אין אָוועגד איז אין פילהאַרמאָניע זאָל פאָרגע־קומען אַ גרויסע פערזאַמלונג וועגען דעם מפעל הביצרון. דער זאָל איז געווען איבערפול. נאָכדעם ווי ד"ר ראָזענבלאַט האָט געעפענט די פערזאַמלונג און בעעהרט דעם אַנדענק פון פערשטאָרבענעם מאיר דיזענגאָף האָבען געהאַלטען גרויסע רעדעס יצחק גרינבוים און בערל לאָקער.

ד"ר טאַרטאַקאָווער האָט דאַן פאָרגעלייענט פאָל־גענדע רעזאָלוציע, וועלכע איז אָנגענומען געוואָ־רען איינשטימיג.

די אַגיטירענדע אויף דער גרויסער פאָלקס - פער־זאַמלונג אין פילהאַרמאָניע־זאַל אין לאָדז דעם 29־טען סעפּטעמבער 1936, שיקען איבער דעם יודישען ישוב אין ארץ ישראל די טיפסטע געפיהלען פון סאָלי־דאַריטעט און פאַראַנטוואָרטליכקייט אין זיין העראָאישען קאַמף פאַר דער אויפהאַלטונג פון זיינע ביז איצט אויסגעבויטע פּאָזיציעס און פאַר דער זיכערונג פון זיין וואוקס און ענטוויקלונג דורך אַ שטענדיגער מאַסען־עליה פון אַלע לענדער פונם יודישען גלות. דאָס פּויליש יודענטום, וואָס טויזענדער פון זיינע בעסטע זיהן און טעכטער שטעהען אין די ערשטע פּאָזיציעס פון שאַפען פון קאַמף אין ארץ ישראל, און אין וועלכען עס איז שטענדיג לעבעדיג דער דראַנג נאָך עליה, וואָס ווערט אָנגעטריבען דורך דער מאַטעריעלער נויט און דורך דער בענקשאַפט נאָך נאַ־ציאָנאַלער און סאָציאַלער בעפרייאונג אינם יודישען לאַנד — דאָס דאָזיגע פּוילישע יודענטום בעטראַכט דעם היינטיגען ישוב אין א"י אַלס דעם אוואַנגאַרד פונם גאַנצען יודישען פאָלק און זעהט אין די געשעהעניש׳ן פון טעראָר, מאָרד און צעשטערונג אַ פערברעכערישען אַטענטאַט אויף די רעכט און די בלוטיגסטע לעבענס־ און צוקונפטס - אינטערעסען פון די יודישע מאַסען אין אַלע לענדער.

פּראָקלאַמירענדיג אויפ׳ן פייערליכסטען אופן דעם פּראָטעסט געגען דעם בענייטיגען ... צו צו־שטערען די לעבענס־יסודות פון דעם ישוב און צו בערויבען דאָס יודישע פאָלק פון זיין גרויסער היסטאָרישער האָפנונג אויף דער דערג ייבוב: פון זיינע העכסטע נאַציאָנאַלע צילען, ערקלערט דאָס לאָדזער יודענטום, אַז עס איז גרייט צו בעהמען אויף זיך דעם געהעריגען טייל פון דער אחריות פאַר דער שאַפונג פון די פינאַנציעלע מיטלען, וואָס זאָ־לען ערמעגליכען די פאַרבערייטונג פון די מיטלען פון שוץ, דעם ווידער־אויפבוי פון די צושטערטע עקאָנאָמישע ווערטען און די פאַרברייטונג און פערשטאַרקונג פון דער איי וואַנדערונגס- און אויפבויאונגס-אַרבייט.

די פאָלקס־פערזאַמלונג רופט אַלע יודען פון לאָדז אָהן אונטערשיד פון זייער עקאָנאָמישער לאַגע און פּאָליטישער איבערצייגונג, צושטעלען זיך ווי איין מאַן אין דינסט פון „מפעל הבצרון", וואָס איז פּראָקלאַמירט געוואָרען פון די געהעריגע אינ־סטאַנצען פון דער ציוניסטישער וועלט־אָרגאַניזאַציע און יודישער אַגענץ. זי רופט יעדען יודישען מאַן און יעדע יודישע פרוי, יונג און אַלט, צוצוטראָגען יעדער זיין געהעריגען חלק פאַר׳ן „מפעל הבצרון" און צו זיכערן דעם פּוילישען יודענטום, וואָס איז מיט בלוט און לעבען פאַרבונדען מיט׳ן א"י־ווערק — זיין גכבוד׳ן אָרט אין דער גרויסער אַקציע פון רע־טונג און אויפבוי.

מיט׳ן געזאַנג פון התקוה און התחקוה איז די פערזאַמלונג געשלאָסען געוואָרען.

Z intencji zaślubin
kuzynki naszej
p. **Anny Szwarcówny**
z p.
Bromisławem Nechamkisem
życzymy szczęścia i pomyślności
Dorka I Benjamin Zylberbergowie.

פּרעזעס פון פּ.ק.א. ד"ר העניק גרובער אין לאָדז

היינט איז געקומען קיין לאָדז דער פּרעזעס פון פּ. ק. א. ה׳ ד"ר העניק גרובער.

דאָס קומען פון פּרעזעס גרובער איז פאַרבונדען מיט דער פאַרברייטערונג פון דער טעטיגקייט פון דער פּ. ק. א. אָפּטיילונג אין לאָדז און דער פייער־ליכער ערעפנונג פון דער נייער געביידע.

די פייערליכקייט וועט פאָרקומען דעם 1־טען אָקטאָבער ד. י.

פּראָטעסט-שטרייק ביי די קאַ-נאַליזאַציע-אַרבייטער

(א) בעת די אוואַנטורעס אין דער נאַכט ערב ר׳ די וואהלען, זענען פאַרהאַלטען געוואָרען אַ רייהע פּערזאָנען און צווישען זיי די דעלעגאַטען פון די סעזאָן אַרבייטער, וואָס זענען בעשעפטיגט ביי דער קאַנאַליזאַציע.

אין ערייבות דערמיט האָבען נעהערנעכטען די אַרבייטער, אַלס פּראָטעסט, איבערגעריסען די אַר־בייט און אָנגעהויבען אַ שטרייק אין די לעצטע 2 אַרבייטס־שעהן, דע׳ביי האָבען זיי אָנגעקינדיגט אַז זיי וועלען פאָרטזעצען דעם שטרייק ביז די פאַר־האַלטענע וועלען אַרויסגעלאָזט ווערען אויף דער פרייי.

נעכטען האָט מען, צוליב׳ן שלעכטען וועטער ניווי נישט געאַרבייט. דער שטרייק איז אָבער איבערגעריסען געוואָרען, מחמת די אַרעסטירטע האָט מען פּרייגעלאָזט.

איז דער פּאַנטאָפעל-קאַסע

(א) נעכטען האָט דאָס שטאַטישע געריכט גע־משפּט די 32־יאָהריגע יאַנינאַ כודאַבינסקאַ, אַנ׳־עקספעדיענטקע אין דעם וואַרשט - האַנדעל פון אַ קאַטעצקי׳ן.

די פּאַננאַ יאַנינאַ האָט אַ לענגערע צייט סיס־טעמאַטיש געגנב׳עט קליינע געלד־סומען פון דער קאַסע, און אַז מ׳האָט זי אָנגעהויבען נאָכקוקען, און איינמאָל זי רעוודירט, האָט מען ביי איהר גע־פונען געגנב׳עטע 5 זלאָטעס אין פּאַנטאָפעל...

זי האָט בעקומען אַנ׳אורטייל — אַ האַלב יאָהר טורמע.

בע׳גנב׳עט אַ נאַטאַר

(א) אין דער קאַנצעלאַריע פונ׳ם פּאַביאַניצער נאָטאַר יאַן וואַלאַס (געיו. לאַסקער סטאַראָסטע) האָבען זיך אריינגעקריגען גנבים און בערויבט דאָס ביוראָ, צונעהמענדיג מיט זיך עטליכע צעהנדליג זלאָטעס.

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi
№ 29 ul. Piotrkowska № 29
ריין פרייע קאַסעטקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.
אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטאָלענע קאַסעטקע.
זיכער און גוט פּראָצענטירט
זאַמעלט אייערע אָפּשפּאָרונגען און לאָקירט אייערע פרייע געלדער אין
Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi
וועלכע איז אַ גאַראַנטיע פון אַ זיכערע קאַפּיטאַל ביי אַ וואַלאָריזאַציע.
די געזעצליך געשיצטע געהיימנים פון פקדונות ווערט שטרענג אָפּגעהיטען!

ה. אַקערמאַן

ער אוּן זיין פרויען

ראָמאַן פון יודישען לעבען

37

„לעזענדיג די פאַרשידענע אַ בין איך געקומען צו אַנ׳אַנאָנס, אַז אַ געווימע, אַנ׳־„אַניוועסאַלנאַ פּראַטשעטשנאַיא" זוכע מען שען צו דער אַרבייט. וואָסער אַרבייט׳אָס האָט זיך אין דער אַנאָנס נישט געזאָגט. ווי האָב איך פאַרשטאַנען, אַז מסתמא זענען׳ער נומען אַלע פּלעצער און איך וועל סיי׳ן אַהין אומזיסט. עס איז אָבער נישט געווע אַהינצו, און איך האָב ביי זיך געטראַכט: וועל איך פאַרלירען, אַז איך וועל צוגעהען?" און בין איך שוין אויפ׳ן אָנגעגעבענעם אַ:

„איך קום אַריין אין דער פּראַגאַ. א פרוי אין די מיטעלע יאָהרען נעהמט ף, איך ווייז איהר דעם אַנאָנס, און צו מיין גאיבער־ראַשונג זאָגט זי צו מיר:

— יאָ, עס איז נאָך פאַרהאַן אַ פאַר אַ מאַן און אויב איהר ווילט קאָנט אָנעהמען די שטעלע.

„אויף מיין פראַגע ביי איהר ווין אַר־בייט דאָס איז, האָט זי מיר געענטפערט וועל אויפען אַרומפאַהרען נאָך מיט איי־עם, ... בער) אויף אַ וואַגען און וועל דאַרף די אָנגעגעבענע אַדרעסען צושטעלען די מיט וועש. און דערפאַר וועל איך קריגען יבלען אַ וואָך, אַ חוץ וואָס איך וועל פאַרדינען „טרינק געלד", וואָס מענשען וועלען מיר גע. אָפּ־ברענגען זיי די פּעקלעך, און איך בין דאָרט גע־בליבען אַרבייטען.

„איך האָב געוואוסט, אַז די אַרבייט איז נישט אויף לאַנג, אַז עס וועט נעהמען נאָר ביז איבער חגא, אָבער לפי חיי שעה איז דאָס אויך דערווייל גוט

— האָב איך אַ צופרידענער געטראַכט און בין באַלד געבליבען אויף דער שטעלע. די אַרבייט איז נישט געווען קיין שווערע און איך האָב מיט פליי׳ט געגנו־מען טראָגען די פּעקלעך. דאָס איינגעמאָנטע געלד פאַר די פּעקלעך פלעגט דער אַנטרייבער נעהמען צו זיך און ער פלעגט עס דערנאָך איבערגעבען צום באַלעבאָס, מיין אַרבייט איז בעשטאַנען אין אָנלאָדען די פּעקלעך אויפ׳ן וואַגען און זיי דערנאָך בעוונדער אָפּטראַגען.

דאָס „טרינק געלד" האָט אינגאַנצען בעלאַנגט צו מיר. אַזוי האָט מיר די באַלעבאָסטע געזאָגט ביים אָננעהמען די שטעלע. אויסגעלאָזט האָט זיך עס אָבער גאַר אַנדערש. ביי יעדען פּעקעל וואָס איך פלעג אָפּטראָגען פלעגט ביי מיר דער אַנטרייבער אָפּנעהמען חשבון וויפיל „טרינק-געלד" איך האָב געקראָגען און ער פלעגט ביי מיר צונעהמען העלפט. נישט געבען איהם האָב איך נישט געוואָלט מיט איהם אָנפאַנגען, כאָטש איך האָב געוואוסט, אַז עס קומט איהם נישט. פלעג איך זיך מיט איהם טיילען אויף העלפט און איך פלעג איהם נאָך אַ סך מאָל מכבד זיין פאַר מיין אייגען געלד צום אַ גלאָז ביר אָדער מיט א גלעזעל בראַנפען.

דער אַנטרייבער איז געווען אַ מאַן אין די פערציגער יאָהרען, און שוין אויף זיין אויסקוק האָט מען געקאָנט דערקענען, אַז קיין צו שעהנע נשמה האָט דער מאַן נישט. ער האָט געהאַט אַ בעלמע אויפ׳ן רעכטען אויג, און דאָס מויל זיינס איז ביי איהם געווען אויסגעקרימט אויף אַ זייט, אָבער הויך און געזונט איז ער געווען ווי אַ דעמב, און בעוואַקסען איז ער געווען ווי אַ בער. איך וועל זיין אויסזעהן געדענקען כל־זמן איך וועל לעבען. אַזוי אויך זיין נאָמען. מען האָט איהם גערופען סיאָמע. איז דאָס שוין געווען דער ריכטיגער סיאָמע! מיט אַנ׳אוירינגעל, ווי מען זאָגט עס. ער איז גראָד געווען אַ יוד, איז אַזעלכע יודען בעסער, אַז מען האָט זיי ווייניגער.

אַזוי האָב איך אָפּגעאַרבייט אין יענער פּראַ־טשעשנע עטליכע טעג און מען איז פון מיר גע־ווען צופרידען. איך האָב געאַרבייט געטריי, שנעל, און ביים אָפּנעמען די ערשטע שכירות פאַר דער וואָך האָט ... מיין באַלעבאָסטע געזאָגט (זי איז ביי איהר מאַן געווען די גאַנצע דעה־זאָגער׳ין), אַז עס געפעלט איהר מיין אַרבייט און זי וועט מיר געבען אַרבייט אפילו נאָך ווייטער אויך, און עס פאַרשטייט זיך, אַז איך בין געווען צופרידען.

איך האָב מיר גענומען אַ צימער טאַקע נישט ווייט פון דער „פּראַטשעשניא" און ווי ס׳האָט זיך אַרויסגעוויזען, האָט מיר דאָס לעבען אָנגעהויבען צו געהן נישט שלעכט. האָב איך אָבער אפילו נישט אויספּיעט אָפּצואַרבייטען ביז איבער כאָגע, ווי ס׳האָט מיט מיר דאָרטען געטראָפען אַנ׳אומגליק. מ׳האָט אויף מיר געמאַכט אַ בלבול און מ׳האָט מיך, אַנ׳אומשולדיגען, אריינגעזעצט אין אָסטראָג. און ווער מיינט איהר האָט אויף מיר דעם בלבול געמאַכט? — סיאָמע. און אָט ווי אַזוי ס׳איז געשעהען מיט מיר דער אומגליק.

ווי יעדען טאָג, בין איך איינמאָל אַרויסגע־פאָהרען מיט סיאָמע׳ן אויף אַ פּשוט׳ן וואָגען מיט אפשר הונדערט פּעק געוואַשען וועש, און מיר האָבען דאָס צופירט איבער דער שטאָט. פּלוצים זע־נען מיר געבליבען שטעהן אין אַ זייטיגע גאַס, און אָנשטאָט איך זאָל אַרויסטראָגען אַ פּעקעל אין אַ געוויסען הויז, אויפ׳ן דריטען שטאָק האָט סיאָמע מיר געהייסען אַכטונג געבען אויפ׳ן וואָגען און ער אַליין האָט גענומען אַ פּעקעל און האָט עס אַריינגעטראָגען אין יענעם הויז.

איך האָב זיך געחידוש׳ט, פאַר וואָס ער טוט עס, ווייל ס׳האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט גע־מאַכט, אַז ער זאָל זיך אַליין „מטריח" זיין און אָפּטראָגען אַ פּעקעל — כאָטש געדאַרפט האָט ער עס יאָ טון. כאָטש כ׳האָב זיך איצטער געחידושט פאַר וואָס ער טוט דאָס, האָב איך איהם פונדעסט־וועגען נישט געפרעגט, ווייל כ׳האָב מיט איהם וואָס ווייניגער געוואָלט האָבען צו טון. כ׳בין געווען גערן אַז ער טשעפּעט מיך נישט, און איך בין געבליבען וואַרטען ביז ער וועט אַרונטערקומען צוריק. כ׳האָב געוואַרט פינף מינוט, צעהן און פופצעהן מינוט, און סיאָמע איז נישט צוריקגעקומען. כ׳האָב נישט געקענט פאַרשטעהן, וואָס מיט איהם זאָל דאָרט האָבען געטראָפען, און איך האָב ביי זיך בעשלאָסען אַרויפצוגעהען זעהען וואו איז סיאָמע.

אַריינקומענדיג אין יענעם הויז האָב איך שוין געזעהען, אַז צו קיין צנועה אין הויז בין איך נישט אַריינגעפאַלען. די באַלעבאָסטע — נאָך גאַר אַ יונגע, אין די צוואַנציגער יאָהרען — איז גע־זעסען אַ האַלב נאַקעטע מיט סיאָמען ביים טיש, און ביידע פאַרשנאַשקעטע האָבען זיך געקושט אין די פּיסקלעך... כ׳האָב זיך שוין אַנגעשטויסען, וואָס פאַר אַ פּ־וי דאָס איז און כ׳האָב באַלד, שטעהענדיג אויף דער שוועל, זיך געלאָזט געהען, נישט זאָגענדיג סיאָמע׳ן קיין וואָרט. האָט סיאָמע אָבער מיך דערזעהען, און ער האָט מיר אויך מכבד געווען מיט אַ גלעזעל בראַנפען.

(פאָרטזעצונג קומט)

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
טעל. 25=112.
דיר.: דוד צילמלסטער

היינט מיטוואך, 9.15 אווענט
מארגן דאנערשטאג 4 נאכמ. און 9.15 אווענט | איבערמארגן פרייטאג 4 נאכמיטאג און 9.15 אווענט | שבת 4 נאכמ. און 9.15 | זונטאג 4 נאכמ.
פייערליכע פרעמיערע!

הויבען זיך אן די גאסטשפילען פון
„יונגע ביהנע" (יונג-טעאטער)
קינסטל. לי' ד"ר מיכאל בראנדט
מיט דער באקאנטער קאמעדיע פון י. פרעגער

„סימכע פלאכטע"

רעזשי: מיכאל בראנדט (ד"ר מיכאל וויכערט) — מוזיק: הענעך קאן. — דעקאראציעס און קאסטיומען: דינה מאטוס. — כארעאגראפיע: ...ע שפאצענקאפ.
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

סענסאצ. געשיכטע מיט 3 שוועסטער

עס האט זיך אנגעהויבען מיט 30 יאהר צוריק אין לאדז און זיך פארענדיגט אין ניו-יארק

— 3 —

— אויב עס האלט ביי חתונה האבען, בין איך דאך די עלטסטע. ווי פאלט דיר דאס גאר איין צו ווערען חתונה האבען פאר מיר ?!

אויך חוה'לע האט נישט פארפעהלט צו זאגען רבקה'לען אביסעל מוסר :

— דו מיינסט טאקע, אז ער האט דיך ליב ! דו נארישער קאפ, ווי קומסטו צו איהם? ער איז רייך און געבילדעט, און ווער ביזטו?

— ער האט מיך אבער דאך ליב ! — האט רבקה'לע זיך בערימט.

— ביזט א נארישע ציג — האט מען אויף איהר אנגעשריגען.

קאטשינסקי איז באלד אוועק צו מיין פאטער, פאר איהם געוויינט און געבעטען, אז ער זאל נישט צונעמען ביי איהם די ארבייט, ווייל ער איז נישט זיין שולד.

— נאר מיט איין בעדינג ! — האט מיין פאטער איהם געענטפערט — וועל איך איין צוריק־געבען די ארבייט : אז איהר זאלט מיין יאסלען צו אייך נישט אריינלאזען. אויב ער וועט ארויפ־קומען צו אייך, זאלט איהר מיט איהם די טיר פאר־האקען, איהם אראפווארפען פון אלע טרעפ. איהר זאלט אויך נישט דערלאזען, אז אייער טעכטערל זאל מיט איהם זיך טרעפען אנדערשוואו. זאגט איהר עס מיר צו ?

רבקה'לעס פאטער האט עס איהם אלץ צו־געזאגט.

צומארגענס אין אווענד, ווען איך בין ארויפ־געקומען צו די קאטשינסקי'ס, האט די מוטער געעפענט די טיר און ערקלערט :

— יאסעל מען קען איין נישט אריינלאזען. אז נישט, וועלען מיר פערלירען אונזער ברויט. אייער פאטער האט אנגעזאגט, אז מען זאל אייך נישט אריינלאזען.

— טא, שיקט ארויס רבקה'לען צו מיר.

— זי איז נישטא ! — האט די מוטער גע־ענטפערט.

— פאר וואס זאגט איהר מיר א ליגען ? כ'האב ערשט געהערט איהר שטימע — האב איך געענטפערט.

— יאסעל — האט די מוטער זיך ביי מיר געבעטען — איהר דארפט מעהר נישט זעהן רבקה'־לען. אייער פאטער וויל עס נישט. עס שטעהט איהם ביי ... אז נישט, וועט ער פון אונז צונעמען די ארבייט גאנץ אהיים, יאסעל, און לאזט אונז צורוה.

אבער רבקה'לע האט מיך שוין דערזעהן און פון ווייטען געוואונקען, אז איך זאל ווארטען אויף איהר אונטען.

איך האב זיך באהאלטען אין א ווינקעל איז גרויסען טונקעלען האל. אין א האלבע שעה ארום איז רבקה'לע אראפגעקומען, פערביי־געגאנגען און א זאג געטון : „אין קאליע גארטען", און איז אוועק.

איך בין באלד אוועק דורך אנדערע גאסען אין קאליע גארטען. מיר האבען זיך דארט געטרא־פען און אוועקגעזעצט זיך אויף א באנק אין א ווינקעל פון דעם טייל וואס מ'האט גערופען שיטע־רען גארטען.

מעשה שטן, האט די דינסט וואס איז געווען ביי אונז, בעמערקט דורכן פענסטער וואס געהט ארויס צו דער גאס, רבקה'לע'ן ארויסגעהן און באלד דערנאך מיך, און זי איז מיר גלייך נאכגע־גאנגען. זי איז באלד אוועק דאס דערצעהלען מיין פאטער. ער האט באלד איבערגעלאזט אלצדינג און צוזאמען מיט הערשלען איז ער אנגעקומען אין גארטען און איז אויסגעוואקסען הינטער מיר. צוויי פייערדיגע פעטש האבען אפגעהילכט אויף מיינע באקען, און ער האט גענומען שרייען און מיך שלעפען אהיים מיט אלע זיינע כחות. הערשעל, ווידער, איז פארפאהרען רבקה'לען אין די האר־אריין. ער האט זי געריסען ביי די צעפ, זי גע־זידעלט און בעליידיגט און איהר געזאגט, אז ער וועט זי טויט מאכען, אויב ער יועט זי נאך אמאל זעהן מיט מיר.

מיין פאטער און מיין ברודער האבען מיך ענדליך אהיים געפיהרט, מיט זידלערייען און בע־ליידיגונגען. זיי האבען ווידער געמאכט א סקאנ־דאל ביי די קאטשינסקי'ס און זיי געזאגט, אז פון איצט אן וועלען זיי אין קיין פאל נישט קריגען מעהר קיין ארבייט.

ווען רבקה'לע איז אהיימגעקומען, איז מען זי בעפאלען פון אלע זייטען און ווער עס האט געהאט א האנד האט זי ארויפגעלייגט אויף איהר. אלע אין איין קול האבען געשריגען, אז זי ברענגט אונטער דאס גאנצע הויז, אז אלע וועלען שטאר־בען פון הונגער צוליב איהר.

אין א וואך ארום האבען זיך די געמיטער ביי אונז אין הויז שוין געהאט אביסעל בערוהיגט, אבער ביי די קאטשינסקי'ס זענען בריידע ווענט־שטו־לען געשטאנען ליידיג. מיין פאטער האט זיי בשום אופן נישט געוואלט ווידער געבען קיין ארבייט. איך האב דאן געבעטען מיין פאטער, אז ער זאל זיי ווידער געבען ארבייט און איך האב דערביי צוגעזאגט, אז איך וועל זיך מעהר מיט רבקה'לען נישט זעהען. ער האט מיך אבער אפגעשטויסען פון זיך מיט א געשריי :

— כ'גלויב דיר מעהר נישט !

— וועסט עס בעדויערען ! — האב איך גע־ווארענט מיין פאטער.

איך האב בעשלאסען, אז איידער צו לעבען אזא לעבען, איז בעסער צו שטארבען און האב נאר געוואלט זעהן פאר'ן טויט נאך איינמאל רבקה'־לען. איך האב גענומען דעם „סטרוזש" פון הויף א צעטעלע און א רובעל פאר'ן וועג און איהם גע־בעטען, אז ער זאל דאס צעטעלע איבערגעבען רבקה'לען ווען קיינער וועט נישט זעהן. ער האט עס מיר צוגעזאגט. איך האב איהר געשריבען :

„איך האב בעשלאסען, אז עס איז בעסער צו שטארבען, איידער צו לעבען אהן דיר. כ'וויל דיך בלויז זעהען נאך איין מאל, ארום 2 ביינאכט, ווען אלע וועלען שוין שלאפען, גנב'ע זיך ארויס. איך וועל ווארטען אויף דיר אין טויער.

דער סטרוזש האט מיר צוריקגעבראכט א צע־טעלע מיט פאלגענדע ווערטער : „כ'וועל דיך בעשטימט זעהן און אויך צום לעצטען מאל. כ'וועל געהן מיט דיר".

ארום צוויי א זייגער האב איך זיך ארויסגע־גנב'עט פון דערהיים. רבקה'לע האט שוין געווארט אויף מיר.

איך האב געזאגט רבקה'לען, אז איך האב בעשלאסען צו בעגעהן זעלבסטמארד, ווייל איך קען נישט לעבען אהן איהר. זי האט געוויינט און מיר געזאגט, אז זי וויל שטארבען מיט מיר צו־זאמען.

מיר האבען זיך אפגערעדט, אז אויף מארגען, ארום 4 א זייגער נאכמיטאג, זאלען מיר ביידע — איך, ביי מיר אין הויז זי, ביי זיך — טרינקען יאד.

מיר האבען זיך געגעבען די הענט און געוויינט.

(ווייטער זונטאג)

א פאר — איאס געוועהר פאר א בערג צוקונפט

די געז. „פרא וואולטשאנסקא 21, קאנצערט סיאנירט ר'ורכי קאריום פון ווארשאווער קרייז מיט רעכט ארויסגעגעבען צייטשריפטען פיהרט פאלגענ־דע אפטיילונגען : דרוקעריי, וועש־ניהעריי, גארסע־טען־מאכער, שטר, אנדולאציע, מאניקור און הוטען־פוצעריי. א די שילעריננס געפינען זיך פרויען פון אלע ווען דערווייטער אויך מיט העכערער בילדונג.

די געז. „פראפיהרט נישט קיין אפגעריסע־נע פילאנטראפישטיגקייט, זי שאפט נישט קיין קינסטליכע אזא'ן פאך פון דער אלגעמיינער ארימקייט, נאר א פאקטיש צילבעוואוסט און פרוכטבאר.

א געזונדער אנעלישער צוגאנג צו דעם טרעג־טען אומגעוועהטע פראבלעם פון אונזער צייט — צו דער אריינבעשעפטיגט נישט אין דער צייט וויליגער מילדעגן דעם הינגער פון פעטענט, נאר אויף געגעבען פעסטע יסודות אין קאמף פאר דער עקזיסטענץ וועלכער דאס פעסטע און שטארקסטע איז פאך.

מערלעך פו־באנק, פרויען, וואס האבען שוין לעבענס־ערפאהרונגען. סטודענטקעס, וואס די איצטיגע בעדינגונגען נישט צו פערענ־דיגען דעם שטודיאם אלעם שטרעבט צו א פאך, גלויבענדיג און נישט אהן א יסוד. אז אין דער צוקונפט וועט זי געבען ברויט.

נישט קוקנדיג אויף דער ארבייטסלאזיגקייט, קען א גוטע, פאכמענטיש־קוואליפיצירטע ארבייטערין זיך געפינען אן עצה אין לעבען.

דעריבער מיר, אז די גאנצע געזעלשאפט וועט אונטערשטיצן די טעטיגקייט פון דער געז. „פראצא" בעט דארף יעדע פרוי וויסען, אז א פאך איז א על צו זעלבסטשטענדיגקייט און דורכדעם צו גלייכע פולע געזעלשאפטליכע רעכט, יעגע פאך גלייכבערעכטיגונג צו וועלכער עס שטרעבט וואוסטזינגע פרוי.

NADESZŁ...
Kapelusz...
pilśniowe i ...me
HABIG I H...EL
w różnych gat...
B. KLAJNUM
Piotrkowska 31, ...2=18.
88, ...=16.

...לבסטמארד

(א) ...אפניצקא 28 האט זיך געסמ'ט מיט סובלי... 28־יאהריגע יוזעפא שיטש־קאווסקא.

אין א... צושטאנד האט מען זי אפגע־פיהרט אי...ל.

די ס'ים זעלבסטמארד איז מחלוקות אין דער מ...

משפט א גנב

(א) ...יאהריגער פראפעסיאנעלער גנב יא...על י...עכטען צום 15־טען מאל געמשפט ... ווארען ...טאטישען געריכט.

צום ...מאל איז ער „פערשיט געגאנ־גען" ביי... ווען ... וועש פון הענעך כענטשינסקי (שנקעווי...

ער ...מען א פסק דין — אנדערטהאל־בען יאהר...

פערהאלטענע און בעשטראפטע

אין דעם טאג פון די וואהלען צום שטאט-ראט

(א) אין רעזולטאט פון די שטרענגע פער־ארדנונגען, זענען דורך דער אדמיניסטראטיווער מאכט ארעסטירט געווארען דעם פערגאנגענעם זונטאג א ריהע פערזאנען, וועלכע מען האט געכאפט ביי דער האנד ביים שטערען די עפענטליכע רוה.

פאר'ן בעזיצען א פייל אויף א שנירעל איז פערמשפט געווארען אויף דריי טעג ארעסט א גע־וויסער גאלדבערג (פאלודניאוא 22), אויף א וואך ארעסט איז פערמשפט געווארען פאר'ן טראגען ביי זיך א גאדדערעהויעל מיעטשיסלאוו פראנטשאק, ביידע זענען מיטגלידער פון פ. פ. ס. צו א וואך ארעסט זענען פערמשפט געווארען די ענדעקעס, וועלכע זע־נען אנגעקומען פון ווארשאווער פאוויאט : סטעפאן בראווסקי און סטאניסלאוו פיעטשאק, מהאט ביי זיי געפינען רעוואלווערען. אויף דער סקערניע־וויצער גאס זענען ארעסטירט געווארען די ענדעקעס: יאן לאובע (סטארא־גאדקא) פערמשפט אויף דריי טעג ארעסט. יוזעף קשעווינא (רודא פאביאניץ) א וואך ארעסט, אנטאני גזשעלטאשק (שעראדזער קרייז) מיט א פראנצויזישען באגנעט 1 טאג ארעסט. און זנטאני סאלענצקי (שעראדזער קרייז), געהאט ביי זיך א שטעקען פערענדיגט מיט א ט...אק — 1 טאג ארעסט.

אויף דער סענאטאר סקי גאס זענען פערהאל־טען און נעכטען ארעסטירט געווארען : יאן יאסטער פון וויסאקא 15, געהאט ביי זיך א קאסטעט — 1 טאג ארעסט און אנטאני קאטשמארעק (לאסקער קרייז), סטאניסלאוו יאזארסקי (רודא פאביאניץ) און יוזעף נאוואק (שעראדזער קרייז) — פאר'ן טראגען מיט זיך גראבע שטעקענס — צו 1 טאג ארעסט.

אויף דער פאגראניטשנא גאס איז פערהאל־טען געווארען מיט א פאק סטאניסלאוו ברוסט (סלאנעטשנא 3). — א ... ארעסט.

אויף רוג פיעטריק. ווער און נאזוראט זענען פערהאלטען און נעכטען בעשטראפט געווארען פאר טראגען מיט זיך קאסטעטען : יאן קאבעדושא (טא־מאשאוו), העניק סוכאוויעצקי (טאמאשאוו) — צו 3 טעג אעסט.

אויף פאגראניטשנא־גאס איז ארעסטירט גע־ווארען יואצלאוו קעמפא ביי וועלכען מהאט געפינען א גאז רעהר. ער איז פערמשפט געווארען אויף 2 וואכען ארעסט.

בעת א רעוויזיע אין לאקאל פון פראסא פאל־סקא (פיעטריקאווער 92) איז ארעסטירט געווארען א געוויסער העניק רעמבא פאר'ן טראגען אן דערלויבט א רעוואלווער ער איז פערמשפט געווא־רען צו בעצאהלען 100 זל. שטראף אדער זיצען 10 טעג־

Dr. med.
J. Schlosser
כירורג
ul. CEGIELNIANA 30, tel. 122=16.
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 4–7 אווענד.

ערפילט אייער פליכט! עס דאַרף קיינער נישט פעהלען!

פערשרייבט אייך אלס מיטגלידער אין „בית מחסה לזקנים“

אויף די באַלקאָנען וואָס געהען אַרויס אין הויף קען מען שטעלען סוכות

אויף דער אינטערווענץ פון פרעזעס מינצבערג איז ערלויבט געוואָרן דורך דער מאַכט צו שטעלען סוכות אויף די באַלקאָנען, וועלכע געהען אַרויס אין הויף און וועלכע זענען זיכער פאַר אַנאומגליק.

דאַגעגען איז נישט ערלויבט צו שטעלען קיין סוכות אויף באַלקאָנען, וועלכע געהען אַרויס אויפ'ן גאַס.

Gabinet Kosmetyczny
I. NAMIOTOWA
POWIŚCIŁA.
Narutowicza 11,
front, piętro.

„יונג ביהנע“

צום היינטיגען ערשטען אויפטריט פון יונגען עקספּערימענטאַל-טעאַטער אין ראַזמאַיטאָשטשי

היינט טרעט אויף צום ערשטען מאָל אין היגען „ראַזמאַיטאָשטשי“־טעאַטער די „יונגע ביהנע“ פון וואַרשאַ.

דער דאָזיגער נאָמען איז אַ נייער, באַר דאָס טעאַטער איז דאָס בעקאַנטע „יונג־טעאַטער“ אין ד״ר מיכאַל וויינכערט׳ס אָנפיהרונג.

אין פאַריגען יאָהר האָט דאָס „יונג־טעאַטער“ שוין געפייערט גרויסע טריומפען ביי אונז אין שטאָט מיט די אויפפיהרונגען פון „באָסטאָן“ און „טרופּע טאַנענצאַפּ“.

דער געענדערטער נאָמען פון טעאַטער האָט געווים אַ טיפע סיבה, וואָס שטאַמט פון שוועריגקייטען, וואָס אַזאַ טעאַטער, וועלכעס לאָזט זיך אויף קינסטלערישע עקספּערימענטען — קומט אויס אַדורכצומאַכען.

יעדער נייער אויפטו, יעדער נייער עקספּערימענט, דאַרף פיהרען אַ שווערען קאַמף פאַר אָנערקענונג, בפרט אויפ'ן געביט פון קינסטלערישען טעאַטער־שפּיל.

די „יונגע ביהנע“ האָט איבערגעריסען מיט דעם ביז־איצטיגען סטיל און פאָרמען פון יודיש טעאַטער־שפּיל און האָט זיך געלאָזען אויף אַ נייעם וועג.

די ערשטע אויפפיהרונגען, וואָס מיר האָבען אין פאַריגען יאָהר געזעהן אין דאָזיגען טעאַטער, האָבען אונז איבערצייגט, אַז קודם־כל האָבען מיר פאַר זיך אַ טעאַטער פון דרייסטע און געוואַגטע שריט מיט אַ טיף־ערנסט קינסטלערישען כאַראַקטער. דאָס איז אַ טעאַטער, וואָס בויט זיך אויף יונגע ענטוזיאַסטישע אַרטיסטישע כחות.

איצט קומט דאָס טעאַטער מיט אַ נייער אויפפיהרונג, וואָס דאַרף זיין אַ נייער טעאַטראַלער פּרוב פון אַ קינסטלערישער לעזונג פון אַ שווערען פּראָבלעם.

עס האַנדעלט זיך וועגען יעקב פּרעגער׳ס „שמחה פלאַכטע“, וואָס איז געבויט אויף פאָלקלאָר און פאָלקסטימליכע מאָטיוען און איז דער היפּוך פון ביז איצטיגען ראָמאַנטישען צוגאַנג צום ענין חסדות.

אגב האָט „שמחה פלאַכטע“ אַביסעל אַנגעהעריגקייט מיט אונז לאָדזער. מיט אַ פּאָר צעהנדליג יאָהר צוריק האָט דער לאָדזער משכיל און מחבר פון אַ רייה מעשה־ביכלעך, יעקל מאָרגענשטערן, אויך פאַרעפנטליכט אַ מעשה־ביכעל „שמחה פלאַכטע“, וואָס ווערט נאָך געלעזען ביז'ן היינטיגען טאָג צווישען פּרימיטיווען עולם.

יעקב פּרעגער האָט דעם דאָזיגען שמחה פלאַכטע פאַרוואַנדעלט אַלס קאַנווע פאַר זיין פאָלקסטימליכער קאָמעדיע.

דער היינטיגער ערשטער אויפטריט פון דער „יונג־ביהנע“ אין דער פּרעמיערע „שמחה פלאַכטע“ וועקט ביי אונז אַביסעל אומזיכער לאָקאַלען פּאַטריאָטיזם און שאַפט אַזוי אַרום אַ פייערליכע שטימונג און אין דער דאָזיגער שטימונג זענען מיר מקבל־פנים דעם קינסטלערישען טעאַטער.

טעאַטער־מענש

„יודעל מיט'ן פידעל“

נייער יודישער פילם אין לאָדז

ווי מ׳טיילט מיט, זענען שוין אלע אויפנאַמען צו דעם מעכטיגען פילם „יודעל מיט'ן פידעל“ — פאַרענדיגט.

דער פילם האָט אָפּגעקאָסט א גרויסע סומע געלד. פערמאָגט א רייכע אויסשטאַטונג און פּראַכטיגע סצענעס. אין דער חתונה־סצענע באַטייליגען זיך אַנ׳ערך 450 אַרטיסטען. רעזשיסירט דעם פילם האָבען יוסף גרין און פּשיבילסקי.

אין דעם סימפאָנישען אָרקעסטער נעמען אַנטייל 65 פּערזאָן אונטער דער דיר. פון בעוואוסטען אַמעריקאַנער דיריגענט אברהם עלשטיין.

די הויפּט סענסאַציע פון דעם פילם איז, וואָס די הויפּט־ראָלע פיהרט אויס די בעריהמטע אַרטיסטקא מאָלי פּיקאָן, ווער ס׳האָט אַמאָל געזעהן מאָלי פּיקאָן, וועט זי קיינמאָל נישט פאַרגעסען.

ס׳איז דערום צו האָפען, אַז דער פילם וועט האָבען א גרויסען ערפאָלג. די פּרעמיערע פון „יודעל מיט׳ן פידעל“ וועט פאָרקומען יום־טוב אין קינא „איראָפּאַ“.

דער גרויסער „הזמיר“־קאָנצערט („מול הישימון“ פון פּראָפ. י. זאַקס) קומט פאָר ד. 5 אָקט. אין פילהאַרמאָניע

דער גרויסער הזמיר־קאָנצערט „מול הישימון“ פון פּראָפ. י. זאַקס, וועלכער האָט געזאָלט פאָרקומען אין „העלענאָוו“ איז ווי בעוואוסט צוליב די שלעכטע וועטערן נישט פאָרגעקומען.

איצט טיילט מען מיט, אַז דער דאָזיגער קאָנצערט וועט פאָרקומען דעם 5־טען אָקטאָבער (3־טער טאָג חול־המועד סוכות) אין פילהאַרמאָניע.

דער קאָנצערט, אין וועלכען ס'ווערט אויפגעפיהרט פּראָפ. י. זאַקס בעריהמטע קאַנטאַטע „מול הישימון“, האָט אַרויסגערופען אין לאָדז ביי די מוזיק־ליבהאָבער ווי ביי די מאַסען א שטאַרקען אינטערעס. ס׳איז דערום צו דערוואַרטען, אַז דער קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע“ וועט האָבען א גרויסען ערפאָלג.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

פייערליכע פּרעמיערע אין פילהאַרמאָניע

אויפטריטען פון נחמה, קאַדיש, חאַש, קוטנער

מאָרגען דאָנערשטאָג 4 נ. מ. און 9 אָוונט ווערט געגעבען צום ערשטען מאָל אין לאָדז די פייערליכע פּרעמיערע „אַמעריקאַנער ליטוואַק“ דורכ'ן גלענצענדען אַנסאַמבל מיט נחמה, קאַדיש, חאַש און קוטנער בראש.

די פּיעסע איז געשפּילט געוואָרן א גאַנצען סעזאָן אין וואַרשאַ מיט גרוים ערפאָלג.

„אַמעריקאַנער ליטוואַק“ איז אַ מוזיקאַלישע אָפּערעטע מיט א סך געזאַנגען, פאָלקס־ניגונים און קאָמישע סצענעס, אַזוי, אַז דער עולם וויילט זיך אַ פּאָר שעה אין א פּייערליכער, האַרציגער שטימונג.

„אַמעריקאַנער ליטוואַק“ איז דורך דער טרופּע געשפּילט געוואָרען אין אַלע גרעסערע שטעט אין פּוילען.

„אַמעריקאַנער ליטוואַק“ ווערט אויך געשפּילט פרייטאָג 4 נ. מ. און 9 אָוונט שבת 4 נ. מ. און 9 אָוונט.

פון פּוילישען טעאַטער

היינט און מאָרגען 8.30 אָוונט ווערט געשפּילט די קאָמעדיע „לודזישע נאַ קזשע“.

פרייטאָג, שבת און זונטאָג אָוונט ווערט געשפּילט „וויעלקאַ מילאָשטש“.

צום נייעם שול־יאָהר

יאָהר איין, יאָהר אויס, מיטן אָנהויב פון שול־יאָהר קומען נישט ווילענדיג אויפן רעיון טרויעריגע מחשבות וועגען דעם יוד'שען שול־וועזען בכלל און רעליגיעזען שול־וועזען בפרט.

דאָס יודישע לעבען אין פּוילען ווערט פון טאָג צו טאָג שווערער, אומערטרעגליכער. אַרויסגעשטויסען וואָס אַמאָל אַלץ שטאַרקער פון יעטוועדער ווירטשאַפטליכער פּאָזיציע פערלירען די יודען דעם מאַטעריעלען באַזיס פון אונטער די פיס. דאָס יודישע לעבען ווערט צוריקגעשטויסען אין די ענגע ראַהמען פון אַמאָליגען געטאָ און דאָס רופט זיך אָן אין אַ גאַר גרויסער מאָס אויף זיין גייסטיגען מהות און אַלס אויסדרוק דערפון קומט דאָס טרויעריגע קאַפּיטעל וואָס רופט זיך: יודישעס שול־וועזען.

מען וואָלט געדאַרפט אָנשרייבען גאַנצע בענדער, אויב מען וויל געטרוי בעשרייבען די גרויסע מאַרטיראָלאָגיע פון יודישען שול־וועזען אין פּוילען. גענוג, אַז מיר יודען האָבען נישט אין לאַנד קיין איינציגע אמת יודישע מלוכהשע שול אין ריכטיגען זין פון וואָרט — די יודישע מלוכה'שע פאָלקס־שול, די אַזוי גערופענע „שאַבאַסובקעס“ זענען נאָר א סוד ראַגאַט פון א יודישער שול. די אונטעררייכטס־שפּראַך איז אין די די פּוילישע, וואָס בנוגע די יודישע למודים, באַגרענעצט זיך עס מיט דעם למוד פון „רעליגיע“ צוויי מאָל אין דער וואָך. און אויב אַמאָל האָבען נאָך געלערנט רעליגיע קוואַליפיצירטע לעהרער, און ביי געוויסע בעדינגונגען האָבען זיי אויך אין די שמאָלע און בעגרעניצטע ראַהמען געקאָנט אַריינברענגען א געוויסע מאָס וויסען פון יחדות און טראַדיציע — איז דער דאָזיגער מצב לעצטענס פערענדערט געוואָרען ביז גאַר. דער למוד פון רעליגיע ווערט איבערגעגעבען אזעלכע לעהרער, וועלכע האָבען נישט קיין שום קוואַליפיקאַציעס נישט מיינדעסטע פאָרבעריטונג, אַזוי, אַז עס טרעפט גאַנץ אָפט אַז יודישע רעליגיע לערנען מענשען וואָס האָבען קיין שום אהנונג פון תורה און טראַדיציע, זענען אליין גאַנץ ווייט פון רעליגיע, זייער איינציגע קוואַליפיקאַציע בעשטייט אין דעם וואָס זיי זענען געבוירען יודען.

די דאָזיגע טרויעריגע לאַגע האָט אין א גרויסער מאָס מיטגעווירקט צו דעם וואָס עס זענען ענטשטאַנען א גרויסע צאָהל פּריוואַטע און געזעלשאַפטליכע חדרים—שולען. דאָס זענען זעהר בעדעכטיגטע אינסטיטוציעס אויף דער יודישער גאַס. אבער אויך דאָ וואָלט מען בעדאַרפט נאָך זעהר פיל אַרבייט פערלייגען בכדי די דאָזיגע יודישע רעליגיעזע שולען אורעקצושטעלען אויף דער געהעריגער הויך בין צו קאָנען והערען די רעפּרעזענטאַנץ פון יודישען שול וועזען.

דאָ רוקען זיך אַרויס אויפ'ן ערשטען פּלאַן צוויי ערליי אויפגאַבען: ערשטענס, געבען די קינדער אַן אמת רעליגיעזע ערציהונג, געבען זיי אין דער פּאָל־סטער מאָס אַלערליי יודישע למודים בכדי דאָס קומענדיגע דור זאָל וויטער שפּינען דעם גאָלדענעם פאָדים פון אונזער תורה ומסורה, פון עכטער יודישער קולטור, ערמעגליכען פאַר די תלמידים דעם צוטריט צו די אור־קוואַלען, צו די יודישע גייסטיגע אוצרות, און בכלל צו ערציהען זיי אַלס אמת׳ע יודען.

צווייטענס, דאַרפען מיר געדענקען ביי וועלכע בעדינגונגען ס'קומט אויס די יודישע פאָלקס־מאַסען צו קעמפען פאַר זייער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ און אַז אָהן וועלטליכער בילדונג פון מינימום כאָטש 7 קלאַסען פאָלקס־שולע, איז אומעגליך ביים היינטיגען טאָג דער צוטריט צו וועלכען עס איז פאַך, אָדער אַנדערער בעשעפטיגונג. יעדעס קינד מוז ביים צוטרעטען צו וועלכער ס'איז אַרבייט בעזיצען א צייגניש פון ענדיגען א פאָלקס־שולע. אַזאַ בערעכטיגטע צייגניש גיט אַרויס די מלוכהשע פאָלקס־שול אָדער אַזאַ פּריוואַט־שול וואָס האָט די זעלבע רעכט פון א מלוכהשע שולע.

אין דער הינזיכט מוזען מיר דערמאָהנען לטובת צוויי שולען אין אונזער שטאָט, וועלכע האָבען זיך פערדינט און קונה שם געווען אַלס מוסטער־שולען פון עכט יודישער און גלייכצייטיג וועלטליכער ערציהונג. דאָס זענען די מוסדות החנוך „ארחות נעם“ (קילינסקיעגאָ 50 און אַל. 1 מאַי 20) וועלכע זענען א דאַנק די גרויסע אָנשטרענגונגען פון פּערסאָנאַל און דער מיהזאַמער אַרבייט פון זייער אָנפיהרערשאַפט דערהויבען געוואָרען דורך חנר שול־מאַכט צו דער העכסטער מדרגה, און בעקומען די זעלבע רעכט וואָס די מלוכהשע פאָלקס־שולען (ד. ה. 3־טע קאַטעגאָריע).

די דערמאָהנטע שולען געהערען צו די שולען אין אונזער שטאָט וועלכע ערפילען זוי געהעריג די אויבען־דערמאָהנטע אויפגאַבען, סיי אלס וועגט רעליגיעזער מוסד החנוך, וואו עס ווערט די קינדער געגעבען אַן'עכט יודישע ערציהונג עפּ״י תורה ומסורה. עס ווערט געלערנט אין דער פולער מאָס יודישע למודים. אָנהויבענדיג פון למוד הדרדקי ביז תלמוד ופוסקים א. אז. וו. ביז הוראה. די אלע יודישע למודים ווערען געלערנט דורך יראים ושלמים, תלמידי חכמים מופלגי תורה און רבנים. — סיי אלס שולען וועלכע בעפרידיגען פולשטענדיג דעם פערלאַנג פון דער צייט. די שילער בעקומען וועלטליכע למודים לויטן פּוילען פּראָגראַם פון די מלוכהשע שולע און די הויפּט־זאַך זיי בעקומען א בערעכטיגטע צייגניש נאָכן ענדיגען פון די שולע.

דערייבער שטרייכען מיר אונטער די גרויסע פּערדינסטען פון די דערמאָהנטע חנוך אינסטיטוציעס פאַר דעם יודישען שול־וועזען בכלל און פאַר דעם רעליגיעזען חנוך בפרט, מיט דעם דערוואַרטונג פאַר זיך די רעכט פון מלוכהשע פאָלקס־שולען, און דאָס דאַרף דורך דער יודישער געזעלשאַפט אויף א געהעריגען אופן אָפּגעשאַצט ווערען.

(*) פּ. ל.

וואַרשאַווער איציעלע בערזע

דעוויזען:

לאָנדאָן	26.23
ניו־יאָרק (קאַבעל)	531,3/8

אפּיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי	103.50
3 פּראָצ. אינוועסטיציע I. פּרעמירטע	61.75
4 „ „ II.	62 75
7 „ דאָלאַרובקע	45.50
— „ סטאַביליזאַציע	46
5— „ וואַרשאַווער	53.50
5— לאָדזער	47.50

מעלדונג

איגוד הציונים המהפּכנים (יודענשטאַט־פּאַרטיי)

בלאָדז פּעטריקאַווער 47

זונטאָג דעם 5־טען אָקטאָבער ה. י. 8.30 אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל דער ערשטער זונטאָג־אָוונט אויף וועלכען עס וועלען אַרויסטרעטען מיט רעפעראַטען די חברים: אַדוו. גייזלער, דער מוסר־השכל פון שטאָט־ראַט וואָהלען, מגר. שעפּסקי — איבערזיכט איבער דער ציוניסטישער פּאָליטיק, מגר. לעווינסקי — אַקטועלע פּראָבלעמען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק.
איינגאַנג פריי פאַר חברים און סימפּאַטיקער.

לערנט זיך א פאַך!

אויף די פּראָפעסיאָנעלע לערן־וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט“ ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען ביי פאָלגענדע פאַכען:

1. מעכאַנישע טריקאָטאַזש־אַרבייט.
2. מעכאַנישע זאָקען־אַרבייט.
3. מעכאַנישע וועבעריי.
4. מעכאַניש שפּולען.
5. כוויטער־שטריקעריי.
6. הענטשקע־שטריקעריי.
7. פרויען־שניידעריי מיט צושניידען.
8. וועש־נייהען מיט צושניידען.
9. גאַרטעלען־אַרבייט מיט צושניידען.
10. אָנדולאַציע. 11. מאַניקיור.

געזעלש. „אָרט“, וואָלטשאַנסקאַ 27.

סטאָמאַטאָלאָגישע לעטשניצע 1.
מיט שטענדיגע בעטען
פון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאָווער 56, טעל. 129·77
כירורגיע פון ציינער, קיהן־באַקען און יאָסלעס

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעמט אָן פון 8—11 נאָכמ. און פון 6—8 אָוו.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציינער און ציאָסלעס
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
Piotrkowska 56, tel. 129-77.

דאָס נייע בוך
זי שפּילט ווייטער
פּיעסע אין 3 אַקטען, 4 בילדער
— פון —
ח. י. בזשאָסטאָווסקי
צו בעקומען אין דער אַדמיניסטר. פון „נייעם פאָלקסבלאַט“.
פּיעטריקאָווער 21.

ערשינען א בוך פון משה בראָדערזאָן

עס איז אַרויס פון דרוק דאָס בוך „פאַרשמעלונגען“ פון משה בראָדערזאָן.
דאָס בוך ענטהאַלט פאָלגענדע סצענעס:
1) שיילאָק לאַכט. 2) סאַלווע בענעדיקטע. 3) בלשאצר. 4) בעראַנזשעריע. 5) קוויטאַ־דאַ־פּע. 6) היינריך און לאָרעליי. 7) זינגט פּילאַטוס. 8) דער קעניג דעצידירט. 9) זיין הויקער. 10) תמות נפשי. 11) ביי די טויערען פון ירושלים. 12) קאַרלינא.
פּרייז 10 זל.
צו בעקומען אין אַדמיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“.

הירצליך אין קינא
„RIALTO“
פּרעמיערע!
פון נייעסטען און פרעהליכסטען און מעלאָדישסטען פּוילישען פילם מיט
Jadwiga Smosarska
Michał Znicz
St. Sielański
Aleks. Żabczyński
א. נ.
„JADZIA“
הירצליך אין
RIALTO

דער לאנגיעהריגער

קירזשנער=אטעליר פון M. FISZLEWICZ

פיהרט אויס אלערליי פעלץ=בעשטעלונגעז און רעפעראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. קאנקורענץ-פרייזען.

פיעטריקאווער 20 — טעלעפאן — 221=39

דאמען-שניידער-אטעליר פון M. PRAJS און קירזשנער-ווערקשטעל M. BURSZTYN

(dawn Cegielniana 37) געפינט זיך איצט אויף ציגעל=גאס 10 פראנט 1=טער שטאק, טעל. 162=76 פיהרען אויס זעמטליכע בעשטעלונגען לויט די לעצטע פאריזער מאדעלען צו נידריגע פרייזען

דאקטוירים=אפטיילונג

Dr. med. **ŁASKI**

פאלודניאווא 2

צוריקגעקערט

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

נעמט אן פון 9 ביז 11 און פון 3 ביז 7 אוו.

Dr. med.

FELIKS TURYN

אינערליכע קראנקהייטען

ספעצ. פון פערדייאונגס-ארגאנען

צוריקגעקערט

Al. Kościuszki 22, tel. 133-05.

DR.

S. Kantor

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (מענער-שוואכע)

90 פיעטריקאווער 90

טעל. 129=45

נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 6—9 אוו.

אויערן, נאז און האלז און לונגען-קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר־ רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אווענט

ביי דער קליניק איז טעטיג

א רענטגען= גאבינעט

פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיער

DR.

J. HERSZFINKIEL

ספעצ. פאר קינדער=קראנקהייטען

צוריקגעקומען

נעהמט אן ביי זיך זשעלאנא 8a

טעל. 111-87

ווי אויך אין דער לעטשניצע „פאמאץ" אלעקסאנדראווסקא 1.

Dr. med.

P. Braun

צוריקגעקעהרט

ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57

נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.

ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Prywatne Pogotowie

„SZYBKA POMOC LEKARSKA"

tel. 15-111

BAŁUCKI RYNEK

(Zgierska 56)

Czynne przez całą dobę bez przerwy.

Dr. med.

M. TAUBENHAUS

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט

פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען

פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט

.. שער 11. טעלעפאן 246-09

נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו.

Dr.

Wajnberg

ספעציאליסט פאר לונגען. הארץ און סטלערוז קראנקהייטען

פיעטריקאווער 145

טעל. 126-02.

נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5 8-9 אוו.

Dr. med.

M. GLAZER

ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

ZACHODNIA 64, tel. 185=49

נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.

זונטאג און חגאות פון 10—12 בייטאג.

ד"ר **העללער**

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע

8 טראוגוטא 8. טעל. 179-89

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.

זונטאג פון 10—2 מיטאג.

צוריקגעקעהרט

פאר פרויען - א ספעציעלער ווארטע-זאל

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט

צוריקגעקעהרט

Doktór

A. S. Tenenbaum

אינערליכע קראנקהייטען

(ספעציעל לונגען)

צוריקגעקעהרט

Piotrkowska 109

telef. 220-25

DR. MED.

G. GERSZTAJN

ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Traugutta 12, tel. 175=10

נעמט אן פון 11—2 און פון 5—830 אוו

Dr. med.

J. Nadel

ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

אנדזשעיא 4, טעל. 228-92.

נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.

דער לעטשניצע בזשעזשינער 11

אין פון 12 ביז 1 בייטאג.

Dr. med.

Michał Wejs

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

לאגעווניצקא 25, טעל. 215-18.

צוריקגעקעהרט

עמפפאנגס-שעה'ן פון 11—1 און 6—8³⁰ אוו.

DR.

Michał URBACH

נערוועז און אינערליכע קראנק.

הייטן און פיזיקאלישע טעראפיע

נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ

Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

לעטשניצע

פאר ווענעריש קראנקע

פון דאקטוירים ספעציאליסטן

לאדז, זאוואדזקא 1

טעל. 122-78

טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.

ווענעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען

אנאליזען פון בלוט און אורין

די פערהיטונגס-סטאציע

איז טעטיג א גאנצען מעת לעת

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.

E. WAJNBERGOWA

אויגען-קראנקהייטען

Dr. med.

M. WAJNBERG

נערוועז-קראנקהייטען

האבען זיך איבערגעצויגען אויף

LEGJONóW 3 (Zielona)

tel. 172-20.

לעטשניצע

פאר ווענעריש=קראנקע

מענער - שוואכע און הויט- קראנקהייטען

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

פיעטריקאווער 45

טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.

פרויען און קינדער נעמט אן א פריידאס טאג פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.

א בעראטונג 3 זל.

DR.

Daniel Kon

STERLINGA 5, tel. 228-08

אינערליכע און נערוועז-קראנקהייטען

נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

צוריקגעקעהרט

Doktór

M. Kalisz

אוניווערזיטעט אין ראסטאק

צאהן-ארצט

סטאמאטאלאג -כירורגיע

פיעראצקיעגא 7 (וואלנעליצקא)

טעל. 108=26

אויפנאהם-שעה'ן פון 3—7.

Dr. med.

M JAKOBSON

כירורג

ביינער-כירורג- ספעציאליסט

D-ra Sterlinga 22

(Nowa-Targowa) tel. 174-42.

Dr. med.

Józef Imich

ספעציאליסט פאר האלז, נאז און אויערן-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

MONIUSZKI 1, tel. 20=997.

Lek.-Dentysta

Jeleńa Halpern

Narutowicza 2, tel. 170-96

צוריקגעקעהרט

נעמט אן א גאנצען טאג.

Dr. I. ZYW

כירורג

צוריקגעקעהרט

11-go LISTOPADA 17,

Telefon 123-41

נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 אווענד

Dr. med. **MAZUR**

צוריקגעקעהרט

און וואוינט איצט

Piłsudskiego 72.

Dr. med.

J. GOLDBERG

ספעציאליסט פאר אויגען=קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Śródmiejska 20, tel. 186-13.

נעמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אווענד

DR. MED.

L. Pikielny

אוראלאג-כירורג

ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין-קראנקהייטען

NAWROT 8, tel. 219=90

נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

צוריקגעקעהרט.

Dr. **W. Łagunowski**

specjalista

chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych

(Gabinet Roentgeno- i światło leczniczy)

PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83

Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.

GUSTAW KOHN

געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.

ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).

ספעצ. פון הייזען אונפרוכטבארקייט.

נעהמט אן אין לאדז

פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03

נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

Dr. med. **Niewiażski**

ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

פראנט, 1טער שטאק

נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט

זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.

ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

Lek. Dentysta

St. Gelberg

Zawadzka 14, tel. 108-33

צוריקגעקעהרט.

Lekarz Dentysta

Jakób Botwinik

נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 3 נאכמ.

אין דער לעטשניצע „פאמאץ" רוג זגערזשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29

און פון 4—10 אווענד אויף נארוטאוויטשא 13. —::— צוגענגליכע פרייזע

פאר ארבייטסלאזע - הנחה.

Doktór Med

Szymon Grinberg

55 פילסודסקיעגא 55

טעלעפאן 168=58

נעמט אן פון 8-טען ד. ח.

פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

Dr. **B. Hurwicz**

Choroby skórne i weneryczne

Piotrkowska 10

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב — פון 8—1 בייטאג

Dr. **I. Piechowicz**

ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט

שרודמיעסקא 18, טעל. 107-79.

נעמט אן פון 8—10 פרי און פון 3—7 אוו.

Dr. med.

Adam GELBART

CHIRURG

צוריקגעקעהרט

Południowa 23 (II sień)

tel. 143-31

נעהמט אן פון 4 ביז 7 אווענד

Dr. med. **A. GIBIAŃSKI**

אינערליכע קראנקהייטען,

ספעצ. פאר הארץ- און לונגען-קראנקה

צוריקגעקעהרט

ZACHODNIA 59a, tel. 133-81

נעמט אן פון 9—11 פריה און 4—7 אוו

Lekarz-Dentysta

J KARMAZYN

ספעציאליסט פאר צאהן=כירורגיע

Południowa 2,

tel. 114-36.

DR MED. **H. Różaner**

הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.

NARUTOWICZA 9,

tel. 128-98.

נעמט אן פון 9—1 פארם. און פון 5—9.

Dr. med.

H. Weishof

צוריקגעקעהרט

שרודמיעסקא 5, טעל. 162=95.

נעהממ אן פון 2—4 און פון 6—8

Dr. med. **LEON FAMILIER**

אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען

6. שערפיעז 37 בענעדיקסא

נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

Zastrzyki — Opatrunki — Dyżury

Dyplom. siostra-pielęgniarka

RÓŻA PECAKÓWNA

Piotrkowska 83, tel. 248-31

prawa of. III wejście, II piętro.

לאבאראטאריום

פ. שאץ, לאדז

פיעטריקאווער 37

8-זנג שטריקער און טריקאטאזש=פאבריקאנטן!!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צום איצטיגן סעזאן
איז מיין הורט=גאלאנטעריע=געשעפט
פערזעהן מיט א גרויסן אויסוואהל פון די בעסטע

ריין=פערשלוסען
שטריק=נאדלען

ווי אויך זעמטליכע צודאטען
צו אויסערסט בילינע פרייזען!
קומט איבערצייגט אייך! קומט איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג ה. אפפעלבוים
לאדז, פולנאצנא 2
טעל. 142-92 P.K.O. 68.384
בעמערקונג: מיר בעזיצען אויף לאגער א גרויסן אויסוואהל פון קנעפ-קלאמערס פאר קאנפעקציאנערן
צו בילינע פרייזען

ווייכטיג פאר אלע!
מריקאטאזש-פוחרים טריקא-עטיקעטען
שטריטה-אפבריק. שטרומה-פאנדראלען
וועש-פאבריק. פערשיר. עטיקעטן און מיטעו
דרוקעריי
בראמבערג
8 — לאדז — 8
צעגעלניאנא
טעלעפאן 255-09.
קאנפעקציאנערן מיטן-עטיקעטען
שניידער-מייסטער מאס-ביכער
בעקער-מייסטער גרוים-צעטלען
בריפבויגען, קאנווערטען, רעכנונגען ווי אויך חתונה-קארטען צו בילינע פרייזען.

ווייכטיג פאר
ברוך=קראנקע

(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס), פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפיס און פערשירענע אנדערע פערקרימונגען=ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די גאפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילען און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן בראך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפיס ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע טמי שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלע הייל=ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא)
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
פוזיענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט דעם ג' לאדזער פובליקום, אז עס איז ערעפנט געווארען די נייע-מאדערנע
טאנץ=שולע
אויף פיעטריקאווער 89
קווער אפיצינע פארטער
אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דיפלאמירטען טאנץ-לערער
S. Rubinsztajn
בעמ. פאר אוואנסירטע שבת און זונטאג פראקטישע לעקציעס.
אנשרייבונגען טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 10 אווענט. מיט אכטונג
דיפלאמירטער טאנץ-לערער
ס. רובינשטיין.

„PRAC"
פרויען-פאך-קורסען ביי דער געז. צו פער-שפרייטען מלאכה צווישען יודישע פרויען אין לאדז: וואלטשאנסקא 21 טעל. 167-15
1) קונסט-שטיקעריי,
2) דאמען - שניידער צושניידען.
3) וועש-צושניידען
4) היטען-פוצעריי.
5) גארסעטען - מאכעריי צושניידען.
6) אנדולאציע
7) מאניקור.
דער סעקרעטאריאט איז אפען פון 9—13 און פון 15—19.

בעקאנטמאכונג.
דאס קאנצעסיאנירטע ביטשריפטן-ביורא צו דער געריכטס- און אדמיניסטראטיוו-אינסטאנצען פון
SALOMON ZALCMAN
איז איבערגעטראגען געווארי פון 1-טען סעפטעמבער ד. י.
פון זגערזשער 23
אויף זגערזשער 50

ווילסטו פערקויפען א ניימאשין
און ערצילען דעם העכסטען פרייז?
ווענד זיך צו:
Skład maszyn do szycia
Singer i Lachman
Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

BILANS BRUTTO
Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi
na dzień 1 września 1936 roku.

STAN CZYNNY:		
Pogotowie kasowe:		
1. Kasa, B-k Polski, B-k Gosp. Kraj. P.K.O. i Polski B-k Komunalny zł.		427.202.61
2. Papiery wartościowe własne		570.218.63
3. Kupony bieżące		600.—
Kredyty udzielone przez Kasę		
4. Weksle zdyskontowane i pożyczkowe	zł. 2.646.243.08	
5. Poż. rzemieśl. spec.	86.270.—	
6. Poż. p. zastaw pap.wart.	692.089.81	
7. R-k bież. zabezpiecz.	1.062.523.91	4.487.126.80
8. Weksle protestowane i należn. w dochodzeniu		62.632.58
9. Nieruchomości		428.412.35
10. Ruchomości		40.839.65
11. Rachunki Różne		183.155.11
12. Procenty i prowizje wypłacone		39.961.—
13. Administracja nieruchomości		12.194.19
14. Wydatki administracyjne		127.700.28
15. Sumy przechodnie		6.500.—
	zł.	6.386.543.20
1. Inkaso		262 675 80
2. Depozyty i zabezpieczenia		4.063.955.54
	zł.	10.713.174 54

STAN BIERNY:	
1. Kapitał zakładowy	zł. 100.000.—
2. Wkłady oszczędnośc. i lokaty	5.419.487.67
3. Zobowiązania inkasowe	35.120.15
4. Przekazy	79.287.67
5. Redyskonto weksli (kredyt dla rzemiosła specjalny)	68.805.60
6. Procenty i prowizje pobrane	298.058.77
7. Administracja nieruchomości	20.315.09
8. Zobowiązania hipoteczne	452.32
9. Kredyty udzielone Kasie przez Inst. Bank.	282.978.90
10. Rachunki Różne	82.037.03
	zł. 6.386.543.20
1. Różni za inkaso	262.675.80
2. Różni za depozyty i zabezpiecz.	4.063.955 54
	zł. 10.713.174.5[illegible]

p. o. Buchaltera
(—) R. Bogdański.

Dyrekcja:
(—) Z. Chudzyński
(—) J. Janicki
(—) L. Saniewski

פערטרעטונג פון ד. פ.
Jos J. LEINKAUF, A. G. WIEN
פיהרט אויס איבערציהונגען אין דער שטאט און אויסער דער שטאט אין אייגענע מעבעל-וואגאנען.
די בעסטע בעדינגונגען.

איבערציהונגען און עקספעדיציעס נאך
ארץ=ישראל
אין גוזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען
„POLSKI LLOYD"
Sp. Akc. oddział w ŁODZI, Narutowicza 13 tel centrala: 250-15.
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.
פערטרעטונג

ווייכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגען
מאכט די עלטעסטע
היטען!
אויף גאנץ נייע ווי אויך נייע היטען צו
3.50
„TOLA"
25 Zawadzka 25

טאנץ=שולע פון זיגמונט העניקאווסקי
שענקעוויטשא 9, טעל. 168-43
איינשרייבונגען פאר נייע שילער און אוואנסירטע ווערען אנגענומען פון 10—12 און פון 4—10 אוו.
בעמ.: אין יום-טוב ספעציעלע טאנץ-קולקעס פאר לאנג=געקליידעטע פון 3 א זייגער נאכמיטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער
„SZTUKA"
קאפערניקא 16.
טעל. 140-72.

היינט פרעזענטירען מיר. פילמען איבער אלע פילמען!
די שענסטע ליבעס-פאעמע און אפפערונג
„שווארצער מלאך"
זעהר ריהרענדע ליבעס-דראמע פון אלע צייטען, מיטן אנסייל פון די גלענצענדע ארטיסטען:
FREDRYC MARCH, MERLE OBERON i HERBERT MARSHALL
נעכסטער פראגראם: BOUNTY אין די הויפטראלן: Charles Laughton i Clark Gable

Założona w roku 1891.
Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6
Członkowie Tow. Opieki nad Zwierzętami ulgowe ceny.

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא
„Siła i Swiatło"
פון וו. סרוקאווסקי.
פאלודניאווא 23, טעל. 139-32
נעמט אן אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט ווי אויך סיגנאליזאציעס. קויפט געניצטע מאטארען און פערקויפט אלע ארט מאטארען און דינאמא-מאשינען צו בילינע פרייזען.
ספעציעלע ווערקשטעל פון מאטארען-רעפעראטור / שנעל, פינקטליך און רעיעל.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער=וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען
אם בילליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעדיק קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירערי.

זעמטליכע
בילדער-איינראהמונגען
ווי אויך ראהמען צו גארדינען און לייסטען צו טאפעטען עמפפעהלט די בעקאנטע ראהמען=פאבריק פון
י. צוריליר
11 נארוטאוויטשא 11
טעל. 153-35.
— בילינסטע פרייזען. —

Niemasz ponad MYDŁO „WYGODA"

בעקאנטמאכונג! איז געווארען איבערגעטראגען — פון — פּיעטריקאווער 31 אויף שרודמיעסקא 27
דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע געעהרטע קונדשאפט, אז מיין
און איז ווייטער פערזעהן מיט די נייעסטע פאריזער מאדעלען. איך עמפפעהל זיך ווייטער דער ג. קונדשאפט.

ערשטקלאסיגער דאמען-אטעליער
מיט אכטונג דיפלאמירטער דאמען-שניידער-מייסטער
I. H. CYMERMAN
פראנט 2. שטאק.
Łódź Śródmiejska 27, tel. 240-79.

ווירכטיג פאר דאמען!
דערמיט טאך איך בעקאנט, אז מיט'ן היינטיגען טאג ערעפען איך א דאמען-סאלאָן
פאלודניאָווא 11 דער דאמען-סאלאָן געפינט
Ch. Czernow ביים הערן פריזיער: אנשטאלט פון
זיך אונטער מיין פערזענליכער לייטונג מיט אכטונג
MONIEK WAJNROT

דער וועלט-בעריהמטער יודיש-איטאליענישער זינגער
BENJAMIN GIGLI
אין דעם וואונדערשעהנעם ליבעס-פילם
פערגעס נישט אין מיר
אין יום-טוב (דאנערשטאג און פרייטאג) פון 12-2 און 2-4 נאכמ. 2 פריהמארגען סעאנסען
פרייזן — פון 80 גראשען
אין Kino „Palace"

Charlie Chaplin
היינט און פאלג. טעג!
דער גרעסטער קאמיקער פון דער וועלט
אין גרעסטען פילם פון אלע צייטען
היינטיגע צייטען
א. נ.
נידריגסטע פרייזען פון דפלעצער: באלקאן 54 גר. | II פל. 85 גר. | I פל. 1.09 זל.
קלאנג-קינא CAPITOL זאוואדזקא 16
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבען פון די נייעסטע אקטואליטעטען. — נעכסטער פראגראם: „ROSE MARIE" מיט J. Macdonald אין דער הויפּט-ראָלע

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

א קירזשנער, א גוטער פאכמאן זוכט בעשעפטיגונג פאר א מינימאלען פרייז. אפערטען אונטער „קירזשנער" אין אדמיני.

איך נעהם אן אויף לוין צו אר-בייטען אויף א 4-ער 80 צמ. און 10-ער 80 צמ. ערפאהרען ביי דוגקעלמאן, פא-מארסקא 7.

זאפארט גאלעגנהייטליך צו פער-קויפען א רענדער-מאשינדעל קראפט צו מריקא אין פולען בעטרייב. ערפאהרען פאלודניאווא 25, וו. 42.

א הויז מיט א גרויסען פלאץ און א נייע אפיצינע צו פערקויפען, קילינ-סקעגא 146.

צו פערקויפען א שטאפגארן-מאשין אין גוטען צושטאנד, ביי ראזמארין, אג-ראראווע 9.

לעהרעריי, גוטע פעדאגאגין, ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע אין פוי-לישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו מעסיגע פרייזען. לאכמאן, בושעוזשינער 15

ס'ווערט געזוכט 8-ער שטריק-מאשי-נען ארויסצוגעבען אויף לוין. צו ווענדען זיך זאפארט, 11 ליסטאפאדא 6, וו. 18.

פון באלד איבערצוגעבען ביליג א גוט איינגעפיהרט געשעפט. אינפארמירען ביי רוזענבערג, בושעוזשינער 23, מ. 8, פון 8 ביז 10 אווענד.

צו פערקויפען א רענדער-מאשין האנט פון 144 נאדלען מיט א טאפעל-צילינדער 112 ביליג מלינארסקע 19 יוזעפאווסקי.

א טרייב-מאשין פון 12 ווינדעס מיט איין מאטאר פון 1/2 פערד-קראפט אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען ביי ברוגיס, פאלודניאָוויע 57 וו. 11.

צו פערקויפען א זינגער קנאפלאך מאשין צו פאלטענס אין גוטען צושטאנד און ביליג גאוואמיסקא 6, וואוינונג 53 ביי בריזינסקא.

א פּוטער, א לירע מיט א ברוינע ווידרע אין בעסטען צושטאנד צו פער-קויפען, זאכאדניא 51, וו. 7, פון 2–3 נאכמ.

א 4.75 שטריקמאשין געלעגענ-הייטליך צו פערקויפען. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 40 לובלינער.

געלעגענהייטליך צו פערקויפען א ניי-מאדערן שלאפצימער און א קרע-דענס ווי אויך א רונדער טיש מיט 5 שטוהלען און פאטעל. צו ערפאהרען שענקעוויטשא 52 וו. 21.

וויכטיג פאר אפאשקע-סוחרים.
איך נעהם אן אפאשקעס אויסצו-פערטיגען דאמסקע, מענסקע, צו ביליגע פרייזען ביי וואלף 11 ליסטאפאדא (קאנ סטאנטינער) 3 הויף פארטער.

השבת אבדה. ס'איז מיר פערלוי-רען געווארען א פארטמאנעט מיט עטליכע זל. מזומן ווי אויך פערשידענע פאטא-גראפיעס, וואס האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט. אפציגעבען נעגען בעלוינונג צו עדעלמאן, פראנציסקאנער 24. דיסקרעציע געזיכערט.

פאר 8 זל. א חודש לערנען מיר אויס גרינדליך בוכהאלטעריע, סטענא-גראפיע, האנדעלס-קארעספאנדענץ. מאשין שרייבען מיט דער קאנסטרוקציע, ארדנען איין אויך בילאנסען און פיהרען איין ביכער צו ביליגע פרייזען קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינע 1-טער שטאק.

Nauczyciele z 22-letnią praktyką udzielają dla dorosłych i dzieci polskiego, buchalterji, angielskiego, żydowskiego, francuskiego i esperanta. — Prędko i tanio. SZYF. Jakóba 12, prawa oficyna, I-sze piętro, m. 30.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice płynowe) נייע און גענוצ-טע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיקע פרייזען, מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפיצינע, 1 איינגאנג, 1 שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטען, טעלעפאן 27-166.

4 złote miesięcznie: angielski, hebrajski, francuski, hiszpański, portugalski, polski i rachunki. Cegielniana 6, mieszk. 10.

Samodzielny kawaler pragnie ożenić się. Swaci pożądani. — Zgłoszenia podać do redakcji sub. „M. G."

Energiczny rządca z gwarancją przyjmuje domy w administracji bez pensji. Oferty sub „Gwarancja".

Wiedza szczyci, umiętność syci
גרינטליכע און פראקטישע לעהרע פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנדענץ אריטמעטיק אויך מאשין-שרייבען. פרייזען צוגענגליכע, איינשרייבונגען אין ביטשרים-טען-ביורא פולנאצנא 9.

BACZNOSC! UWAGA!
Tapicer-Dekorator. Mistrz dyplomowany przez Ministerstwo zatwierdzony w roku 1905. Proszę zawiadomić listownie S. Karabanow, Kilińskiego 47.

פרייע פאסטענס

א קוואליפיצירטער מיטניהער פון מע-נער-בעשטעלט, קען זיך מעלדען קאנסטאנ-טינער 33 וו. 26

עס ווערט געזוכט א פלאטלאק נייערין א אבערלאק נייערין און א אויספערטיגעד רין פינקעלשטיין זאכאדניא 11 פראנט.

כ'זוך א פאכמאן אין מאנופאקטור-פאבריקאציע, אויך בעקאנט מיט קונד-שאפט. אפערטען אין רעדאקציע פאר „18"

א לוינער אויף 9-ער אדער 10-ער שטריק-מאשינען קען בעקומען ארבייט. אפערטען אונטער 11 אין ארמ.

נויטיג א זעלבסטשטענדיגער און קוואַ-ליפיצירטע מאדיסטקע זגערזשער 40 וו. 37

נויטיג א קוואליפיצירטע פערקויפערין צו וועש-פערקויף. צו ערפאהרען פילסוד-סקיעגא 34 וו. 23.

השבת אבדה געגען בעלוינונג
פערגאנגענעם דאנערשטאג ארום 6 א זייגער אוונט איז איפן שאסע פון אנ-דזשעיעוו היז ווישניאווא-גורא, פון א בריטשקע אראפגעפאלען א פעקעל מיט וועש און קינדער-מלבושים, ווי אויך פאנ טאפעל. דער עהרליכער פינדער ווערט גע-בעטען אויפצוהעבען זיין אדרעס אדער עם אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" [illegible]

ראקאלען

פון זאפארט צו פערמיטען א פראנ-טאווע וואוינונג 3 צימער און קוך מיט בעקוועהמליכקייטען שרודמיעסקא 61. צו ערפאהרען ביי רענענסבערג, נאווא-מיעסקא 18.

א צימער ווערט געזוכט ביי אנ'-אנשטענדיגער פאמיליע אין צענטרום שטאדט. צו ערפאהרען צעגעלניאנא 18. וואוינונג 49.

צו פערמיטען 2 צימער און קוך מיט בעקוועהמליכקייט, 3. שטאק, אויך געמעבלירטע שאפעס. קילינסקיעגא 50, ביים וועכטער.

א מעבלירט צימער איבערצוגעבען קי-לינסקיעגא 60 וו. 6 פראנט 1-טען שטאק.

בחנם דט צוגעפאסט אלערליי גלעזער!

„OPTICUM"
28 פּיעטריקאווער 28
בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער-גלעזער, קאמ-בינירטע גלעזער, טערמאמעטערס, אלעס צו דיליגסטע פרייזען.
ס'ווערן אויך אויסגעפירט רעפאראטורען אינטעליגענט — געדענקט די אדרעס עס הערען אנגעבען אלע אזוי רעצעפטער פון די ה דאקטוירים.

פון באלד פערדינגען א פראנ-טאווע בודקע מיט א גרויסע שאפע און זעלבען הויף קעגן אבטרעט-געלד. צו ערפאהרען פראנסקאנער 22, פראנטא-ווע בודקע.

א מעבל צימער מיט 2 פענ-סטער צו פערדינגען בושעוזשינער 11, פראנט ערשטען שטאק, וו. 5.

איבערצוגעבען א צימער מיט בעקוועמ-ליכקייטען מיט בעזונדער איינגאנג. צו ערפאהרען מטשארסקיעגא 7 פראנט 1-טען שטאק 7.

א שעהן רעמאנטירט צימער ביי א קליינע פאמיליע אבצוגעבען, זאוואדזקא 17-טער שטאק וו. 19.

צו פערגעבען א לעצט מעבלירט צימער מיט קיועמליכקייט פאר צוויי יונגע לייט זעהר אנשטענדיגער פאמיליע, פריקאווער 42, וו. 32.

א צימער מעבלירט, מיט בעקוועהמ-ליכקייטען, איינגאנג פון קארידאר, פאר 1 פערזאן צוגעבען שרודמיעסקא 27 וו. 7A ליכט. אס.

אנאנסען - פרייז:

פארן טעקסט — 18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט — 24 גר.
נאכן טעקסט — 12 גר. פרייטאג און ערב יו"ט — 18 גר.
פאר א מילימעטער-שורה אין דער זייט 10 שפאלטען.

אין טעקסט — 40 ר. פרייטאג און ערב יו"ט — 60 גר. פאר א מילימעטער-שורה. אין דער זייט 4 שפאלטען. נעקראלאגען: 20 גראשען א מילימעטער שורה (אין דער זייט 19 שפאלטען). קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל., יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גראשען. אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט.

אבאנאמענטס-פרייז:

אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען אהיים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 7 זלאטעס א חודש; אמעריקא — 2 דאלאר א חודש.

פעהלערען וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינ-האלט פון דער אנאנס בעטיגען נישט צום איבערדרו-קען די אנאנס אדער צוצאהלען פאר דעם אנאנס.
פארן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטרא-ציע איז אפען ביימאל בייגאכט אהן איבעררייס.

Ze wydawnictwa „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.